

ZBIERKA

**STANOVÍSK NAJVYŠŠIEHO SÚDU
A ROZHODNUTÍ SÚDOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

1/2021

OBSAH***Rozhodnutia vo veciach občianskoprávných*****1. Simulovaný právny úkon.**

Predpokladom platnosti zastretej (disimulovanej) zmluvy o prevode vlastníctva nehnuteľnosti (§ 41a ods. 2 Občianskeho zákonníka) je okrem iného jej uzatvorenie v písomnej forme a tými istými účastníkmi ako zastierajúca (simulovaná) zmluva. 4

2. Nesprávny úradný postup.

V spore o náhradu škody spôsobenej výkonom verejnej moci je civilný súd oprávnený prejudiciálne vyriešiť otázku, či v žalobe uvedený úradný postup orgánu verejnej moci je nesprávnym úradným postupom v zmysle § 9 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Prijatie zákona č. 412/2012 Z.z. na tomto pravidle nič nezmenilo. 9

3. Cirkevné reštitúcie.

Pre navrátenie vlastníctva nehnuteľných vecí uvedených v § 2 ods.1 zákona č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam je rozhodujúci ich druh (charakter) v čase začatia plynutia lehoty na uplatnenia výzvy podľa § 5 ods. 1 uvedeného zákona. 18

4. Fikcia doručenia spotrebiteľovi. Postúpenie pohľadávky banky.

Ustanoveniu § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka neodporuje a zásade zmluvnej voľnosti zodpovedá aj dohoda spotrebiteľa a veriteľa v spotrebiteľskej zmluve o tom, že pri doručovaní zásielky spotrebiteľovi sa môže uplatniť fikcia doručenia zásielky na poslednú známu adresu spotrebiteľa.

Ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení do 31. decembra 2016 oprávňovalo banku postúpiť tretej osobe len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia splatná. 26

5. Kumulácia zmluvných úrokov a úrokov z omeškania.

Po vyhlásení predčasnej splatnosti spotrebiteľského úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí. 37

6. Premľanie odmeny advokáta.

Ak činnosť advokáta spočíva v poskytovaní právnych služieb klientovi v konaní pred súdom bez obmedzenia, potom právo na tarifnú odmenu advokáta za jednotlivé úkony právnej služby pri vypovedaní zmluvy klientom sa premľuje ako celok uplynutím premľacej doby začínajúcej plynúť po doručení výpovede advokátovi. 43

7. Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou.

Za prevádzkovú činnosť v zmysle § 420a ods. 2 písm. a) Občianskeho zákonníka nemožno považovať skvalitňovanie pracovných podmienok zamestnancov prevádzky. 50

8. Zodpovednosť za škodu spôsobenú nájomcom motorového vozidla.

Ten, kto je v zmysle leasingovej zmluvy nájomcom motorového vozidla s právom odkúpiť ho, stáva sa momentom prevzatia predmetu leasingu prevádzkovateľom prenajatého motorového vozidla, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov podľa § 427 až 432 Občianskeho zákonníka. 58

9. Neplatnosť dražby.

Postup dražobníka, ktorý v zmysle § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona o notároch rozhodol, že bude požadovať zloženie dražobnej zábezpeky, vo vyhláske o dražbe ale neuviedol, že dražobnú zábezpeku môže účastník zložiť obidvomi spôsobmi uvedenými v tomto ustanovení (v peniazoch alebo vo forme bankovej záruky), je porušením tohto zákona, ktoré môže mať za následok neplatnosť dražby.

Predpokladom úspešnosti žaloby o určenie neplatnosti dražby nie je len to, že boli porušené ustanovenia zákona, ale aj to, že žalobca bol práve porušením týchto ustanovení fakticky dotknutý na svojich právach. Obidva uvedené predpoklady musia byť splnené súčasne. Povinnosť tvrdenia a dôkazné bremeno na ich preukázanie v tomto prípade zaťažuje žalobcu. 65

10. Dôvody vydedenia.

Dôvod vydedenia musí reálne existovať už v čase spisania listiny o vydedení. 73

11. Žaloba o náhradu škody spôsobenej štátom.

Nesprávne označenie orgánu, ktorý má v mene štátu konať, v žalobe o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nemôže byť na ujmu žalobcovi a nemôže viesť k zamietnutiu žaloby. Je vecou súdu, aby ustálil, ktorý orgán uvedený v § 4 tohto zákona má v mene štátu konať. 80

12. Svedok závetu a listiny o vydedení.

Ustanoveniu § 476f Občianskeho zákonníka zodpovedá interpretácia, v zmysle ktorej pri vyhotovovaní závetu (listiny o vydedení) nemôže ako svedok pôsobiť nielen zákonný dedič (a osoba jemu blízka), ktorý by bol oprávnený po poručiťovi dediť v čase vyhotovenia závetu (listiny o vydedení), ale rovnako aj zákonný dedič (a osoba jemu blízka), ktorý by podľa zákonom stanovenej postupnosti mohol po poručiťovi dediť v prípade, že by nededil zákonný dedič v prednejšom poradí. 89

13. Premlčanie v synalagmatických záväzkoch.

Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka možno aplikovať iba v prípadoch synalagmatických záväzkov, keď proti sebe stojí právo, ktoré sa premlčuje (právo na vydanie peňažného plnenia) a právo, ktoré sa nepremlčuje (právo vlastnícke); aplikácia tohto ustanovenia na prípady, ak proti sebe stoja dve premlčateľné práva, je vylúčená. 95

14. Obsah žaloby.

Obsah žaloby nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami – opisanim skutkového deja (causa petendi). Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami v žalobe. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh. 105

15. Vylúčenie sudcu.

Skutočnosť, že o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu súdu nižšej inštancie má konať a rozhodovať senát, ktorého člen je v blízkom (napríklad rodičovskom alebo manželskom) pomere so sudcom, ktorý na súde nižšej inštancie o veci konal a rozhodoval, je v zásade z objektívneho hľadiska dôvodom vyvolávajúcim pochybnosti o nezáujatosti a nestrannosti tohto člena senátu. 112

16. Vecná príslušnosť súdu vo veciach disciplinárneho konania záujmovej samosprávy.

Vzťah Slovenského rybárskeho zväzu a jeho člena vo veciach disciplinárneho konania a rozhodovania o disciplinárnom delikte pre porušenie zákona o rybárstve a jeho vykonávacích právnych predpisov ako predpisov verejného práva spadá do oblasti verejnej správy; spor z neho patrí do správneho súdnictva. 118

1.**R O Z H O D N U T I E**

Predpokladom platnosti zastretej (disimulovanej) zmluvy o prevode vlastníctva nehnuteľnosti (§ 41a ods. 2 Občianskeho zákonníka) je okrem iného jej uzatvorenie v písomnej forme a tými istými účastníkmi ako zastierajúca (simulovaná) zmluva.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. júna 2020 sp. zn. 3 Cdo 43/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Košice II (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 4. decembra 2012 č. k. 16C/250/2011-144 určil, že byt č. 15 na 7. poschodí bytového domu súpisného č. XXXX, ktorý sa nachádza v Košiciach na V. ulici č. X, XX, XX, XX, XX a XX, postaveného na parcele č. XX. v katastrálnom území V. a v katastri nehnuteľností vedený na liste vlastníctva č. XXXXX (ďalej tiež len „sporný byt“), a to vrátane podielu 85/10000 na spoločných častiach a zariadeniach domu, patrí do podielového spoluvlastníctva žalobcu v podiele 1/2 a žalovanej v podiele 1/2; účastníkom potom nepriznal náhradu trov konania. Vychádzal z toho, že strany (ďalej tiež „účastníci konania“) sa bližšie poznali od roku 1997 a žili spolu ako druh a družka. 23. júla 2004 bola uzatvorená kúpna zmluva, podľa ktorej žalovaná nadobudla sporný byt. V konaní nebolo sporné, že žalobca sa finančne podieľal na úhrade kúpnej ceny, popri žalovanej sa stal spoludlžníkom z hypotekárneho úveru a zúčastňoval sa aj na rekonštrukcii sporného bytu. V auguste 2004 bol žalobcovi pridelený družstevný byt. Manželstvo žalobcu a žalovanej, uzavreté 28. mája 2005, bolo právoplatne rozvedené k 31. marcu 2011. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie žalobca osvedčil svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení [§ 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. s. p.“)] a preukázal tiež existenciu dohody účastníkov konania v čase kúpy sporného bytu, podľa ktorej sporný byt bude predstavovať predmet ich podielového spoluvlastníctva. Uzavretie tejto dohody vyvodil súd prvej inštancie z výsledkov vykonaného dokazovania, najmä zo skutkových zistení o investovaní finančných prostriedkov, uzavretí zmluvy o hypotekárnom úvere, organizovaní rekonštrukčných prác a nedomáhaní sa vrátenia vynaložených prostriedkov. Vzhľadom na to, že účastníci dohody nestanovili konkrétnu výšku spoluvlastníckych podielov jednotlivých spoluvlastníkov, vychádzal z domnienky vyplývajúcej z § 137 ods. 2 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“). Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil právne ust. § 150 ods. 1 O. s. p. a vecne úspechom žalobcu a dôvodmi hodnými osobitného zreteľa spočívajúcimi v osobnej starostlivosti žalovanej o maloleté dieťa účastníkov a konania v záujme oboch účastníkov.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej tiež len „odvolací súd“) rozsudkom z 13. júna 2013 sp. zn. 5Co/82/2013 na odvolania oboch strán sporu napadnutý rozsudok potvrdil a i on obom účastníkom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Dospel k záveru, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci, správne ju právne posúdil a odôvodnenie jeho rozsudku má podklad v zistení skutkového stavu. Poukázal na to, že žalovaná v odvolaní (smerujúcom proti rozhodnutiu vo veci samej) uplatnila odvolacie dôvody podľa § 205 ods. 2 písm. c/, d/ a f/ O. s. p. Vo vzťahu k námietke o neúplnosti zistenia skutkového stavu (§ 205 ods. 2 písm. c/ O. s. p.)

uviedol, že vykonané dôkazy boli dostatočným podkladom na úplné zistenie skutkového stavu, preto tento odvolací dôvod nie je daný. Odvolací dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. d/ O. s. p. tiež nemal odvolací súd za preukázaný, nakoľko z odôvodnenia napadnutého rozsudku vyplývalo, že súd vzal do úvahy iba skutočnosti, ktoré boli vykonanými dôkazmi preukázané, resp. vyšli počas konania najavo. Súd prvej inštancie neopomenul žiadnu skutočnosť, ktorá z vykonaných dôkazov vyplynula alebo vyšla počas konania najavo. Skutkové zistenia súdu prvej inštancie neboli založené na chybnom hodnotení dôkazov a ani nebol logický rozpor v hodnotení dôkazov. Súd prvej inštancie pri posudzovaní opodstatnenosti žaloby aplikoval správny právny predpis, správne ho aj interpretoval, v dôsledku čoho nebol daný ani tretí žalovanou uplatnený odvolací dôvod. Odvolací súd doplnil, že zmluvu o založení podielového spoluvlastníctva možno uzavrieť aj samostatne pred nadobúdacím úkonom a to i ústne alebo konkludentne. Ani odvolacie námietky žalobcu proti rozhodnutiu o trovách konania nepovažoval za opodstatnené.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podala včas dovolanie žalovaná a Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) uznesením z 2. decembra 2014 sp. zn. 3Cdo/384/2013 jej dovolanie odmietol podľa § 243b ods. 5 O. s. p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O. s. p. ako procesne neprípustné.

4. Na základe ústavnej sťažnosti žalovanej Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej tiež len „ústavný súd“) nálezom z 25. novembra 2015 č. k. III. ÚS 288/2015-57 (ďalej tiež len „nález 1“) rozhodol tak, že základné právo sťažovateľky na ochranu vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 1 a na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ústavného zákona SNR č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov, ďalej tiež len „Ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (uvedenej ústavným zákonom č. 23/1991 Zb., ďalej tiež len „Listina“), ako aj jej právo na spravodlivé súdne konanie zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (príloha oznámenia Federálneho ministerstva zahraničných vecí ČSFR č. 209/1992 Zb., ďalej tiež len „Dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach z 13. júna 2013 sp. zn. 5Co/82/2013 bolo porušené, tento rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie; rozhodol tiež o povinnosti odvolacieho súdu nahradiť žalovanej (sťažovateľke) trovy právneho zastúpenia. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovel. V odôvodnení nálezu 1 ústavný súd poukázal na to, že vzhľadom na preukázané skutkové okolnosti veci sa javí ako extrémne nelogický záver odvolacieho súdu o úmysle žalobcu stať sa spoluvlastníkom nehnuteľnosti, keď aj samotný žalobca súhlasil s tým, aby sa napriek jeho finančným investíciám výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti stala žalovaná (sťažovateľka), čo potvrdila aj výpoveď svedka Ing. W. U. Ďalej uviedol, že akceptovanie výkladu odvolacieho súdu by v konečnom dôsledku znamenalo, že ktokoľvek, kto poskytol tretej osobe peňažné prostriedky, aby nadobudla vlastnícke právo k nehnuteľnosti prevodom, by sa mohol súdnou cestou domáhať vydania rozhodnutia o jeho spoluvlastníctve k tejto nehnuteľnosti len z tohto titulu. Takýto výklad nielenže nenachádza oporu v právnom poriadku Slovenskej republiky, ale prieči sa zmyslu a účelu striktnej právnej úpravy nadobúdania vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, bytom derivatívnym spôsobom, písomnou zmluvou, za zákonom ustanovených podmienok a vkladom do katastra nehnuteľností. Ústavný súd konštatoval, že závery odvolacieho súdu nie sú dostatočne odôvodnené, pretože odvolací súd nezohľadnil všetky okolnosti a špecifiká prerokúvaného prípadu, z namietaného rozsudku odvolacieho súdu nie je zrejmé, akými právnymi predpismi sa súd pri rozhodovaní v merite veci riadil, a vzhľadom na to nie je možné ani zistiť úvahu súdu pri aplikácii zisteného skutkového stavu na relevantnú právnu úpravu. Odvolací súd teda neposkytol žalovanej (sťažovateľke) dostatočnú ochranu jej základného práva upraveného v čl. 46 ods. 1 Ústavy najmä z toho dôvodu, že interpretoval príslušné ustanovenia O. z. o nadobúdaní vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (k bytu) natoľko extrémne, že svojím rozhodnutím vybočil z medzí ústavnosti. Vychádzajúc z toho, že odvolací súd ústavne neakceptovateľným rozsudkom porušil základné právo žalovanej

(sťažovateľky) na súdnu ochranu, ústavný súd dospel k záveru, že tým zasiahol aj do jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy. V závere ústavný súd konštatoval, že postup najvyššieho súdu v predmetnej veci bol v súlade s procesnoprávnou úpravou (v danom prípade s O. s. p.), keď po zistení, že nie je daný žiaden z dôvodov podľa § 237 a § 238 O. s. p., dovolanie odmietol pre neprípustnosť.

5. Krajský súd v Košiciach nato v poradií druhým rozsudkom z 30. júna 2016 sp. zn. 5Co/30/2016 rozsudok súdu prvej inštancie priblížený v bode 1. zhora opätovne potvrdil ako vecne správny. Zotrval na tom, že zmluvu o spoluvlastníctve možno uzavrieť aj samostatne pred predmetným úkonom, keďže zákon pre ňu nevyžaduje žiadnu osobitnú formu. Poukázal na ustálenú súdnu prax, v zmysle ktorej ak právnym úkonom má byť zastretý iný právny úkon, platí to, čo predstavovala vôľa zmluvných strán. V predmetnej veci účastníci konania uzatvorili kúpnu zmluvu, predmet a kúpna cena boli v simulovanej zmluve vyjadrené správne a simulovaná zmluva obsahovala všetky podstatné náležitosti podľa O. z. Odvolací súd poukázal na to, že v katastrálnom konaní je pre platnosť prevodu vlastníctva podstatné to, čo zodpovedá vôli zmluvných strán. Okrem toho z ustálenej súdnej praxe vyplýva, že v katastri nehnuteľností sa zapisujú aj nehnuteľnosti, ktoré spadajú do bezpodielového spoluvlastníctva (manželov) napriek tomu, že jeden z manželov nie je uvedený ako vlastník v návrhu na vklad. Odvolací súd prisvedčil tvrdeniu žalobcu, že žalovaná od začiatku vedela, že medzi účastníkmi došlo k simulovanému právnemu úkonu, čo vyplýva z dokazovania pred súdom prvej inštancie, keďže ani jeden z účastníkov konania sa nedomáhal vrátenia investícií a nákladov na rekonštrukčné a montážne práce v spornom byte. Doplnil, že v prípade disimulovaného právneho úkonu (právneho úkonu, ktorý je simulovaným právnym úkonom zastretý), je tento často platný, keďže disimulácia sama osebe nie je protiprávna. Poukázal tiež na to, že doteraz po podanej ústavnej sťažnosti žalovanej nebolo zrušené uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 384/2013, ktorý dovolanie žalovanej odmietol. Ani odvolací súd sa nedopustil zásahu do vlastníckych práv žalovanej, keďže tejto po určení podielového spoluvlastníctva k spornému bytu (podľa § 137 O. z.) nebudú odňaté vlastnícke práva.

6. Aj proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ust. § 420 písm. f/ aj § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení zákonov č. 87/2017 Z. z. a č. 350/2018 Z. z., ďalej tiež len „C. s. p.“). Uviedla, že došlo k nerešpektovaniu nálezú ústavného súdu, ktorý je pre odvolací súd právne záväzný, a súčasne je napadnuté rozhodnutie arbitrárne a patrične neodôvodnené. Odvolací súd zotrval na svojom pôvodnom právnom názore, že zmluvu o spoluvlastníctve možno uzavrieť aj samostatne pred predmetným úkonom, keďže zákon pre ňu nevyžaduje žiadnu osobitnú formu ohľadne určenia výšky spoluvlastníckeho podielu, na podporu tohto svojho právneho záveru však ani tentoraz neuviedol žiadne ustanovenia platného práva. I hodnotenie dôkazov zo strany odvolacieho súdu je podľa nej extrémne nelogické a neobjektívne. Podľa názoru žalovanej odvolací súd tiež nedostatočne odôvodnil svoj záver o uzavretí simulovaného právneho úkonu, ktorý navyše nepodložil žiadnou judikatúrou. Okrem toho neodôvodnil, z čoho vychádzal pri určení výšky spoluvlastníckych podielov účastníkov konania, pritom nepoukázal na existujúcu právnu úpravu, ani na rozhodovaciu prax súdov. Žalovaná tiež namietala, že k naplneniu § 420 písm. f/ C. s. p. došlo tým, že vyjadrenie žalobcu k jej podaniu po zrušení skoršieho rozsudku odvolacieho súdu nálezom ústavného súdu jej nebolo doručené pred vyhlásením rozsudku, čím jej bola odňatá možnosť na takéto vyjadrenie reagovať. Podľa názoru žalovanej došlo potom aj k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci odvolacím súdom, keď tento pripustil možnosť uzavretia dohody o podielovom spoluvlastníctve k existujúcej nehnuteľnosti ústnou formou, a tiež možnosť simulácie právneho úkonu na strane účastníkov zmluvného vzťahu (tým, že podľa názoru odvolacieho súdu platnosti disimulovaného právneho úkonu nebráni to, že je dojednaný medzi odlišnými zmluvnými stranami ako tými, ktoré uzavreli simulovaný právny

úkon, s čím ale dovolateľka nesúhlasí). Taktiež žalovaná v dovolaní vyjadrila názor, že ak sa disimulovaný právny úkon týka nehnuteľnosti, musí byť uzavretý v písomnej forme, nakoľko ak bol uzavretý ústne, ide o neplatný právny úkon. Žiadna z týchto právnych otázok podľa názoru žalovanej nebola doposiaľ riešená dovolacím súdom. Navrhla preto, aby dovolací súd zmenil napadnutý rozsudok tak, že žalobu v celom rozsahu zamietne, resp. ho zruší a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

7. Žalobca dovolací návrh nepodal.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) zistil, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.) a to za splnenia i podmienok jej zastúpenia a spísania dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), a že dovolanie opierané o úpravu z ustanovenia § 420 písm. f/ C. s. p. prípustné nie je, bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie, pokiaľ jeho prípustnosť bola vyvodzovaná z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. treba považovať nielen za prípustné, ale i za vecne opodstatnené.

9. Z dovolania v takejto časti vyplýva, že dovolateľka považuje napadnutý rozsudok odvolacieho súdu za rozhodnutie spočívajúce na nesprávnom posúdení veci pre nesprávne vyriešenie odvolacím súdom hneď troch takých v doterajšej rozhodovacej praxi odvolacieho súdu neriešených právnych otázok, od ktorých vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.). Týmito otázkami sú I. otázka možnosti uzavretia dohody o podielovom spoluvlastníctve k existujúcej nehnuteľnosti ústnou formou, II. otázka možnosti simulácie právneho úkonu v časti účastníkov právneho vzťahu alebo inak otázka možnosti dojednania platného disimulovaného úkonu medzi iným okruhom účastníkov, než aký je tu v prípade úkonu simulovaného a III. otázka platnosti disimulovaného právneho úkonu, týkajúceho sa nehnuteľnosti, pokiaľ je tento urobený v ústnej forme. U všetkých týchto troch otázok sa možno stotožniť s dovolateľkou nielen v tom, že ide o otázky dovolacím súdom takto priamo neriešené, ale i v tom, že všetky tri boli naozaj otázkami pre rozhodnutie odvolacieho súdu v prejednávanej veci rozhodujúcimi a práve spôsob ich zodpovedania, žalovanej prinášajúcej diametrálne odlišný pohľad na ich riešenie nekonvenujúci, bol aj dôvodom tvrdenia, že právne posúdenie veci odvolacím súdom nie je správne.

10. K prvej otázke nemožno inak, než prisvedčiť dovolateľke v tom, že platný právny poriadok Slovenskej republiky pri nadobúdaní vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zmluvami predpisuje obligatórnu písomnú formu právnych úkonov, pri prevodoch vlastníckeho práva sprísnenú navyše požiadavkou na prejavy účastníkov na tej istej listine (§ 46 ods. 2 O. z.) a zapisovanie zmien vlastníckych práv v katastri nehnuteľností. Práve takáto pomerne jednoznačná právna úprava je tiež dôvodom, pre ktorý pri už nálezom spomínanom derivatívnom nadobúdaní vlastníckeho práva (o aké ide aj v prípade nadobudnutia existujúcej nehnuteľnosti do výlučného vlastníctva i spoluvlastníctva) nemôžu platiť závery formulované vo vzťahu k nadobúdaníu originárnemu (tu por. R 16/1983), najmä ale prípadná ústna dohoda o spoluvlastníctve (podľa odvolacieho súdu možná) sa nemôže stať spôsobilým podkladom zápisu v katastri, ale by nanajvýš mohla viesť k započatiu oprávnenej držby smerujúcej k nadobudnutiu práva inak a to vydržaním. Len zdanlivo tu pritom ide o prípad obdobný nadobúdaníu do bezpodielového spoluvlastníctva, spomínanému odvolacím súdom, pri ktorom odvolací súd pomlčal o tom, že pri nadobúdaní do bezpodielového spoluvlastníctva ide o zákonný následok zmluvnej aktivity hoc aj len jedného manžela (so zákonom ustanovenými výnimkami z pravidla, tu por. § 143 O. z.). V tomto prípade tak podľa odvolacieho súdu správna odpoveď na dovolaním položenú otázku znie tak, že dohodu (zmluvu) o vzniku (nadobudnutí) podielového spoluvlastníctva k existujúcej nehnuteľnosti,

spôsobilú poslužiť ako podklad pre vyznačenie zmeny zápisu vlastníckeho práva v katastri, možno uzavrieť (platne) len písomne (a to v súlade s ust. § 46 ods. 2 O. z. za podmienky sústredenia prejavov vôle všetkých účastníkov prevodného úkonu na tej istej listine).

11. Ani v prípade druhej otázky nejde podľa názoru dovolacieho súdu dať odvolaciemu súdu za pravdu. Otázka odvolania sa na iný než výslovne dojednaný právny úkon (§ 41a ods. 1 O. z.) aj otázka simulácie (a disimulácie) právnych úkonov (odsek 2 rovnakého ustanovenia) spravidla súvisí s problémom neplatnosti právnych úkonov pre obchádzanie zákona či dokonca výslovný rozpor s ním (§ 39 O. z.), ak sa však má uplatniť úprava o simulácii a disimulácii, treba trvať na tom, že - ako to ostatne namietala i dovolateľka - simulácia sa môže týkať len obsahu právneho vzťahu, teda z neho plynúcich práv a povinností jednotlivých účastníkov (subjektov) právneho vzťahu a nie aj samotných subjektov. Ak by mal platiť opak práve uvedeného a nešlo by o zákonom pripustenú výnimku z pravidla (viď poznámku vyššie o nadobúdaní do bezpodielového spoluvlastníctva úkonom i len jedného manžela, kedy sa ale o simuláciu ani disimuláciu nejedná), prinášalo by to do právnych vzťahov značnú neistotu predstavovanú či už neschopnosťou samotných zmluvných strán identifikovať všetkých svojich partnerov alebo legalizáciou i takého počínania, pri ktorom by niektorý zo subjektov právneho vzťahu bol prakticky donútený stať sa účastníkom zmluvného vzťahu s niekým, koho vo vzťahu nechce alebo pri vedomosti o kom by nemusel mať záujem vstúpiť do vzťahu ani s tým, koho účasť v ňom je nepochybná, pominúc na tomto mieste i riziko praktickej bezcennosti princípu dôvery v zápise v katastri a iných verejných registroch (ak by údaje tam zapísané šlo spochybniť i spôsobom zamýšľaným v prejednávanej veci).

12. Napokon i u tretej dovolaním položenej otázky, teda u otázky možnosti platnosti zastretého právneho úkonu týkajúceho sa nehnuteľnosti, pokiaľ je tento urobený len ústne, je podľa názoru dovolacieho súdu namieste stotožniť sa s dovolateľkou a teda naopak nesúhlasiť s odvolacím súdom. Ak totiž výslovne v zákone ustanovenou podmienkou náhrady zastieracieho (simulovaného) právneho úkonu úkonom zastretým (disimulovaným) je okrem zhody takého úkonu s vôľou účastníkov aj splnenie všetkých jeho náležitostí, nemôže byť predmetom akejkoľvek polemiky fakt, že práve splnenie tejto druhej podmienky neprichádza do úvahy u tých právnych úkonov, pre ktoré zákon ustanovil povinnú písomnú formu (nakolko v týchto prípadoch - ak ide o nehnuteľnosti - po výpadku jedného právneho titulu pre jeho vady neexistuje a z povahy veci ani nemôže existovať žiaden iný alternatívny bezvadný právny titul - ktorý ak by tu bol, neexistoval by žiaden rozumný dôvod nepoužiť práve ten). Odpoveď na tretiu dovolaním položenú otázku preto možno formulovať i tak, že náležitosťou vyžadovanou pre platnosť zastretého právneho úkonu, týkajúceho sa nehnuteľnosti (§ 41a ods. 2 O. z.), je aj písomná forma úkonu.

13. Ak odvolací súd problém nastolený i dovolaním neposudzoval aj z týchto uhlov pohľadu, založenie jeho rozhodnutia vyznievajúceho v neprospech žalovanej bolo výsledkom nesprávneho právneho posúdenia veci.

2.**R O Z H O D N U T I E**

V spore o náhradu škody spôsobenej výkonom verejnej moci je civilný súd oprávnený prejudiciálne vyriešiť otázku, či v žalobe uvedený úradný postup orgánu verejnej moci je nesprávnym úradným postupom v zmysle § 9 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Prijatie zákona č. 412/2012 Z.z. na tomto pravidle nič nezmenilo.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. júna 2020 sp. zn. 3 Cdo 127/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobou z 25. januára 2011, podanou na Okresnom súde Prešov (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“, pričom pre túto aj všetky ďalšie časti textu tohto uznesenia v zátvorkách platí, že ide o poznámky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) rovnaký deň, sa žalobcovia na žalovanej domáhali zaplattenia každému z nich sumy 25.834,28 € s 9%-ným ročným úrokom z omeškania od 25. januára 2011 do zaplattenia (okrem náhrady trov konania) ako náhrady škody spôsobenej pri výkone verejnej moci nesprávnym úradným postupom Obvodného pozemkového úradu v Prešove (ďalej tiež len „pozemkový úrad“ alebo skratkou „ObPÚ“). Nesprávnym úradným postupom podľa žaloby bolo porušenie zákonnej povinnosti pozemkového úradu riadne a včas konať a rozhodovať o reštitučnom nároku žalobcov v zmysle § 49 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správneho poriadku) tým, že ObPÚ v správnom konaní nasledujúcom po zrušení súdom dvoch rozhodnutí jeho predchodcu (rozhodnutí Okresného úradu v Prešove, odboru pozemkového, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva z 27. januára 2000 a zo 6. októbra 2001, zrušených 10. apríla 2001, resp. 27. apríla 2005) nielenže nekonal a nerozhodol (hoci tak mal urobiť bezodkladne, v zložitejších prípadoch do tridsiatich dní a v zvlášť zložitých prípadoch do šesťdesiatich dní), ale ani nepožiadaval odvolací orgán o predĺženie lehoty a účastníkov konania neupovedomil o dôvodoch svojej nečinnosti, ale rozhodnutie vydal až 28. februára 2008 (bezmála tri roky po zrušení jemu predchádzajúceho rozhodnutia). Zákom č. 571/2007 Z. z. bol ale zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej tiež len „zákon o pôde“) s účinnosťou od 1. januára 2008 novelizovaný tak, že možnosť prevedenia na oprávnenú osobu náhradného pozemku (ako náhrady za pozemok, ktorý nemožno vydať) podmienil minimálnou výškou nároku 400 m² a 5.000 Sk (dnes 165,97 €) a nakoľko celková výmera pozemku, ktorého sa týkal dôvodne uplatnený reštitučný nárok (záhrady v katastrálnom území Solivar) predstavovala 1.701 m² a z tej na podiel každého zo žalobcov v rozsahu 3/16-ín pripadalo iba 318,9 m², dôsledkom bola možnosť každému zo žalobcov náhradu

za odňatý pozemok poskytnúť len v peniazoch, a to vyplatením podľa nich neakceptovateľnej sumy 1.058,55 €. Ak by ObPÚ konal a rozhodol včas (majúc takú možnosť už od júla 2005), žalobcom by ostal zachovaný nárok na vydanie pozemku v primeranej kvalite a výmere v obci Prešov v trhovej hodnote 26.892,83 € (318,9 x 84,33 € za m²), ak sa však toto stalo nemožným, žalobcom vznikla škoda vo výške rozdielu medzi trhovou cenou zhora a sumou vyplatenej peňažnej náhrady a nad rámec uvedeného vyššie je daná tiež príčinná súvislosť medzi nesprávnym úradným postupom a vznikom škody v zmysle § 3 ods. 1 písm. d/ zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež len „zodpovednostný zákon“ alebo skratkou „ZoZŠ“).

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 15. decembra 2015, č. k. 12C/20/2011-433 žalobe v celom rozsahu vyhovel a žalovanej uložil tiež povinnosť žalobcom nahradiť trovy konania 9.173,98 € na účet ich zástupcu, s určením na splnenie všetkých uložených povinností lehoty 3 dní. Takýto svoj rozsudok odôvodnil právne ust. § 3, § 4 ods. 1 písm. d/, § 9 ods. 1 a 2, § 15 ods. 1, § 17 ods. 1 a § 19 ods. 1 zodpovednostného zákona v znení účinnom do 1. januára 2013; § 11 ods. 1 a 2 zákona o pôde v znení účinnom do 31. decembra 2007 a odseku 2 aj v znení účinnom od 31. decembra 2007; § 49 správneho poriadku; § 121 ods. 3, § 517 ods. 1 a 2 a § 563 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „O. z.“) a § 3 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z. (vydaného na vykonanie O. z.). Podľa jeho názoru bola namieste polemika s názorom z uznesenia, ktorým došlo k zrušeniu jeho medzitýmneho rozsudku z 20. septembra 2012, určujúceho danosť zodpovednosti žalovanej za náhradu škody uplatňovanú titulom nesprávneho úradného postupu, teda s názorom o neexistencii právoplatného rozhodnutia žiadneho orgánu o nesprávnom úradnom postupe správneho orgánu ako podmienke práva na náhradu škody. V tejto súvislosti prvoinštančný súd poukázal na okolnosť doplnenia § 9 ZoZŠ jeho dnešnými odsekmi 2 a 3 až s účinnosťou od 1. januára 2013, teda až po vzniku zodpovednostného vzťahu v prejednávanej veci. To i so zreteľom k záverom jedného z rozhodnutí Najvyššieho súdu Českej republiky (ďalej tiež len „NS ČR“), riešiaceho obdobný problém kolízie medzi skoršou a novšou úpravou a absolútny zákaz pravej i nepravej retroaktivity, podľa súdu prvej inštancie použitie novelizovanej úpravy vylučuje, a preto na právoplatnom rozhodnutí, konštatujúcom porušenie právnej povinnosti ako podmienke úspešného uplatnenia náhrady škody pre nesprávny úradný postup netrval. Nad rámec rekapitulácie postupov ObPÚ, jeho predchodcu a súdov konajúcich pri prieskume správnosti rozhodnutí, týkajúcich sa reštitučného nároku žalobcov a vydaných v správnom konaní, potom konštatoval preukázané splnenie všetkých predpokladov vzniku zodpovednosti žalovanej za škodu.

3. Bolo totiž nesporné a vyplývalo aj z pripojených spisov správneho orgánu, že tomuto po 26. júli 2005 (po vrátení mu spisu súdom) do 28. februára 2008 nič nebránilo rozhodnúť vo veci, žalobcovia vydaniu rozhodnutia nijakým spôsobom nebránili a v rámci správneho súdnictva došlo k riadnemu upozorneniu na nedostatky majúce sa odstrániť, z ktorých dôvodov nečinnosťou správneho orgánu došlo k porušeniu právom chránených záujmov fyzických osôb (žalobcov). Za sporný podľa súdu prvej inštancie nešlo považovať ani vznik škody žalobcov (ujmy v ich majetkovej sfére), predstavovanej rozdielom medzi hodnotami majúcimi byť

nadobudnutými a sumou vyplatenej náhrady. Tu bola dokonca znalecky určená vyššia než žalobou uvádzaná tzv. jednotková cena (92,81 € za m²), v sporovom konaní ale žalobcom nešlo priznať viac, ako žiadali. Na existenciu adekvátnej príčinnej súvislosti bolo potom treba usúdiť preto, že nemohlo byť pochyby, že ak by správny orgán rozhodol včas, t. j. v zákonom ustanovenej lehote, žalobcom by bol vydaný náhradný pozemok (ktorými Slovenský pozemkový fond v rozhodnom čase disponoval) a k vzniku škody by nedošlo; v časovom úseku od 26. júla 2005 do 28. februára 2008 ale správny orgán nevykonal žiaden úkon. Ani námietku žalovanej prekážkou rei iudicatae (právoplatne rozsúdenej veci) nešlo potom považovať za dôvodnú (tu pre evidentnú rozdielnosť konania z prejednávanej veci so skoršími konaniami o reštitučnom nároku žalobcov), dôvodil súd prvej inštancie, považujúci za opodstatnenú i požiadavku na úroky z omeškania (v tomto prípade pre nepopierateľné omeškanie žalovanej v čase, od ktorého sa úroky z omeškania požadovali). Vyporiadal sa tiež (v závere odôvodnenia svojho rozsudku) s argumentáciou žalovanej inými rozhodnutiami v podobných veciach (rozborom, prečo podľa neho šlo o podobnosť len zdanlivú) a napokon všetku svoju zhora priblíženú argumentáciu doplnil aj poukazom na rozhodnutia Okresného súdu vo Svitavách v jeho veci, sp. zn. 9C/583/98, Krajského súdu v Hradci Králové, sp. zn. 18Co/23/2000 a NS ČR, sp. zn. 2Cdon/607/97, aj 25Cdo/1723/2001, viažuce sa k identickému problému (interpretácie § 49 správneho poriadku a dôsledkov nedodržania tam ustanovených lehôt).

4. Krajský súd v Prešove (ďalej tiež len „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 29. marca 2017, sp. zn. 12Co/48/2016 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že „nárok“ žalobcov zamietol a sporovým stranám nepriznal nárok na náhradu trov konania. Pri zdôraznení viazanosti odvolacími dôvodmi (§ 380 ods. 1 Civilného sporového poriadku - zákona č. 160/2015 Z. z., dnes už i v znení zákonov č. 87/ 2017 Z. z. a č. 350/2018 Z. z., ďalej tiež len „C. s. p.“) zotrval na názore zo svojho skoršieho rozhodnutia (zrušujúceho uznesenia z 12. novembra 2013, sp. zn. 12Co/1/2013), podľa ktorého existenciu predpokladu nároku na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, predstavovaného nesprávnym úradným postupom správneho orgánu, spočívajúcim v porušení povinnosti urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v stanovenej lehote, nemožno posudzovať ako predbežnú otázku (v konaní o náhradu škody), ale potrebné je preukázanie tohto predpokladu právoplatným rozhodnutím konštatujúcim nesprávny úradný postup v podobe nečinnosti správneho orgánu. Postačujúcou v tomto smere ale nie je iba zmienka o nerozhodnutí v lehote podľa § 49 správneho poriadku v odôvodnení rozsudku vydaného v rámci správneho súdnictva, ktorým nebola ustálená nezákonnosť rozhodnutia správneho orgánu, dôvodil ďalej odvolací súd, poskytujúci v odôvodnení svojho rozsudku tiež svoj názor na problém nepravej retroaktivity (tu i s poukazom na uznesenie najvyššieho súdu vo veci, sp. zn. 4Cdo/98/2010) ďalší názor, podľa ktorého zákon č. 412/2002 Z. z. novelizujúci ZoZŠ s účinnosťou od 1. januára 2013 len precizoval posudzovanie nesprávneho úradného postupu a napokon uzavierajúci, že analogicky s názorom najvyššieho súdu z rozhodnutia jeho sp. zn. 4Cdo/116/2012 (podľa ktorého všeobecné súdy nie sú oprávnené mimo rámca správneho súdnictva skúmať vecnú správnosť správnych aktov vydaných príslušným orgánom), všeobecné súdy nie sú oprávnené pri rozhodovaní vecí samej vytvárať rozhodnutia o nesprávnom úradnom postupe a povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon v zákonom stanovenej lehote a na základe takto prejudiciálneho vyriešenia otázky zodpovednosti správneho orgánu za nesprávny úradný postup vyvodzovať nároky z náhrady škody.

5. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podali všetci žalobcovia (ďalej tiež „dovolatelia“) dovolanie s návrhom na zmenu rozsudku odvolacieho súdu tak, že dôjde k potvrdeniu rozsudku súdu prvej inštancie (s alternatívou zrušenia rozsudku odvolacieho súdu a vrátenia mu veci na ďalšie konanie). Prípustnosť dovolania vyvodzovali z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. Pre rozhodnutie napadnutým rozsudkom bola kľúčovou právna otázka (citované aj dovolaním z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu), „či všeobecné sudy sú alebo nie sú oprávnené pri rozhodovaní veci samej vytvárať rozhodnutia o nesprávnom úradnom postupe a povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon v zákonom stanovenej lehote a na základe takéhoto prejudiciálneho vyriešenia otázky zodpovednosti správneho orgánu za nesprávny úradný postup vyvodzovať nároky z náhrady škody“, ktorá dosiaľ v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu nebola (explicitne) riešenou. Práve odpoveď odvolacieho súdu na túto otázku, teda konštatovanie ním nemožnosti riešenia otázky nesprávneho úradného postupu orgánu verejnej moci, ako otázky predbežnej a trvanie na existencii samostatného právoplatného rozhodnutia, konštatujúceho nesprávny úradný postup, bola pritom jediným dôvodom, na ktorom bol založený pre dovolateľov nepriaznivý výsledok konania v rozhodujúcej (druhej) inštancii. Táto odpoveď je podľa nich nesprávnou, keď nielenže nemá oporu v ustanovení § 9 ZoZŠ, ktoré (v tomto prípade bez ohľadu na riadenie sa znením účinným do 31. decembra 2012, vrátane alebo po takomto čase) nezakladá viazanosť súdu pri rozhodovaní o nesprávnom úradnom postupe správneho orgánu existenciou samostatného rozhodnutia o prietáhoch v správnom konaní (na rozdiel od uzákonenia takejto požiadavky novelizovaným znením zodpovednostného zákona v prípadoch, v ktorých je štát braný na zodpovednosť za nesprávny úradný postup súdov, resp. vyšetrovateľov a poverených príslušníkov alebo pracovníkov polície a finančnej správy), ale postup odvolacieho súdu v tejto veci je aj uplatnením tzv. nepravnej retro-aktivity s odkazom na rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorým došlo k odmietnutiu dovolania a ktoré sa venuje podmienkam prípustnosti nepravnej retroaktivity pri procesnoprávných normách, o akú ale v prípade ZoZŠ nejde. Neobstojí podľa nich ani snaha odvolacieho súdu argumentovať za pomoci rozhodnutia najvyššieho súdu vo veci, sp. zn. 4Cdo/116/2012, v ktorej došlo taktiež k odmietnutiu dovolania z procesných dôvodov a kde predmetom skoršieho konania bol nárok odvodzovaný od nezákonného rozhodnutia správneho orgánu, pre ktorý však platila a aj naďalej platí iná úprava, než u úradného postupu.

6. Žalovaná navrhla dovolanie zamietnuť ako nedôvodné, majúc za to, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je vecne správnym a dôvody uvádzané dovolaním zmenu ani zrušenie takého rozhodnutia neodôvodňujú.

7. V prejednávanej veci konanie začalo za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, zrušeného s účinnosťou od 1. júla 2016, ďalej tiež len „O. s. p.“), v režime ktorého ešte prebehlo celé konanie na súde prvej inštancie. Odvolací súd však rozhodoval už po nadobudnutí účinnosti právnych predpisov tvoriacich súčasť rekodifikácie procesného práva (okrem C. s. p. tiež Civilný mimosporový poriadok - zákon č. 161/2015 Z. z., Správny súdny poriadok - zákon č. 162/2015 Z. z. a zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov) a takto logicky i dovolacie konanie mohlo začať až v podmienkach novej úpravy.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), a to za splnenia podmienky jej zastúpenia i spísania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 C. s. p.), skúmal predovšetkým bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou C. s. p.) prípustnosť dovolania a dospel k záveru, že dovolanie treba považovať nielen za prípustné, ale tiež za dôvodné.

8. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti niektorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 C. s. p.

9. Dovolatelia v prejednávanej veci vyvodzovali prípustnosť dovolania z toho, že toto smeruje proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvej inštancie v ich neprospech a rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.). Splnili si tiež povinnosť uplatnený dovolací dôvod (nesprávne právne posúdenie veci) vymedziť zákonom ustanoveným spôsobom, teda uvedením právneho posúdenia považovaného nimi za nesprávne, ako i toho, v čom podľa nich spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 2 C. s. p.) a upriamili tiež pozornosť na tú právnu otázku, na vyriešení ktorej celkom nepochybne odvolací súd založil svoje rozhodnutie (v tomto prípade nielen prevzatím takej otázky z tej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku, v ktorej ju sformuloval a i zvýraznením textu na ním ponúknutý spôsob riešenia otázky upozornil odvolací súd, ale tiež vlastným rozvedením, čerpajúcim aj z ďalších úvah odvolacieho súdu, že táto otázka je v skutočnosti otázkou možnosti vyslovenia sa súdom, konajúcim o žalobe o náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, o nesprávnosti postupu správneho orgánu, reprezentovaného priet'ahmi v správnom konaní aj bez toho, aby túto nesprávnosť konštatovalo samostatné rozhodnutie, vydané v konaní slúžiacom primárne tomuto účelu - v konaní o žalobe proti nečinnosti orgánu verejnej správy).

10. U takejto právnej otázky treba súhlasiť so žalobcami, že šlo o otázku v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neriešenú.

11. V konaní najvyššieho súdu, sp. zn. 4Cdo/98/2010, skončenom uznesením z 29. júna 2010, odmietajúcim dovolanie žalobkyne, bola síce - tak aj v prejednávanej veci - predmetom sporu požiadavka fyzickej osoby nasmerovaná voči štátu, reprezentovanému príslušným rezortným ministerstvom, na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci, a to ako „z titulu“ nezákonného rozhodnutia, tak i nesprávneho úradného postupu (spočívajúceho v nečinnosti orgánu verejnej správy), dovolací súd sa však v takomto svojom rozhodnutí (vydanom viac než 6 rokov pred nadobudnutím účinnosti C. s. p., venujúcom sa skúmaniu prípustnosti dovolania pre zmätočnosť a pri hmotnoprávnom základe tam uplatňovaných nárokov, majúcich pôvod ešte v zákone č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom) zaoberal problémami intertemporality a prípustnosti nepravnej retroaktivity výlučne v súvislosti s tam akcentovaným tvrdením o použití

jedného z ustanovení novelizovaného O. s. p. aj na konanie začaté pred jeho účinnosťou, teda retroaktivitou skôr vo všeobecnosti a otázkou jej prípustnosti u nariadení procesného práva. V prejednávanej veci však snaha použiť tieto závery na podporu odvolacím súdom zvoleného riešenia nenarádza ani tak na to, žeby u ustanovenia § 9 zodpovednostného zákona po novelizácii zákonom č. 412/2002 Z. z. nemalo ísť o normu procesného práva (ako tvrdili dovolaním žalobcovia), keďže práve s týmto názorom by šlo evidentne prinajmenšom úspešne polemizovať, ale skôr na nedostatok dopadu novelizovanej úpravy (jej nepoužiteľnosť) v tomto konkrétnom prípade.

12. Nepoužiteľnosť aj odvolacím súdom citovaného záveru z ďalšieho uznesenia, vydaného najvyšším súdom 26. marca 2013 v konaní, sp. zn. 4Cdo/116/2012, vedenom takisto ako v predošlom prípade fyzickou osobou proti štátu a kde bolo taktiež dovolanie odmietnuté, tu bola preto, že I. v prípade záveru, ktorý hodlal odvolací súd v prejednávanej veci za pomoci analógie vzťahnúť i na ním posudzovanú vec, vôbec nešlo o záver dovolacieho súdu, ale len jeho uznesením reprodukováný záver súdu prvej inštancie, prevzatý tiež odvolacím súdom a v rámci uznesenia najvyššieho súdu zanesený len do časti opisujúcej argumentáciu oboch takýchto súdov; že II. predmetom konania vedeného neskôr najvyšším súdom pod sp. zn. 4Cdo/116/2012 bol výlučne nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím (nie nesprávnym úradným postupom ako v prejednávanej veci za stavu nemožnosti vedenia zmysluplnej diskusie o tom, že podmienky vzniku jedného i druhého nároku zodpovednostný zákon normuje odchyľne) a že III. pri neexistencii dôvodu nesúhlasiť s názorom, že súd rozhodujúci o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy nemôže sám preskúmať otázku nezákonnosti takéhoto rozhodnutia a všeobecné súdy nie sú oprávnené mimo rámca správneho súdnictva skúmať vecnú správnosť správnych aktov vydaných príslušným orgánom, treba striktné rozlišovať medzi vecnou správnosťou aktov orgánov verejnej moci a ich zákonnosťou na jednej a správnosťou postupu takýchto orgánov na druhej strane (s tým, že súdmi konštatovaný nedostatok oprávnenia na prieskum správnosti sa viaže len na rozhodnutia a nie aj na postup).

13. Rozhodnutiami najvyššieho súdu, vydanými až po podaní dovolania v prejednávanej veci a čiastočne sa vyslovujúcimi k tu nastolenému problému, resp. majúcimi k nemu najbližšie, sú potom uznesenia najvyššieho súdu z 26. septembra 2017, sp. zn. 2Cdo/131/2017 a z 30. októbra 2019, sp. zn. 3Cdo/207/2018 (prvé uverejnené aj v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, ďalej tiež len „Zbierka“ ako R 20/2018 a obe inak paradoxne vydané v konaniach, ktorých predmetom nebol - v prvom prípade počas celého konania a v druhom v rozhodnom čase - nárok na náhradu škody ako primárny nárok upravovaný zodpovednostným zákonom, ale iný nárok na náhradu nemajetkovej ujmy s jeho pôvodom taktiež v nesprávnom úradnom postupe).

14. Prvé sa k možnosti súdu konštatovať nesprávny úradný postup aj bez rozhodnutia toto priamo vyslovujúceho nevyjadrilo, pretože i v tomto prípade došlo k odmietnutiu dovolania, a to pre tzv. majetkový cenzus (v tejto súvislosti porovnaj právnu vetu, s ktorou bolo toto rozhodnutie uverejnené v Zbierke), z jeho odôvodnenia ale vyplýva, že mu predchádzali rozsudky ustálujúce zodpovednosť štátu za nesprávny úradný postup Ministerstva spravodlivosti SR pri vybavovaní sťažnosti žalobkyne, ktorou sa táto domáhala prešetrenia nečinnosti ministerstva pri vybavovaní

jej sťažnosti na nečinnosť Slovenskej komory exekútorov a z tohto dôvodu vyslovujúce porušenie práva žalobkyne i záver súdu prvej inštancie (s ktorým sa stotožnil aj odvolací súd), že nedodržaním zákonnej lehoty (v zmysle § 13 zákona č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach) sa žalovaná dopustila nesprávneho úradného postupu podľa § 9 ZoZŠ.

15. Druhým z rozhodnutí zmienených pod 14. zhora došlo rovnako k odmietnutiu dovolania, a to vo veci, v ktorej základom nároku zo žaloby bola nečinnosť správcu dane, v tomto prípade ale výsledok dovolacieho konania predurčilo nezistenie zaťaženia konania pred nižšími súdmi žalovanou vytýkanými tzv. zmätočnosťmi vadami podľa § 420 písm. d/ a f/ C. s. p. Práve uplatnenie dovolateľkou týchto dvoch dôvodov prípustnosti dovolania bolo dôvodom, pre ktorý bol dovolací súd povinný vysporiadať sa s predmetom konania pred nižšími súdmi aj s ďalšími otázkami s tým súvisiacimi podrobnejšie, pričom v odôvodnení svojho uznesenia uviedol (o. i.) nasledovné (s významom tiež pre konanie v tentoraz prejednávanej veci):

16. Odvolací súd nad rámec stotožnenia sa s odôvodnením napadnutého rozsudku (do ktorého inak súd prvej inštancie prevzal časť argumentácie z tzv. zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu, vrátane záveru o tom, že postup zamestnancov správcu dane reprezentovaný nerozhodnutím o námietkach žalobcu - nielenže v určených lehotách, ale vôbec - možno označiť za nesprávny úradný postup) mal za to, že ... za správnu bolo treba považovať ako voľbu rozhodného práva súdom prvej inštancie, tak i jeho interpretáciu. Viazanosť štátnej moci zákonom je jednou z esenciálnych zložiek právneho štátu, pričom len dodržiavaním zákonom ustanovených povinností zo strany štátnych orgánov a zodpovednosťou štátu či subjektov konajúcich v jeho mene za nepriaznivé následky činnosti, ukazujúcej sa ako závadnej, možno budovať dôveru jednotlivca v právo a inštitúcie štátu. Hoci z povahy vzťahu správcu dane a daňovníka vyplýva, že nemôže ísť o vzťah rovnocenný, výklad v prospech nedostatku povinnosti štátneho orgánu dodržať lehotu na rozhodnutie by bol rezignáciou na základné princípy právneho štátu. Neobstála obrana žalovanej nepreukázaním príčinnej súvislosti medzi nečinnosťou daňového úradu a následkami na strane žalobcu, pretože pre zodpovednosť nie je nutnou predvídateľnosť vzniku škody (ujmy) pre škodcu, ale je dostatočné, aby pre optimálneho pozorovateľa nebol vznik škody vysoko nepravdepodobný a v súdenom prípade výsledky dokazovania podporovali záver o nečinnosti daňového úradu napriek opakovaným urgenciám žalobcu, vedúcej až k nemožnosti rozhodnutia, ako prvotnej a bezprostrednej príčine škodlivého následku.

17. O totožnosť strán (účastníkov) ani o stav právneho nástupníctva či predchodcovstva strany jedného sporu netotožnej so stranou sporu druhého nemohlo ísť preto, že napriek totožnosti žalobcu v konaniach použitých dovolateľkou, za základ argumentácie o existencii príslušnej prekážky, ako žalované z povahy veci vystupovali príslušné orgány verejnej správy (daňové orgány), teda orgány štátu s vlastnou výslovne priznanou procesnou subjektivitou (v tejto súv. por. predovšetkým § 32 ods. 2 a § 35 ods. 1 Správneho súdneho poriadku), v prejednávanej veci je ale žalovanou Slovenská republika, teda štát ako právnická osoba sui generis (v tejto súv. por. najmä § 21 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení), celkom nepochybné odlišná od skôr žalovaných orgánov verejnej správy (v tomto prípade bez ohľadu na zákonnú konštrukciu zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, ktorej je

vlastný nedostatok priamej zodpovednosti orgánov štátu, ktoré si tento za účelom výkonu verejnej moci v jednotlivých oblastiach vytvoril).

18. O totožnosť predmetov konaní potom nemohlo ísť nielen preto, že porovnávanými konaniami boli na jednej strane konania sledujúce prieskum zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy (v rámci správneho súdnictva) a na strane druhej civilné sporové konanie v prejednávanej veci, sledujúce záujem žalobcu na jeho odškodnení za nenáležitý postup orgánu štátu v daňovom konaní (za ktorý zodpovedá štát), ale najmä preto, že otázka zákonnosti rozhodnutí o zastavení konaní o námietkach žalobcu (uplatnených týmto v procese daňovej kontroly) prakticky pre neprejednatelnosť námietok mimo daňového konania (ktoré už skončilo) nebola otázkou priamo riešenou v prejednávanej veci a ani takou otázkou, ktorá by mala vo vzťahu k predbežnej otázke nesprávnosti postupu orgánu štátu, spočívajúceho v nevydaní ním žalobcom požadovaných rozhodnutí (ktorými by sa jeho námietkam vyhovel) ani ich významového protikladu (tu rozumej rozhodnutí, ktorými by bola konštatovaná vecná neopodstatnenosť námietok) v zákonom ustanovených lehotách, ani k následnej (konečnej) otázke existencie práva žalobcu (a tomu zodpovedajúcej povinnosti žalovanej) na náhradu nemajetkovej ujmy pre nesprávny úradný postup charakter otázky predbežnej, resp. následnej.

19. Správnosť ani nesprávnosť postupu spočívajúceho v nevydaní meritórnych rozhodnutí o námietkach žalobcu v daňovom konaní v zákonom ustanovenej lehote totiž sama osebe nepredurčuje spôsob rozhodnutia o námietkach a prípadná nesprávnosť postupu nemusí spôsobovať nezákonnosť rozhodnutia, ktorým sa daňový úrad odmietne námietkami zaoberať vecne (pretože so zreteľom k plynutiu času i ku skončeniu daňovej kontroly už naozaj ani nemusí mať inú možnosť), konštatovanie súdom konajúcim o tzv. správnej žalobe nedostatku ukrátenia práv daňového subjektu čiastkovým procesným rozhodnutím aj súvisiacej možnosti namietania všetkých nesprávností (vrátane nerozhodnutia v lehote) v rámci obrany daňového subjektu voči konečnému rozhodnutiu v daňovom konaní však nemôže byť svedectvom správnosti ani nesprávnosti postupu a logicky nemôže ani súd konajúci o žalobe o náhradu škody (resp. nemajetkovej ujmy), nasmerovanej voči štátu, zbaviť povinnosti vyriešiť si otázku správnosti postupu orgánu verejnej moci autonómne. Nejde tu totiž o žiaden z prípadov viazanosti súdu inými rozhodnutiami podľa § 193 C. s. p. a ani o prípad právomoci iného orgánu verejnej moci na rozhodnutie o takejto otázke, s nemožnosťou rozhodnutia o nej súdom podľa § 194 ods. 1 rovnakého zákona, nakoľko orgánom právomocným na definitívne vyriešenie diskutovanej otázky je tu práve súd. Opačná interpretácia by viedla k tomu, že by lehoty ustanovené na rozhodnutie postrádali akýkoľvek význam a daňovému subjektu by ostávalo uspokojiť sa s akceptovaním jeho konečnej obrany voči postupu daňových orgánov a v rámci nej prípadne aj s konštatovaním nesprávnosti postupu spočívajúceho v nerozhodnutí v zákonom ustanovenej lehote (teda de facto s tým, že mu nakoniec bolo dané - pokiaľ ide o merito daňového konania - za pravdu), avšak prakticky bez akejkoľvek možnosti jeho odškodnenia za to, že konanie trvalo dlhšie, než malo.

20. Práve odcitované pasáže z uznesenia najvyššieho súdu vo veci ním vedenej, prejednávanej a rozhodnutej pod sp. zn. 3Cdo/207/2018, tak jasne poukazujú na stále existujúce a povahou jednotlivých inštitútov odôvodnené rozdiely medzi zodpovednosťou štátu za nezákonné

rozhodnutia orgánov verejnej moci na jednej a za nesprávny úradný postup na druhej strane. Súčasťou týchto rozdielov je tiež právna konštrukcia, pri existencii ktorej sa na záver o nezákonnosti rozhodnutia zásadne vyžaduje jeho zrušenie, zmena alebo iný výsledok s významovo totožnými účinkami, u nesprávnosti úradného postupu však z pomerne jednoduchého, avšak logického dôvodu, ktorým je to, že ide len o postup (nespočívajúci v rozhodnutí), na naplnení rovnakej ani podobnej podmienky trvať nejde.

21. Súčasťou úpravy v zodpovednostnom zákone je totiž pomerne jednoznačné definičné vymedzenie, že za nesprávny úradný postup sa považuje (bez ďalšieho ako pravidlo) aj porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné prietahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb (§ 9 ods. 1 veta druhá ZoZŠ v znení platnom a účinnom do 31. decembra 2012 vrátane, resp. časť rovnakej vety pred bodkočiarkou v znení platnom a účinnom od 1. januára 2013, v tejto súvislosti porovnaj tiež čl. I bod 7 a čl. II zákona č. 412/2012 Z. z.).

22. Vychádzajúc z práve uvedeného je podľa dovolacieho súdu správnou odpoveďou na otázku uvedenú v dovolaní (podanom z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci) tá, ktorú možno zovšeobecniť v podobe presného opaku uzavretého odvolacím súdom, teda tak, že otázku správnosti (aj nesprávnosti) úradného postupu správneho orgánu, spočívajúceho v splnení (porušení) povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, bol súd konajúci o požiadavke na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom vždy oprávnený posudzovať ako otázku predbežnú. Prijatie zákona č. 412/2012 Z. z. na tomto pravidle nič nezmenilo, keďže ten len ustanovil niektoré výnimky z pravidla (o akú, ale v tentoraz prejednávanej veci nejde).

23. Ak odvolací súd pri posudzovaní problému nastoleného i dovolaním nedospel k takémuto názoru, ale naopak k jeho presnému významovému protikladu, založenie jeho rozhodnutia vyznievajúceho v neprospech žalobcov výlučne na vyriešení tejto otázky bolo výsledkom nesprávneho právneho posúdenia veci.

3.**R O Z H O D N U T I E**

Pre navrátenie vlastníctva nehnuteľných vecí uvedených v § 2 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z.z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam je rozhodujúci ich druh (charakter) v čase začatia plynutia lehoty na uplatnenia výzvy podľa § 5 ods. 1 uvedeného zákona.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. novembra 2020 sp. zn. 5 Cdo 27/2017)

Z o d ô v o d n e n i a :

1.1. Okresný súd Michalovce (ďalej len „súd prvej inštancie“ event. „prvoinštančný súd“) rozsudkom zo 7. januára 2013 č. k. 5C/100/2011-39 žalobu žalobkyne zamietol (I. výrok) a rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

1.2. V odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie konštatoval, že žalobkyňa sa žalobou domáhala, aby súd uložil žalovanému povinnosť vydať jej nehnuteľnosti pôvodne zapísané v pozemnoknižnej vložke č. 10 k. ú. Z., ktoré boli podľa zápisu pod B3 zo dňa 9. decembra 1960 pod č. d. XXXX odňaté Rímskokatolíckej cirkvi v Michalovciach podľa § 10 ods. 2 zák. č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme pre Československý štát. Písomnou výzvou doručenou žalovanému dňa 28. apríla 2006 vyzvala žalovaného na vydanie nehnuteľností evidovaných v jeho vlastníctve odvodených od pôvodných nehnuteľností zapísaných v pozemnoknižnej vložke č. 10 k. ú. Z. ako m. p. č. XXXX, XXXX, XXXX, XXXX, XXXX, XXX, XXX, a to v rozsahu stotožnenia geometrickými plánmi v akom nie sú žiadne prekážky ich vydania. Parcely č. XXX B. XXX jej boli vyvlastnené, ale nikdy neslúžili cieľu vyvlastnenia. Žalobkyňa si uplatnila právo na vydanie nehnuteľností z dôvodov uvedených v § 3 ods. 1 písm. c/ a f/ zák. č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam (ďalej len „zák. č. 161/2005 Z. z.“). Žalovaný jej listom z 2. augusta 2006 oznámil, že jej predmetné nehnuteľnosti odmieta vydať s odôvodnením, že podľa § 4 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. nie je povinnou osobou, ide o pozemky prevažne zastavané a predmetné pozemky podľa § 2 ods. 1 písm. a/ až d/ zák. č. 161/2005 Z. z. nie sú predmetom vydania. Z uvedeného dôvodu podala žalobu na súd.

1.3. Súd prvej inštancie zamietnutie žaloby odôvodnil tým, že zo strany žalobkyne ohľadne vydania nehnuteľností nebola splnená podmienka v zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z., nakoľko vychádzajúc z údajov z katastra nehnuteľností sa nejedná o poľnohospodársku pôdu, hospodárske budovy a iné stavby patriace k pôvodnej hospodárskej usadlosti, lesný pôdny

fond, hospodárske stavby a ostatné stavby s ním súvisiace a podiely spoločnej nehnuteľnosti, ale o zastavané plochy, a preto nie je možné ich vydanie. Súd prvej inštancie sa nestotožnil s tvrdením žalobkyne, že v zmysle § 2 zák. č. 161/2005 Z. z. mal zákonodarca na mysli to, že sa vydávajú nehnuteľnosti, ktoré v čase odňatia tvorili poľnohospodársku pôdu (t. j. nemusí sa jednať o poľnohospodársku pôdu v čase vydania), a to z toho dôvodu, že v ustanovení § 2 zák. č. 161/2005 Z. z. sa jednoznačne uvádza, že vlastnícke právo sa vracia k nehnuteľným veciam, ktoré tvoria poľnohospodársku pôdu (písm. a/). Nakoľko zákonodarca neuviedol „ktoré v čase odňatia tvorili“, ale uviedol „ktoré tvoria“, súd prvej inštancie na základe gramatického výkladu dospel záveru, že v čase vydania musia nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom vydania, spĺňať podmienku uvedenú v § 2 ods. 1 písm. a/ až d/ zák. č. 161/2005 Z. z. Zároveň konštatoval, že ich vydaniu bráni aj ustanovenie § 6 písm. b/ zák. č. 161/2005 Z. z., keďže ide o pozemky, ktoré boli po prechode alebo prevode do vlastníctva štátu zastavané.

1.4. Pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal súd prvej inštancie z v tej dobe platného a účinného ustanovenia § 142 ods. 1 zák. č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších právnych predpisov (ďalej aj „O. s. p.“) a keďže úspešný žalovaný si náhradu trov konania neuplatnil a neúspešnej žalobkyni právo na náhradu trov konania nevzniklo, rozhodol, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

2.1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na základe odvolania žalobkyne (v poradi druhým) rozsudkom z 20. októbra 2016 sp. zn. 2Co/562/2015 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (prvý výrok). Stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznal (druhý výrok).

2.2. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd s poukazom na ustanovenie § 387 ods. 1 a 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) konštatoval vecnú správnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie s tým, že sa v celom rozsahu stotožnil s jeho skutkovými aj právnymi závermi a v podrobnostiach odkázal na odôvodnenie jeho rozhodnutia, ktoré považoval za dostatočné. K odvolacej argumentácii žalobkyne a na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia uviedol, že zákonodarca v ustanovení § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. neuviedol, že by sa zákon mal vzťahovať na nehnuteľnosti, „ktoré v čase odňatia tvorili“ poľnohospodársku pôdu, z čoho možno vyvodiť, že jeho úmyslom bolo upraviť možnosť vydania tých nehnuteľností, ktoré musia spĺňať podmienku uvedenú v citovanom ustanovení v čase ich vydania. Odvoláciu námietku žalobkyne, že týmto výkladom ustanovenia § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. by ostali bez právneho významu ostatné ustanovenia uvedeného zákona, najmä ustanovenie § 6 upravujúce prekážky vydania, ktorou je napr. zastavanosť, považoval za neopodstatnenú, nakoľko podľa jeho názoru obe ustanovenia je potrebné aplikovať a vykladať spoločne (vo vzájomnej prepojenosti), pričom ustanovenie § 6 iba umocňuje výklad realizovaný súdom prvej inštancie, že v čase vydania musí mať nehnuteľnosť charakter poľnohospodárskej pôdy. Ustanovenie § 6 citovaného zákona iba spresňuje a dopĺňa ustanovenie § 2, a tak zabráňuje možným nesprávnostiam a pochybnostiam pri výklade (pri riešení jednotlivých prípadov, keď by napríklad nebol v katastri nehnuteľností správny zápis, t. j. bola by nehnuteľnosť zapísaná ako poľnohospodárska pôda, ale reálne by sa jednalo o zastavané plochy a podobne). Za správny výklad ustanovenia § 2 uvedeného zákona považuje výklad uskutočnený súdom prvej inštancie, t. j., že v uvedenom ustanovení úmyslom zákonodarcu bolo umožniť vydanie (zákonodarca mal na

mysli, že sa vydávajú) nehnuteľností, ktoré v čase vydania musia spĺňať podmienku uvedenú v § 2 ods. 1 písm. a/ až d/ zák. č. 161/2005 Z. z. Odvolací súd zároveň upriamil pozornosť aj na to, že ani z dôvodovej správy k zák. č. 161/2005 Z. z. nevyplýva iný výklad (iný úmysel zákonodarcu), t. j. ani z dôvodovej správy nemožno vyvodiť, že by za rozhodný čas pre posúdenie charakteru pôdy (či sa jedná o poľnohospodársku pôdu) bolo potrebné považovať čas odňatia a nie čas vydania. Poukázal na obdobný výklad citovaného ustanovenia uskutočnený senátmi Krajského súdu v Košiciach v iných konaniach. Rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 2Co/33/2010, na ktoré poukázala odvolateľka, označil ako ojedinelý odlišný výklad, ktorým nie je viazaný. Z týchto dôvodov dospel k rovnakému záveru, ako súd prvej inštancie, že z vykonaného dokazovania vyplynulo, že nehnuteľnosti, ktorých vydania sa žalobkyňa domáha, podľa údajov katastra nehnuteľnosti nie sú poľnohospodárskou pôdou, a preto nepodliehajú režimu ustanovenia § 2 zákona č. 161/2005 Z. z.

2.3. O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP a vzhľadom na to, že žalobkyňa nebola v odvolacom konaní úspešná, a preto jej nárok na náhradu trov odvolacieho konania nevznikol, a úspešnému žalovanému trovy odvolacieho konania nevznikli, rozhodol, že stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva.

3.1. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, v ktorom žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

3.2. Prípustnosť dovolania odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

3.3. V odôvodnení dovolania namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo založené na ústavne akceptovateľnom výklade a aplikácii ustanovenia § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z., na základe ktorého sa ako oprávnený subjekt domáha súdnej ochrany v tomto spore. Takýmto (ústavne akceptovateľným) postupom nemôže byť výlučne gramatický výklad jednej normy (ustanovenia § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z.) bez logického vzájomného hodnotenia aj ostatných ustanovení predpisu, zmyslu a účelu celého predpisu s porovnaním výkladu aj obdobných reštitučných predpisov. Zdôraznila princíp poskytnutia materiálnej ochrany zákonnosti súdmi s poukazom na judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky. Rozhodnutie odvolacieho súdu považovala za arbitrárne a založené na formalistickom prístupe pri aplikácii ustanovení zák. č. 161/2005 Z. z., ktorým odvolací súd opomenul naplnenie účelu reštitúcií cirkevného majetku. Podľa jej názoru výklad a aplikáciu ustanovenia § 2 ods. 1 citovaného zákona nemožno obmedziť len na jeho znenie, v ktorom je slovné spojenie „ktoré tvoria“, a z toho vyvodiť, že vlastnícke právo sa vracia len k tým (v citovanom ustanovení taxatívne vymedzeným) nehnuteľným veciam, ktoré spĺňajú vymedzený charakter v čase vydávania, resp. účinnosti citovaného zákona. Pri takomto výklade by celý zákon stratil úplne význam, pretože by podľa neho nebolo možné vrátiť takmer žiadne nehnuteľné veci. Poukázala i na to, že ten istý zákon upravuje aj spätný prechod vlastníctva k niektorým nehnuteľným veciam v zmysle § 7, a to podľa príloh 1, 2 a 3, kde sú navracané aj nehnuteľnosti nepoľnohospodárske a nelesné. Ustanovenie § 2 sa vzťahuje na celý právny predpis, nie len na jeho časť, pričom týmto aspektom sa odvolací súd tiež nezaoberal.

Rovnako bez právneho významu by tak ostali ustanovenia § 6 citovaného zákona upravujúce prekážky vydania veci podľa § 2 ods. 1 písm. a/, b, d/ zák. č. 161/2005 Z. z., pretože takéto zastavané pozemky nemôžu byť poľnohospodárskou ani lesnou pôdou a nepodliehali by pod ustanovenie § 2 ods. 1. Argumentácia odvolacieho súdu, že ustanovenie § 6 citovaného zákona iba spresňuje a dopĺňa ustanovenie § 2 odporuje podstate tohto ustanovenia, pretože aplikácia prekážok vydania majetku môže prichádzať do úvahy výlučne po tom, ako je zistené splnenie existencie predmetu vydania podľa § 2 citovaného zákona. Nelogické by ostalo aj ustanovenie § 3 ods. 1 písm. f/ zák. č. 161/2005 Z. z., ktoré ako reštitučný dôvod pri vyvlastnení uvádza aj iné dôvody, kde došlo k odňatiu, a to nie na účely ďalšieho využívania nehnuteľnosti v poľnohospodárstve alebo lesnom hospodárstve. Ďalej dôvodila, že zákon č. 161/2005 Z. z. má podobný charakter ako zákon č. 229/1991 Zb. o pôde, ktorý v § 1 tiež používa pojem „patrí“ v prítomnom a nie minulom čase, pričom za majetok pre účely vydania sa považoval (postupom podľa druhej časti - § 4 a nasl.) aj majetok, ktorý sa v čase odňatia vlastníckeho práva na tieto účely užíval, čo vyplýva priamo aj z ustanovenia § 30 tohto zákona.

4. Žalovaný sa k dovolaniu žalobkyne nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ event. „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) prípustné, avšak nie je dôvodné.

6. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

7. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa v dovolaní uviesť, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a náležitým spôsobom označiť dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

8. V danom prípade dovolateľka vyvodila prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi ešte nebola vyriešená.

8.1. I keď samotné dovolanie neobsahuje výslovne formálne položenú právnu otázku, vychádzajúc z obsahu dovolania (podľa článku 11 ods. 1 Základných princípov CSP a ustanovenia

§ 124 ods. 1 CSP) možno konštatovať, že dovolanie spĺňa požiadavku jednoznačnej identifikácie relevantnej právnej otázky v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Dovolateľka namieta nesprávny výklad ustanovenia § 2 ods. 1 písm. a/ zák. č. 161/2005 Z. z. odvolacím súdom (i súdom prvej inštancie) a z toho plynúcu právnu otázku týkajúcu sa vymedzenia (určenia) rozhodného momentu posudzovania charakteru nehnuteľných vecí podliehajúcich režimu uvedeného ustanovenia. V dovolaní doslova uvádza, že výklad a aplikáciu ustanovenia § 2 ods. 1 citovaného zákona nemožno obmedziť len na jeho znenie, v ktorom je slovné spojenie „ktoré tvoria“, a z toho vyvodiť, že vlastnícke právo sa vracia len k tým (v citovanom ustanovení taxatívne vymedzeným) nehnuteľným veciam, ktoré spĺňajú vymedzený charakter v čase vydávania, resp. účinnosti citovaného zákona. Na inom mieste uvádza, že zákon č. 161/2005 Z. z. má podobný charakter ako zákon č. 229/1991 Zb. o pôde, ktorý v § 1 tiež používa pojem „patrí“ v prítomnom a nie minulom čase, pričom za majetok pre účely vydania sa považoval (postupom podľa druhej časti - § 4 a nasl.) aj majetok, ktorý sa v čase odňatia vlastníckeho práva na tieto účely užíval, čo vyplýva priamo aj z ustanovenia § 30 tohto zákona. Aj z ďalších pasáží odôvodnenia dovolania, v ktorých podáva výklad jednotlivých ustanovení zák. č. 161/2005 Z. z. vo vzťahu k § 2 tohto zákona a výklad samotného účelu reštitučných zákonov, je zrejmé, že namieta odvolacím súdom prijaté riešenie právnej otázky týkajúcej sa vymedzenia (určenia) rozhodného momentu posudzovania charakteru (druhu) nehnuteľných vecí podliehajúcich režimu uvedeného ustanovenia, ktorú odvolací súd (rovnako i súd prvej inštancie) vyriešil tak, že § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. umožňuje vrátenie vlastníckeho práva k nehnuteľným veciam, v tomto prípade konkrétne k poľnohospodárskej pôde, len v prípade, ak požadované nehnuteľné veci predstavujú poľnohospodársku pôdu v čase ich vydania a nie v čase ich zabratia. Hoci dovolateľka v dovolaní právnu otázku nevymedzila výslovne, vychádzajúc z obsahu dovolania je možno konštatovať, že táto procesná podmienka (konkretizácia právnej otázky riešenej odvolacím súdom) vyplývajúca z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP bola v tomto prípade naplnená.

9. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel odvolací súd k záveru, že dovolanie žalobkyne je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či podané dovolanie je dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci v predmetnej právnej otázke).

10. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej normy, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

11. Ako vyplýva z vyššie uvedeného odôvodnenia, žalobkyňa považuje za nesprávne právne posúdenie veci to, že odvolací súd síce aplikoval správnu právnu normu - ustanovenie § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z., ale podľa jej názoru ju vyložil nesprávne, keď vychádzal z právneho záveru,

že nehnuteľnosti, ktorých vrátenia sa domáha, v súčasnosti netvorí (resp. v čase uplatňovaného vrátenia netvorili) poľnohospodársku pôdu, a preto nie sú spôsobilým predmetom vydania v zmysle cit. ustanovenia.

12. Podľa § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. vlastnícke právo sa vracia k nehnuteľným veciam, ktoré tvoria a) poľnohospodársku pôdu, b) hospodárske budovy a iné stavby patriace k pôvodnej hospodárskej usadlosti, c) lesný pôdny fond, hospodárske stavby a ostatné stavby súvisiace s ním, d) podiely spoločnej nehnuteľnosti.

13. Pre bližšiu špecifikáciu pojmu „poľnohospodárska pôda“ odkazuje zák. č. 161/2005 Z.z. na zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 220/2004 Z. z.“).

13.1. Podľa § 2 písm. b) zák. č. 220/2004 Z. z. na účely tohto zákona sa rozumie poľnohospodárskou pôdou produkčne potenciálna pôda evidovaná v katastri nehnuteľností ako orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady, záhrady a trvalé trávne porasty.

13.2. Podľa § 6 zák. č. 161/2005 Z. z. vlastníctvo sa nenavracia k a/ pozemku, na ktorom bol po prevode alebo prechode do vlastníctva štátu zriadený cintorín, b/ pozemku, ktorý bol po prechode alebo prevode do vlastníctva štátu zastavaný; ak bol pozemok zastavaný stavbou, ktorá slúži zariadeniam telesnej kultúry, zdravotníctva, kultúry, na poskytnutie služieb sociálnej starostlivosti alebo sociálnych služieb na pracovnú rehabilitáciu a zamestnávanie telesne postihnutých osôb a na školské účely, nemožno vydať ani príslušné pozemky slúžiace na tieto účely, c/ pozemku, na ktorom bola zriadená záhradková alebo chatová osada, d/ pozemky, na ktorom sú telovýchovné a športové zariadenia, e/ pozemku, ktorý slúži na účely obrany štátu, ťažbu vyhradených nerastov, chráneného areálu, národnej prírodnej pamiatky, chráneného krajinného prvku alebo ich ochranného pásma s tretím stupňom alebo štvrtým stupňom ochrany.

14. Dovolací súd konštatuje, že odvolací súd pri interpretácii ustanovenia § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. správne aplikoval gramatickú (jazykovú) metódu, ktorá tvorí jednu zo základných výkladových metód, pričom išlo o doslovný (teda nie extenzívny ani reštriktívny) výklad, ktorý by mal byť pri interpretácii právnej normy v zásade pravidlom, pretože najviac zodpovedá skutočnému obsahu interpretovanej právnej normy. Je zjavné, že zákonodarcu tým, že v ustanovení § 2 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. jednoznačne uviedol, že „vlastnícke právo sa vracia k nehnuteľným veciam, ktoré tvoria poľnohospodársku pôdu (atď.)“, teda, že použil prítomný čas, a odkazom na definíciu poľnohospodárskej pôdy zákonom č. 220/2004 Z. z., zdefinoval súbor nehnuteľných vecí, ktorý má podliehať režimu navrátenia vlastníckeho práva tak, že je potrebné vychádzať z druhu (charakteru) nehnuteľnosti v čase prítomnom, a teda v čase prijatia tohto reštitučného zákona. Zákonodarcu totiž predmet zákona definoval veľmi detailne a označil ho druhovo ako poľnohospodársku pôdu, na rozdiel napríklad od zákona č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam, ktorý v § 1 ods. 2 definuje ako predmet vydania akékoľvek nehnuteľné veci bez ohľadu na ich druhové označenie, či už v čase prijatia zákona, vydania veci alebo jej odňatia. Zákon č. 161/2005

Z. z. nemá ani žiadne také ustanovenie ako napríklad zákon č. 229/1991 Z. z. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku, ktorý síce v ustanovení § 1 tiež definuje vydávané nehnuteľnosti druhovo ako pôdu tvoriacu poľnohospodársky, či lesný pôdny fond v čase svojho vydania, avšak v ustanovení § 30 rozsah vydávaných vecí definovaných § 1 cit. zákona rozširuje aj z hľadiska využitia nehnuteľností na daný účel v čase odňatia, t. j. podľa stavu v minulosti. Teda i z toho, že zák. č. 161/2005 Z. z. nemá výslovné ustanovenie o rozšírení predmetu vydania na nehnuteľné veci aj z hľadiska ich využitia v minulosti (napr. v čase odňatia) možno vyvodiť, že zákonodarca nemal v úmysle takéto rozšírenie predmetu vrátenia vlastníckeho práva k (taxatívne vymedzeným) nehnuteľným veciam.

15. Ustanovenie § 2 ods. 1 písm. a/ zák. č. 161/2005 Z. z. je teda potrebné vyložiť tak, že vlastnícke právo sa vracia k tým nehnuteľným veciam tvoriacim poľnohospodársku pôdu, ktoré v čase prijatia tohto reštitučného zákona i v čase ich vrátenia tvoria poľnohospodársku pôdu (definovanú v ustanovení § 2 písm. b/ zák. č. 220/2004 Z. z.), a - akceptujúc právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky uvedený v náleze III. ÚS 342/2017 z 25. októbra 2017 - aj také nehnuteľnosti, ktoré síce z hľadiska formálneho, teda podľa údajov zapísaných v katastri nehnuteľností sú zapísané inak ako orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady, záhrady a trvalé trávne porasty, avšak v skutočnosti sú reálne využívané na poľnohospodárske účely.

16.1. Dovolací súd vzhľadom na dovolateľkou namietané právne posúdenie veci odvolacím súdom poukazuje na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. júna 2018 sp. zn. 7Cdo/169/2016, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 75/2019 a ktorého právna veta znie: „*Spôsobilým predmetom navrátenia vlastníctva podľa § 2 ods. 1 písm. a/ zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam nie je iná než poľnohospodárska pôda, ktorej legálnu definíciu vo forme taxatívneho výpočtu obsahuje ustanovenie § 2 písm. b/ zákona č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.*

Spôsobilým predmetom navrátenia vlastníctva podľa § 2 ods. 1 písm. b/ zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam sú výlučne stavby zodpovedajúce tam uvedeným kritériám (bez pozemkov).“

16.2. I keď uvedený judikát primárne neriešil priamo právnu otázku nastolenú dovolateľkou v tomto dovolacom konaní, dovolací súd sa v uvedenom rozhodnutí jednoznačne vyjadril k aplikácii ustanovení § 2 ods. 1 v spojení s § 6 zák. č. 161/2005 Z. z. a zaujal právny názor ohľadne spôsobilosti predmetu cirkevnej reštitúcie, a to, že spôsobilým predmetom navrátenia vlastníctva podľa § 2 ods. 1 písm. a/ citovaného zákona nie je iná než poľnohospodárska pôda a podľa § 2 ods. 1 písm. b/ výlučne stavby. Z odôvodnenia predmetného judikátu rovnako vyplynulo, že druh pozemku zapísaného v katastri je nutné posudzovať v čase nadobudnutia účinnosti zákona č. 161/2005 Z. z. resp. v čase urobenia tzv. reštitučnej výzvy. Nie je rozhodujúci predchádzajúci charakter nehnuteľnosti. Inak povedané vlastnícke právo sa vracia k tým nehnuteľnostiam, ktoré

v čase prijatia právneho predpisu a uplatnenia si reštitučného nároku výzvou podľa § 5 ods. 1 zák. č. 161/2005 Z. z. tvoria poľnohospodársku pôdu tak, ako ju vymedzuje zákon č. 220/2004 Z. z.

17. Len pre úplnosť dovolací súd záverom uvádza, že žalobkyňa (dovolateľka) v priebehu celého sporu nepreukázala a dokonca ani netvrdila, že nehnuteľnosti, ktorých vrátenia sa domáha, sú reálne využívané ako poľnohospodárska pôda (resp. na poľnohospodárske účely).

18. Z vyššie uvedeného odôvodnenia vyplýva, že dovolacia námietka žalobkyne, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v ňou vymedzenej (vyššie špecifikovanej) právnej otázke je nedôvodná, a preto dovolací súd jej dovolanie podľa ustanovenia § 448 CSP zamietol.

4.**R O Z H O D N U T I E**

Ustanoveniu § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka neodporuje a zásade zmluvnej voľnosti zodpovedá aj dohoda spotrebiteľ'a a veriteľ'a v spotrebiteľ'skej zmluve o tom, že pri doručovaní zásielky spotrebiteľ'ovi sa môže uplatniť fikcia doručenia zásielky na poslednú známu adresu spotrebiteľ'a.

Ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení do 31. decembra 2016 oprávňovalo banku postúpiť tretej osobe len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia splatná.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. decembra 2020 sp. zn. 5 Cdo 36/2020)

Z o d ô v o d n e n i a :

1.1. Okresný súd Dunajská Streda (ďalej len „súd prvej inštancie“ event. „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 11. februára 2016 č. k. 8C/13/2015-93 konanie o zaplatenie 473,40 Eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 8 % ročne za dobu omeškania od 19. marca 2012 do zaplatenia zastavil (I. výrok) a vo zvyšku žalobu žalobkyne zamietol (II. výrok). Žalobkyni vrátil na jej účet súdny poplatok vo výške 22,80 Eur prostredníctvom Pošty Košice (III. výrok). O trovách konania rozhodol tak, že žalovanej náhradu trov konania nepriznal (IV. výrok).

1.2. Rozhodnutie, ktorým konanie v časti o zaplatenie 473,40 Eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 8 % ročne za dobu omeškania od 19. marca 2012 do zaplatenia zastavil, odôvodnil súd tým, že v tejto časti žaloby došlo zo strany žalobkyne k späťvzatiu žaloby skôr, ako začalo pojednávanie vo veci, a preto podľa v tej dobe platného a účinného ustanovenia § 96 ods. 1 a 3 zák. č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších právnych predpisov („O. s. p.“) konanie v tejto časti zastavil, s tým, že predmetom sporu zostala žaloba o zaplatenie 2 993,99 Eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 8 % ročne za dobu omeškania od 19. marca 2012 do zaplatenia a zaplatenie inkasných poplatkov v sume 21,00 Eur.

1.3. V odôvodnení rozhodnutia vo veci samej súd prvej inštancie poukázal na zákonné znenia ustanovení § 52 ods. 4, § 53 ods. 8, § 565 Občianskeho zákonníka a § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách (ďalej aj „zák. č. 483/2001 Z. z.“ event. „zákon o bankách“ a konštatoval, že na základe vykonaného dokazovania mal preukázané, že žalobkyňa neuniesla dôkazné bremeno o svojom tvrdení, že došlo k platnému postúpeniu pohľadávky, teda nepreukázala, že jej právny predchodca pred zosplatnením pohľadávky poučil žalovanú o možnosti zosplatnenia, a že tak urobil v čase, ako to predpokladá zákonné ustanovenie § 565 a § 53 ods. 8 Občianskeho zákonníka. Z tohto dôvodu zosplatnenie, ktoré jej právny predchodca vykonal, nie je platné a účinné. Dôkazné

bremeno o svojom tvrdení, že došlo k platnému zosplatneniu má žalobkyňa a toto svoje dôkazné bremeno neuniesla. V tejto súvislosti súd prvej inštancie ďalej uviedol, že zákonný postup je zrejмый, najprv musí byť dané upozornenie a potom pri zachovaní zákonnej lehoty nie kratšej ako 15 dní môže zosplatniť pohľadávku, a tak si uplatniť svoje právo v zmysle ustanovenia § 565 Občianskeho zákonníka, avšak to najneskôr do splatnosti najbližšie nasledujúcej splátky. Takýto postup svojho právneho predchodcu žalobkyňa nepreukázala. Navyše nepreukázala ani účinky zosplatnenia, keď nepreukázala, kedy doručil jej právny predchodca zosplatnenie žalovanej. Následne súd prvej inštancie uviedol i to, že podľa ustanovenia § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z., banka môže postúpiť len tú časť svojej pohľadávky, ktorá je splatná, teda tú časť, ktorú už dlžník mal zaplatiť, ale nezaplatil riadne a včas. Splátky splatné v budúcnosti sa môžu stať splatnými skôr, len ak dôjde k platnému zosplatneniu. Potom je možné aj tieto splátky ako splatné a zosplatnené postúpiť. V prejednávanej veci žalobkyňa nepreukázala platnosť zosplatnenia právnym predchodcom, a z toho vyplýva záver, že zmluva o postúpení pohľadávok, pokiaľ sa týka pohľadávky voči žalovanej nie je platná, pretože právny predchodca žalobkyne touto zmluvou postúpil žalobkyni aj nezosplatnenú pohľadávku, čo je v rozpore s § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z.. Súd prvej inštancie preto konštatoval, že predmetné postúpenie je tak absolútne neplatným právnym úkonom v zmysle ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka a na túto neplatnosť musí prihliadať zo zákona bez ohľadu na to, či sa jej niekto dovolal alebo nie. Z uvedených dôvodov preto žalobu žalobkyne (v rozsahu uplatňovanom po čiastočnom zastavení konania) zamietol.

2.1. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) na základe odvolania žalobkyne rozsudkom z 18. apríla 2017 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti, t. j. vo výroku, ktorým žalobu žalobkyne zamietol a vo výroku o trovách konania potvrdil (prvý výrok). Zároveň rozhodol, že žalovaná má nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu (druhý výrok).

2.2. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd konštatoval, že zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že pri vyhodnotení dokazovania každého z vykonaných dôkazov jednotlivo i vo vzájomných súvislostiach bolo dostatočným spôsobom preukázané, že žaloba žalobkyne je nedôvodná. Súd prvej inštancie na danú vec správne aplikoval ustanovenie § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. Zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že v danom prípade sa žalobkyni nepodarilo preukázať jej aktívnu legitimáciu, keď síce predložila zmluvu o postúpení pohľadávok zo 6. novembra 2012, nepreukázala však splnenie zákonných podmienok pre postúpenie predmetnej pohľadávky pôvodného veriteľa OTP Banka Slovensko voči žalovanej ako dlžníčke.

2.3. Následne odvolací súd uviedol:

„11. Banka je v prípade porušenia zmluvnej povinnosti dlžníka splácať úver riadne a včas oprávnená vyhlásiť mimoriadnu splatnosť úveru po doručení výzvy dlžníkovi, za podmienok stanovených v zákone o bankách, alebo zmluvu o úvere vypovedať, prípadne od nej odstúpiť, v súlade so všeobecnými obchodnými podmienkami. Banka túto možnosť v danom prípade zrejme nevyužila a žalobkyni postúpila pohľadávku bez toho, aby úver nadobudol mimoriadnu splatnosť, resp. aby zmluvný vzťah zanikol inak (výpoveďou, odstúpením). Pokiaľ ale nebola vyhlásená mimoriadna splatnosť úveru, resp. pokiaľ zmluvný vzťah nezanikol výpoveďou alebo odstúpením od zmluvy, nie je možné urobiť záver o tom, že by predmetný úver bol ku dňu postúpenia splatný.“

Splatnými do tej doby sa mohli stať len jednotlivé splátky úveru, so zaplatením ktorých bola žalovaná v omeškani.

14. Ustanovenie § 525 ods. 1 Občianskeho zákonníka zakazuje postúpiť okrem iného také pohľadávky, ktorých obsah by sa zmenou veriteľa zmenil. Pohľadávky banky voči svojim klientom treba považovať za takýto druh pohľadávok. S každou pohľadávkou banky voči klientovi sú totiž neoddeliteľne spojené špecifické povinnosti a požiadavky kladené na podnikanie bánk v zmysle § 27 a nasl. Zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách, ako aj obsiahle bankové tajomstvo (§ 91 a nasl. citovaného zákona). Tieto požiadavky a povinnosti nevyplývajú pre banku zo zmluvy s klientom, ale priamo zo zákona. Postúpením pohľadávky z banky na inú osobu, ktorá týmto požiadavkám nepodlieha sa tak podstatným spôsobom mení obsah právneho vzťahu medzi veriteľom-postupníkom a dlžníkom v porovnaní so vzťahom medzi veriteľom - postupcom (bankou) a dlžníkom. Preto treba principiálne vychádzať z toho, že ustanovenie § 525 ods. 1 Občianskeho zákonníka bráni postupovaniu pohľadávok z takých právnych vzťahov, v ktorých je veriteľ povinný zo zákona zachovávať mlčanlivosť o záležitostiach dlžníka. Vzhľadom na uvedení zákonnú výluku ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. dovoľuje banke postúpiť jej pohľadávky voči klientovi za splnenia určitých podmienok (aby bol ohľadom tejto pohľadávky klient v omeškani aspoň 90 dní a aby ho banka na jej splnenie písomne vyzvala). Ak tieto predpoklady nie sú splnené, pohľadávka banky je nepostupiteľná, pretože tomu bráni ustanovenie § 525 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Ak určitá pohľadávka nie je postupiteľná (teda jej postúpenie je objektívne neprípustné, zakázané), potom jej „postúpenie“ je svojim obsahom a účelom v priamom rozpore so zákonom a ako také je neplatné v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka, a to nielen medzi stranami zmluvy o postúpení, ale aj navonok, voči dlžníkovi. Kým teda v iných prípadoch neplatnosti zmluvy o postúpení (napr. kvôli nedostatočnej identifikácii pohľadávky) sa účinky tejto neplatnosti prejavia len medzi postupcom a postupníkom, no voči dlžníkovi je takéto postúpenie podľa § 526 ods. 2 Občianskeho zákonníka účinné, ak mu ho oznámi postupca, v prípadoch uvedených v § 525 Občianskeho zákonníka ani prípadné oznámenie postupcu v zmysle § 526 Občianskeho zákonníka nemá voči dlžníkovi žiadne účinky. Dlžník teda nie je povinný plniť postupníkovi bez toho, aby bol oprávnený domáhať sa preukázania zmluvy o postúpení.“

2.4. Priamo vo vzťahu k prejednávanej veci odvolací súd ďalej uviedol:

„16. V danom prípade zo zisteného skutkového stavu bolo zrejmé, že žalobkyňa nedokázala, že by v čase, keď mala byť pohľadávka OTB Banky voči žalovanej postúpená, boli tieto podmienky postúpenia splnené. Žalobkyňa tak nedokázala, že pred zosplatnením jej právnym predchodcom, právny predchodca (OTP Banka) upozornil žalovanú riadne a včas a pri zachovaní lehoty najmenej 15 dní na zosplatnenie. Žalobkyňa teda nepreukázala, že pohľadávka voči žalovanej bola v čase jej postúpenia na žalobkyňu spôsobilá na postúpenie v zmysle § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. V dôsledku toho nemožno považovať za dokázané, že toto postúpenie je platné (aj keby zmluva o postúpení bola účinná) a že žalobkyňa je oprávnená pohľadávkou voči žalovanej uplatňovať pred súdom. Vzhľadom na uvedené je treba uzavrieť, že žalobkyňa nepreukázala, že sa platne a účinne stala veriteľom uplatňovanej pohľadávky, teda nepreukázala svoju aktívnu legitimáciu na jej uplatňovanie, a preto bolo dôvodné jej žalobu zamietnuť.“ Z uvedených dôvodov preto rozsudok súdu prvej inštancie v odvolaní napadnutých výrokoch podľa ustanovenia § 387 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) ako vecne správny potvrdil.

2.5. Pri rozhodovaní o nároku na náhradu trov odvolacieho konania vychádzal odvolací súd z ustanovenia § 396 ods. 1 v spojení s ustanovením § 255 ods. 1 CSP a keďže žalovaná bola v odvolacom konaní úspešná, priznal jej voči žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu, s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia vo veci.

3.1. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, v ktorom žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, eventuálne, aby rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že zmení rozsudok súdu prvej inštancie a prizná jej celý aktuálne uplatňovaný nárok a nárok na náhradu trov konania.

3.2. Prípustnosť dovolania odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, pričom argumentovala tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok: 1/ či je možné platne dojednať fikciu doručenia zásielky, ak je táto doručovaná na poslednú známú adresu dlžníka, a takto dojednanú fikciu doručenia následne aplikovať (túto otázku súdy nižšej inštancie bližšie nezdôvodnili); a 2/ či ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení do 31. decembra 2016 obmedzovalo právo banky postúpiť na tretiu osobu len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia už splatná. Konštatovala, že tieto právne otázky doteraz neboli v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dostatočne vyriešené.

3.3. V odôvodnení dovolania uviedla, že podľa jej názoru odvolací, ale aj prvoinstančný súd vec nesprávne právne posúdili, keď rozhodli, že sa jej v danom prípade nepodarilo preukázať aktívnu legitimáciu v spore, nakoľko nepreukázala splnenie podmienok pre postúpenie predmetnej pohľadávky, keď nepreukázala doručenie výzvy jej právnej predchodkyne zo 16. januára 2012 žalovanej a nepreukázala tiež doručenie vyhlásenia úveru za predčasne splatný obsiahnutého v liste jej právnej predchodkyne z 23. februára 2012. Na základe toho súdy ustálili, že nepreukázala, že došlo k platnému vyhláseniu predčasnej splatnosti úveru poskytnutému žalovanej. Bez preukázania existencie vyhlásenia predčasnej splatnosti boli nižšie súdy toho názoru, že nemožno platne postúpiť predmetnú bankovú pohľadávku, odkazujúc na nimi vykonaný výklad § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. v znení platnom do 31. decembra 2012, a preto žalobu pre nedostatok aktívnej vecnej legitimácie zamietli. V tejto súvislosti zdôraznila, že výklad právnej normy má byť v prípade pochybností v prospech jej adresáta. Adresátom ustanovenia § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. nie je spotrebiteľ, ale banka a postupník, t. j. jej spoločnosť. Obsahom ustanovenia § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. je (ako už súdu dokladovala odkazom na prácu doc. JUDr. Kristiána Csacha, PhD., LL.M.) z pohľadu spotrebiteľa ochrana jeho osobných údajov. Podporne tiež v tejto súvislosti poukázala na uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 29. apríla 2008 sp. zn. 29Odo/1613/2005, podľa ktorého nemožno považovať úpravu bankového tajomstva za dôvod obmedzujúci postúpenie pohľadávky dlžníka, ktorý je v omeškaní, ako aj na rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR zo 17. januára 2012 sp. zn. 33Cdo/681/2010, podľa ktorého je možné postúpiť aj pohľadávku, ktorá vznikne až v budúcnosti. Poznamenala, že uvedenú právnu otázku riešil napr. Krajský súd v Trenčíne v konaní sp. zn. 6Co/602/2016 odlišne, než odvolací súd, keď v obdobnej veci, predmetom ktorej bol nárok pozostávajúci z postúpenia jednotlivých anuitných splátok na ňu ako žalobkyňu, súd nekonštatoval nemožnosť postúpenia takejto pohľadávky a uplatnený nárok jej priznal. Zjavne Krajský súd v Trenčíne ustanovenie § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. vykladal odlišne od výkladu urobeného odvolacím a prvoinstančným súdom v

tomto spore. Zároveň v súvislosti so zdôvodnením prípustnosti dovolania uviedla, že nejde o prípad podľa § 422 ods. 1 písm. b/ CSP, keďže hodnota sporu je vyššia ako uvedené obmedzenie.

3.4. Žalobkyňa (dovolateľka) v písomnom podaní z 25. apríla 2019 formálne označenom ako „*Vyjadrenie a doplnenie argumentácie dovolania v 2. otázke s ohľadom na ostatné rozhodnutia dovolacích a odvolacích súdov*“ doplnila argumentáciu k výkladu ustanovenia § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. Podľa jej názoru nesprávne právne posúdenie, v dôsledku ktorého súdy nižšej inštancie vo veci nerozhodli správne, spočíva v právnej otázke, či zákon v ustanovení § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. v znení do 31. decembra 2016 obmedzoval právo banky postúpiť na tretiu osobu len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia už splatná. Táto právna otázka nebola doteraz v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu dostatočne vyriešená, pričom rozhodovacia prax krajských i okresných súdov je v tomto ohľade nejednotná (viď rozhodnutia Krajského súdu v Trnave sp. zn. 26Co/134/2016, 26Co/21/2017, 26Co/75/2017, 9Co/124/2017, 10Co/123/2017, 10Co/151/2017).

3.5. V neskoršom podaní doručenom dovolaciemu súdu 9. mája 2019 dovolateľka v súvislosti so zdôvodnením prípustnosti dovolania uviedla, že v prípade tohto dovolania nejde o prípad podľa § 422 ods. 1 písm. b/ CSP, keďže hodnota sporu je vyššia ako uvedené zákonné obmedzenie. Poukázala na to, že v súvislosti s prípustnosťou dovolania s ohľadom na majetkový cenzus zaznamenala istú názorovú nejednotnosť senátov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 6Cdo/35/2018, 1Cdo/24/2018, 4Cdo/187/2017). Pokiaľ by dovolací súd v tomto prípade dospel k záveru, že dovolanie nie je prípustné z dôvodu nesplnenia majetkového cenzu a nemožnosti použitia zníženého majetkového cenzu v zmysle § 422 ods. 1 písm. b/ CSP, navrhla, aby senát dovolacieho súdu túto vec v zmysle § 48 ods. 1 CSP postúpil na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávného kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu písomne nevyjadrila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ event. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) prípustné, avšak nie je dôvodné.

6. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

7. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa v dovolaní uviesť, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a náležitým spôsobom označiť dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s §

431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

8. V danom prípade dovolateľka vyvodila prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, pričom argumentovala, že dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu vychádzalo z nesprávneho vyriešenia právnych otázok, ktoré v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte neboli vyriešené, a to konkrétne: 1/ či je možné platne dojednať fikciu doručenia zásielky (obsahujúcej hmotnoprávny úkon - poznámka dovolacieho súdu), ak je táto doručovaná na poslednú známu adresu dlžníka, a takto dojednanú fikciu doručenia následne aplikovať; 2/ či ustanovenie § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. v znení do 31. decembra 2016 obmedzovalo právo banky postúpiť na tretiu osobu len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia už splatná.

9. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky (resp. právnych otázok) spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahuje toto ustanovenie, dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalobkyne je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či podané dovolanie je dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci v predmetných právnych otázkach).

10. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

11.1. Ustanovenie § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka upravuje režim doručovania hmotnoprávných úkonov. V zmysle uvedeného ustanovenia prejav vôle pôsobí voči neprítomnej osobe od okamihu, keď jej dôjde. V danom prípade sa jedná o takzvanú teóriu dôjdenia, a teda pri hmotnoprávných úkonoch sa nevyžaduje skutočné doručenie a prevzatie písomnosti zachytávajúcej právny úkon.

11.2. Účinnosť adresovaných jednostranných hmotnoprávných úkonov v režime Občianskeho zákonníka, resp. celkovo v oblasti súkromného práva predpokladá, že prejav vôle dôjde, resp. je doručený adresátovi, t. j. že sa dostane do sféry jeho dispozície - už týmto okamihom začína právny úkon pôsobiť voči druhej zmluvnej strane. Slovné spojenie „dostane do jeho dispozičnej sféry“ nemožno vykladať v zmysle procesnoprávných predpisov. Je ním potrebné rozumieť objektívnu možnosť neprítomnej osoby zoznámiť sa s jej adresovaným právnym úkonom. Právna teória i súdna prax takou možnosťou chápe nielen samotné prevzatie písomného hmotnoprávneho úkonu adresátom, ale i také prípady, kedy dorúčením listu či telegramu, obsahujúceho prejav vôle, do bydliska alebo sídla adresáta či do jeho poštovej schránky, poprípade i hodením oznámenia do poštovej schránky o uložení takej zásielky, nadobudol adresát

hmotnoprávneho úkonu objektívnu príležitosť zoznámiť sa s obsahom zásielky. Pritom nie je nevyhnutné, aby sa adresát skutočne zoznámil s obsahom hmotnoprávneho úkonu, postačuje, že mal objektívnu možnosť spoznať jeho obsah (napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. januára 2011 sp. zn. 5Cdo/129/2010). Teória dôjdenia vychádza z toho, že z hľadiska pôsobenia (perfektnosti) prejavu vôle nie je dôležitá skutočná vedomosť adresáta právneho úkonu, pretože inak by adresát mohol účinkom prejavu vôle druhého účastníka zabrániť nepreberaním písomností. Dôjdením do sféry vplyvu príjemcu sa rozumie napríklad vhoďenie listu do schránky príjemcu alebo dôjdenie mailu na mailovú adresu príjemcu, ak príjemca dal v zmluve najavo, že písomnosti možno posilať aj elektronicky. Rozhodujúce je objektívne hľadisko, t. j. ak sa preukáže, že adresát mal reálnu možnosť oboznámiť sa s prejavom vôle, nastávajú právne účinky jednostranného právneho úkonu obsahujúceho takýto prejav bez ohľadu na to, či sa s ním adresát skutočne oboznámil. Pre čas dôjdenia prejavu vôle ďalej platí, že prejav vôle musí dôjsť adresátovi v čase, v ktorom sa podľa obvyklých okolností mohol s obsahom prejavu vôle oboznámiť; záleží teda na tom, kedy adresát mal a mohol predpokladať prijatie prejavu. Dôjdením prejavu vôle do dispozičnej sféry adresáta sa završuje proces účinného doručenia právneho úkonu a od tohto momentu je právny úkon pre konajúci subjekt záväzný a nemožno ho jednostranne odvolať.

11.3. V zmluvnej právnej praxi sa zvyknú v súvislosti s doručovaním právnych úkonov a iných listín v zmluvách používať dojednania upravujúce tzv. fikciu doručenia, podľa ktorej sa zásielka považuje za doručenie bez ohľadu na to, či doručenie (v zmysle faktického prevzatia zásielky) bolo reálne vykonané. V tomto smere možno rozlišovať dve situácie fikcie doručenia, a to: 1/ zásielka sa považuje za doručenie uplynutím vopred určených dní odo dňa jej odoslania, 2/ zásielka sa považuje za doručenie dňom jej vrátenia odosielaťúcemu subjektu z dôvodu neprevzatia adresátom. K prvému spôsobu dojednania fikcie doručenia zaujala súdna prax odmietavé stanovisko, podľa ktorého dohodou zmluvných strán nemožno platne dojednať nevyvrátiteľnú domnienku ani fikciu, že určitá zásielka obsahujúca právny úkon sa považuje za doručenie len na základe jej odoslania bez toho, aby došla do sféry adresáta. Podľa tohto názorového prúdu fikcia doručenia neobstojí ako platne dojednaná pre jej rozpor s ustanovením § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s ustanovením § 39 Občianskeho zákonníka. Princíp doručovania právnych úkonov ako podmienka ich účinnosti vyplýva nielen z § 45 Občianskeho zákonníka, ale je jednou z hlavných zásad súkromného práva. Je neprípustné, aby k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností účastníkov právnych vzťahov dochádzalo na základe prejavu vôle konajúceho subjektu bez toho, aby mal adresát minimálne objektívnu možnosť sa s týmto úkonom oboznámiť - ak má byť určitý právny úkon uskutočnený jednou osobou významný pre inú osobu, musí mať táto osoba aspoň príležitosť spoznať jeho obsah (musí dôjsť do jej dispozičnej sféry). Dispozičná sféra adresáta je vymedzená zmluvne dohodnutým doručovacím režimom, t. j. kontaktnými adresami účastníkov alebo určením kontaktnej osoby (spravidla v záhlaví zmluvy) s tým, že doručenie písomnosti je účinné už tým, že sa doručí do dohodnutého miesta alebo určenej osobe. Týmto okamihom sa zásielka dostáva do sféry adresáta, pričom už nie je dôležité, či sa adresát s obsahom zásielky zoznámil alebo nie. Z podstaty doručovania tak pre účastníkov zmluvného vzťahu vyplýva povinnosť zabezpečiť v danom mieste alebo u určenej osoby prijímanie zásielok. Pri zmene dohodnutého režimu doručovania majú zmluvné strany vzájomnú oznamovaciu povinnosť, aby sa zabezpečila účinnosť doručovania právnych úkonov - zmluvnej strane nemožno pričítať v jej neprospech, že doručovala na pôvodne dohodnutú adresu, ak jej táto zmena nebola včas

oznámená (z dôvodu právnej istoty v právnych vzťahov možno odporučiť dojednať notifikačnú povinnosť týkajúcu sa zmien v doručovaní výslovným spôsobom v zmluve). Je neprípustné, aby adresát porušením povinnosti oznámiť novú adresu požíval výhody spočívajúce v zmarení právnych účinkov pre neho nepriaznivých právnych úkonov, a to na úkor konajúcej osoby, ktorá koná v súlade s tým, čo bolo pre doručovanie dohodnuté. Pri druhom spôsobe dojednaní fikcie doručenia je irelevantné, či sa adresát v mieste doručovania skutočne zdržiava - dôležité je to ako vymedzil spôsob prijímania zásielok v zmluve. Predpokladá sa, že ak účastník zmluvy uvedie určitú adresu, tak tým vymedzil svoju dispozičnú sféru, kde má zabezpečenú možnosť oboznámiť sa s doručovanou zásielkou. Opačná argumentácia by totiž viedla k absurdným dôsledkom - zmluvná strana by úmyselne uviedla adresu, na ktorej sa nezdržiava, aby znemožnila účinné doručovanie. Takto dojednanú fikciu doručenia možno istým spôsobom považovať za nadbytočnú, nakoľko pri doručovaní hmotnoprávných úkonov sa nevyžaduje reálne prevzatie zásielky adresátom - z toho vyplýva, že aj bez takto dojednanej fikcie doručenia sa bude právny úkon považovať za doručený bez ohľadu na jeho faktické prevzatie, ak dôjde do dispozičnej sféry adresáta. Koncepcia Občianskeho zákonníka je postavená na dispozitívnosti väčšiny jeho ustanovení, pričom v mnohých prípadoch je ponechané na zmluvnej slobode účastníkov, akým spôsobom pre svoje záväzkové vzťahy zákonnú úpravu modifikujú. V súlade s ustanovením § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka si totiž účastníci môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchylné od zákona, ak to zákon výslovne nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od nich nemožno odchyliť. Z povahy ustanovenia § 45 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že ide o kogentné ustanovenie, ktoré nepripúšťa odchylnú dohodu zmluvných strán v podobe fikcie doručenia. Právna konštrukcia doručovania upravená týmto ustanovením totiž zabezpečuje spravodlivé vyvažovanie záujmov zmluvných strán. Adresátovi právneho úkonu poskytuje možnosť oboznámiť sa s obsahom právneho úkonu a taktiež istotu, aby účinky daného právneho úkonu nenastali bez toho, že mu to nebolo umožnené. Subjekt realizujúci právny úkon má na druhej strane istotu, že doručovaný právny úkon sa stane právne perfektným a vyvolá zamýšľané právne následky aj v prípade, že sa adresát vyhyba prevzatíu zásielky, príp. zmarí jej doručenie hoci i z nedbanlivosti (napr. zmenou doručovacej adresy bez oznámenia tejto skutočnosti druhej zmluvnej strane). Tu je potrebné poukázať práve na požiadavku právnej istoty na strane adresáta, aby sa mohol s prejavom vôle oboznámiť, ale zároveň sa chráni aj právna istota odosielateľa v tom zmysle, že ak sa adresát mal možnosť (príležitosť) oboznámiť s prejavom vôle, ale sa tak nestalo, prejav vôle sa považuje za účinný. Pritom nie je podstatné, či sa adresát s obsahom zásielky aj skutočne oboznámil. Je potrebné si však uvedomiť, že v prípade sporu o doručení písomnosti bude dôkazné bremeno o doručení zaťažovať odosielateľa. Je preto vhodné, aby odosielateľ vhodným spôsobom doručenie zásielky adresátovi zdokumentoval, resp. ju vedel relevantne preukázať.

11.4. Nakoľko v danom spore sa jedná o spotrebiteľský spor, je nevyhnutné taktiež poukázať na ustanovenie § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka, keď v takýchto sporoch je nevyhnutné posudzovať inštitút dojednaní oveľa prísnejšie, t. j. cez test prijateľnosti zmluvných podmienok spotrebiteľských zmlúv.

11.5. Na základe uvedeného dospel dovolací súd k záveru, že v danom prípade bolo možné platné dojednanie fikcie doručenia (v zmysle článku X. 3. úverovej zmluvy), nakoľko neodporuje ustanoveniu § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka upravujúcemu neprijateľnosť zmluvných podmienok, pretože nespôsobovalo nevýhodnosť pre spotrebiteľa a bolo v súlade s ustanoveniami

upravujúcimi zmluvnú voľnosť strán. Dovolací súd však zároveň konštatuje, že táto dovolateľkou vymedzená právna otázka je prípustná, avšak nie je dôvodná.

12.1. Ako už bolo konštatované (bod 3.2.), dovolateľka v súvislosti s uplatnením prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP vymedzila i ďalšiu právnu otázku a to, či ustanovenie § 92 ods. 8 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách v znení do 31. decembra 2016 obmedzovalo právo banky postúpiť na tretiu osobu len pohľadávku, ktorá bola v čase postúpenia už splatná.

12.2. Vo všeobecnosti platí, že postúpenie pohľadávky (cesia) spočíva v tom, že do existujúceho záväzku namiesto doterajšieho veriteľa vstúpi nový veriteľ, čiže dochádza k zmene v osobe veriteľa. Táto zmena sa nedotýka práv ani povinností dlžníka vyplývajúcich pre neho zo záväzku, a preto sa na platnosť zmluvy o postúpení nevyžaduje súhlas dlžníka. Zámerom právnej úpravy postúpenia pohľadávky je zabrániť tomu, aby postúpením pohľadávky došlo k zhoršeniu právneho postavenia dlžníka. Za týmto účelom sa mu zachovávajú všetky námietky proti postúpenej pohľadávke a rovnako aj možnosť namietat voči tejto pohľadávke svoje vzájomné pohľadávky. Následky postúpenia sa tak predovšetkým prejavia v právnom postavení postupcu, ktorý stráca postúpenú pohľadávku so všetkým príslušenstvom i právami s ňou spojenými. Postupník sa na základe postúpenia pohľadávky stane veriteľom namiesto postupcu a pohľadávku nadobudne so všetkými právami, ktoré sú s ňou spojené. Keďže ide o významnú zmenu v osobe veriteľa, Občiansky zákonník ustanovuje pre postúpenie pohľadávky písomnú formu a zároveň ustanovuje, ktoré pohľadávky nie sú spôsobilým predmetom postúpenia. Osobitné predpisy môžu upravovať postúpenie pohľadávok v špecifických prípadoch odlišne, resp. môžu upravovať osobitné podmienky, ktorých splnenie je na platné postúpenie potrebné.

12.3. Podľa § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. v znení účinnom v čase postúpenia pohľadávky, *ak je napriek písomnej výzve banky alebo pobočky zahraničnej banky jej klient nepretržite dlhšie ako 90 kalendárnych dní v omeškaní so splnením čo len časti svojho peňažného záväzku voči banke alebo pobočke zahraničnej banky, môže banka alebo pobočka zahraničnej banky svoju pohľadávku zodpovedajúcu tomuto peňažnému záväzku postúpiť písomnou zmluvou inej osobe, a to aj osobe, ktorá nie je bankou (ďalej len „postupník“), aj bez súhlasu klienta. Toto právo banka alebo pobočka zahraničnej banky nemôže uplatniť, ak klient ešte pred postúpením pohľadávky uhradil banke alebo pobočke zahraničnej banky omeškaný peňažný záväzok v celom rozsahu vrátane jeho príslušenstva; to neplatí, ak súčet všetkých omeškaní klienta so splnením čo len časti toho istého peňažného záväzku voči banke alebo pobočke zahraničnej banky presiahol jeden rok. Pri postúpení pohľadávky je banka alebo pobočka zahraničnej banky povinná odovzdať postupníkovi aj dokumentáciu o záväzkovom vzťahu, na ktorého základe vznikla postúpená pohľadávka; banka alebo pobočka zahraničnej banky môže postupníkovi poskytnúť informáciu o jednotlivých iných záväzkových vzťahoch medzi bankou alebo pobočkou zahraničnej banky a klientom len za podmienok a v rozsahu ustanovených týmto zákonom.*

12.4. Z dôvodovej správy k zákonu o bankách vyplýva, že zákonodarca úpravou § 92 ods. 8 mal na mysli oprávnenie banky postúpiť časť peňažného záväzku, s ktorým je dlžník po stanovenú dobu napriek písomnej výzve banky v omeškaní. Uvedené ustanovenie malo banku motivovať k tomu, aby podnikla určité kroky smerujúce k ukončeniu záväzkového vzťahu pri dlhodobom nesplácaní úveru dlžníkom a nemala by len počas celého trvania zmluvy každý mesiac pripisovať na účet dlžníka úroky, poplatky, úroky z omeškania a rôzne iné sankcie, aby sa dlh neustále

zvyšoval. Takéto správanie banky nespĺňa požiadavku prístupu s odbornou starostlivosťou, ako to vyplýva zo zákona o ochrane spotrebiteľa. Nie je v záujme spotrebiteľa, aby po uzavretí úverovej zmluvy s bankou táto kedykoľvek počas trvania záväzkového vzťahu postupovala pohľadávku voči spotrebiteľovi tretej osobe, ktorá napríklad nepodlieha dozoru a dohľadu Národnej banky Slovenska. Takéto konanie banky by sa priečilo účelu a zmyslu zákona o bankách, keďže poskytovanie úverov a ich správa je špecifickou, osobitne právnym predpisom upravenou činnosťou.

12.5. Rozhodujúcou okolnosťou v prejednávanej veci je primárne zásadná skutočnosť (ktorú nemožno opomínať), že sa jedná o spotrebiteľský spor (pohľadávka banky zo spotrebiteľského úveru). Zároveň ďalšími zo zákona o bankách vyplývajúcimi skutočnosťami (zákonnými podmienkami) platného postúpenia pohľadávky z úveru je preukázateľné zaslanie písomnej výzvy banky dlžníkovi (v omeškaní) a dlžníkovu následné nepretržité omeškanie dlhšie ako 90 dní. Toto sú zákonné špeciálne podmienky, ktoré musia byť splnené v prípade postúpenia čo i len časti pohľadávky banky na tretiu (nebankovú) osobu, nakoľko zákon o bankách je špeciálnym predpisom vo vzťahu k Občianskemu zákonníku. Tieto isté podmienky musia byť splnené aj pri prelomení bankového tajomstva (porovnaj § 92 ods. 8 tretia veta zák. č. 483/2001 Z. z.), aby nedošlo k jeho porušeniu.

12.6. V zmysle ustanovenia § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka (do 30. júna 2011 - § 53 ods. 8), *ak ide o plnenie zo spotrebiteľskej zmluvy, ktoré sa má vykonať v splátkach, môže dodávateľ uplatniť právo podľa § 565 najskôr po uplynutí troch mesiacov od omeškania so zaplatením splátky a keď súčasne upozornil spotrebiteľa v lehote nie kratšej ako 15 dní na uplatnenie tohto práva.*

12.7. Z ustanovenia § 565 Občianskeho zákonníka však vyplýva, že *ak ide o plnenie v splátkach, môže veriteľ žiadať o zaplatenie celej pohľadávky pre nesplnenie niektorej splátky, len ak to bolo dohodnuté alebo v rozhodnutí určené. Toto právo však môže veriteľ použiť najneskôr do splatnosti najbližšej nasledujúcej splátky.* Inak povedané, právo veriteľa požadovať zaplatenie celej pohľadávky z dôvodu straty výhody splátok je podľa citovaného ustanovenia časovo obmedzené tak, že veriteľ ho môže použiť najneskôr do splatnosti najbližšej ďalšej splátky.

12.8. Dovolací súd po oboznámení sa s obsahom spisu vychádzajúc z vyššie citovaných ustanovení § 53 ods. 9 v spojení s § 565 Občianskeho zákonníka dospel k záveru, že v prejednávanej veci nedošlo k platnému postúpeniu splatnej pohľadávky. Z článku IV. 1. Zmluvy o rýchlom poistenom spotrebiteľskom úvere pre obyvateľstvo č. 0311 3002 11 RSU z 15. augusta 2011 (č. I. 5 - 12 spisu) totiž vyplýva, že za účelom splácania predmetného spotrebiteľského úveru bol zmluvnými stranami dohodnutý pravidelný termín mesačných splátok úveru na 15. deň v mesiaci. K doručeniu právneho úkonu formálne označeného ako „Výzva na zaplatenie záväzku po lehote splatnosti“ zo 16. januára 2012 (č. I. 56 spisu) žalovanej došlo v zmysle článku X. 3. úverovej zmluvy dňa 23. januára 2012 (viď vrátená poštová zásielka č. I. 56 p. v. spisu) a k doručeniu vyhlásenia úveru za predčasne splatný došlo na základe právneho úkonu formálne označeného ako „Vyhlásenie úveru za predčasne splatný“ z 23. februára 2012 (č. I. 19 spisu) v zmysle článku X. 3. úverovej zmluvy až dňa 8. marca 2012 (viď vrátená poštová zásielka č. I. 19 p. v. spisu). Z toho jednoznačne vyplýva, že veriteľ nerealizoval svoje právo na zaplatenie celej pohľadávky v súlade s druhou vetou vyššie citovaného ustanovenia § 565 Občianskeho zákonníka. Keďže podľa názoru dovolacieho súdu ustanovenie § 92 ods. 8 zák. č. 483/2001 Z. z. v znení účinnom v čase postúpenia pohľadávky (viď bod 14.3.) umožňovalo banke právo postúpiť inej

osobe (a to aj osobe, ktorá nie je bankou) len splatnú pohľadávku, resp. časť pohľadávky, ktorá je splatná, a v tomto prípade došlo k postúpeniu nesplatnej pohľadávky, išlo o postúpenie v rozpore s uvedeným ustanovením, a teda o absolútne neplatný právny úkon v zmysle ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka.

12.9. Dovolací súd konštatuje, že právne posúdenie tejto dovolateľkou nastolenej otázky odvolacím súdom zodpovedá vyššie uvedeným záverom dovolacieho súdu. Dovolanie ohľadom tejto otázky je teda prípustné, avšak nedôvodné.

13. Z uvedených dôvodov dovolací súd dovolanie dovolateľky podľa ustanovenia § 448 CSP zamietol.

5.**R O Z H O D N U T I E**

Po vyhlásení predčasnej splatnosti spotrebiteľského úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. júna 2020 sp. zn. 5Cdo 42/2020)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa žalobou uplatnenou dňa 14.03.2016 domáhal, aby súd zaviazal žalovaného na zaplatenie istiny 2.767,67 Eur, nezaplatených poplatkov za poistenie 3,99 Eur, úroku 152,99 Eur (nárok vznikol z neuhradených splátok do dátumu predčasnej splatnosti úveru), úrokov z omeškania 1,23 Eur (nárok vznikol z neuhradených splátok do dátumu predčasnej splatnosti úveru), úroku 17,9 % ročne z nezaplatennej istiny vo výške 2.767,67 Eur od 22.12.2015 do zaplatenia, úrokov z omeškania vo výške 5% ročne z nezaplatennej istiny 2.767,67 Eur a nezaplatených úrokov 152,92 Eur od 22.12.2015 do zaplatenia, ako aj nahradil mu trovy konania. Vo svojom podaní uviedol, že so žalovaným uzavrel úverovú zmluvu dňa 25.11.2013, na základe ktorej mu poskytol peňažné prostriedky 3.000,- Eur, pričom poskytnutý úver sa žalovaný zaviazal splácať v pravidelných mesačných anuitných splátkach a celý úver aj s príslušenstvom bol povinný splatiť do 15.11.2023. Po vyčerpaní úveru žalovaný porušil zmluvné povinnosti, preto bol listom zo dňa 21.12.2015 vyzvaný na predčasné splatenie poskytnutého úveru do dátumu uvedeného vo výzve.

2. Okresný súd Prešov rozhodol tak, že:

- I. Žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi 2.925,81 Eur s ročným úrokom z omeškania 5,00% zo sumy 2.920,59 Eur od 22.12.2015 do zaplatenia, v splátkach vo výške 60,-Eur mesačne splatných k 25-temu dňu v mesiaci vopred, počnúc právoplatnosťou rozsudku opakovane do budúcnosti, pod následkom straty výhody splátok do vyrovnania dlhu.
- II. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol.
- III. Žalovaný je povinný nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100%.

Z výsledkov vykonaného dokazovania dospel súd k záveru, že žaloba žalobcu je prevažne dôvodná. Súd žalobe nevyhovel iba v časti požadovaného zmluvného úroku, ktorý si žalobca uplatnil vo výške 17,9 % ročne z nezaplatennej istiny vo výške 2.767,67 Eur od 22.12.2015 do zaplatenia s poukázaním na právny názor Krajského súdu v Prešove vyslovený v rozhodnutí 6Co/190/2014, z ktorého vyplýva, že po zosplatnení úveru má veriteľ právo len na zákonné úroky z omeškania.

3. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 18. októbra 2017 sp. zn. 12Co/69/2017 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v jeho napadnutej zamietavej časti a o trovách konania. Sporovým stranám nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd sa stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie. Odvolací súd vo svojom odôvodnení uvádza, že *tiež vychádzal z toho, že zosplatnenie úveru znamená zmenu podmienok, keď žalobca žiada bezodkladné vrátenie v stanovenej lehote s tým, že dlžníkovi zanikne zmluvné dojednanie o možnosti splácať dlh v mesačných splátkach. Ak by mal dlžník naďalej platiť úroky, tým by bola negovaná zmena záväzku, keď by veriteľ mohol naďalej požadovať úroky, ale spotrebiteľ by nemal žiadne garantované práva, čím by sa založila hrubá nadvláda dodávateľa voči spotrebiteľovi. V danom prípade úroky popri úrokoch z omeškania spôsobujú narastanie dlhu, vytvárajú nedôvodnú duplicitu a neprimeranú a zákonom nepodloženú finančnú záťaž na žalovaných, teda v neprospech žalovaných v takýchto peňažných sporoch. Obchodný zákonník (pozn: odvolací súd má na mysli Občiansky zákonník) v § 53 ods.3 či v §56 neobmedzuje veriteľa v tom, aby nepožadoval platenie úrokov po zročnosti, ale súdy majú možnosť zakázať takýto úrok ako neprijateľnú zmluvnú podmienku. Ak by aj veriteľ využil svoje zákonné právo predčasne ukončiť zmluvný vzťah a využitie zákonného práva by nemal zrušiť jeho právne postavenie, tak je nesporné, že využitím svojho práva predčasne požadovať o splatenie úveru, veriteľ mení zmluvné podmienky a zmena týchto zmluvných podmienok by nemala byť na úkor spotrebiteľa ako dlžníka. Preto sa odvolaciemu súdu javí ako správne, že nie sú priznané úroky po tzv. zosplatnení (stanovením novej zročnosti) úveru.*

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu výroku, ktorým potvrdil rozsudok v jeho napadnutej časti podal žalobca dňa 15.01.2018 (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Dovolateľ mal za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa jeho názoru v danom prípade síce súd aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

6. V zmysle § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Žalobca sa žalobou uplatnenou dňa 14.03.2016 domáhal, aby súd zaviazal žalovaného na zaplatenie istiny 2.767,67 Eur, nezaplatených poplatkov za poistenie 3,99 Eur, úroku 152,99 Eur

(nárok vznikol z neuhradených splátok do dátumu predčasnej splatnosti úveru), úrokov z omeškania 1,23 Eur (nárok vznikol z neuhradených splátok do dátumu predčasnej splatnosti úveru), úrok 17,9 % ročne z nezaplatenej istiny vo výške 2.767,67 Eur od 22.12.2015 do zaplattenia, úrokov z omeškania vo výške 5% ročne z nezaplatenej istiny 2.767,67 Eur a nezaplatených úrokov 152,92 Eur od 22.12.2015 do zaplattenia, ako aj nahradil mu trovy konania. Súd prvej inštancie rozhodol, že žaloba žalobcu je prevažne dôvodná. Súd žalobe nevyhovел iba v časti požadovaného zmluvného úroku, ktorý si žalobca uplatnil vo výške 17,9 % ročne z nezaplatenej istiny vo výške 2.767,67 Eur od 22.12.2015 do zaplattenia z dôvodu, že podľa názoru okresného súdu po zosplatnení úveru má veriteľ právo len na zákonné úroky z omeškania. Odvolací súd napadnuté rozhodnutie ako vecne správne potvrdil.

8. Dovolateľ odôvodnil prípustnosť dovolania poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP argumentujúc tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Dovolateľ mal za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa jeho názoru v danom prípade síce súd aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval. Dovolateľ zastával názor, že nárok na zaplattenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení. Poukázal na ustanovenie § 502 ods.1 a §503 ods.3 Obchodného zákonníka. Argumentoval, že obsahom záväzku dlžníka nie je vrátiť len poskytnuté peňažné prostriedky, ale aj úroky, ktoré nemožno stotožňovať s úrokmi z omeškania. Úroky sú odplatom za poskytnutie peňažných prostriedkov, predstavujú cenu úveru, dlžník ich je povinný platiť od okamihu ich reálneho poskytnutia až do okamihu ich reálneho vrátenia, a to či už v lehote alebo v omeškaní. Úrok z úveru je nárokom, na ktorý nemá vplyv omeškanie dlžníka, ktoré je skutočnosťou, ktorá zakladá vznik nových sankčných záväzkov dlžníka, samotný vznik nároku na úrok z úveru neovplyvňuje. Poukázal na rozsudok Krajského súdu Žilina sp.zn.: 11Co/12/2017 zo dňa 31.01.2017 a rozsudok Krajského súdu Banská Bystrica sp.zn.: 43Co/23/2017 zo dňa 29.11.2017, ktorého odôvodnenie vo veľkom rozsahu uvádza v dovolaní. Vo vzťahu zmluvných úrokov a úrokov z omeškania a priamo aj k ich uplatniteľnosti veriteľom popri sebe po predčasnom zosplatnení dlhu uviedol rozhodnutie NS ČR sp.zn. 33Cdo/212/2014 zo dňa 21.08.2014. Dovolateľ žiadal rozsudok Krajského súdu v Prešove 12Co/69/2017 zo dňa 18.10.2017 zrušiť v rozsahu prvého výroku, ktorým rozsudok v napadnutej časti potvrdil a rozsudok Okresného súdu Prešov 15C/91/2016 zo dňa 27.04.2017 zrušiť vo výroku, v ktorej súd žalobu žalobcu zamietol a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

9. Žalovaný sa k podanému dovolaniu nevyjadril.

10. Z obsahu dovolania je zrejmé, že žalobca za dosiaľ dovolacím súdom neriešenú považuje **otázku existencie a výšky nároku na zaplattenie zmluvného úroku po predčasnom zosplatnení úveru**. Zastáva právny názor, že nárok na zaplattenie zmluvného úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení.

11. Otázka (ne)možnosti kumulácie zmluvných úrokov a úrokov z omeškania po zosplatnení úverovej zmluvy, kde jednou zo zmluvných strán je spotrebiteľ, je predmetom dlhodobej diskusie odbornej verejnosti, nakoľko jednoznačné legislatívne riešenie, ktoré by sa výslovne k

problematike vyjadriť, absentuje. Z rozhodovacej praxe odvolacích súdov pretrvávajú nesúlad v riešení otázky možného priznania zmluvných úrokov po predčasnom zosplatnení úveru, kedy sa vyprofilovali tri skupiny rozhodnutí.

12. Jedna kategória rozhodnutí zmluvné úroky po zosplatnení úveru nepripúšťa a priznáva len úroky z omeškania. Odôvodňuje to tým, že po nadobudnutí splatnosti úveru (či už celého alebo jednotlivých splátok) veriteľovi vzniká nárok na vrátenie požičanej sumy, vrátane úrokov kapitalizovaných ku dňu splatnosti úveru (alebo jeho časti). Ak teda nastal stav, kedy dlžník už nemá právny titul mať peňažné prostriedky u seba (pretože tieto sú už splatné) a tieto užívať, niet dôvodu ani na to, aby veriteľ inkasoval úroky, ktoré by mu patrili výhradne za stavu oprávnenej držby prostriedkov dlžníkom (rozsudok KS BA 3Co/129/2018, KS BA 4Co/86/2019, KS TT 24Co 51/2019, KS TT 24Co/769/2015, KS KE 11Co/168/2018, KS PO 22Co/67/2017, KS BB 12Co/311/2017, KS NR 25Co/211/2017, KS TN 19Co/57/2018, KS ZA 5Co/113/2019).

13. Druhá skupina rozhodnutí kumuláciu zmluvne dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania po predčasnom zosplatnení úveru pripúšťa. Argumentuje zmluvnou autonómiou strán, kedy žiaden zákon výslovne nezakazuje dohodnúť úroky i za dobu, po ktorú bude istina dlžníkom skutočne užívaná do jej faktického vrátenia veriteľovi, teda i za dobu, v ktorej sa dlžník ocitne v omeškaní so splnením svojho záväzku. Pokiaľ by takáto dohoda nebola prípustná, mohlo by to vyvolať absurdnú situáciu, keby sa dlžník porušením svojich zmluvných povinností splácať úverové splátky dostal do výhodnejšej pozície, v ktorej by napriek nevráteniu peňažných prostriedkov mal tieto vo svojej dispozícii naďalej bez povinnosti uhradiť odmenu za ich poskytnutie, t. j. zaplatiť veriteľovi úrok aj za obdobie po predčasnom zosplatnení úveru vyvolanom porušením zmluvných povinností (rozsudok KS KE 5Co/297/2017, KS NR 7Co/116/2018, KS BA 16Co/108/2018, KS BA 8Co/138/2017, KS BB 43Cob/186/2013, KS NR 7Co/326/2017, KS TN 3Co/210/2018, KS ZA 11Co/12/2017).

14. Tretia skupina rozhodnutí pripúšťa kumuláciu dohodnutých úrokov a úrokov z omeškania obmedzene, iba do výšky, akú by pri riadnom plnení povinností žalovaný na dohodnutých úrokoch zaplatil. Vychádza z názoru, že aj po predčasnom zosplatnení úveru zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t. j. patrí v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo. Súčasne vyslovila názor, že dojednanie, podľa ktorého veriteľovi patria v prípade omeškania dlžníka úroky až do skutočného vrátenia istiny úveru je pre dlžníka - spotrebiteľa nevýhodné, a preto v zmysle § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka neplatné (rozsudok KS BB 17Co 120/2019, KS Košice 6Co 168/2018).

15. Zmluva o úvere uzavretá medzi stranami sporu je spotrebiteľskou zmluvou podliehajúcou zákonu č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch (ďalej len zákon o spotrebiteľských úveroch). Tento zákon ale nepokrýva všetky otázky vzniku úverového zmluvného vzťahu, práv a povinností strán, ktoré zo zmluvného vzťahu vyplývajú, riešenia otázok, na akú dobu je dlžník povinný platiť úroky z poskytnutého úveru, vzťah úrokov z úveru a úrokov z omeškania, výšku úrokov z omeškania, ktoré sú predmetom úpravy Obchodného zákonníka. Zmluva o úvere je v zmysle § 261 ods.6 písm. d) Obchodného zákonníka v znení účinnom ku dňu

uzavretia zmluvy o úvere tzv. absolútnym obchodom, a preto bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy o úvere je potrebné pri posudzovaní tohto právneho vzťahu vychádzať aj z ustanovení Obchodného zákonníka o zmluve o úvere §497 a nasledujúce. Ustanovenia Občianskeho zákonníka sa v prípade právneho vzťahu, účastníkom ktorého je spotrebiteľ, použijú vtedy, ak v Občianskom zákonníku existuje také ustanovenie, ktoré je možné prednostne aplikovať (§ 52 ods.2 OZ).

16. Z ustanovenia § 497 a § 502 ods.1 Obchodného zákonníka vyplýva, že zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. U spotrebiteľských úverov je jednou z náležitostí, ktoré musí zmluva obsahovať, uvedenie doby trvania zmluvy (§ 9 ods.2 písm. d/ zákona o spotrebiteľských úveroch). To znamená, že doba trvania zmluvy pri jej vzniku je časovo ohraničená. V súčasnej právnej úprave zmluvy o úvere absentuje explicitná úprava konečného okamihu povinnosti dlžníka platiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov, v § 502 ods.1 veta prvá Obchodného zákonníka je uvedené len to, že dlžník je povinný platiť veriteľovi úroky z úveru od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.

17. Zo žiadneho ustanovenia Obchodného zákonníka, Občianskeho zákonníka či zákona o spotrebiteľských úveroch nevyplýva zákaz dohody účastníkov úverovej zmluvy o povinnosti dlžníka platiť úroky z úveru až do úplného splatenia úveru. Obchodný zákonník, ani Občiansky zákonník nemodifikuje moment trvania záväzku platiť úrok, ani jeho výšku v prípade omeškania dlžníka s platením úveru ani v prospech dlžníka, ani v prospech veriteľa.

18. Za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplateniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za nich získanou dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidla vyššie ako úroky z omeškania.

19. Zosplatenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednaní, t.j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

20.1 Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie

na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

20.2 Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednaní, ktoré umožňuje navyšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navyšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplata istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa.. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods.1 OZ.

20.3 Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednaní nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

21. Dovolací súd dospel k záveru, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.

22. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

6.**R O Z H O D N U T I E**

Ak činnosť advokáta spočíva v poskytovaní právnych služieb klientovi v konaní pred súdom bez obmedzenia, potom právo na tarifnú odmenu advokáta za jednotlivé úkony právnej služby pri vypovedaní zmluvy klientom sa premlčuje ako celok uplynutím premlčacej doby začínajúcej plynúť po doručení výpovede advokátovi.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. apríla 2020 sp. zn. 5Cdo 102/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobkyňa sa žalobou podanou dňa 25.02.2013 domáhala zaplatenia sumy 17.755, 52 Eur s príslušenstvom z titulu odmeny za právne služby poskytnuté žalovanému v konaní na Okresnom súde Bratislava III sp. zn. 13C 48/2003 na základe Dohody o poskytnutí právnej pomoci uzatvorenej dňa 05.04.2002. Zo skutkových tvrdení uvedených v žalobe vyplýva, že v dohode sa žalobkyňa so žalovaným dohodli na tom, že zmluvná odmena vo veci nesmie byť nižšia ako mimozmluvná odmena, že žalovaný listom zo dňa 22.02.2012 doručeným dňa 29.02.2012 plnomocenstvo na zastupovanie žalobkyne vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava III sp. zn. 13C 48/2003 odvolal a žalobkyňa faktúrou č. 6/2012 splatnou 18.5.2012 uplatnila tarifnú odmenu za vykonané úkony právnej služby.

2. Žalobkyňa v priebehu konania podaním zo dňa 18.10.2016 vzala žalobu v časti o zaplatenie 11.431,73 eur späť, nakoľko táto jej bola pripísaná na účet dňa 13.10.2016 ako plnenie Ž. - žalovaného v spore vedeného na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 13C 48/2003 (a to na základe uznesenia Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 13C 48/2003 - 559 zo dňa 16.02.2016, ktorým boli priznané trovy právneho zastúpenia S. v sume 11.431,73 Eur) a v tejto časti žiadala konanie zastaviť. Súčasne upravila žalobný petit tak, že žiadala o zaplatenie 6.323,79 Eur spolu s 9% ročným úrokom z omeškania od 19.05.2012 do zaplatenia a úrok z omeškania zo sumy 11.431,73 Eur vo výške 9% ročne od 19.05.2012 do 13.10.2016, čo predstavuje sumu 4.532,60 Eur. Žiadala uhradiť trovy konania a trovy právneho zastúpenia.

3. Okresný súd Ružomberok rozsudkom sp. zn. 5C 29/2013 - 315 zo dňa 25.11.2016 I. uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni úrok z omeškania vo výške 9% ročne zo sumy 11.431,73 eur od 19.05.2012 do 13.10.2016 vo výške 4.532,60 eur do 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku, II. v ostatnej časti žalobu zamietol, III. konanie v časti o zaplatenie istiny 11.431,73 eur zastavil a IV. žalobkyni vo vzťahu k žalovanému priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 28,76 %.

4. Krajský súd v Žiline rozsudkom sp. zn. 11Co 22/2017-353 zo dňa 21.02.2017 rozsudok okresného súdu vo výroku I., ktorým žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni úrok z omeškania vo výške 9% ročne zo sumy 11.431,73 eur od 19.05.2012 do 13.10.2016 vo výške 4.532,60 eur do 15 dní od právoplatnosti rozsudku potvrdil, rozsudok Okresného súdu vo výroku II., ktorým v ostatnej časti žalobu zamietol a vo výroku IV. o trovách konania zrušil a v zrušenom rozsahu vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že vzťah medzi advokátom a klientom sa spravuje ust. § 724 a nasl. Občianskeho zákonníka o príkaznej zmluve. Zároveň ide o činnosť, na ktorú sa vzťahujú osobitné predpisy. Práva a povinnosti strán sa tak riadia nielen Občianskym zákonníkom, ale tiež špeciálnou úpravou, ktorú predstavuje zák. č. 586/2003 Z. z. Zákon o advokácii (v čase vzniku právneho vzťahu zák. č. 129/1991 Zb. o komerčných právnikoch). Pre túto zmluvu nie je predpísaná písomná forma a postačuje, aby strany vymedzili záležitosť, ktorú má advokát pre klienta obstaráť. Touto záležitosťou sa v danom prípade nepochybne stalo zastupovanie žalovaného v konaní pred Okresným súdom Bratislava III. sp. zn. 13C 48/2003. Odplatnosť uvedeného právneho vzťahu vyplýva priamo zo Zákona o advokácii (ako aj zo skôr platného zák. č. 129/1991 Zb.). Výška odmeny je podrobne upravená vo vykonávacích predpisoch (v čase vzniku právneho vzťahu účinnnej Vyhlášky č. 163/2002 Z. z. účinnnej od 01.04.2002 do 31.12.2004 a následne Vyhlášky č. 655/2004 Z. z. účinnnej od 01.01.2005). Pokiaľ sa žalovaný snažil spochybniť platnosť dohody o poskytnutí právnej pomoci, ktorá bola dňa 05.04.2002 uzavretá medzi stranami sporu neurčitou dojednania o podielovej odmene súd uviedol, že ani prípadná neurčitosť dohody o podielovej odmene by však nespôsobila neplatnosť dohody o poskytnutí právnej pomoci a rovnako ani bezodplatnosť právnej pomoci. Vyhláška č. 163/2002 Z. z. ako aj vyhláška č. 655/2004 Z. z. rozlišujú zmluvnú a mimozmluvnú odmenu advokáta. Pri uzatváraní zmluvy o poskytnutí právnej pomoci sa môže (nemusí) advokát dohodnúť s klientom na druhu zmluvnej odmeny, ak však nedôjde k takejto dohode, predpokladá sa, že sa advokát dohodol s klientom na odmene určenej podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene. Rovnako je takýto záver opodstatnený aj v prípade, že by dohoda o zmluvnej odmene bola dohodnutá neplatne (§ 1 ods. 2 Vyhlášky č. 655/2004 Z. z. ako § 2 ods. 2 Vyhlášky č. 163/2002 Z. z. a § 24 ods. 3 zák. č. 586/2003 Z. z.). Právo na odmenu v zásade advokátovi vzniká obstaraním záležitosti, ktorou je v súdnej veci zastupovanie v súdnom konaní, teda právoplatným skončením súdneho konania. Zákon však predpokladá zánik zmluvy o právnej pomoci aj predčasne, a to odvolaním plnomocenstva, ako sa to stalo aj v súdnej veci. V zmysle ust. § 732 Občianskeho zákonníka, ak zanikla príkazná zmluva odvolaním, je príkazca povinný nahradiť príkazníkovi náklady vzniknuté do odvolania, utrpenú škodu ako aj odmenu zodpovedajúcu vykonanej práci. Keďže v danom prípade pre nedokončenie obstarania záležitosti neprichádza do úvahy použitie ustanovení o podielovej odmene, vzniká pri takomto predčasnom ukončení zmluvy advokátovi nárok na odmenu tarifnú. Stotožnil sa aj s názorom, že vznik nároku na tarifnú odmenu žalobkyne možno datovať k momentu dôjdenia prejavu žalovaného o odvolaní plnomocenstva do jej dispozičnej sféry, pričom nasledujúci deň po tomto dôjdení mohla právo vykonať po prvý raz (uplatniť si nárok na odmenu voči žalovanému). Od tohto momentu začala plynúť žalobkyni premlčacia doba na uplatnenie nároku, pričom niet pochybností, že nárok bol uplatnený na súde včas (v trojročnej premlčacej lehote), keďže odvolanie plnomocenstva je datované 22.2.2012 a žaloba bola podaná 21.3.2013. Rovnako sa nestotožnil s názorom žalovaného, že premlčacia doba plynula od vykonania každého jednotlivého úkonu právnej

pomoci samostatne. Do ukončenia platnosti zmluvy o právnej pomoci vzniklo žalobkyni právo požadovať iba preddavok, nie však právo na odmenu, ktoré vzniklo až ukončením platnosti zmluvy. Za vecne správny považoval aj záver okresného súdu, že žalobkyni vznikol popri nároku na odmenu vo výške 11.431,73 eur za vykonané úkony právnej pomoci, ktorá jej bola v priebehu prvostupňového konania zaplatená, aj nárok na úrok z omeškania vo výške 9% ročne z tejto sumy, počnúc od 19.05.2012 do 13.10.2016, teda počnúc od splatnosti do zaplatenia v celkovej sume 4.532,60 eur.

4.1 Odvolací súd nepovažoval za správny rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku II, ktorým súd v ostatnej časti žalobu zamietol (o zaplatenie sumy vo výške 6.323,79 eur ako odmeny za úkony právnej služby, ktoré spočívali v bližšie špecifikovaných úkonov - prípisoch súdu, listoch protistrane a katastru nehnuteľnosti, sťažnostiach na postup súdu prvého stupňa v konaní pred Okresným súdom Bratislava III). V tomto smere odvolací súd považoval odvolanie žalobkyne za dôvodné. Záver súdu, že uvedené úkony, i keď boli zo strany žalobkyne vykonané, nie sú úkonmi právnej služby, za ktoré prislúcha tarifná odmena, považoval za predčasný, založený na nedostatočnom zistení skutkového stavu veci, a preto ho v tejto časti zrušil, rovnako ako súvisiaci výrok o trovách konania účastníkov a v zrušenom rozsahu vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v časti I. výroku, ktorým mu bola uložená povinnosť zaplatiť suma 4.532,60 eur podal žalovaný dovolanie, ktoré odôvodnil tým, že nižšie súdy nesprávne právne posúdili právny vzťah založený medzi stranami sporu, kedy Dohodu o poskytnutí právnej pomoci zo dňa 05.04.2002 vyhodnotili ako platný právny úkon a vec nesprávne posúdili aj v otázke premlčania žalobou uplatneného nároku. Dovolateľ Dohodu o poskytnutí právnej pomoci zo dňa 05.04.2002 považoval za neplatnú pre jej neurčitosť. Závery súdov nižších stupňov o existencii nároku žalobkyne na zaplatenie úroku z omeškania, o platnosti dohody o poskytovaní právnych služieb zo dňa 05.04.2002 považoval za arbitrárne, nakoľko žalobkyňa nepreukázala, že sa so žalovaným dohodli na odmene mimozmluvnej ani to, že k dohode o odmene vôbec nedošlo. Mal za to, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke posúdenia premlčania uplatneného nároku žalobkyne, konkrétne odklonom od rozhodnutia NS SR sp. zn. 3MCdo 8/2011 zo dňa 09.05.2012. Podľa názoru dovolateľa tiež nižšie súdy nevykonali dôkaz navrhnutý žalovaným, nerešpektovali princíp rovnosti zbraní, čím došlo k odklonu od rozhodnutia NS SR sp. zn. 6Cdo 259/2010. Za otázku, ktorá nebola dosiaľ riešená považoval moment začatia plynutia premlčacej doby vo vzťahu k právu advokáta na zaplatenie tarifnej odmeny za poskytnuté právne služby a síce, či táto premlčacia doba začína plynúť deň nasledujúci po dni poskytnutia služby alebo až momentom ukončenia právneho vzťahu zastúpenia. Pričom podľa názoru dovolateľa táto lehota začína plynúť deň nasledujúci po dni ukončenia právnej služby bez ohľadu na to, kedy došlo k ukončeniu právneho vzťahu zastúpenia. Vo svojom dovolaní uviedol, že postupom súdu bolo porušené jeho právo na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a článku 6 Dohovoru o ochrane základných práv a slobôd. Ďalej namietal, že rozhodnutia oboch súdov v základnom konaní porušujú jeho právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia a zároveň právo na spravodlivý proces, pretože v nich chýba logické vysvetlenie, k akým skutkovým zisteniam dospeli, ktorú právnu normu a z akých dôvodov aplikovali, ako ju interpretovali.

6. Žalobkyňa sa k podanému dovolaniu vyjadrila podaním zo dňa 21.01.2017. Poukázala na skutočnosť, že dovolateľ napadol výlučne I. časť výroku rozsudku Krajského súdu Žilina 11Co 22/2017, ktorým bolo rozhodnuté o príslušenstve pohľadávky, t.j. o úroku z omeškania a nie vo veci samej, t.j. rozhodnutie, ktorým by sa rozhodovalo o odmene advokáta. Konštatovala, že rozhodnutie o úroku z omeškania nie je možné považovať za rozhodnutie vo veci samej ani za rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, preto nebol naplnený základný predpoklad prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, a to, že dovolaním možno napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí. Žalobkyňa vyslovila názor, že nakoľko žalovaný napadol I. výrok rozsudku odvolacieho súdu z dôvodu uvedeného podľa §421 ods. 1 písm. a) a aj b) čo sú dva dôvody, ktoré nie je možné uplatniť súčasne, a preto ani nemohli byť naplnené dovolacie dôvody. Žiadala dovolanie odmietnuť ako neprípustné podľa § 447 písm. c) a f) CSP eventuálne zamietnuť podľa § 448 CSP.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 427 CSP) a naň oprávnenou osobou (§ 424 CSP), zastúpenou v dovolacom konaní v zmysle § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, pričom dospel k záveru, že dovolanie je potrebné zamietnuť.

8. Podľa názoru žalovaného je jeho dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu prípustné aj podľa § 421 ods. 1 C.s.p.

9. V zmysle § 421 C.s.p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

10. Za právnu otázku, ktorá mala rozhodujúci význam na rozhodnutie súdu dovolateľ považoval otázku začatia plynutia premlčacej doby vo vzťahu k právu advokáta na zaplatenie odmeny za poskytnuté právne služby konkrétne; či táto premlčacia doba začína plynúť deň nasledujúci po dni poskytnutia služby alebo až momentom ukončenia právneho vzťahu zastúpenia.

11. Pre účely ďalšieho výkladu dovolací súd (so zreteľom na dovolaciu argumentáciu žalovaného) uvádza, že za ustálenú rozhodovaciu prax odvolacieho súdu totiž treba považovať predovšetkým rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierke stanovísk a rozhodnutí najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, vydávanej Najvyšším súdom Slovenskej republiky od 1.1.1993 s pôvodným názvom Zbierka rozhodnutí a stanovísk súdov Slovenskej republiky (pokiaľ neboli v neskoršom období judikátorne prekonané), ako i rozhodnutia najvyššieho súdu, v ktorých bol opakovane potvrdený určitý právny názor, alebo výnimočne aj jednotlivé rozhodnutie, pokiaľ neskôr vydané rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v tomto rozhodnutí nespochybnili, prípadne ich akceptovali a vecne na ne nadviazali (uznesenie Najvyššieho súdu SR zo 6. marca 2017, sp. zn. 3 Cdo 6/2017).

11.1. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletine Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986. (Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. januára 2018 sp. zn. 6 Cdo 29/2017, ktoré bolo neskôr publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) ako judikát R 71/2018).

11.2. Pod pojem ustálenej súdnej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 C.s.p. teda nemožno zahrnúť rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky. Tento záver vyplýva prioritne z toho, že dovolacím súdom je iba Najvyšší súd Slovenskej republiky, teda žiaden iný súd Slovenskej republiky (§ 35CSP). Sekundárne treba zdôrazniť, že súdna moc je v Slovenskej republike rozdelená medzi všeobecné súdy a ústavný súd, čo vyplýva aj z vnútornej štruktúry ústavy (siedma hlava má dva oddiely, kde prvý upravuje ústavné súdnictvo a druhý všeobecné súdnictvo). Pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti ústavný súd nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Sú to teda všeobecné súdy, ktorým ako „pánom zákonov“ prislúcha chrániť princípy spravodlivého procesu na zákonnej úrovni. Úloha ústavného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu (resp. práva na spravodlivé súdne konanie) rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, či nie sú arbitrárne alebo svojvoľné s priamym dopadom na niektoré zo základných práv a slobôd (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07).

11.3. Pokiaľ však ústavný súd vyslovil názor na riešenie tej-ktorej otázky ako jedna z najvyšších súdnych autorít (čl. 2 ods.2 CSP), je potrebné aby dovolací súd k tejto skutočnosti prihliadol.

12. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd dospel k záveru, nastolená právna otázka doposiaľ v rozhodovacej praxi riešená nebola, preto dovolanie je prípustné podľa § 421 ods.1 písm. b/ CSP.

13. Zákon o advokácii neupravuje formálnu stránku právnych úkonov medzi advokátom a klientom, vôbec neukladá povinnosť uzatvoriť zmluvu o poskytovaní právnych služieb, ani výslovne neustanovuje, že uzatvorením tejto zmluvy vzniká právny vzťah medzi klientom a advokátom.

14. Právna veda aj judikatúra zmluvu o poskytovaní právnej pomoci, považuje za zmluvu príkaznú (§ 724 a nasl. OZ). Odmena advokáta, ktorý poskytuje právne služby za odmenu sa spravuje zmluvou, ktorú uzavrel s klientom, v prípade že absentuje dohoda o odmene platia

ustanovenia o advokátskej tarife. (§ 24 Zákona o advokácii). Právo na odmenu ako majetkové právo sa premlčuje vo všeobecnej premlčacej dobe (§101 OZ).

15. Právna otázka, ktorú je v danej veci potrebné vyriešiť, je odkedy plyní doba, uplynutím ktorej sa premlčí právo advokáta na zaplatenie odmeny.

16. Z povahy činností, ktoré sú charakterizované ako výkon advokácie, vyplýva, že okamih, v ktorom sa dovŕšuje činnosť, za ktorú má byť poskytovaný ekvivalent zo strany klienta ako prijímateľa právnej služby, je spravidla rôzny v závislosti od druhu poskytovaných právnych služieb. Takto môže ísť o hľadisko uplynutia určitého času, počas ktorého je služba poskytovaná, dosiahnutím dojednaného výsledku, ku ktorému činnosť advokáta smeruje a pod.

17. Už v judikatúre R č. 28/1984 bol prijatý záver, podľa ktorého, ak nebola doba splnenia dlhu dohodnutá ani inak ustanovená, začína premlčacia doba plynúť nasledujúcim dňom po vzniku dlhu. Na tomto závere sa ustálila aj neskoršia súdna prax [vid' napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 25/2003, ktoré bolo neskôr publikované v Zbierke ako judikát R 91/2004] zotrávajúca na tom, že ak doba plnenia nie je určená zákonom, rozhodnutím alebo zmluvou, splatnosť vyvolá veriteľ tým, že dlžníka požiada o plnenie (§ 563 Občianskeho zákonníka). Dlžník je v takom prípade povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo bol veriteľom požiadaný o jeho splnenie. Ak má veriteľ možnosť sám vyvolať splatnosť dlhu, má právo aj vykonať svoje právo vyplývajúce zo záväzku. Pre účely premlčania je preto významný prvý objektívny okamih, kedy tak môže urobiť a požiadať o plnenie. Rozhodujúcim je preto bezpochyby deň bezprostredne nasledujúci po dni, v ktorom dlh vznikol.

18. Ustálená judikatúra dovolacieho súdu považuje za začiatok premlčacej doby teda moment, keď sa možno po prvý raz domáhať práva na súde žalobou bez nebezpečenstva, že bude zamietnutá pre jej predčasnosť.

19. Premlčacia doba pre odmenu advokáta potom začne plynúť deň nasledujúci po tom, ako právo na odmenu vzniklo, pretože týmto dňom mohol advokát-veriteľ svoje právo vykonať, uplatniť žalobou na súde.

20. Ak činnosť advokáta spočíva v poskytovaní právnych služieb pri uplatňovaní nároku klienta a príkaz klienta nie je obmedzený len na určité právne úkony, pričom medzi advokátom a klientom nebolo dohodnuté inak, nárok advokáta na odmenu sa nepremľčuje samostatne za každý jednotlivý úkon právnej služby, ale vykonaním celej činnosti, spočívajúcej v právnych službách, ku ktorým sa advokát zaviazal.

21. V danom prípade predmetom príkaznej zmluvy bolo zastupovanie žalovaného žalobkyňou v konaní pred Okresným súdom Bratislava III vedenom pod sp. zn. 13C/48/2003. K zániku príkaznej zmluvy došlo jej vypovedaním zo strany žalovaného, ešte pred právoplatným skončením súdneho konania. Právo na odmenu žalobkyni preto vzniklo zánikom právneho vzťah založeného zmluvou o poskytovaní právnych služieb. Opodstatnenosť tohto právneho názoru

dovolací súd odôvodňuje s odkazom na rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. III.ÚS 125/2018, III.ÚS 339/2010.

22. So zreteľom na uvedené dovolací súd uzatvára, že dovolanie žalovaného v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. bolo prípustné, avšak žalovaný v ňom neopodstatnene vytýka, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.), a preto jeho dovolanie ako nedôvodné zamietol podľa § 448 C.s.p.

7.**R O Z H O D N U T I E**

Za prevádzkovú činnosť v zmysle § 420a ods. 2 písm. a) Občianskeho zákonníka nemožno považovať skvalitňovanie pracovných podmienok zamestnancov prevádzky.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. septembra 2020 sp. zn. 5 Cdo 183/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobkyňa sa žalobou doručanou súdu 24. júna 2013 domáhala voči žalovanému náhrady škody s príslušenstvom predstavujúcej sumu najmenej 22 050,69 Eur spôsobenej požiarom na objekte jej prevádzky. Žalobu odôvodnila tým, že na Okresnom súde Humenné v konaní sp. zn.: 3T 78/2003 sa viedlo trestné konanie voči žalovanému ako spoluobžalovanému pre trestný čin všeobecného ohrozenia podľa §180 ods.1, 2 písm. c) Trestného zákona (účinného do 31.12.2005) na skutkovom základe, že dňa 14.12.2002 v čase od 7.30 hod. do 13.00 hod. v hale patriacej žalovanému vo S., spoluobžalovaný W. podľa požiadaviek žalovaného ako majiteľa haly vykonal zväračské práce na teplovodnom kúrení v hale a to aj napriek tomu, že žalovaný si nedostatočne zabezpečil plnenie opatrení na ochranu pred požiarom, pričom rozžeravené kovové úlomky (okuje), ktoré dopadli na nedostatočne zabezpečené miesta a horľavé materiály tlením a následne dňa 15.12.2002 okolo 3.00 hod. horením otvoreným plameňom spôsobili požiar vo výrobnej hale žalovanému, ktorému bola spôsobená škoda vo výške minimálne 107.561,20 Eur a požiar sa rozšíril aj na objekty susednej firmy patriacej žalobkyni, ktorej bola požiarom spôsobená škoda vo výške najmenej 22.050,69 Eur. Rozsudkom Okresného súdu Humenné sp. zn.: 3T 78/2003 - 741 zo dňa 07.07.2011 v spojení s uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 5To 46/2011 - 776 zo dňa 14.06.2012 bol žalovaný spolu s obžalovaným W. spod žaloby oslobodený a žalobkyňa bola so svojim nárokom odkázaná na konanie v občianskoprávných veciach.

1.2. Žalobkyňa podaním z 2. júla 2014 rozšírila žalobu aj o trovy právneho zastúpenia a to trovy obhajoby v trestnom konaní vo výške 3.582,98 Eur (vrátane 20%-nej DPH) a celkovo žiadala od žalovaného zaplatiť ako náhradu škody sumu 22.050,69 Eur a sumu 3.582,98 Eur. Nárok odôvodnila zodpovednosťou žalovaného za prevádzkovú činnosť podľa §420a Občianskeho zákonníka, kedy sa na vznik zodpovednosti za škodu prevádzkovou činnosťou nevyžaduje zavinenie, nakoľko ide o objektívnu zodpovednosť. Podľa názoru žalobkyne pod prevádzkovou činnosťou treba rozumieť akúkoľvek činnosť podnikateľa, ktorá je v súlade so živnostenským oprávnením, na základe ktorého poskytovateľ služby podniká.

2. Okresný súd Humenné (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 15. októbra 2014 č.k. 21C 184/2013-90 žalobu žalobkyne zamietol. Žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovanému trovy konania vo výške 2.241,71 Eur a to v lehote do 3 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

2.1 V odôvodnení prvoinštančný súd vyslovil, že hoci Občiansky zákonník neobsahuje legálnu definíciu pojmu prevádzková činnosť upravenú v ustanovení § 420a, treba pod ňou v zmysle judikatúry a právnej teórie chápať sústavnú, trvalú a opakovanú činnosť, vykonávanú určitým organizovaným spôsobom a zameranú na dosiahnutie určitého hospodárskeho výsledku. Môže ísť o činnosť podľa predmetu podnikania, činnosti, ale aj mimo neho. Ide o činnosti podľa živnostenského zákona resp. aj podľa iných predpisov, napríklad činnosť advokátov, lekárov a iné. Občiansky zákonník v § 420 ods. 3 stanovuje dva liberačné dôvody, pričom pod neodvratiteľnou udalosťou, ktorá má pôvod v prevádzke, nie je len udalosť v právnom slova zmysle (napr. živelná pohroma), ale aj určité konanie tretích osôb (napr. vyvolanie trestného činu všeobecného ohrozenia).

2.2 Žalobu žalobkyne zamietol z dôvodu, že žalobkyňa v konaní do skončenia dokazovania nepreukázala splnenie podmienok vyžadovaných zákonom pre zodpovednosť žalovaného podľa nej tvrdeného §420a Občianskeho zákonníka. Dôvodil, že nebola preukázaná žiadna prevádzková činnosť zo strany žalovaného, pretože z obsahu trestného spisu je zjavné, že žalovaný spolu so spoluobžalovaným W. boli oslobodení spod obžaloby z trestného činu všeobecného ohrozenia, pretože sa nestal skutok, pre ktorý boli obžalovaní a požiar nespôsobili. Konkrétne to znamená, že z výsledkov znaleckých posudkov a z výsluchu znalcov vyplýva, že žalovaný neporušil žiadnu povinnosť či už právnu, technickú, požiaru alebo inú. Z vykonaného dokazovania vyplýva, že požiar vznikol z iných dôvodov než tým, že došlo k zvráteniu v hale žalovaného. Požiar podľa znalcov a posudkov a trestného súdu mohol byť založený treťou osobou (trestný čin všeobecného ohrozenia). Po uplynutí doby ôsmich hodín od skončenia zväračských prác, nemohol vzniknúť požiar tak ako to bolo tvrdené v obžalobe a tak ako to tvrdí žalobkyňa v žalobe v civilnom konaní. Súd poukázal aj na to, že predmetom činnosti žalovaného v čase požiaru bol podľa výpisu zo živnostenského registra a jeho výpovede len nákup, výroba a predaj drevených výrobkov, predmetom činnosti neboli zväračské alebo iné obdobné práce. Nešlo o sústavnú, opakujúcu sa a trvalú organizovanú činnosť, ako to vyžaduje zákon. Rovnako pri svojej podnikateľskej činnosti takéto práce bežne nevykonával.

2.3 Z dokazovania mal súd preukázané, že žalovaný si dával nainštalovať kúrenie v hale, ktorú vlastnil a prevádzkoval, pri ktorej inštalácii sa vykonávali aj zväračské práce. Súd vyslovil, že takúto jednorazovú činnosť nemožno žiadnym spôsobom právne hodnotiť ako prevádzkovú činnosť. Keďže sa nejedná o prevádzkovú činnosť a keďže požiar nespôsobil žalovaný, nie sú splnené podmienky podľa § 420a Občianskeho zákonníka. Nebola teda preukázaná prevádzková činnosť a ani príčinná súvislosť medzi ňou a vzniknutou škodou, ako ďalšia zákonná podmienka.

2.4 Prvoinštančný súd skúmal aj to, či v konaní nie sú splnené podmienky všeobecnej zodpovednosti podľa §420 Občianskeho zákonníka, avšak skonštatoval, že taktiež neboli splnené podmienky, a to konkrétne nebolo preukázané protiprávne konanie zo strany žalovaného, ktorý požiar nespôsobil, v dôsledku čoho nebola preukázaná ani príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a škodou ani zavinenie.

2.5 Súd nezistil zodpovednosť žalovaného ani podľa §415 Občianskeho zákonníka.

3. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Prešove rozsudkom z 27. októbra 2016 sp. zn. 20 Co 193/2015-143 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku o zamietnutí žaloby potvrdil a zrušil rozsudok vo výroku o trovách konania, v rozsahu zrušenia vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

3.1 Odvolací súd preskúmal napadnutý rozsudok, ako aj konanie mu predchádzajúce v zmysle zásad vyplývajúcich z ust. §379 a nasl. CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 385 CSP a contrario) a dospel k záveru, že odvolanie žalobkyne nie je dôvodné. Vyslovil, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a zo zistených skutočností prijal správny právny záver. Keďže ani v priebehu odvolacieho konania sa na týchto skutkových a právnych zisteniach nič nezmenilo, odvolací súd si osvojil náležité a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia súdom prvej inštancie, na ktoré v plnom rozsahu odkázal.

3.2 Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie v tom, že vykonávanie zväračských prác na teplovodnom kúrení, ktoré bolo nainštalované vo výrobnjej hale a ktoré je súčasťou výrobných priestorov nemá súvis s prevádzkovou činnosťou žalovaného, čo je predpoklad pre vznik zodpovednosti podľa § 420a Občianskeho zákonníka.

3.3 Odvolací súd mal za to, že nie je možné zo skutkových okolností vyplývajúcich z vykonaného dokazovania prijať jednoznačný a nespochybniteľný záver o zachovaní príčinnej súvislosti vzniku požiaru s vykonaním zväračských prác na prevádzke žalovaného a vylúčiť inú príčinu vzniku škody. Aj v prípade, ak by súd dospel k záveru, že vznik škody žalobkyne bol spôsobený prevádzkovou činnosťou žalovaného, na správnosť jeho záveru o nesplnení podmienok pre zodpovednosť žalovaného (absencia príčinnej súvislosti medzi vznikom škody a prevádzkovou činnosťou žalovaného) pre zamietnutie žaloby by to nemalo žiaden vplyv.

3.4 Odvolací súd vychádzal z faktu, že príčinou vzniku škody žalobkyne bol požiar, ktorý vznikol vo výrobnjej hale žalovaného a rozšíril sa aj na objekty, v ktorých mala prevádzku. Pre splnenie predpokladov zodpovednosti žalovaného za škodu preto posudzoval otázku príčinnej súvislosti vzniku škody so škodovou udalosťou, ktorou mala byť žalobkyňou tvrdená prevádzková činnosť žalovaného, a to zväračské práce vykonávané na teplovodnom kúrení vo výrobnjej hale. Z vykonaného dokazovania-z obsahu pripojeného trestného spisu Okresného súdu Humenné, sp. zn. 3T 78/2003 vyplynulo, že znalec Ing. Alojz Vandžura v trestnom konaní označil vznik požiaru po 11 hodinách od vykonania zväračských prác za málo pravdepodobný, pripustil aj inú možnosť vzniku požiaru. Znalec RNDr. Cyril Balák označil pravdepodobnosť vzniku požiaru po 8 hodinách za málo pravdepodobnú. Ing. Peter Ivan za najpravdepodobnejšiu príčinu vzniku požiaru označil pôsobenie inej iniciačnej energie.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, pričom uplatnila dovolacie dôvody podľa ustanovenia § 421 ods.1 písm. a/ a b/CSP. Dovolanie odôvodnila nesprávnym právnym posúdením veci (§432 ods.1 CSP) zo strany súdu prvej a druhej inštancie a to v tom, že nepreukázala splnenie podmienok vyžadovaných zákonom pre zodpovednosť žalovaného podľa §420a OZ a naviac, že neboli splnené ani podmienky podľa §420 OZ. Argumentovala tým, že predpokladom zodpovednosti podľa §420a ods.1 OZ nie je protiprávny úkon, ale určitá škodná udalosť, ktorá bola príčinou vzniku škody. Ide o škodu spôsobenú nielen priamo prevádzkovateľom, prípadne osobou, ktorú prevádzkovateľ k realizácii svojej činnosti použil, ale samu existenciu prevádzkového zariadenia, ktoré vyvíja škodlivý vplyv na okolie, a to bez ohľadu na to, či zariadenie je v chode alebo nie (uviedla uznesenie NS ČR 55 Co 198/2006 zo dňa 30.08.2006). V §420a ods. 2 OZ sú uvedené jednotlivé prípady prevádzkovej činnosti. Dovolateľka uviedla, že prevádzkovou činnosťou je akákoľvek činnosť podnikateľa, ktorá je v súlade so živnostenským oprávnením, na základe ktorého poskytovateľ služby podniká.

4.1 Dovolateľka považovala za vysoko formalistický a právne neudržateľný právny názor súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu spočívajúci v tom, že predmetom činnosti žalovaného v čase požiaru bol podľa výpisu zo živnostenského registra len nákup, výroba a predaj drevených výrobkov a predmetom činnosti neboli zväračské a iné obdobné práce. Z tohto dôvodu nešlo o sústavne opakujúcu sa a trvalú činnosť ako to vyžaduje zákon, že pri podnikateľskej činnosti takéto práce bežne nevykonával, a že ako majiteľ haly si tam dával nainštalovať kúrenie, pri ktorom sa vykonávali zväračské práce.

4.2 Dovolateľka vyslovila názor, že aj vytváranie pracovných podmienok a zabezpečovanie riadneho pracovného prostredia v súlade s dodržiavaním právnych predpisov na zabezpečovaní ochrany zdravia pri práci úzko súvisí so samotnou povolenou podnikateľskou činnosťou a je v priamej spojitosti s výkonom povolenej podnikateľskej činnosti. Iný a odlišný záver, k akému dospeli obidva sudy v prejednávanej veci je podľa dovolateľky nesprávny, nezákonný a právne neakceptovateľný. Mala za to, že aj keď sa žalovaný sám nedopustil protiprávneho konania vznikom požiaru a rozšírením sa tohto požiaru z jeho výrobnjej haly na objekt žalobkyne došlo k vzniku škodnej udalosti, ktorá bola jedinou príčinou vzniku škody na majetku žalobkyne, a ktorú si táto uplatňuje voči žalovanému s poukazom na ustanovenie §420a ods.1 OZ.

5. Žalovaný sa k podanému dovolaniu nevyjadril.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP) bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je potrebné zamietnuť.

7. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

8. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

9. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

10. Podľa názoru dovolateľky je dovolanie prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

11. Pod ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 CSP) judikatúra (R 71/2018) poníma predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnil, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletine Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

12. Podľa § 35 CSP o dovolaní rozhoduje najvyšší súd; za dovolací súd v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP treba preto považovať tento súd. K rovnakému záveru dospel najvyšší súd aj v rozhodnutí sp.zn. 6 Cdo 79/2017, v ktorom uviedol, že „vzhľadom na teritoriálnu pôsobnosť CSP možno pod pojmom dovolací súd rozumieť len Najvyšší súd Slovenskej republiky, a nie aj Najvyšší súd Českej republiky“. Obdobne dovolacím súdom v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP bezpochyby nie je ani Ústavný súd Českej republiky, ani Európsky súd pre ľudské práva.

13. V danom prípade sa dovolateľka v dovolaní nestotožnila s právnym posúdením veci prvoinštančným súdom a odvolacím súdom, a to v tom, že nepreukázala splnenie podmienok vyžadovaných zákonom pre zodpovednosť žalovaného podľa §420a a že neboli splnené ani podmienky podľa §420 OZ. Konkrétne dovolateľka namietal záver súdov spočívajúci v tom, že nebolo preukázané protiprávne konanie zo strany žalovaného, ktorý požiar nespôsobil a tým pádom nebola preukázaná ani príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a škodou, ako aj nebolo preukázané zavinenie. Odklon dovolateľka špecifikovala vo vzťahu k rozhodnutiam Najvyššieho súdu ČR, konkrétne 55 Co 198/2006, 15 Co 842/98, 15 Co 59/99). Rozhodovacia činnosť NS ČR nie je možné považovať za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu.

14. Ďalej dovolateľka vyvodzovala prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, teda tvrdila, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola vyriešená. V danom prípade pre posúdenie veci je zásadnou otázkou, či vytváranie pracovných podmienok a zabezpečovanie riadneho pracovného

prostredia (v danom prípade inštalácia kúrenia a zabezpečovania tepla vo vykurovacom období pre zamestnancov podnikateľa vo výrobnjej hale) možno považovať za prevádzkovú činnosť, keďže podľa názoru dovolateľky úzko súvisí s podnikateľskou činnosťou a je v priamej spojitosti s výkonom povolenej podnikateľskej činnosti.

15. K dovolateľke nastolenej otázke - či vytváranie pracovných podmienok a zabezpečovanie riadneho pracovného prostredia možno považovať za prevádzkovú činnosť dovolací súd uvádza, že sa dosiaľ problematikou v kontexte prejednávaneho prípadu nezaoberal. Dovolací súd eviduje viacero rozhodnutí (3 MCdo 7/2005 zo dňa 27.07.2006, 5Cdo 1/2010 zo dňa 19.04.2011, 5Cdo 32/2014 zo dňa 24.02.2016), predmetom ktorých bol síce výklad pojmu prevádzková činnosť, avšak okolnosti jednotlivých skutkových prípadov boli odlišné.

16. Podľa § 420a ods. 1 OZ každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobí inému prevádzkovou činnosťou.

Škoda je spôsobená prevádzkovou činnosťou, ak je spôsobená

a/ činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu, alebo vecou použitou pri činnosti,

b/ fyzikálnymi, chemickými, prípadne biologickými vplyvmi prevádzky na okolie,

c/ oprávneným vykonávaním alebo zabezpečením práce, ktorými sa spôsobí inému škoda na nehnuteľnosti alebo sa mu podstatne sťaží alebo znemožní užívanie nehnuteľnosti (§ 420a ods. 2 OZ).

Zodpovednosti za škodu sa ten, kto ju spôsobil, zbaví, len ak preukáže, že škoda bola spôsobená neodvratiteľnou udalosťou nemajúcou pôvod v prevádzke alebo vlastným konaním poškodeného (§ 420a ods. 3 OZ).

17. Najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3 MCdo 7/2005 vyslovil, že Občiansky zákonník definíciu prevádzkovej činnosti nepodáva, obsah tohto pojmu je rozhodovacou praxou konštantne vykladaný ako činnosť, ktorá súvisí s predmetom činnosti (spravidla podnikateľskej, obchodnej), ktorú fyzická alebo právnická osoba prevádzkovo vykonáva. Predmet tejto činnosti je vymedzený v zriaďovacej listine, v oprávnení k podnikateľskej činnosti alebo v živnostenskom oprávnení. Pojem prevádzkovej činnosti sa však neprekrýva úplne s pojmom predmetu činnosti danej osoby. Prevádzková činnosť síce súvisí s predmetom činnosti danej osoby, avšak nemusí byť vždy vymedzená v predmete činnosti tejto osoby; znamená to, že prevádzkovou činnosťou je preto akákoľvek činnosť súvisiaca s činnosťou danej osoby. Preto možno dospieť k záveru, že prevádzkovou činnosťou v zmysle tohto ustanovenia bude i taká činnosť fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá nie je vymedzená v jej predmete činnosti, ktorá však je súčasťou jej prevádzky a faktickej činnosti, a to bez ohľadu na to, či je k takejto činnosti treba zvlášť verejnoprávne oprávnenie alebo nie. Tento záver je odôvodnený povahou a účelom tohto ustanovenia, ktoré slúži predovšetkým na ochranu poškodených osôb pred prejavmi prevádzkovej (podnikateľskej, priemyslovej, technologickej atď.) činnosti iných osôb. Tomuto chránenému záujmu zodpovedá, vzhľadom na prípadné riziká jeho narušenia, potom aj samotná povaha zodpovednosti podľa tohto ustanovenia

18. V ďalšom rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 32/2014 najvyšší súd uviedol, že za prevádzkovú činnosť sa považuje opakovane a organizovane vykonávaná činnosť, ktorá buď sama osebe (pre jej charakteristické vlastnosti a povahu) alebo v dôsledku technológií alebo postupov, ktoré sa pri nej používajú, nesie v sebe vždy riziko vzniku škody. Ide o takú činnosť, ktorá je teda vo svojej podstate vždy potenciálne nebezpečná pre okolie, a to aj za predpokladu, že je vykonávaná na základe zákonného oprávnenia či technologicky správne.

19. Z definície škody spôsobenej prevádzkovou činnosťou obsiahnutou v § 420a ods. 2 písm. a) OZ vyplýva, že zodpovednosť za takúto škodu je zodpovednosťou za osobitné riziko, ktoré so sebou prináša činnosť, ktorá má prevádzkovú povahu. Teda činnosť, ktorá vykazuje tak znaky organizovanosti, ako aj znaky sústavnosti alebo opakovanosti, a ktorá zároveň predstavuje komplexnejšie zapojenie viacerých zložiek a krokov (ľudských, technických, technologických a pod.) do jedného procesu. Toto osobitné riziko vyplýva z dvoch hlavných skutočností: Po prvé, organizovaná sústavná, resp. opakujúca sa činnosť, do ktorej sa zapája viacero rozličných zložiek a krokov, vykazuje vyššiu mieru rizika spôsobenia škody ako činnosť, ktorá si zapojenie viacerých zložiek nevyžaduje, prípadne ktorá si na ich zapojenie nevyžaduje nijakú osobitnú organizáciu. V porovnaní s takýmito činnosťami totiž riziko škody spočíva nielen v samotnej činnosti jednotlivých zložiek, ale aj v procese ich organizovania a zapájania a v ich vzájomnom pôsobení. A po druhé, sústavnosť a opakovanosť prevádzkovej činnosti so sebou prináša zvýšené riziko opotrebovania sa a chybovosti jednotlivých, do tejto činnosti zapojených zložiek, vrátane strojov a iných vecí, ktoré sa pri tejto činnosti používajú. Tieto dva zdroje osobitného rizika sú pritom plne reflektované v úprave § 420a ods. 2 písm. a) OZ. Toto ustanovenie totiž za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou považuje škodu spôsobenú tak samotnou činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu, ako aj vecou použitou pri takejto činnosti.

20. V kontexte uvedeného je preto potrebné v rámci každej prevádzky rozlišovať veci, ktoré slúžia na fungovanie prevádzkovej činnosti a bez ktorých by prevádzka nebola schopná fungovať, od vecí, ktoré sa v prevádzke nachádzajú, ale slúžia na iné účely nesúvisiace s činnosťou prevádzky. Môže ísť o veci, ktoré ani podporne s výkonom samotnej prevádzkovej činnosti nesúvisia a slúžia napr. pracovníkom prevádzky v rámci nimi využívaného pracovného prostredia (teplovodné kúrenie, toalety určené zamestnancom, prezliekarne a pod).

21. V prejednávanej veci bola škoda spôsobená požiarom, ktorého pôvod bol v inštalácii vykurovacieho zariadenia. Na základe toho, čo bolo uvedené vyššie, na to, aby mohla byť takáto škoda považovaná za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou podľa § 420a ods. 2 písm. a) OZ, musela by nastať niektorá z dvoch nasledovných situácií. Buď by muselo byť prevádzkovo realizované samotné vykurovanie (napríklad ak by išlo o vykurovanie tuhým palivom, ktoré by prebiehalo organizovane, teda tak, že niekto by bol poverený dopĺňaním paliva, kontrolou zariadenia, jeho čistením atď.). Alebo by muselo byť vykurovacie zariadenie zapojené do procesu vykonávania inej činnosti, ktorá má prevádzkovú povahu, teda do organizovaného procesu, do ktorého sa zapájajú aj iné zložky, resp. iné kroky, než len samotné vykurovanie (napríklad ak by vykurovacie zariadenie slúžilo na vykurovanie priestorov využívaných na určitú výrobu alebo poskytovanie služieb, pri ktorých je potrebné udržiavať priestory v určitej teplote)

22. V prejednávanej veci vykurovacie zariadenie malo slúžiť výlučne pre vykurovanie priestorov určených pre zamestnancov žalovaného, za účelom skvalitnenia ich pracovného prostredia. Vykurovanie a vykurovacie zariadenie teda nebolo súčasťou žiadneho organizovaného procesu, ktorý by mal prevádzkovú povahu. Zároveň, vykurovanie malo spočívať len v činnosti vykurovacieho zariadenia, bez organizovaného zapojenia aj iných zložiek; ani samotné vykurovanie preto nemalo prevádzkovú povahu. Prevádzka bez kúrenia je prevádzkyschopná aj bez inštalácie teplovodného kúrenia a plní všetky funkcie, ktoré sa od nej štandardne očakávajú, a na ktoré je určená. Skvalitňovanie pracovných podmienok zamestnancov prevádzky teda nemožno považovať za prevádzkovú činnosť. Z toho vyplýva, že škodu spôsobenú týmto zariadením nemožno považovať za škodu spôsobenú činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu, ani za škodu spôsobenú vecou použitou pri takejto činnosti, tak ako to predpokladá § 420a ods. 2 písm. a) OZ.

23. So zreteľom na vyššie uvedené dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne nie je dôvodné, a preto ho zamietol podľa §448 CSP .

8.**R O Z H O D N U T I E**

Ten, kto je v zmysle leasingovej zmluvy nájomcom motorového vozidla s právom odkúpiť ho, stáva sa momentom prevzatia predmetu leasingu prevádzkovateľom prenajatého motorového vozidla, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov podľa § 427 až 432 Občianskeho zákonníka.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 11. decembra 2019 sp. zn. 6 Cdo 12/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Bratislava III rozsudkom z 2. júna 2015 č. k. 10C/90/2005 - 407 (v poradí druhým) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal voči žalovanému zaplattenia sumy 440.815,24 eur z titulu mimoriadneho zvýšenia náhrady za bolesť a sťaženia spoločenského uplatnenia. Vychádzal zo zistenia, že žalobca bol dňa 29. 5. 2003 účastníkom dopravnej nehody zavinennej vodičom K. Š., ktorý bol právoplatným rozsudkom Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 4T 93/04 z 10. 11. 2005 uznaný za vinného zo spáchania trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 224 ods. 1 a ods. 2 Trestného zákona, že uvedeným rozsudkom bol K. Š. zaviazaný nahradiť poškodenému Y. G. (žalobcovi) škodu v sume 63.975 Sk, že v čase od 20. 5. 2002 do 26. 9. 2005 bola vlastníkom predmetného motorového vozidla spoločnosť BPT LEASING a. s., Bratislava, ktorá uzatvorila leasingovú zmluvu č. 1085/22 dňa 20. 5. 2002 s nájomcom Z. Š. - X., že následne pôvodný nájomca dňa 10. 3. 2003 postúpil všetky práva a záväzky z leasingovej zmluvy na nového nájomcu LEON BC spol. s r. o., Mýtna 42, Bratislava na základe dodatku č. 1 k leasingovej zmluve a že podľa evidenčnej karty vozidla bola dňom 29.5.2002 (aj v čase dopravnej nehody) zapísaná ako vlastník motorového vozidla spoločnosť BPT LEASING a. s., Bratislava a ako držiteľ vozidla bol zapísaný Z. Š. - X., teda žalovaný. K vecnej legitimácii v žalobe označeného žalovaného uviedol, že žalobca si žalobou neuplatnil nárok na náhradu škody voči vodičovi K. Š. podľa § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Žalobou sa domáhal práva na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla podľa § 427 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého zodpovedným za škodu je spravidla prevádzkovateľ a za žalovaného označil Z. Š. v čase dopravnej nehody zapísaného v evidencii motorových vozidiel ako držiteľ vozidla. Uviedol, že Občiansky zákonník pojem prevádzkovateľ dopravného prostriedku nevymedzuje, ide však o pojem širší ako vlastník. Bol toho názoru, že okrem vlastníka môže ísť aj o inú osobu, ktorá je na základe iného než vlastníckeho práva oprávnená na trvalú prevádzku motorového vozidla. S poukazom na Rc 6/2009 konštatoval, že okrem vlastníka dopravného prostriedku prevádzkovateľom môže byť aj oprávnený držiteľ a nájomca, najmä v prípade uzavretia leasingovej zmluvy. Vykonaným dokazovaním vzal za preukázané, že v čase dopravnej nehody bola vlastníkom motorového vozidla spoločnosť BPT LEASING a. s., Bratislava, ktorá uzatvorila dňa 20. 5. 2002 s nájomcom Z. Š. - LEON Hostie leasingovú zmluvu. Zo žalovaným predloženého dodatku č. 1 k leasingovej zmluve z 10. 3. 2003 mal preukázané, že pôvodný nájomca postúpil

všetky práva a záväzky na spoločnosť LEON BC spol. s r. o., Bratislava. Na základe uvedených skutočností dospel k záveru, že žalovaný v čase vzniku škody nebol nájomcom vozidla, jeho vlastníkom a ani vodičom vozidla. Žalobcom označený žalovaný nie je preto pasívne vecne legitimovaný, keď v čase dopravnej nehody nebol zodpovedným subjektom za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa § 427 Občianskeho zákonníka. Z tohto dôvodu žalobu zamietol. Pre účely vyvodenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla nepovažoval za podstatné, kto bol ako držiteľ vozidla zapísaný v evidenčnej karte vozidla. Práva a povinnosti držiteľa vozidla vyplývajúce zo zákona č. 315/1996 Z. z. o premávke na pozemných komunikáciách, teda povinnosť oznámiť prevod držby vozidla na inú osobu, je totiž povinnosťou vyplývajúcou z tohto predpisu verejného práva. Jej porušenie nemôže mať zásadný vplyv na obsah práv a povinností zo súkromnoprávneho vzťahu vyplývajúceho napr. z uzavretej kúpnej zmluvy alebo nájomnej zmluvy. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p.

2. Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 24. januára 2017 sp. zn. 8 Co/2/2016 na odvolanie žalobcu rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a rozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie pri posudzovaní zodpovednosti žalovaného za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa § 427 Občianskeho zákonníka správne zameral dokazovanie na zistenie, či žalovaný bol v čase dopravnej nehody dňa 29. 5. 2003 prevádzkovateľom predmetného motorového vozidla, ktorým bola žalobcovi spôsobená škoda na zdraví. Správne konštatoval, že prevádzkovateľom motorového vozidla môže byť okrem vlastníka aj oprávnený držiteľ a nájomca, keďže podľa ustálenej súdnej praxe prevádzkovateľom motorového vozidla je ten, kto má právnu a faktickú možnosť dispozície s motorovým vozidlom. Aj podľa odvolacieho súdu pri určení subjektu zodpovedného za škodu podľa § 427 Občianskeho zákonníka bolo potrebné v tomto prípade vychádzať z predloženej leasingovej zmluvy č. 1085/22 z 20. 5. a dodatku k nej č. 1 z 10. 3. 2003 upravujúcej zmenu nájomcu predmetu leasingu. Právna úprava, na ktorú poukázal žalobca vo svojom odvolaní, upravuje práva a povinnosti subjektov a to na účely právnej úpravy týkajúcej sa premávky na pozemných komunikáciách a povinného zmluvného poistenia. Aj podľa názoru odvolacieho súdu uvedeným dodatkom k leasingovej zmluve bolo preukázané, že v čase dopravnej nehody žalovaný už nebol nájomcom motorového vozidla, ktorým bola žalobcovi spôsobená škoda. Nájomcom tohto motorového vozidla od 10. 3. 2003 bola spoločnosť LEON BC spol. s r. o., ktorá mala právnu aj faktickú možnosť dispozície s motorovým vozidlom, a bola prevádzkovateľom motorového vozidla, a to od 10. 3. 2003, t. j. aj v čase dopravnej nehody dňa 29. 5. 2003. Odvolací súd za správny považoval záver súdu prvej inštancie, že porušenie povinností držiteľa motorového vozidla, vyplývajúcich zo zákona č. 315/1996 Z. z., ktorý je predpisom verejného práva, napr. oznámiť prevod držby vozidla na inú osobu, nemôže mať zásadný vplyv, a teda nemôže ani meniť obsah práv a povinností vyplývajúcich z uzavretej kúpnej alebo nájomnej zmluvy. Konštatoval, že z princípu objektívnej zodpovednosti, podľa ktorého prevádzkovateľ motorového vozidla zodpovedá za škodu bez zreteľa na zavinenie, nemožno vyvodiť, že za túto škodu zodpovedá držiteľ vozidla zapísaný v evidencii vozidiel a dokladoch od vozidla, ako prevádzkovateľ, keď podľa predloženého listinného dôkazu (dodatku č. 1 k leasingovej zmluve), nebol nájomcom a ani držiteľom predmetného motorového vozidla. Podľa odvolacieho súdu neboli v konaní preukázané žiadne skutočnosti, ktoré by nasvedčovali, že k uzavretiu predmetného dodatku došlo v snahe

vyhnúť sa zodpovednosti. Pokiaľ žalobca v dovolaní poukázal na rozsudok Najvyššieho sudu SR sp. zn. 3 Cdo 127/2007 uviedol, že právne závery v ňom uvedené nemožno aplikovať v prejednávacom spore pri posudzovaní subjektu zodpovedného za škodu podľa § 427 ods. 1 Občianskeho zákonníka, lebo uvedené rozhodnutie sa zaoberá nesprávnym výkladom zániku zákonného poistenia v zmysle § 9 zákona č. 381/2001 Z. z. Záver súdu prvej inštancie, podľa ktorého žalovaný nie je v konaní pasívne vecne legitimovaný, považoval za správny, z ktorého dôvodu napadnutý rozsudok podľa § 387 ods. 1 C. s. p. potvrdil. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 C.s.p.

3. Tento rozsudok krajského súdu napadol včas podaným dovolaním žalobca z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci, pričom prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Uviedol, že žalobný návrh smeroval voči v žalobe označenému žalovanému Z. Š., lebo bol ako živnostník uvedený v čase dopravnej nehody ako držiteľ motorového vozidla v Oznámení o dopravnej nehode a v evidencii Policajného zboru, o čom svedčia evidenčné karty vozidla zo 16. 7. 2008 a zo 7. 9. 2010, ktoré vedie Krajský dopravný inšpektorát, resp. Okresný dopravný inšpektorát v sídle bydliska a tiež aj list Slovenskej kancelárie poisťovateľov z 18. 10. 2007, v ktorom je žalovaný označený ako držiteľ motorového vozidla a zodpovedná osoba. Naproti tomu sa žalovaný bránil nedostatkom jeho vecnej legitimácie tvrdiac, že dňa 10. 3. 2003 (2 mesiace pred dopravnou nehodou) postúpil všetky práva a povinnosti z leasingovej zmluvy na spoločnosť LEON BC s. r. o., o čom predložil ako dôkaz dodatok č. 1 k leasingovej zmluve, pričom príslušné evidenčné úkony, ktoré vyžadoval § 90 zákona č. 315/1996 Z. z. o premávke na pozemných komunikáciách, nevykonával. Podľa dovolateľa odvolací súd za tohto stavu dospel k nesprávnemu názoru, keď pri posudzovaní vecnej legitimácie žalovaného (subjektu zodpovedného za škodu) z hľadiska dôkazného, evidenčné úkony vyplývajúce z citovaného právneho predpisu nepovažoval za právne relevantné a vychádzal pritom len zo súkromnej listiny predloženej žalovaným. Poukázal na to, že pre správne určenie prevádzkovateľa v súvislosti s objektívnou zodpovednosťou podľa § 427 Občianskeho zákonníka má dôležitý význam zápis vo verejnoprávnej evidencii, z ktorej čerpajú informácie štátne orgány, poisťovne, policajné orgány vyšetrujúce dopravné nehody a ich prostredníctvom aj samotní poškodení. Tieto dokumenty sú vystavené orgánmi verejnej moci, majú verejnoprávnu povahu a teda ide o dôkazy, ktoré nie je možné falšovať a pozmeňovať a ktoré majú (na rozdiel od súkromných listín) vysokú dôkaznú hodnotu. Od prevádzkovateľa, ktorý je objektívne zodpovedný za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa § 427 Občianskeho zákonníka možno očakávať tvrdenia zbavujúce ho tejto zodpovednosti. Namietal tiež, že k jeho argumentácii o správnosti označenia žalovaného ako zodpovedného subjektu za škodu podporeného definíciou prevádzkovateľa vozidla uvedenou v § 2 písm. am) zákona č. 725/2004 Z. z. o podmienkach prevádzky vozidiel na pozemných komunikáciách, sa odvolací súd vôbec nevyjadril. Navrhol, aby dovolací súd rozsudok krajského a okresného súdu zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že dovolanie žalobcu nie je prípustné a nie je ani dôvodné. Žalovaný nebol ani vlastníkom, ani držiteľom ani oprávneným nájomcom motorového vozidla, čo konštatovali aj konajúce súdy, a preto správne žalobu zamietli pre nedostatok jeho pasívnej legitimácie.

5. Zástupca intervenienta na strane žalovaného k dovolaniu uviedol, že sa v plnej miere stotožňuje so závermi odvolacieho súdu. Za prevádzateľa dopravného prostriedku v zmysle § 427 Občianskeho zákonníka treba považovať osobu, ktorá má právnu a faktickú možnosť disponovať s dopravným prostriedkom, ktorá ho organizovane užíva. Tento pojem nemožno zamieňať s pojmom držiteľ motorového vozidla, ktorý je na účely správneho práva a má význam z evidenčného hľadiska.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpená advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., zaoberal sa bez nariadenia pojednávania jeho prípustnosťou. Dospel pritom k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a treba ho považovať aj za opodstatnene podané.

7. V preskúmvanej veci odvolací súd založil svoje rozhodnutie na právnom názore, podľa ktorého žalobcom označený žalovaný nie je v konaní o náhradu škody na zdraví podľa § 427 Občianskeho zákonníka vecne pasívne legitimovaný, lebo v čase dopravnej nehody (vzniku škody na zdraví) nebol prevádzkovateľom vozidla, pričom v rámci posúdenia dôkazného bremena (jeho unesenia žalovanou stranou) vychádzal výlučne zo žalovaným predloženého písomného dodatku č. 1 k leasingovej zmluve datovaného 10. 3. 2003, ktorej predmetom malo byť postúpenie všetkých práv a záväzkov z leasingovej zmluvy na nového nájomcu LEON BC spol. s r. o.

8. Dovolať, posudzujúc jeho dovolanie podľa obsahu, v podstate brojí proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v otázke nesprávneho posúdenia unesenia dôkazného bremena žalovaným, keď odvolací súd pri skúmaní vecnej legitimácie žalovaného nevzal vôbec do úvahy okolnosti, ktoré vyšli v konaní najavo (najmä okolnosť nesúladu zápisu v príslušnej evidencii vozidiel) a ktoré nesvedčia v prospech tvrdenia žalovaného, že v čase dopravnej nehody nebol nájomcom (prevádzkovateľom) vozidla.

9. Vec prejednávajúci senát nezistil, že by dovolacím súdom bola osobitne vyriešená právna otázka, či nájomcu, ktorý uzatvoril leasingovú zmluvu o nájme dopravného prostriedku s právom kúpy prenájatej veci (tzv. finančný leasing), možno považovať za prevádzkovateľa motorového vozidla v zmysle § 427 Občianskeho zákonníka, a teda za vecne pasívne legitimovaného v konaní o náhradu škody spôsobenú prevádzkou dopravného prostriedku, resp. že by v rámci skúmania vecnej legitimácie žalobcom označeného žalovaného v takomto konaní, bola riešená otázka unesenia dôkazného bremena žalovaným, ktorý popiera svoju vecnú legitimáciu v spore. Dospel preto k záveru, že dovolanie podané žalobcom treba považovať za prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p.

10. K prvej právnej otázke treba uviesť, že vo všeobecnosti pod vecnou legitimáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva, podľa ktorého je určitá osoba subjektom práva alebo povinnosti, ktoré sú predmetom konania. Pre posúdenie, kto je v spore vecne legitimovaný je rozhodujúce výlučne právo hmotné. V prípade dvojstranných právnych vzťahov, v ktorých strany stoja navzájom v spore, sa rozlišuje vecná legitimácia aktívna (na strane žalobcu) alebo pasívna

(na strane žalovaného). Z hľadiska vecnej legitímácie je teda podstatné, že ten, kto žaluje, je aj v skutočnosti podľa hmotného práva nositeľom oprávnenia, o ktoré v konaní ide (aktívna vecná legitímácia), resp. ten, kto je žalovaný, je aj reálne nositeľom hmotnej povinnosti, ktorá je predmetom konania.

11. V preskúmvanej veci je predmetom konania nárok žalobcu o náhradu škody na zdraví spôsobenú prevádzkou dopravného prostriedku podľa § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka, podľa ktorých za túto škodu zodpovedá zásadne prevádzateľ dopravného prostriedku. Tento zákonný pojem, ktorý je do istej miery jazykovo sporným, Občianskym zákonníkom definovaný nie je. Vo všeobecnosti treba za prevádzkovateľa na účely § 427 Občianskeho zákonníka považovať subjekt, ktorý má právnu a faktickú možnosť trvale (nie na prechodnú dobu) disponovať s daným dopravným prostriedkom. Obdobne je pojem prevádzkovateľ definovaný v § 2 písm. j) zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého prevádzkovateľom motorového vozidla sa rozumie fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá má právnu alebo faktickú možnosť disponovať s motorovým vozidlom. Napokon, právna úprava tohto pojmu bola v čase vzniku škody aj predmetom zákona č. 315/1996 Z. z. o premávke na pozemných komunikáciách a na účely tohto zákona je prevádzkovateľom vozidla fyzická osoba, fyzická osoba oprávnená na podnikanie alebo právnická osoba, ktorá je oprávnená rozhodovať o použití vozidla. Spravidla je teda prevádzkovateľom predovšetkým vlastník motorového vozidla. Ide však o pojem širší ako vlastník a preto nemožno vylúčiť, že ním bude aj osoba odlišná od vlastníka, a to tiež vtedy, ak vlastník dáva inej osobe oprávnenie vec na určitý čas používať s následným právom kúpy tejto veci. Takýto právny vzťah zakladá spravidla leasingová zmluva. Ide v podstate o tzv. finančný leasing, ktorého zmyslom a účelom je hlavne zabezpečovacia funkcia a jeho cieľom je konečný prevod vlastníctva k predmetu leasingu. Podstatou tohto záväzkového vzťahu je záväzok prenajímateľa odovzdať určitú vec, ktorú prenajímateľ za týmto účelom zabezpečí, nájomcovi do používania a záväzok nájomcu zaplatiť náklady súvisiace so zabezpečením leasingu formou leasingových splátok s tým, že na konci leasingového vzťahu spravidla dochádza ku kúpe predmetu leasingu. Nájomca už od začiatku tohto vzťahu nesie riziká spojené s predmetom leasingu ako aj náklady spojené s jeho používaním. Zmyslom finančného leasingu je tak zabezpečiť za úplatu financovanie pre nájomcu, kedy predmet leasingu počas trvania tohto vzťahu síce zostáva vo vlastníctve prenajímateľa, ale práva a povinnosti v súvislosti s vlastníctvom (okrem možnosti vec scudziť alebo zaťažiť treťou osobou) prináležia nájomcovi. Na rozdiel od klasického nájmu, prenajímateľ nemá záujem, aby sa po skončení leasingového vzťahu vec vrátila do jeho dispozície, ale má záujem, aby po zaplatení všetkých leasingových splátok vec prešla do vlastníctva nájomcu. Z uvedeného je zjavné, že v prípade tzv. finančného leasingu má nájomca oprávnenie počas celého trvania tohto vzťahu fakticky disponovať s predmetom leasingu obdobne ako vlastník a po kúpe prenajatej veci ňou aj právne v celom rozsahu disponovať. Možno preto dospieť k záveru, že ak predmetom leasingovej zmluvy je nájom motorového vozidla s právom kúpy prenajatej veci, vzniká od odovzdania predmetu leasingu zo strany prenajímateľa nájomcovi, oprávnenie nájomcovi k jeho používaniu a od tohto momentu sa stáva nájomca jeho prevádzkovateľom, a teda aj subjektom zodpovedným za škodu spôsobenú prevádzkou dopravných prostriedkov v zmysle § 427 Občianskeho zákonníka.

12. V posudzovanej veci z obsahu leasingovej zmluvy č. 1085/22 z 20. 5. 2002 vyplýva, že predmetom leasingu bolo ojazdené osobné motorové vozidlo zabezpečené prenajímateľom, a nájomca sa zaviazal zaplatiť náklady súvisiace so zabezpečením leasingu formou leasingových splátok s tým, že po ukončení leasingovej zmluvy je oprávnený ku kúpe predmetu leasingu. Zo zmluvy vyplýva aj to, že nájomca už od začiatku tohto vzťahu nesie riziká spojené s predmetom leasingu ako aj náklady spojené s jeho používaním. Od momentu odovzdania vozidla nájomca má faktickú možnosť trvale s vozidlom disponovať. Dovolací súd sa preto stotožňuje s právnym názorom odvolacieho súdu, že v tomto prípade nájomcu treba považovať za prevádzkovateľa dopravného prostriedku v zmysle § 427 OZ. Potiaľ možno s názorom odvolacieho súdu súhlasiť.

13. Pokiaľ však ide o právny názor odvolacieho súdu v otázke unesenia dôkazného bremena žalovaným, a to o preukázaní jeho tvrdenia, že v čase dopravnej nehody nebol nájomcom a teda prevádzkovateľom motorového vozidla, ale ním bola iná osoba (spoločnosť LEON BC spol. s r. o., Mýtna 42, Bratislava), dovolací súd sa s týmto názorom nestotožňuje, považuje ho za predčasný a teda nesprávny.

14. Dôkazné bremeno v podstate znamená procesný dôsledok spojený s tým, že súd bude alebo nebude považovať za pravdivé tvrdenie strany v sporovom konaní. Procesný dôsledok sa prejavuje v tom, že ak strana unesie svoje dôkazné bremeno, má procesný nárok na to, aby bola v spore úspešná, a ak svoje dôkazné bremeno, ktoré ju zaťažuje neunesie, v spore úspešná nebude. Pod dôkazným bremenom možno rozumieť povinnosť strany, pokiaľ chce byť v konaní úspešná, preukázať pravdivosť svojich tvrdení, ktoré sú spôsobilé privodiť pre ňu priaznivé rozhodnutie v spore. Samozrejme, že súd musí pri rozhodovaní o tom, či strana sporu uniesla alebo neunesla dôkazné bremeno, ktoré ju zaťažuje, vziať do úvahy nielen tie dôkazy a z nich vyplývajúce poznatky, ktoré svedčia v jej prospech, ale aj tie, okolnosti, ak vyšli v konaní najavo, ktoré naopak hodnovernosť dôkazu a teda pravdivosť tvrdení protistrany spochybňujú, prípadne vyvracajú.

15. Odvolací súd svoj záver o tom, že žalovaný preukázal pravdivosť ním tvrdenej skutočnosti a teda, že uniesol dôkazné bremeno, ktoré ho zaťažovalo, založil výlučne na žalovaným predloženom písomnom dodatku k leasingovej zmluve bez toho, aby zohľadnil aj ďalšie dôkazy a poznatky z nich vyplývajúce, ktoré významným spôsobom spochybňujú vierohodnosť tohto dôkazu a tým aj jeho dôkaznú silu.

16. Podľa dovolacieho súdu v tomto prípade už samotný fakt, že na podklade tohto dodatku, a to treba zdôrazniť, nikdy nedošlo k zmene držiteľa v dokladoch vozidla a následne v príslušnej evidencii vozidiel, spochybňuje skutočnú existenciu tohto právneho úkonu v čase jeho datovania, resp. jeho platnosť. Tento fakt rezonuje o to viac, že žalovaný v prípade uzavretia leasingovej zmluvy č. 1085/52 už dňa 29. 5. 2002 zabezpečil zápis vlastníka a držiteľa vozidla v jeho technickom preukaze v súlade s touto zmluvou, a že v dodatku k tejto zmluve sám vystupuje ako pôvodný nájomca a aj ako zástupca nového nájomcu spoločnosti LEON BC spol. s r. o. a sám tento dodatok podpísal v mene pôvodného nájomcu a tiež v mene nového nájomcu. Pritom z obsahu spisu nie je zrejmé, z akého dôvodu, pokiaľ dodatok k leasingovej zmluve existoval v čase jeho datovania, nedošlo následne na podklade tohto dodatku (tak ako sa to stalo v prípade samotnej leasingovej zmluvy) k zápisu zmeny držiteľa vozidla do dokladov od vozidla a do príslušnej

evidencie vozidiel. Okrem toho na rozdiel od leasingovej zmluvy, práve dátum v dodatku k zmluve je dopísaný perom, čo taktiež vyvoláva pochybnosť o okamihu vzniku tohto právneho úkonu. Navyše, v konaní nebolo preukázané, že nový nájomca spoločnosť LEON BC spol. s r. o. uhradil od dátumu uvedeného v dodatku prenajímateľovi dohodnuté nájomné v sume 5.854 Sk, že na jeho meno boli prenajímateľom vystavované faktúry súvisiace s týmito platbami, resp. že práve nový nájomca využil oprávnenie ku kúpe predmetu leasingu po skončení leasingového vzťahu v súlade so zmluvou. Treba zdôrazniť, že tu nešlo o posúdenie vplyvu porušenia povinností držiteľa motorového vozidla vyplývajúcich zo zákona č. 315/1996 Z. z. na zmenu obsahu práv a povinností z uzavretej leasingovej zmluvy tak, ako to nesprávne uviedol v rozsudku odvolací súd, ale o posúdenie, či žalovaným predložený dôkaz v podobe dodatku k leasingovej zmluve, vzhľadom na ďalšie dôkazy a skutočnosti z nich vyplývajúce, z hľadiska jeho dôkaznej sily, bude postačujúci k preukázaniu jeho tvrdenia.

17. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že ak odvolací súd v rámci skúmania unesenia dôkazného bremena žalovaným, vychádzal výlučne z ním predloženého písomného dodatku k leasingovej zmluve a nevzal do úvahy tie dôkazy a okolnosti, ktoré významným spôsobom spochybňujú vierohodnosť tohto žalovaným predloženého dôkazu a tým aj jeho dôkaznú silu, nepostupoval v súlade s príslušnými ustanoveniami procesného predpisu (§ 185 a nasl. C. s. p.; predtým § 120 O. s. p.). Preto ani výsledok prijatý odvolacím súdom v tejto otázke nemôže byť (zatiaľ) správny. Dovolací súd k tomuto považuje za potrebné poznamenať, že ak žalovaný dokazuje opak toho, čo vyplýva z príslušnej evidencie vozidiel, t. j. že nebol v čase dopravnej nehody leasingovým nájomcom - držiteľom (v tomto prípade zároveň aj prevádzkovateľom) vozidla, ale ním bola iná osoba, musí ponúknuť také dôkazy, ktoré bez akýchkoľvek pochybností dokazujú pravdivosť tohto tvrdenia a tým zároveň vyvracajú pravdivosť toho, čo je uvedené v evidencii vozidiel (zákon č. 725/2004 Z. z. účinný od 1. 3. 2005 v § 23 ods. 1 písm. c) výslovne vyhlasuje Osvedčenie o evidencii časť I a časť II a technické osvedčenie vozidla za verejnú listinu; s účinnosťou od 13. 4. 2018 ustanovenie § 39 ods. 1 zákona č. 106/2018 Z. z. o prevádzke vozidiel v cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

9.**R O Z H O D N U T I E**

Postup dražobníka, ktorý v zmysle § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona o notároch rozhodol, že bude požadovať zloženie dražobnej zábezpeky, vo vyhláske o dražbe ale neuviedol, že dražobnú zábezpeku môže účastník zložiť obidvomi spôsobmi uvedenými v tomto ustanovení (v peniazoch alebo vo forme bankovej záruky), je porušením tohto zákona, ktoré môže mať za následok neplatnosť dražby.

Predpokladom úspešnosti žaloby o určenie neplatnosti dražby nie je len to, že boli porušené ustanovenia zákona, ale aj to, že žalobca bol práve porušením týchto ustanovení fakticky dotknutý na svojich právach. Obidva uvedené predpoklady musia byť splnené súčasne. Povinnosť tvrdenia a dôkazné bremeno na ich preukázanie v tomto prípade zatťažuje žalobcu.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. augusta 2020, sp. zn. 6 Cdo 66/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa žalobou z 2.10.2015 domáhal neplatnosti dražby podľa § 21 ods. 2 Zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 527/2002 Z. z.“) uskutočnenej 2.7.2015, ktorej predmetom boli nehnuteľnosti zapísané na LV č. XX, Správa katastra X., k. ú. X., a to parcely reg. C č. X. - zastavané plochy a nádvorja o výmere XX m², č. XX - záhrady o výmere XXX m², č. XX - trávnaté porasty o výmere XXX m², rodinný dom súp. č. XX na parcele č. XXX. Ako dôvody neplatnosti uviedol, že bola vykonaná 1/ v rozpore s § 14 ods. 1 v spojení s § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 527/2002 Z. z., lebo žalovaný 1/ ako dražobník v oznámení o dražbe neumožnil ako spôsob zloženia dražobnej zábezpeky bankovú záruku, 2/ v rozpore s § 17 ods. 3 zákona č. 527/2002 Z. z., keď žalovaný 1/ nezverejnil oznámenie o dražbe a ani zápisnicu o vykonanej dražbe v rozsahu údajov v zmysle § 24 ods. 2 písm. a), b) a c) citovaného zákona v Obchodnom vestníku, 3/ v rozpore s § 16 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z., keď žalovaný 2/ bol zároveň navrhovateľom dražby a aj vydražiteľom a sám si zmluvne dohodol zníženie najnižšieho podania so žalovaným 1/ ako dražiteľom (predmet dražby tak kúpil až po dvojnásobnom znížení najnižšieho podania) a 4/ v rozpore s § 25 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z., keď došlo k nezákonnému rozdeleniu ceny dosiahnutej vydražením.

2. Okresný súd Galanta rozsudkom z 26. januára 2017 č. k. 26C/629/2015 - 82 žalobu zamietol a rozhodol o náhrade trov konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že medzi stranami bolo nesporné, že dňa 2.7.2015 o 13.00 h sa konala dobrovoľná dražba vyššie označených

nehnutelností v spoluvlastníctve žalobcu a žalovanej 3/ v podiele 1/1, že dražobníkom bol žalovaný 1/ a navrhovateľom dražby bol záložný veriteľ v osobe žalovaného 2/, že celková pohľadávka žalovaného 2/ predstavovala sumu 8 954,09 eur (jej základom bola úverová zmluva č. XXXXXXXXXXXX. z 27.7.2005 uzatvorená medzi právnym predchodcom žalovaného 2/ Slovenskou sporiteľňou, a. s. ako veriteľom a žalobcom ako dlžníkom) a že vydražená suma predstavovala čiastku 6300 eur, z ktorej sumy bolo z titulu nákladov a odmeny dražiteľa žalovanému 1/ vyplatené 1200 eur bez DPH (1440 eur s DPH) a zvyšok sumy 4860 eur bol vyplatený navrhovateľovi dražby a zároveň záložnému veriteľovi žalovanému 2/.

3. Pokiaľ žalobca namietal ako dôvod neplatnosti dražby postup dražobníka v rozpore s § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. uviedol, že neuvedenie formy zloženia dražobnej zábezpeky bankovou zárukou v oznámení o dražbe dražobníkom ešte neznamená, že tento spôsob zábezpeky účastníkovi dražby neumožnil. V tejto súvislosti odkázal na závery rozhodnutia Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5C/401/2014, podľa ktorých „za porušenie povinností dražobníka nemožno považovať ani skutočnosť, že v oznámení o dobrovoľnej dražbe neuviedol ako ďalší spôsob zloženia dražobnej zábezpeky popri zložení na bankový účet aj zloženie do notárskej úschovy. Zákon o dobrovoľných dražbách v ustanovení § 14 ods. 1 výslovne stanovuje, že dražobnú zábezpeku možno zložiť dražobníkovi alebo do notárskej úschovy a dražobník je povinný umožniť obidva uvedené spôsoby. Účastník má teda zákonné právo, bez ohľadu na znenie oznámenia o dobrovoľnej dražbe, zložiť dražobnú zábezpeku do notárskej úschovy a dražobník má zákonnú povinnosť mu toto umožniť. Iba v prípade, že dražobník odmietol umožniť účastníkovi dražby zloženie dražobnej zábezpeky do notárskej úschovy (napr. tým, že by tento spôsob neakceptoval, a osobu, ktorá takto dražobnú zábezpeku zložila by nepovažoval za účastníka dražby a neumožnil by jej účasť na dražbe), išlo by o porušenie jeho povinností, ktoré by mohlo byť dôvodom na určenie neplatnosti dobrovoľnej dražby“.

4. Za nedôvodný vyhodnotil aj argument žalobcu o neprípustnosti žalovaného 2/ ako navrhovateľa dražby a vydražiteľa v jednej osobe s poukazom na jeho možné zvýhodnenie oproti ostatným účastníkom dražby. V tejto súvislosti poukázal na ustanovenie § 5 ods. 1 až ods. 9 zákona č. 527/2002 Z. z. upravujúce okruh účastníkov dražby, z ktorého nevyplýva neprípustnosť navrhovateľa dražby v podobe záložného veriteľa ako jej účastníka a v konečnom dôsledku aj ako vydražiteľa.

5. Výsledkami vykonaného dokazovania bolo žalovanou stranou preukázané, že oznámenie o dobrovoľnej dražbe, ako aj oznámenie o jej výsledku bolo zverejnené v Obchodnom vestníku. Preto k žalobcom namietanému postupu žalovaného 1/ v rozpore s § 17 ods. 3 a § 24 ods. 9 zák. č. 527/2002 Z. z. nedošlo.

6. Napokon, ani rozpor dražby s ustanovením § 25 ods. 2 zák. č. 527/2002 Z. z., ktorý mal spočívať v tom, že odmena dražobníka zaťažujúca žalobcu prevyšovala maximálnu prípustnú hranicu 10% z výťažku dražby, sa nepotvrdil. V danom prípade bolo potrebné vychádzať zo skutočnosti, že spoluvlastníkom predmetu dražby bol nielen žalobca, ale aj žalovaná 3/. 10% z vydraženej sumy (6300 eur) predstavuje tak odmenu 630 eur, čo je maximálne zaťaženie odmenou na jedného vlastníka. Keďže vlastníkami dražených nehnuteľností boli dva subjekty, odmena

dražobníka v sume 1200 eur spadá do maximálnej hranice určenej zákonom. Dospel preto k záveru, že žalobcom namietané dôvody neplatnosti dražby neobstoja, z ktorého dôvodu žalobu v plnom rozsahu zamietol. Rozhodnutie o náhrade trov konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 255 ods. 1 C. s. p.

7. Krajský súd v Trnave rozsudkom z 1. augusta 2018 sp. zn. 24 Co/5/2018 na odvolanie žalobcu rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že dražba vyššie označených nehnuteľností, ktorých vlastníckmi boli žalobca a žalovaná 3/ vykonaná 2.7.2015 o 13.00 hod. žalovaným 1/ ako dražobníkom v P. na ulici C. XXX/X v miestnosti č. 106 na návrh žalovaného 2/, je neplatná a rozhodol o náhrade trov celého konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie zistil náležitým spôsobom skutkový stav veci, no vec pokiaľ žalobca namietal neplatnosť dražby pre rozpor s § 14 ods. 1 v spojení s § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 527/2002 Z. z., nesprávne právne posúdil. Dražobná zábezpeka je totiž inštitútom, ktorý slúži na zabezpečenie budúcich záväzkov účastníkov dražby v stanovenej forme a výške. Ak dražobník žiada zloženie dražobnej zábezpeky, musí uverejniť v oznámení o dražbe údaje, ktoré sú uvedené v § 17 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. Ide o údaje, ktoré pre záujemcov o dražbu spresňujú podmienky zloženia dražobnej zábezpeky, zabezpečujú riadnu informovanosť pre účastníkov dražby. Nemôžu byť dražobníkom ani dodatočne menené. V oznámení o dražbe musí byť uvedený aj spôsob zloženia dražobnej zábezpeky, pričom podľa zákona môže byť zložená priamo dražobníkovi alebo do notárskej úschovy, a to dvomi formami v peniazoch lebo formou bankovej záruky. Podľa odvolacieho súdu, ak nie sú v oznámení o dražbe uvedené obidva tieto spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky, ide o rozpor so zákonom a je daný dôvod, aby súd rozhodol o neplatnosti takto uskutočnenej dražby. V tomto prípade z obsahu oznámenia o dražbe z 19.5.2015 vyplýva, že žalovaný 1/ uviedol v oznámení len jeden spôsob zloženia dražobnej zábezpeky, a to v peniazoch (bezhotovostným prevodom na účet, zložením hotovosti na účet dražobníka, zložením do notárskej úschovy a do pokladne dražobníka). V oznámení o dražbe chýba ako spôsob zloženia dražobnej zábezpeky banková záruka. Na rozdiel od súdu prvej inštancie dospel k záveru, že absencia tohto údaje v oznámení o dražbe spôsobuje neplatnosť dražby. V rámci tohto dôvodu neplatnosti dražby súd prvej inštancie preto nesprávne vec právne posúdil, čo viedlo odvolací súd k nutnosti zmeny napadnutého rozsudku podľa § 388 C. s. p. Nad rámec dôvodu vedúceho k zmene napadnutého rozsudku uviedol, že súd prvej inštancie posúdil ostatné žalobcom namietané dôvody neplatnosti dražby správne. K tvrdeniu žalobcu v odvolaní, že súd prvej inštancie nereflektoval ďalší dôvod neplatnosti ním uvedený na pojednávaní 26.1.2017, spočívajúci v nezaplatení ceny dosiahnutej vydražením žalovaným 2/ v zákonom stanovenej lehote (§ 26 ods. 4 zákona č. 527/2002 Z. z.) uviedol, že žalobca podal predmetnú žalobu v posledný deň uplynutia trojmesačnej prekluzívnej lehoty na jej podanie. Ostatne označený dôvod neplatnosti dražby uviedol až na pojednávaní 26.1.2017, t. j. po uplynutí tejto lehoty. Vychádzajúc z názoru, podľa ktorého dodatočné uvádzanie dôvodov neplatnosti dražby je v rozpore s účelom preklúzie, na tento žalobcom uvedený dôvod neplatnosti neprihliadol.

8. Proti tomuto rozsudku krajského súdu podali dovolanie žalovaný 1/ a žalovaný 2/, obaja z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom. Žalovaný 1/ uviedol, že ustanovenie § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 527/2002 Z. z. neukladá dražobníkovi povinnosť v oznámení o dražbe uverejniť možnosť zloženia dražobnej zábezpeky vo forme bankovej záruky.

O dražobnej zábezpeke formou bankovej záruky hovorí iba ustanovenie § 14 ods. 1 citovaného zákona, ktoré ukladá dražobníkovi povinnosť umožniť obidva spôsoby dražobnej zábezpeky, a to v peniazoch alebo vo forme bankovej záruky. Ak záujemca využije tento spôsob dražobnej zábezpeky, musí ho akceptovať. Z oznámenia o dražbe vyplýva, že toto obsahuje spôsob zloženia dražobnej zábezpeky, a to v peňažnej forme. Okrem toho namietal, že odvolací súd úplne obišiel splnenie jednej z podmienok úspešnosti žaloby o neplatnosť dražby, ktorou je, že namietaným porušením zákona o dobrovoľných dražbách žalobca je dotknutý na svojich právach. Žalobca v konaní ani nijaké porušenie svojich práv neuviedol. Keďže tieto otázky neboli v súdnej praxi vyriešené, sú dané „dôvody dovolania“. Navrhol rozsudok krajského súdu zrušiť, alternatívne zmeniť tak, že prvostupňový rozsudok sa potvrdzuje.

9. Žalovaný 2/ v dovolaní uviedol, že za právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu považuje otázku, či opomenutie jednej z foriem zloženia dražobnej zábezpeky (bankovej záruky) v oznámení o dražbe, je takým závažným porušením práva pôvodného vlastníka, ktorého dôsledkom je neplatnosť dobrovoľnej dražby v zmysle § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. V doterajšej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu táto otázka vyriešená nebola. Dovolanie je preto prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Ide o otázku zásadného významu, lebo jej vyriešenie bude mať všeobecný dopad na prípady obdobnej povahy a má aj zásadný význam pre rozhodnutie v prejedávanej veci. Podľa názoru dovolateľa odvolací súd založil svoje rozhodnutie na nesprávnom výklade ustanovenia § 21 ods. 2 v spojení s § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. Možnosť zloženia dražobnej zábezpeky formou bankovej záruky pre účastníka dražby a povinnosť akceptácie tejto formy zloženia zábezpeky vyplýva priamo zo samotného znenia § 14 ods. 1 citovaného zákona a nie z obsahu oznámenia o dražbe. V tejto súvislosti oznámenie plní len účel spresnenia všeobecných údajov o dražobnej zábezpeke a zabezpečenia riadnej informovanosti účastníkov dražby. V zmysle § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. však nepostačuje akékoľvek porušenie ustanovenia tohto zákona, ale musí ísť o také závažné porušenie, ktorým je zároveň osoba, ktorá porušenie namieta, aj dotknutá na svojich právach. Povinnosť tvrdenia a dôkazné bremeno znáša táto osoba a musí zároveň preukázať príčinnú súvislosť medzi takýmto závažným porušením zákona a vznikom ujmy na jej právach. Podľa žalovaného 2/ skutočnosť, že v danom prípade v oznámení o dražbe absentuje možnosť zloženia dražobnej zábezpeky formou bankovej záruky, sama osebe ešte neznamena, že osoba domáhajúca sa neplatnosti dražby bola dotknutá na svojich právach. Táto povinnosť by bola porušená len v tom prípade, ak by táto forma bola v samotnom oznámení o dražbe výslovne vylúčená alebo ak by potenciálnemu účastníkovi dražby žalovaní aj skutočne znemožnili takúto formu zloženia dražobnej zábezpeky. V danom prípade nebola v oznámení o dražbe banková záruka výslovne vylúčená. Žiaden z potenciálnych účastníkov dražby nepožiadaval žalovaného 1/ o zloženie bankovej záruky touto formou. Vychádzajúc z vyššie uvedeného mal za to, že neuvedenie bankovej záruky v oznámení o dražbe bez ďalšieho nemôže mať za následok neplatnosť dražby v zmysle § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. Navrhol, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil tak, že potvrdí rozsudok súdu prvej inštancie. Ak podmienky na zmenu rozhodnutia odvolacieho súdu splnené nebudú, žiadal rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

10. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniam žalovaného 1/ a 2/ uviedol, že odvolací súd vec správne právne posúdil. Dospel k správne mu záveru, že z ustanovenia § 17 ods. 1 písm. f) v spojení s § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. vyplýva povinnosť dražobníka uviesť v oznámení o dražbe obidva spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky, čo v oznámení absentovalo, keď žalovaný 1/ v oznámení o dražbe vôbec neuviedol ako spôsob jej zloženia bankovú záruku, čím došlo k porušeniu citovaného zákona. Z ustanovenia § 11 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. pritom vyplýva, že spôsob úhrady ceny (ako aj iné podmienky dražby), nesmú byť určené tak, aby nebol obmedzený záujem o účasť na dražbe. Neuvedením tohto spôsobu dražobnej zábezpeky v oznámení o dražbe, potenciálni záujemcovia mohli byť odradení od účasti na dražbe, pričom dražobná zábezpeka sa zaratúva do ceny, ktorú je povinný vydražiteľ zaplatiť, a teda je súčasťou úhrady ceny. Žalobca ako pôvodný spoluvlastník dražených nehnuteľností bol preto porušením zákonných podmienok dražby závažne dotknutý na svojich právach, a to vlastníckeho práva ako pôvodného vlastníka dražených nehnuteľností. Zákon č. 527/2002 Z. z. v ustanovení § 21 ods. 2 túto situáciu sankcionuje neplatnosťou dražby. Dovolaním napadnutý rozsudok krajského súdu je preto vecne správny, z ktorého dôvodu navrhol dovolania oboch žalovaných zamietnuť, resp. ako neprípustné odmietnuť.

11. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolania podali včas strany sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpené v súlade s § 429 ods. 1 C. s. p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania preskúmal vec a dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu treba zrušiť.

12. Podľa § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C. s. p.

13. Žalovaný 1/ a aj žalovaný 2/ vyvodzujú prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., podľa ktorého dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

14. Žalovaný 2/ (a v podstate aj žalovaný 1/) za otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená považuje, či opomenutie jednej z foriem zloženia dražobnej zábezpeky (bankovej záruky) v oznámení o dražbe, je takým závažným porušením práva pôvodného vlastníka (dražených nehnuteľností), ktorého dôsledkom je neplatnosť dobrovoľnej dražby v zmysle § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. Takto zadefinovanú otázku treba považovať za právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Dovolací súd nezistil, že by takto nastolená právna otázka bola dovolacím súdom vyriešená. Dospel preto k záveru, že dovolania tak spĺňajú všetky zákonom stanovené podmienky prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p.

15. Dovolací súd následne pristúpil k posúdeniu, či dovolania žalovaného 1/ a 2/ sú aj dôvodné.

16. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. v znení účinnom do 31.10.2015, ktoré znenie bolo potrebné na vec vzťahovať, ak dražobník vyžaduje zloženie dražobnej zábezpeky, je účastník dražby povinný zložiť dražobníkovi alebo do notárskej úschovy v lehote uvedenej v oznámení o dražbe dražobnú zábezpeku v peniazoch alebo vo forme bankovej záruky; dražobník je povinný umožniť obidva uvedené spôsoby.

17. Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. dražobník vyhlási konanie dražby oznámením o dražbe, v ktorom uvedie

- a) označenie dražobníka a navrhovateľa dražby,
- b) miesto, dátum a čas otvorenia dražby,
- c) či ide o opakovanú dražbu,
- d) označenie a opis predmetu dražby a jeho príslušenstva, práv a záväzkov na predmete dražby viazaných a s ním spojených, ak podstatným spôsobom ovplyvňujú hodnotu predmetu dražby, opis stavu, v akom sa predmet dražby nachádza, a jeho odhadnutú alebo zistenú cenu,
- e) najnižšie podanie a minimálne prihodenie, ktoré môže účastník dražby urobiť,
- f) ak požaduje zloženie dražobnej zábezpeky, spôsob a lehotu na jej zloženie, číslo účtu a adresu miesta, kde má byť dražobná zábezpeka zložená, čo je dokladom o zložení dražobnej zábezpeky, výške dražobnej zábezpeky, a spôsob jej vrátenia; či je možné zložiť dražobnú zábezpeku platobnou kartou alebo šekom,
- g) ak je prípustný aj iný spôsob úhrady ceny dosiahnutej vydražením ako úhrada v hotovosti, uvedenie tohto spôsobu; spôsob úhrady ceny dosiahnutej vydražením nesmie byť pre vydražiteľa spojený s nadbytočnými ťažkosťami,
- h) dátum a čas vykonania obhliadky predmetu dražby, pri hnuiteľných veciach tiež miesto konania obhliadky a organizačné opatrenia na zabezpečenie obhliadky,
- i) pri spoločnej dražbe poradie, v akom budú jednotlivé predmety dražby dražené,
- j) podmienky odovzdania predmetu dražby vydražiteľovi,
- k) meno, priezvisko a sídlo notára, ktorý bude priebeh dražby osvedčovať notárskou zápisnicou, ak to vyžaduje tento zákon (§ 20 ods. 13),
- l) poučenie podľa § 21 ods. 2 až 6.

18. Podľa § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. v prípade, ak sa spochybňuje platnosť záložnej zmluvy alebo boli porušené ustanovenia tohto zákona, môže osoba, ktorá tvrdí, že tým bola dotknutá na svojich právach, požiadať súd, aby určil neplatnosť dražby. Právo domáhať sa určenia neplatnosti dražby zaniká, ak sa neuplatní do troch mesiacov odo dňa príklepu okrem prípadu, ak dôvody neplatnosti dražby súvisia so spáchaním trestného činu a zároveň ide o dražbu domu alebo bytu, v ktorom má predchádzajúci vlastník predmetu dražby v čase príklepu hlásený trvalý pobyt podľa osobitného predpisu; v tomto prípade je možné domáhať sa neplatnosti dražby aj po uplynutí tejto lehoty. V prípade spoločnej dražby bude neplatná len tá časť dražby, ktorej sa takýto rozsudok týka (§ 23).

19. Ustanovenie § 14 zákona č. 527/2002 Z. z. upravuje dražobnú zábezpeku, ako inštitút, ktorý slúži na zabezpečenie budúcich záväzkov účastníkov dražby v ustanovenej forme a výške (§ 2 písm. b) cit. zákona). Jej cieľom je zrealizovať celý priebeh pripravovanej dražby a to tým, že okruh potenciálnych účastníkov sa zužuje v podstate na osoby, ktoré majú skutočný záujem na konaní dražby a prípadnom vydražení jej predmetu. Tento inštitút plní hlavne funkciu zabezpečovaciu (povinnosť uhradiť účelne vynaložené náklady a odmenu dražobníka), ale aj funkciu uhradzovaciu (vydražiteľovi sa dražobná zábezpeka započítava do ceny dosiahnutej vydražením). Citované ustanovenie upravuje dva spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky, a to v peniazoch a formou bankovej záruky, pričom účastník dražby je povinný dražobnú zábezpeku zložiť u dražobníka alebo notárovi do notárskej úschovy. Výslovne stanovuje dražobníkovi povinnosť obidva tieto spôsoby umožniť. Je na rozhodnutí dražobníka, či bude v konkrétnej dražbe požadovať zloženie dražobnej zábezpeky alebo nie. Ak sa tak rozhodne, musí túto skutočnosť uviesť v oznámení o dražbe. Zmyslom a účelom tohto inštitútu je zabezpečiť, čo možno najväčšiu publicitu a transparentnosť dražby, je zdrojom informácií o predmete dražby a samotnej dražbe a to nielen pre potenciálnych záujemcov o dražbu, ale aj pre širšiu verejnosť. Ustanovenie § 17 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. vymedzuje podstatné obsahové náležitosti oznámenia o dražbe. Ide o údaje, ktoré majú priamy vplyv na riadny priebeh a dosiahnutie cieľa sledovaného dobrovoľnou dražbou, t. j. naplnenie úspešného vydraženia predmetu dražby a získanie ceny dosiahnutej vydražením (najvyššieho podania). Uvedené náležitosti musia byť preto súčasťou každého oznámenia o dražbe, pričom túto formálnu stránku treba hodnotiť prísne. Absenciu niektorej z týchto podstatných náležitostí oznámenia o dražbe, treba považovať za porušenie zákona, ktoré môže založiť právo dotknutej osoby, domáhať sa žalobou na súde neplatnosti dražby. Ak dražobník požaduje zloženie dražobnej zábezpeky, musia byť v oznámení o dražbe obsiahnuté údaje uvedené v § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 527/2002 Z. z. Zverejnenie všetkých údajov slúži predovšetkým pre potenciálnych záujemcov, ktorí sa s nimi potrebujú zoznámiť, aby mohli dražobnú zábezpeku zložiť riadne a včas a tým si zabezpečiť svoju účasť na dražbe. V zmysle citovaného zákonného ustanovenia je dražobník povinný v oznámení o dražbe, okrem iného, uviesť aj spôsob zloženia dražobnej zábezpeky. Ako už bolo uvedené vyššie, zákon stanovuje dva spôsoby jej zloženia (v peniazoch a formou bankovej záruky), pričom dražobníkovi explicitne ukladá povinnosť umožniť obidva uvedené spôsoby. Ak majú byť obidva tieto spôsoby potenciálnym záujemcom umožnené, logicky musia byť dražobníkom v oznámení o dražbe aj zverejnené. Len tak majú záujemcovia možnosť získať vedomosť o spôsobe zloženia dražobnej zábezpeky a tiež možnosť zvoliť si a využiť niektorý z týchto spôsobov. Iba v takomto prípade je reálne naplnená zákonná požiadavka kladená dražobníkovi umožniť záujemcom obidva tieto spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky. Pritom nie je podstatné to, že zákon spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky upravuje. Oznámenie o dražbe je totiž ten zdroj, z ktorého potencionálni záujemcovia o dražbu (ale aj širšia verejnosť), čerpajú informácie o predmete dražby a jej podmienkach. Ak sa dražobník rozhodne v rámci konkrétnej dražby požadovať zloženie dražobnej zábezpeky, musí preto v oznámení o dražbe uviesť obidva spôsoby zloženia dražobnej zábezpeky. Ak tak neurobí, treba to považovať za porušenie jeho povinnosti vyplývajúcej z ustanovenia § 17 ods. 1 písm. f) a § 14 ods. 1 zákona č. 527/2002 Z. z. s následkom možnej neplatnosti takto uskutočnenej dražby.

20. Osobitný typ žaloby, ktorou sa môže osoba dotknutá na svojich právach domáhať na súde určenia neplatnosti dobrovoľnej dražby upravuje § 21 ods. 2 zákona č. 527/2002 Z. z. Ide o

inštitút právnej ochrany proti dobrovoľnej dražbe, ktorý môžu uplatniť osoby ňou dotknuté ako jediný prostriedok nápravy a ochrany práva na zvrátenie výsledku dobrovoľnej dražby. Dražba je neplatná len za predpokladu, že na základe podanej žaloby o tom rozhodol rozsudkom súd a určil dražbu za neplatnú. Jedným z dôvodov, pre ktorý je možné uplatniť žalobu o určenie neplatnosti dobrovoľnej dražby, je porušenie ustanovení zákona o dobrovoľných dražbách. Zákon výslovne neustanovuje, ktoré jeho ustanovenia majú takú povahu, že ich porušenie má za následok neplatnosť dražby. Upravuje len prípady, v ktorých nie je možné vysloviť neplatnosť dražby (§ 21 ods. 6 zákona č. 527/2022 Z. z.). Keďže ide o jediný prostriedok procesnej ochrany dotknutej osoby a iné dôvody, ktoré by neumožňovali vysloviť neplatnosť dražby titulom porušenia zákona alebo titulom iných skutočností, zákon neuvádza, treba v tomto smere zvoliť skôr extenzívny výklad. K úspešnosti žaloby o určenie neplatnosti dražby ale nepostačuje len zistenie, že došlo k porušeniu ustanovení zákona. Predpokladom úspechu takejto žaloby je, že musí ísť o také jeho porušenie, ktorým je zároveň žalujúca osoba aj reálne dotknutá na svojich právach. Medzi porušením niektorého ustanovenia zákona a vznikom ujmy na právach žalujúcej osoby musí existovať príčinná súvislosť. To znamená, že pre úspešnosť žaloby o určenie neplatnosti dražby v zmysle citovaného zákonného ustanovenia musia byť kumulatívne splnené dva predpoklady, a to, že boli porušené ustanovenia tohto zákona, a že žalujúca osoba bola práve porušením týchto ustanovení fakticky dotknutá na svojich právach. Povinnosť tvrdenia a dôkazné bremeno v spore o neplatnosť dražby zaťažuje žalobcu.

21. V preskúmvanej veci odvolací súd postupoval správne, keď na základe tvrdení žalobcu posudzoval, či boli porušené ním uvádzané ustanovenia zákona č. 527/2022 Z. z. a teda, či bol splnený jeden zo základných predpokladov pre vyhovieť žalobe. Dospel k správne mu záveru, podľa ktorého dražobník je povinný v oznámení o dražbe uviesť obidva spôsoby dražobnej zábezpeky (viď dôvody uvedené v bode 21. rozsudku) a keďže v oznámení chýbal údaj o možnosti zložiť dražobnú zábezpeku formou bankovej záruky, bolo porušené ustanovenie § 17 ods. 1 písm. f) zákona č. 527/2022 Z. z. Potiaľ možno s rozhodnutím odvolacieho súdu súhlasiť. Odvolací súd sa však opomenul zaoberať vecou aj z hľadiska (hoci to žalobcom v žalobe bolo tvrdené), či išlo v okolnostiach danej veci o také porušenie zákona, ktorým bol zároveň žalobca aj reálne dotknutý na svojich právach a teda, či je naplnený aj druhý predpoklad úspešnosti žaloby o určenie neplatnosti dražby. Ak napriek tomu dospel k právne mu názoru, že dražba je neplatná, jeho rozhodnutie treba považovať za predčasné a ním vyslovený právny názor (zatiaľ) za nesprávny.

22. Pre ďalšie konanie dovolací súd poznamenáva, že z hľadiska skúmania, či v dôsledku v tomto konkrétnom prípade zisteného porušenia zákona bola reálne dotknutá osoba na svojich právach, je rozdiel, či sa žaloby o neplatnosť dražby domáha pôvodný vlastník nehnuteľností (ako tomu je v danej veci) alebo neúspešný záujemca. Pri skúmaní tejto otázky sú závery rozhodnutia Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 5C/401/2014 v danej veci zjavne nepoužiteľné. Okrem toho dovolací súd dáva do pozornosti odvolaciemu súdu, že jeho právny názor, podľa ktorého dodatočné uvádzanie dôvodov neplatnosti dražby je v rozpore s účelom preklúzie, bol rozhodnutím Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Cdo 58/2018 prekonaný.

23. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne znova o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

10.**R O Z H O D N U T I E****Dôvod vydedenia musí reálne existovať už v čase spísania listiny o vydedení.**

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. júna 2020, sp. zn. 6 Cdo 98/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Skalica rozsudkom zo 16. februára 2016 sp. zn. 2C/157/2011 (v poradí tretím) určil, že listina o vydedení z 5.8.1996 napísaná poručiteľom H. E., nar. XX.X.XXXX, zomrelým XX.X.XXXX formou notárskej zápisnice č. N778/96, NZ530/96, na notárskom úrade JUDr. Jozefa Kremla v Skalici je neplatná a rozhodol o náhrade trov konania. Vychádzal zo zistení, že strany sú súrodenci, že v roku 1991 poručiteľ so svojou manželkou I. E. a dcérou (žalobkyňou) obývali prízemie rodinného domu v J. a že žalovaný so svojou vtedajšou manželkou obýval poschodie tohto rodinného domu. Žalobkyňa dňa 25. 1. 1992 uzatvorila manželstvo s S. G., s ktorým po svadbe bývali na prízemí rodinného domu v J. (žalovaný sa v júli 1992 spolu s manželkou odsťahoval do U. do rodinného domu jeho manželky). Žalobkyni sa z tohto vzťahu narodila X.X.XXXX dcéra I., ktorej krstín sa zúčastnil v auguste 1992 aj poručiteľ, pričom v septembri 1992 sa jej manžel odsťahoval z rodinného domu. V konaní bolo ďalej nesporné, že I. E. (manželka poručiteľa) podala dňa 17.2.1993 návrh o rozvod manželstva (poručiteľ s rozvodom nesúhlasil) a že ich manželstvo bolo právoplatne rozvedené dňa 24.6.1993. Poručiteľ sa koncom roku 1993 odsťahoval z rodinného domu do bytu svojej sestry I. M. a po odsťahovaní sa žalobkyne spolu s dcérou a jej manželom do U., v rodinnom dome v J. zostala bývať I. E., ktorá dňa 14.12.1993 podala na Okresnom súde v Skalici návrh o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (konanie právoplatne skončilo dňa 22.6.1997). Nesporné bolo aj to, že poručiteľ H. E. zriadil dňa 5.8.1996 formou notárskej zápisnice spísanej notárom JUDr. Jozefom Kremlom listinu o vydedení, ktorou v zmysle § 496a ods. 1 písm. b) Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) vydedíuje svoju dcéru D. G. (zároveň v zmysle § 469a ods. 2 OZ vydedíuje svojich vnukov), a to z dôvodu, že od septembra, prípadne októbra 1992, kedy došlo k vážnemu nedorozumeniu medzi ním a jeho manželkou, sa s ním dcéra prestala absolútne stykať, dokonca sa s ním ani nezdraví, pri akomkoľvek jeho sviatku, rôznom výročí nepovažuje za potrebné sa s ním stretnúť a zablahoželať mu a nespráva sa k nemu ako svojmu otcovi a podľa jej vyjadrenia je pre ňu cudzí človek, že dňa 5.8.1996 notár JUDr. Jozef Kreml spísal notársku zápisnicu - závet, ktorým poručiteľ H. E., pre prípad svojej smrti celý svoj majetok hnutelný tak i nehnuteľný, kdekoľvek sa nachádzajúci, ktorý bude v čase jeho smrti jeho vlastníctvom, odkazuje ustanovenému závetnému dedičovi E. E., svojmu synovi ako dedičovi jedinému a výlučnému. Napokon nesporné bolo aj to, že notár JUDr. Jozef Kreml spísal dňa 6.10.2006 v Skalici notársku zápisnicu - závet, ktorým poručiteľ H. E., zrušil v celom rozsahu závet zo dňa 5.8.1996 a pre prípad svojej smrti zriaďuje nový závet tak, že celý svoj majetok ako hnutelný tak i nehnuteľný, kdekoľvek sa nachádzajúci, ktorý bude v čase jeho smrti jeho vlastníctvom, odkazuje závetnému dedičovi E. E., svojmu synovi ako dedičovi jedinému a výlučnému v celosti. V prípade, že by jeho

syn predumrel ustanovuje náhradného dediča S. E., svojho vnuka v celosti. Zároveň je v tejto listine konštatované, aby bola listina o vydedení zo dňa 5.8.1996 v plnom rozsahu rešpektovaná. Okresný súd dospel k záveru, že žalobkyňa ako dcéra poručiteľa prichádzajúca do úvahy ako jeho zákonná dedička, má naliehavý právny záujem v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. na ňou podanej žalobe. Podľa okresného súdu listina o vydedení spĺňa po formálnej stránke zákonom predpokladané požiadavky (§ 476 OZ) ako aj všeobecné náležitosti ustanovené pre právne úkony (§ 34 a nasl. OZ), pričom v listine je náležite uvedený aj dôvod vydedenia. Nedostatok týchto zákonom stanovených požiadaviek, nemôže byť preto dôvodom neplatnosti listiny o vydedení. Podľa okresného súdu, ak by boli naplnené dôvody uvedené poručiteľom v listine o vydedení, takéto správanie žalobkyne by bolo možné jednoznačne subsumovať pod skutkovú podstatu dôvodu vydedenia uvedenú v § 469a ods. 1 písm. b) OZ, t. j., že potomok o poručiteľa trvalo neprejavuje opravdivý záujem, ktorý by ako potomok mal prejavovať. Vychádzal z právneho názoru, že dôvody vydedenia musia existovať v čase spísania listiny o vydedení (v tomto prípade ku dňa 5.8.1996), pričom pri tomto dôvode vydedenia je potrebné skúmať vždy aj to, či potomok poručiteľa mal reálnu možnosť o poručiteľa prejaviť opravdivý záujem, aký by ako potomok prejaviť mal, t. j. či poručiteľ mal sám záujem sa s potomkom stýkať a udržiavať s ním bežné príbuzenské vzťahy. Pritom nemožno opomenúť ani okolnosti, za ktorých k vydedeniu došlo a či zo strany potomka nejde o (ne)zavinené neprejavovanie takéhoto kvalifikovaného záujmu. Vzájomné vzťahy žalobkyne a poručiteľa posudzoval preto v kontexte s celkovými vzájomnými vzťahmi v rodine v rozhodnom období. Z výsledkov vykonaného dokazovania mal preukázané, že v rodine strán sporu boli najmenej od roku 1992 zlé vzťahy medzi ich rodičmi, členovia rodiny mali medzi sebou komplikované vzťahy pre spory o majetok a podnikateľské aktivity. Žalobkyňa sa pri sporoch rodičov zastávala matky a naopak žalovaný držal stranu otcovi (poručiteľovi). Správanie žalobkyne, ktorá sa v rámci konfliktov ich rodičov snažila chrániť matku, zhoršovalo vzťah jej otca (poručiteľa) k nej a to minimálne počas rozvodového konania a následne konania o vyporiadanie BSM, ktoré sa skončilo až v roku 1997. Napokon, v konaní nebolo preukázané, konkrétne k akému vážnemu nedorozumeniu malo dôjsť (podľa dôvodov uvedených poručiteľom v listine o vydedení) medzi ním a jeho manželkou v septembri, resp. v októbri 1992, odkedy sa žalobkyňa mala prestať s poručiteľom úplne stýkať. Žiadna zo strán neuviedla, o aké vážne nedorozumenie a konflikt sa malo jednať. Súd prvej inštancie dospel preto k záveru, že vzťah medzi poručiteľom a žalobkyňou, v rámci ktorého žalobkyňa neprejavovala kvalifikovaný záujem o poručiteľa nebol zavinený výlučne žalobkyňou. Žalobkyňa teda nemala možnosť v rozhodnom období prejavovať o poručiteľa ozajstný záujem, lebo poručiteľ sám tento záujem z jej strany odmietal, resp. ho podmieňoval tým, že žalobkyňa ostane v rámci nezhôd v rodine na jeho strane a nie na strane matky, čo žalobkyňa odmietala. Okresný súd na základe uvedeného uzavrel, že v danom prípade neboli splnené podmienky vydedenia žalobkyne poručiteľom v zmysle § 469a ods. 1 písm. b) OZ. Žalobe preto v celom rozsahu vyhovel.

2. Krajský súd v Trnave rozsudkom z 27. februára 2018, sp. zn. 9CoD/23/2016 „zmenil“ rozsudok súdu prvej inštancie tak, že určil, že dôvody vydedenia žalobkyne poručiteľom H. E., nar. XX.X.XXXX, zomrelým XX.X.XXXX uvedené v listine o vydedení obsiahnutej v notárskej zápisnici spísanej na notárskom úrade JUDr. Jozefa Kremla v Skalici pod. sp. zn. N778/96, NZ530/96, nie sú dané a výrok o náhrade trov konania potvrdil. Žalobkyni priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že napadnutý rozsudok

súdu prvej inštancie je obsahovo vecne správny s tým, že bolo potrebné iba zmeniť formuláciu výroku rozhodnutia. Stotožnil sa s právnym názorom súdu prvej inštancie, že žalobkyňa ako dcéra poručiteľa má naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Súd prvej inštancie správne uzavrel, že listina o vydedení spĺňa po formálnej stránke požadované náležitosti v zmysle § 476 OZ a že ako právny úkon smerujúci k vydedeniu obsahuje aj dôvod vydedenia. Pre platnosť listiny o vydedení musí byť v nej uvedený dôvod vydedenia, pričom musí ísť o niektorý z dôvodov taxatívne vymenovaných v § 469a ods. 1 OZ. Vychádzal zhodne so súdom prvej inštancie z právneho názoru, že dôvody vydedenia musia existovať v čase pred prejavom poručiťovej vôle urobenej v listine o vydedení a teda, že existencia dôvodov vydedenia sa posudzuje vždy za obdobie pred napísaním listiny o vydedení. V tejto súvislosti odkázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 109/2010 a tiež na uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 21 Cdo 3005/2012. Súd prvej inštancie dospel preto k správne záveru, že vzťahy medzi žalobkyňou a poručiťom po 5.8.1996 boli pre predmetné konanie právne irelevantné. Na uvedenom závere nemôže nič zmeniť ani skutočnosť, že k úmrtiu poručiteľa došlo až v roku XXXX. Pokiaľ preto odvolateľ v odvolaní argumentoval práve s poukazom na skutočnosti, ktoré sa medzi žalobkyňou a poručiťom udiali po dátume spísania listiny o vydedení, na tieto neprihliadol. Záver o dôvodnosti žaloby súd prvej inštancie nevyvodil len na základe zistených nezhôd v rodine tak, ako to nedôvodne namietal žalovaný. Pri posudzovaní záujmu, ktorý mala žalobkyňa ako potomok poručiteľa voči nemu prejavovať, nemožno opomenúť ani konkrétne možnosti dediča prejavovať takýto záujem a bolo potrebné prihliadnuť aj k okolnostiam konkrétnej veci. Okresný súd postupoval správne, ak vzájomné vzťahy žalobkyne a poručiteľa neposudzoval izolovane, ale v kontexte celkových vzájomných vzťahov v rodine v čase pred spísaním listiny o vydedení. Stotožnil sa so záverom okresného súdu, že v konaní nebolo preukázané konkrétne vážne nedorozumenie v septembri - októbri roku 1992, od ktorého obdobia sa podľa údaju uvedeného v listine o vydedení, žalobkyňa mala prestať stykať s poručiťom. Vzhľadom na preukázané konfliktné vzťahy v rodine žalobkyne a poručiteľa, bolo správanie sa žalobkyne k poručiťovi iba zrkadlovým odrazom správania sa samotného poručiteľa vo vzájomnom vzťahu s manželkou, ktoré nakoniec vyvrcholili rozvodom ich manželstva v roku 1993. Žalobkyňa ako aj žalovaný boli v čase rozvodu manželstva svojich rodičov už dospelí (samostatní), mali už založené vlastné rodiny. Obaja sa pri rozhodovaní riadili vlastným úsudkom, a teda nebolo im možné bez ich vlastného súhlasu, vnútiť akékoľvek požiadavky (prípadne aj majetkové) zo strany ich rodičov. Podľa odvolacieho súdu nemožno dať žalobkyni za vinu rozvod manželstva jej rodičov v súvislosti s jej neprimeranými majetkovými požiadavkami, tak ako to tvrdí žalovaný v tomto konaní, keď rozvod rodičov strán sporu bol ich výlučnou záležitosťou. Je len prirodzené a uvedené vyplynulo aj z vykonaného dokazovania, že žalobkyňa mala bližší vzťah so svojou matkou (už počas rozvodu) a žalovaný so svojím otcom (až do jeho smrti), čo vyplýva aj z ich vlastných vyjadrení a následne sa to premietlo aj do ich vzájomných vzťahov vrátane žalobkyne a poručiteľa, pokiaľ ide o formu ich komunikácie a aj frekvenciu ich vzájomných stretnutí. Možno teda prisvedčiť záveru okresného súdu, že žalobkyňa za existencie konfliktov rodičov do 5.8.1996 nemala aj z dôvodu správania sa samotného poručiteľa riadnu možnosť prejavovať o neho skutočný záujem. Neprejavovanie záujmu žalobkyne o poručiťo nebolo tak zavinené výlučne žalobkyňou, ale sa na tom podieľal významnou mierou aj sám poručiť. Za tejto situácie nemožno podľa odvolacieho súdu od žalobkyne spravodlivo žiadať, aby niesla zákonné dôsledky vydedenia. Stotožnil sa s právnym názorom súdu prvej inštancie, že v danom prípade

neboli dané zákonné dôvody vydedenia žalobkyne podľa § 469a ods. 1 písm. b) OZ. Dospel preto k záveru o vecnej správnosti rozsudku súdu prvej inštancie. Keďže z obsahu návrhu žalobkyne je zrejmé, že sa v konaní domáhala určenia, že neboli dané zákonné dôvody vydedenia, bolo potrebné iba formálne zmeniť napadnutý výrok súdu prvej inštancie. Rozhodnutie o náhrade trov odvolacieho konania odôvodnil poukazom na ustanovenie § 255 ods. 1 a § 396 ods. 1 C. s. p.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný, v ktorom uplatnil dovolací dôvod podľa § 432 ods. 1 C. s. p. a prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. Uviedol, že odvolací súd nesprávne právne posúdil otázku vymedzenia rozhodujúceho obdobia pre posúdenie existencie dôvodu vydedenia za situácie, ak poručiteľ v neskoršom záвете z 6.10.2006 výslovne uviedol požiadavku, aby listina o vydedení z 5.8.1996 bola v plnom rozsahu rešpektovaná. Bol toho názoru, že týmto konaním poručiteľ nielen potvrdil existenciu dôvodu vydedenia, ale jasne prejavil svoju vôľu zotrvať na vykonanom jednostrannom právnom úkone, a to na vydedení svojej dcéry. Vzhľadom na túto poručiteľom prejavенú vôľu, ktorou potvrdil existenciu dôvodov vydedenia až ku dňu 6.10.2006, bol súd povinný zaoberať sa existenciou dôvodov vydedenia až do tohto momentu. Hoci tento prejav vôle nie je síce explicitne označený ako listina o vydedení, z hľadiska formálnych predpokladov i z hľadiska materiálnych predpokladov je potrebné takýto prejav vôle rešpektovať ako právne relevantný a vyvolávajúci právne účinky v tom smere, že poručiteľ osvedčuje existenciu daného dôvodu vydedenia aj v deň vyhotovenia tejto notárskej zápisnice. Konajúce súdy sa mali preto zaoberať jeho právnou relevanciou a keďže jednoznačne obsahuje prejav vôle smerujúci k vydedeniu žalobkyne, mali na túto skutočnosť prihliadnuť a následne zohľadniť aj okolnosti vzťahu žalobkyne k svojmu otcovi až do dňa 6.10.2006, t. j. do momentu právne relevantného potvrdenia svojej poslednej vôle. Keďže odvolací súd tak neurobil, nesprávne posúdil právnu otázku ohľadne vymedzenia rozhodujúceho obdobia pre posúdenie existencie dôvodu vydedenia. Vzhľadom na spôsob, akým poručiteľ potvrdil svoju vôľu vydediť žalobkyňu, ide o vec ktorá doposiaľ nebola v praxi dovolacieho súdu vyriešená. Dovolanie je preto podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. prípustné a zároveň aj dôvodne podané. Okrem toho namietal nesprávnosť záveru odvolacieho súdu, že z dôvodu vydedenia uvedeného v listine z 5.8.1996, keďže je formulovaný len všeobecne, nemožno vyvodiť trvalý nezáujem žalobkyne o poručiteľa. Podľa dovolateľa neobstojí tvrdenie, že žalobkyňa nemala príležitosť prejavovať svoj vzťah k poručiteľovi, keďže sa o to nesnažila a ani nevyužila množstvo príležitostí ponúknutých samotným poručiteľom. Za nelogický považoval záver odvolacieho súdu, že vzťah žalobkyne aj sám poručiteľ považoval za skutočný (nie predstieraný), keďže poručiteľ mal oň aj naďalej záujem. Navrhol preto napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Zároveň požiadal aj o odloženie právoplatnosti napadnutého rozsudku.

4. Žalobkyňa vo vyjadrení k dovolaniu žalovaného uviedla, že žalovaný neustále vynecháva podstatu vzťahov v období, kedy došlo k vydedeniu. Poukázala na to, že je zásadný rozdiel medzi vydedením a závetom, že ide o úplne odlišné právne inštitúty a preto závetom nie je možné potvrdiť vydedenie.

5. Pokiaľ ide o návrh dovolateľa odložiť právoplatnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, dovolací súd nezistil dôvody hodné osobitného zreteľa v zmysle § 444 ods. 2 C. s. p. pre vyhovenie tomuto návrhu.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), zastúpená advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., že ide o dovolanie, ktoré spĺňa náležitosti stanovené zákonom (§ 428 C. s. p.), dospel bez nariadenia pojednávania k záveru, že dovolanie žalovaného nie je dôvodné.

7. Dovolateľ v dovolaní uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 432 ods. 1 C. s. p. Namietal nesprávne právne posúdenie otázky vymedzenia rozhodujúceho obdobia pre posúdenie existencie dôvodu vydedenia odvolacím súdom za situácie, ak poručiteľ v následnom závete spísanom dňa 6.10.2006 výslovne uviedol požiadavku, aby „listina o vydedení z 5.8.1996 bola v plnom rozsahu rešpektovaná“. Súd mal preto na tento prejav vôle poručiteľa prihliadnuť a správne mal existenciu dôvodov vydedenia skúmať až do momentu právne relevantného potvrdenia svojej poslednej vôle, t. j. do 6.10.2006.

8. Podľa dovolacieho súdu dovolateľom nastolenú otázku, treba považovať za právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Dovolanie je preto podľa § 421 ods. 1 písm. b) C. s. p. prípustné.

9. Dovolací súd pristúpil preto k posúdeniu dôvodnosti dovolania v dovolateľom nastolenej právnej otázke a po preskúmaní veci dospel k záveru, že dovolanie dovolateľa dôvodné nie je.

10. Podľa § 469a ods. 1 OZ poručiteľ môže vydediť potomka, ak

- a) v rozpore s dobrými mravmi neposkytol poručiteľovi potrebnú pomoc v chorobe, v starobe alebo v iných závažných prípadoch,
- b) o poručiteľa trvalo neprejavuje opravdivý záujem, ktorý by ako potomok mal prejavovať,
- c) bol odsúdený pre úmyselný trestný čin na trest odňatia slobody v trvaní najmenej jedného roka,
- d) trvalo vedie neusporiadaný život.

11. Podľa § 469a ods. 2 OZ pokiaľ to poručiteľ v listine o vydedení výslovne určí, vzťahujú sa dôsledky vydedenia aj na osoby uvedené v § 473 ods. 2.

12. Podľa § 469a ods. 3 OZ o náležitostiach listiny o vydedení a o jej zrušení platia obdobne ustanovenia § 476 a § 480; v listine však musí byť uvedený dôvod vydedenia.

13. Vydedenie je jednostranný právny úkon poručiteľa, ktorého prejav vôle smeruje k vylúčeniu svojho potomka ako neopomenuteľného dediča z dedenia na základe niektorého z dôvodov taxatívne uvedených v ustanovení § 469a ods. 1 OZ. Na platnosť právneho úkonu o vydedení, rovnako ako pri závete, sa vyžaduje písomná forma. Poručiteľ môže prejav o vydedení

urobiť aj vlastnoručne, (musí dodržať podmienky uvedené v § 476 OZ) alebo ho môže zriadiť vo forme notárskej zápisnice. Nemožno vylúčiť, že porúčiteľ urobí v jednej listine závet a súčasne do neho zahrnie aj ustanovenie o tom, že svojho potomka vylučuje z dedenia. Okrem formálnych náležitostí musí vydedenie ako jednostranný právny úkon porúčiteľa spĺňať aj materiálne náležitosti, medzi ktoré okrem iného patrí uvedenie dôvodu vydedenia v súlade s taxatívnym vymedzením v zmysle § 469a ods. 1 OZ. Pre vylúčenie potomka z okruhu dedičov v dôsledku vydedenia prichádza do úvahy len taký zákonný dôvod, ktorý tu existoval už v čase prejavu porúčiteľovej vôle o vydedení. To znamená, že prejav o vylúčení dediča možno urobiť len vtedy, keď už dedič spĺňal niektorú zákonnú podmienku na vydedenie. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je jednotná v tom, že dôvod vydedenia uvedený porúčiteľom v listine o vydedení musí byť daný už v čase spísania takejto listiny. Najvyšší súd už vo svojom rozsudku z 29. februára 2012 sp. zn. 2Cdo 109/2010 uviedol, že „dôvod vydedenia sa musí uviesť v listine o vydedení a tento dôvod musí existovať už v čase pred prejavom porúčiteľovej vôle v listine o vydedení.“ Podľa názoru dovolacieho súdu uvedené vyplýva zo samotnej povahy veci. Pre všetky zákonom stanovené dôvody vydedenia je totiž charakteristické určité negatívne správanie sa potomka. Aby porúčiteľ mohol niektoré z nich uviesť ako dôvod vydedenia v listine o vydedení, musí dôjsť k takémuto správaniu potomka ešte pred spísaním listiny o vydedení. Porúčiteľ nemôže ako dôvod vydedenia uviesť konanie potomka, ktorého by sa mal dopustiť v budúcnosti. Porúčiteľ musí teda dôvod vydedenia poznať ešte pred spísaním listiny o vydedení. Z uvedeného následne možno vyvodiť, že pre záver o tom, či sú alebo nie sú dané dôvody vydedenia uvedené v listine o vydedení, sú rozhodujúce len skutočnosti, včítane správania sa potomka (porúčiteľa), ku ktorým došlo v čase, kedy bol tento právny úkon urobený, resp. v čase, ktorý predchádzal spísaniu listiny o vydedení. Občiansky zákonník v časti, v ktorej sa nachádza právna úprava vydedenia (§ 496a OZ), priamo neupravuje spôsobom, akým porúčiteľ môže zmeniť alebo zrušiť svoje rozhodnutie o vydedení potomka, ale odkazuje na ustanovenie § 480 OZ upravujúce zmenu, resp. spôsoby zrušenia závetu. Tieto ustanovenia treba primerane použiť aj pokiaľ ide o zmenu alebo zrušenie listiny o vydedení. Porúčiteľ teda môže listinu o vydedení zrušiť aj tým, že zriadi novú listinu o vydedení.

14. Podľa dovolacieho súdu na uvedených záveroch nemôže nič zmeniť ani skutočnosť, ak porúčiteľ v závete spísanom niekoľko rokov po listine o vydedení, vyslovene uvedie požiadavku, aby listina o vydedení bola v plnom rozsahu rešpektovaná. Takýmto prejavom vôle porúčiteľ v podstate len potvrdzuje, že zotrváva na svojej pôvodnej listine o vydedení, včítane tam uvedeného dôvodu vydedenia. Nejde o prejav vôle smerujúci k zriadeniu „novej“ listiny o vydedení, ktorou by bola zrušená ním pôvodne spísaná listina o vydedení. Nemožno síce vylúčiť, že porúčiteľ urobí v jednej listine závet a súčasne do neho zahrnie aj rozhodnutie o tom, že svojho potomka vylučuje z dedenia, no aj vtedy musia byť splnené formálne aj materiálne náležitosti vydedenia, čo označený prejav vôle nespĺňa. Takýto prejav vôle porúčiteľa nemožno vykladať tak, že by vyvolával právne účinky v tom smere, že porúčiteľ osvedčuje existenciu daného dôvodu vydedenia aj v deň vyhotovenia neskoršie zriadeného závetu. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že k platnosti a účinnosti listiny o vydedení nie je potrebné jej neskoršie potvrdenie porúčiteľom. S takýmto prejavom vôle porúčiteľa nemožno spájať právne následky v tom zmysle, že by pre záver o tom, či sú alebo nie sú dané dôvody vydedenia uvedené v listine o vydedení, boli rozhodujúce aj okolnosti vzťahu potomka k porúčiteľovi až do momentu právne relevantného potvrdenia

poslednej vôle poručiť zotrvať na vydedení potomka v neskoršie spísanom závete. V preskúmvanej veci bolo preukázané, že poručiť zriadil listinu o vydedení, ktorou vydedil žalobkyňu a aj osoby uvedené v § 473 ods. 2 OZ, formou notárskej zápisnice dňa 5.8.1996. Pokiaľ ide o výslovne uvedenú požiadavku poručiť uvedenú v neskoršom závete zo 6.10.2006, „aby bola listina o vydedení zo dňa 5.8.1996 v plnom rozsahu rešpektovaná“, ide len o prejav vôle poručiť, ktorým potvrdzuje, že zotráva na svojej pôvodnej listine o vydedení, včítane tam uvedeného dôvodu vydedenia. Tento jeho prejav vôle nie je možné považovať za novú listinu o vydedení, ktorou by bola zrušená ním pôvodne spísaná listina o vydedení (napokon túto skutočnosť dovolateľ vo svojom dovolaní ani netvrdí). Vo vzťahu k pôvodnej listine o vydedení nevyvoláva žiadne také právne účinky, aké s týmto prejavom vôle spája dovolateľ, včítane, že by pre posúdenie, či sú alebo nie sú dané dôvody vydedenia, boli rozhodujúce okolnosti vzťahu potomka k poručiťovi až do momentu právne relevantného potvrdenia poslednej vôle poručiť vydediť žalobkyňu v závete spísanom dňa 6.10.2006.

15. Odvolací súd preto nevymedzil rozhodujúce obdobie pre posúdenie existencie dôvodu vydedenia nesprávne, ak dospel v súlade s doterajšou judikatúrou najvyššieho súdu k právnemu názoru, podľa ktorého dôvod vydedenia musí existovať už v čase pred prejavom poručiťovej vôle v listine o vydedení a teda pri posúdení, či sú dané dôvody pre vydedenie sú rozhodujúce len okolnosti, ku ktorým došlo v čase pred spísaním listiny o vydedení. Dovolateľovi sa nepodarilo spochybníť, že rozsudok odvolacieho súdu v ním nastolenej právnej otázke spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolateľ teda napadol dovolaním vecne správny rozsudok odvolacieho súdu. Dovolací súd preto ním podané dovolanie ako nedôvodné podľa § 448 C. s. p zamietol.

11.**R O Z H O D N U T I E**

Nesprávne označenie orgánu, ktorý má v mene štátu konať, v žalobe o náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nemôže byť na ujmu žalobcovi a nemôže viesť k zamietnutiu žaloby. Je vecou súdu, aby ustálil, ktorý orgán uvedený v § 4 tohto zákona má v mene štátu konať.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. júna 2020 sp. zn. 6 Cdo 87/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Čadca (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 23. októbra 2017 č. k. 5 C 116/2016-281 konanie v časti o zaplatenie sumy 16 914,07 eur zastavil; konanie v časti o zaplatenie sumy 12 138 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 9% ročne od 19. augusta 2016 až do zaplatenia zastavil; vo zvyšku žalobu zamietol a žalovanému priznal náhradu trov konania v rozsahu 100%. V odôvodnení rozhodnutia (viažucemu sa k prvému výroku) uviedol, že žalobca zobral žalobu v tejto časti po uspokojení nároku späť. Preto podľa § 145 ods. 2 C. s. p. v časti náhrady škody na odchodnom konaní zastavil. V súvislosti s nárokom na zaplatenie rozdielu na výsluhovom dôchodku vzniknutom žalobcovi nezákonným prepustením z policajného zboru uviedol, že nemal vo vzťahu k tomuto nároku právomoc konať. Poukázal na to, že žalobca dňa 1. apríla 2008 doručil Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“) žiadosť o priznanie výsluhového dôchodku v súlade so zákonom 328/2002 Z. z., a že rozhodnutím MV SR pod č. p. SRLZ-41.623-1/SZ-2008 zo dňa 18. apríla 2008 bol žalobcovi priznaný výsluhový dôchodok (žalobca proti uvedenému rozhodnutiu nepodal riadny opravný prostriedok). Odkázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo 271/2009, podľa záverov ktorého v prípade nárokov zo služobného pomeru policajtov ide o vzťah upravený normami verejného práva založeného na princípe nadriadenosti a podriadenosti subjektov, ktorý sa výrazne odlišuje od súkromnoprávneho pracovného pomeru, kde majú účastníci rovnaké postavenie. Keďže v prípade výsluhového dôchodku ide o takýto nárok, v tejto časti konanie pre nedostatok právomoci súdu podľa § 9 ods. 1 C. s. p. zastavil. Pokiaľ žalobca žiadal priznať náhradu trov trestného konania v sume 5.427,97 eur a náhradu nemajetkovej ujmy v sume 20.250 eur uviedol, že MV SR nie je ohľadne požadovaných nárokov orgánom oprávneným konať za štát. Vychádzal zo zistenia, že žiadosť žalobcu o predbežné prerokovanie nárokov z 18.8.2016 podanú na MV SR, ministerstvo vnútra v časti týkajúcej sa týchto nárokov listom z 22.8.2016 postúpilo na vybavenie Generálnej prokuratúry SR. Podľa jeho názoru, pokiaľ by sa generálna prokuratúra nepovažovala za príslušný orgán, postúpila by žiadosť na iný príslušný orgán, čo neurobila, ale žiadosť žalobcu v časti, ktorá jej bola postúpená, prerokovala. Týmto postupom nepochybne potvrdila, že je príslušným orgánom za štát v tejto veci konať. Stotožnil sa s právnym názorom žalovanej, že MV SR koná vo veci náhrady škody v mene štátu len v prípade, ak sú kumulatívne spojené obe zákonné podmienky podľa § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 514/2003 Z. z. V danom prípade bola Generálnou prokuratúrou SR zamietnutá sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa policajného zboru, a preto nie

je splnená jedna zo zákonných požiadaviek. Ak preto žalobca označil v časti týkajúcej sa náhrady škody - trov trestného konania a nemajetkovej ujmy, za orgán konajúci za štát MV SR, ide o orgán, ktorý nemá oprávnenie podľa § 4 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. za štát konať. Preto v tejto časti žalobu žalobcu zamietol. Nesúhlasil s názorom žalobcu, že ak je v konaní o náhradu škody podľa citovaného zákona označená za žalovanú Slovenská republika, označenie orgánu, ktorý v mene štátu koná nie je rozhodujúce, keďže súd má povinnosť konať s orgánom štátu, ktorý je na to oprávnený podľa § 4 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. Na opakovanú žiadosť zástupcu žalobcu o „rozšírenie“ žalovanej strany o Generálnu prokuratúru SR neprihliadol, keďže žalobca vzal voči nej žalobu späť a súd konanie zastavil. Podľa súdu prvej inštancie opačný postup by bol v rozpore s článkom 5 a článkom 11 ods. 3 C.s.p. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 C.s.p.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 31. júla 2018 rozsudok okresného súdu vo výroku II., III., IV. potvrdil, v časti, ktorou súd konanie o zaplatenie sumy 16 914,07 eur zastavil zostal rozsudok nedotknutý a žalovanej voči žalobcovi priznal právo na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutočnosti rozhodné pre posúdenie danej veci, vecne správne rozhodol a svoje rozhodnutie odôvodnil v súlade s § 220 ods. 2 C. s. p. Vzhľadom na vecnú správnosť odôvodnenia rozsudku okresného súdu, v jednotlivostiach naň odkázal. Konštatoval, že v časti nároku vyplatenia rozdielu na výsluhovom dôchodku nie je daná právomoc súdu vo veci konať, preto súd prvej inštancie správne v tejto časti konanie zastavil. V súvislosti s nárokom žalobcu priznať mu náhradu trov trestného konania vo výške 5 427,97 eur a nemajetkovú ujmu vo výške 20 250 eur, mal za to, že MV SR nie je orgánom oprávneným konať za štát ohľadne týchto nárokov. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 8 Cdo 289/2014, v zmysle ktorého „ak v trestnom konaní, ktoré sa neskončilo právoplatným odsúdením obžalovaného, prokurátor zamietol sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa Policajného zboru alebo povereného príslušníka Policajného zboru a podal v trestnej veci obžalobu príslušnému súdu, orgánom konajúcim v mene štátu vo veci náhrady škody podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení zákona č. 412/2012 Z. z. je od 1. januára 2013 Generálna prokuratúra Slovenskej republiky“. Súd prvej inštancie správne vyhodnotil aj neexistenciu dôvodov pre rozšírenie subjektov na strane žalovaných. Rozsudok súdu prvej inštancie preto ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 C. s. p. potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 C. s. p.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Uplatnil dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) C. s. p., a dovolanie odôvodnil tiež nesprávnym právnym posúdením veci, pričom prípustnosť dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p. Pokiaľ konajúce súdy rozhodli o zastavení konania v časti nároku týkajúceho sa výsluhového dôchodku uviedol, že žalobou si neuplatňoval priznanie výsluhového dôchodku, ktoré spadá v zmysle zákona č. 328/2002 Z. z. do kompetencie MV SR, ale žiadal priznať rozdiel, ktorý vznikol na výške výsluhového dôchodku za roky 2009 až 2015, ak by podal žiadosť o uvoľnenie zo služobného pomeru ku dňu 28.2.2009. Tento nárok teda žiadal priznať podľa § 5 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. ako náhradu škody, ktorá spočíva v ušlom zisku. Na uvedenú skutočnosť odvolací súd vôbec neprihliadol a preto dospel k nesprávnemu záveru, že v časti nároku o zaplatenie rozdielu na

výsluhovom dôchodku, nie je daná právomoc súdu vo veci konať. Z tohto dôvodu si potom konajúce súdy nezabezpečili ani ním navrhnutý dôkaz (správu od MV SR o rozsahu ušlého zisku za roky 2009-2015) a teda nezaobstarali si dostatočný podklad pre správne zistenie právne významnej skutočnosti. Týmto nesprávnym procesným postupom došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. Konajúce súdy nepostupovali správne ani v súvislosti s označením orgánu, ktorý mal za štát konať. Uviedol, že v žalobe označil za žalovanú Slovenskú republiku a aj z iných častí žaloby zjavne vyplýva, že smeruje proti štátu. Ak označil nesprávny orgán, ktorý má za štát konať, súd prvej inštancie ho mal v zmysle § 129 ods. 1 C. s. p. vyzvať na odstránenie vady žaloby a nie žalobu z tohto dôvodu zamietnuť. Podľa dovolateľa zamietnutie žaloby výlučne s odôvodnením nesprávneho označenia orgánu oprávneného konať v mene štátu, nie je v súlade s princípom spravodlivého procesu a právom na súdnu ochranu v materiálnom zmysle. Išlo o postup príliš formalistický v rozpore so zmyslom a účelom zákona. V tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 43/2017, 1 SŽf 63/2016, 4 Cdo 143/2006. K nesprávnemu právnemu posúdeniu veci uviedol, že z platných právnych predpisov vyplýva, že štát zodpovedá za škodu a teda, že vecne legitimovanou osobou je len jeden právny subjekt, ktorým je štát - Slovenská republika. Problém konkurencie orgánov verejnej moci rieši § 4 ods. 1 písm. m) zákona č. 514/2003 Z. z. v zmysle ktorého koná vo veci ten orgán, ktorý vo veci začal konať ako prvý. V danom prípade je nepochybné, že ako prvé o jeho nároku (nároku na odchodné) začalo konať MV SR. V mene štátu preto mal v zmysle vyššie citovaného ustanovenia konať práve tento orgán. Nie je pritom rozhodujúce, že ním uplatnený nárok o zaplatenie rozdielu na výsluhovom dôchodku podľa súdu nepatrí do jeho právomoci a že ohľadom jeho ďalších nárokov mala konať generálna prokuratúra SR. Keďže ani jeden z orgánov štátu (MV SR a GP SR) neuspokojil dobrovoľne ním uplatnené nároky, podal ju dôvodne voči štátu. Odkázal pritom na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 MCdo 15/2009, 1 Cdo 53/93, 1 Cz 6/90, od záverov ktorých sa odvolací súd odklonil. Žiadal preto rozsudok krajského súdu a nadväzujúci rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch II. až IV. zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná v písomnom vyjadrení k dovolaniu žiadala dovolanie ako nedôvodné zamietnuť alebo ako neprípustné odmietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas oprávneným subjektom zastúpeným advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 C. s. p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania, preskúmal rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je podľa § 420 písm. f) C. s. p. prípustné a súčasne tiež dôvodné.

6. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 C. s. p. V preskúmvanej veci dovolateľ uplatnil jednak dovolací dôvod podľa § 431 C. s. p., ktorý vymedzil existenciou vady podľa § 420 písm. f) C. s. p. a jednak dovolací dôvod podľa § 432 ods. 1 C. s. p., pričom prípustnosť dovolania vyvodzoval z

ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p. Najvyšší súd v prvom rade posudzoval prípustnosť dovolania žalobcu z hľadiska ním tvrdenej procesnej vady zmätočnosti .

7. Podľa § 420 písm. f) C. s. p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) C. s. p. sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

9. Ustanovenie § 420 písm. f) C. s. p. zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného ustanovenia treba rozumieť nesprávny postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Pri posudzovaní znemožnenia uskutočňovať strane jej patriace procesné práva, je nevyhnutné skúmať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu. Pod nesprávny procesný postup znemožňujúci strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, je potrebné zahrnúť aj prípady, kedy je predmetom dovolacieho prieskumu rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie okresného súdu o zastavení konania (napr. pre nedostatok právomoci), hoci pre takéto rozhodnutie neboli splnené zákonom stanovené podmienky. Uvedený záver vychádza z jednotnej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (porovnaj R 50/1997, rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 136/2007, sp. zn. 1 Cdo 136/2005) a je naďalej aktuálny aj za účinnosti Civilného sporového poriadku.

10. V posudzovanej veci dovolateľ v časti nároku na náhradu škody týkajúceho sa výsluhového dôchodku namietal porušenie jeho práva na spravodlivý proces, keď konajúce súdy tento jeho nárok nesprávne posúdili ako nárok o priznanie výsluhového dôchodku a nesprávne konanie pre nedostatok právomoci zastavili.

11. Dovolací súd po preskúmaní tejto časti dovolania dospel k záveru, že konajúce súdy otázku právomoci súdu prejednať a rozhodnúť spor týkajúci sa toho dovolateľom uplatneného nároku neposúdili správne.

12. Podľa § 3 C. s. p. súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány.

13. Podľa § 4 C. s. p. iné spory a veci prejednávajú a rozhodujú súdy, len ak to ustanovuje zákon.

14. Podľa § 9 C. s. p. ak spor alebo vec nepatrí do právomoci súdu Slovenskej republiky, súd konanie bezodkladne zastaví.

15. Podľa § 10 ods. 1 C. s. p. ak spor alebo vec patrí do právomoci iného orgánu Slovenskej republiky, súd konanie bezodkladne zastaví a spor alebo vec mu postúpi. Právne účinky spojené s podaním žaloby zostávajú zachované.

16. Citované ustanovenia určujú právomoc súdov v občianskom súdnom konaní, t. j. právomoc civilných súdov a tiež procesné následky s tým spojené, ak spor alebo vec nepatrí do právomoci súdu (prípadne patrí do právomoci iného orgánu). Podľa ustanovenia § 3 C. s. p. sa právomoc občianskoprávných súdov určuje vymedzením právnych vzťahov, o ktorých konajú a rozhodujú súdy. Ide o spory a iné veci, ktoré majú povahu súkromnoprávných sporov, medzi ktoré patria najmä občianskoprávne, pracovné, rodinné, obchodné spory. Pri skúmaní takto určenej právomoci rozhoduje obsah právneho vzťahu, t. j. práva a povinnosti, a nie iba jeho úprava konkrétnym právnym odvetvím hmotného práva. Pre vyriešenie otázky, či daná vec patrí do právomoci súdu, je preto nutné predovšetkým zistiť, z akého právneho vzťahu žalobca vyvodzuje ním uplatnený nárok, pričom tento je vo všeobecnosti charakterizovaný opísaním skutkových okolností, ktorými odôvodňuje svoj nárok, a žalobným petitom. Posúdenie zistených skutkových okolností pod určitú právnu normu je úlohou súdu (*iura novit curia*). Pokiaľ súd rozhoduje o nároku na plnenie na základe skutkových zistení, ktoré umožňujú uplatnený nárok po právnej stránke podriaďiť pod hmotnoprávnu normu, je jeho povinnosťou podľa príslušných ustanovení vec posúdiť a o nároku rozhodnúť; nie je pritom významné to, či je alebo nie je v žalobe uvedený právny dôvod požadovaného plnenia. Žalobca nie je povinný v žalobe uplatnený nárok kvalifikovať po právnej stránke (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 81/2007). Pritom platí, že ak súd zistí nedostatok svojej právomoci (a ak nejde o prípad právomoci cudzozemského orgánu) musí tu byť iný štátny orgán, ktorému je povinný súd vec postúpiť. Pokiaľ žiaden taký orgán súd nezistí, vec patrí do právomoci súdov (pozri R 82/2002).

17. V posudzovanej veci treba prisvedčiť dovolateľovi v tom, že v časti nároku týkajúceho sa výsluhového dôchodku, neuplatňoval priznanie výsluhového dôchodku tak, ako to nesprávne posúdili konajúce súdy (v konaní bolo nesporné, že tento mu bol priznaný rozhodnutím MV SR pod č. p. SRLZ-41.623-1/SZ-2008 zo dňa 18. apríla 2008). Z obsahu samotnej žaloby, odvolania proti rozsudku súdu prvej inštancie a aj z prednesov žalobcu (jeho zástupcu) v priebehu konania

vyplýva, že uplatňuje rozdiel medzi jemu už priznaným výsluhovým dôchodkom (na základe dosiahnutých príjmov do 29.2.2008) a výsluhovým dôchodkom, ktorý by mu patril nebyť nezákonných rozhodnutí orgánov verejnej moci, a to za obdobie od roku 2009 do roku 2015. V tejto časti žaloby sa domáha náhrady majetkovej ujmy a uplatňuje náhradu škody vo forme ušlého zisku. Takto dovolateľom vymedzený obsah práv a povinností zodpovedá záväzkovému právnemu vzťahu zo spôsobenej škody, v tomto prípade osobitnému záväzkovému vzťahu, a to zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú orgánom verejnej moci pri výkone verejnej moci, ktorá je predmetom úpravy zákona č. 514/2003 Z. z. V týchto prípadoch spor nepochybne patrí podľa § 3 C. s. p. do právomoci súdov. Za týchto okolností by opačný názor v konečnom dôsledku znamenal odmietnutie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*), čo je v rozpore s článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

18. Súd prvej inštancie postupoval preto nesprávne, pokiaľ v tejto časti konanie pre nedostatok právomoci súdu podľa § 9 C. s. p. zastavil, hoci zákonné podmienky pre takéto rozhodnutie splnené neboli. Keďže odvolací súd nezjednal nápravu a jeho rozsudok v tomto výroku potvrdil, došlo k porušeniu práva dovolateľa na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. Pokiaľ dovolaním napáda túto časť rozsudku odvolacieho súdu, treba považovať dovolanie za prípustné a súčasne aj dôvodné.

19. Podľa dovolacieho súdu treba považovať dovolanie dovolateľa za opodstatnené podané aj pokiaľ dovolateľ v dovolaní napadol rozsudok odvolacieho súdu vo výroku, ktorým potvrdil zamietnutie žaloby súdom prvej inštancie v časti nároku o náhradu škody na trovách trestného konania a nemajetkovej ujmy. Žalobca prípustnosť a súčasne dôvodnosť svojho dovolania vyvodzuje jednak z ustanovenia § 420 písm. f) C. s. p. a (zároveň) aj z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p., keď konajúce súdy postupovali nesprávne, ak v tejto časti žalobu zamietli len z dôvodu nesprávneho označenia orgánu konajúceho za štát.

20. Podľa § 61 C. s. p. procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak ten, komu ju zákon priznáva.

21. Podľa § 73 C. s. p. na konanie štátu pred súdom sa použijú ustanovenia osobitného predpisu o konaní za štát.

22. V zmysle § 131 C. s. p. žaloba je procesný úkon, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva.

23. V zmysle § 135 ods. 1 C. s. p. ak je stranou štát, v žalobe sa označuje uvedením jeho názvu a názvu štátneho orgánu alebo právnickej osoby, ktorá za štát koná.

24. Právna úprava vystupovania štátu ako právnickej osoby *sui generis* v hmotnoprávných vzťahoch pri uplatňovaní (bránení) nárokov v súdnych konaniach, musí nutne reflektovať to, že štát má i medzi právnickými osobami jedinečné postavenie. Okrem iného v prípade štátu nie je celkom jednoznačne identifikovateľný ten, kto by v konkrétnej veci mal za štát vystupovať. Kým

u iných právnických osôb toto obvykle nečiní zásadné obtiaže, u štátu i s prihliadnutím k princípu deľby moci v ňom, nie je celkom zrejmé, komu by postavenie jeho štatutárneho zástupcu malo prislúchať. Úprava procesného práva na túto osobitosť reaguje jednak v ustanovení § 73 C. s. p., v ktorom odkazuje, že na konanie štátu pred súdom sa použijú ustanovenia osobitného predpisu o konaní za štát, ktorým je aj zákon č. 514/2003 Z.z. Zároveň, ak je stranou sporu štát, ako obligatórnu náležitosť žaloby ustanovuje (okrem označenia štátu) označenie názvu štátneho orgánu alebo právnickej osoby, ktorá za štát koná. Neoznačenie takéhoto orgánu alebo jeho nesprávne označenie sa tak dostáva do režimu odstrániteľných vád žaloby, ktorý postup upravuje § 129 C. s. p. Zodpovednosť za to, aby v prípade, že stranou sporu je štát, bol v žalobe správne označený štátny orgán alebo právnická osoba konajúca za štát, má preto jednoznačne súd.

25. K otázke označenia orgánu, ktorý koná za štát a procesného postupu a jeho následkov v prípade, že nedošlo v žalobe k jeho riadnemu označeniu sa Najvyšší súd SR vyjadril už v rozhodnutí sp. zn. 6 Cdo 149/2011, v ktorom uviedol, že ak by bola v žalobe ako strana sporu Slovenská republika označená viackrát, teda ako žalovaná 1/, žalovaná 2/, žalovaná 3/, nebolo by takéto označenie správne. Išlo by o vadu žaloby, na odstránenie ktorej (a obvykle aj na odstránenie s tým spojennej vady petitu žaloby) je súd povinný vyzvať žalujúcu stranu. Štát ako ten istý subjekt môže mať procesné postavenie žalovaného len jedenkrát; nemôže v konaní tvoriť sám so sebou spoločenstvo účastníkov, resp. z hľadiska hmotného práva napríklad dlžnícku solidaritu (pozri tiež rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 9/2016).

26. Okrem toho vyslovil názor, že ak uplatnený nárok proti štátu môže byť posudzovaný podľa rôznych právnych predpisov a spadať tak do pôsobnosti rôznych orgánov štátu, alebo ak uplatnené nároky sa týkajú pôsobnosti rôznych štátnych orgánov, nič nebráni, aby v konaní proti štátu ako jedinému žalovanému vystupovali ako subjekty konajúce za štát (v jeho mene) všetky tie štátne orgány (prípadne aj právnická osoba oprávnená podľa osobitného predpisu), do pôsobnosti ktorých vec patrí, pričom každý z nich bude konať v mene štátu ohľadne toho nároku, ktorý sa týka jeho pôsobnosti.

27. Ďalej uviedol, že označenie správneho štátneho orgánu v žalobe, ktorý koná za štát v rozsahu svojej pôsobnosti, nie je otázkou pasívnej legitimácie štátu v konaní, resp. s pasívnou legitimáciou štátu nesúvisí. Pasívna legitimácia je stav, ktorý znamená, že subjekt práva je nositeľom subjektívnej povinnosti vyplývajúcej z hmotného práva. Riadne označenie štátu ako žalovaného účastníka konania je náležitosťou riadneho návrhu na začatie konania. Štát je ako účastník konania označený riadne, ak je súčasne s ním označený príslušný štátny orgán, ktorý bude za štát konať (§ 79 ods. 1 O. s. p.). Neoznačenie toho, kto má za štát konať, má za následok neúplnosť návrhu so súčasným vznikom povinnosti súdu pokúsiť sa o odstránenie tejto vady postupom podľa § 43 O. s. p. V prípade, že žalovaná strana síce štátny orgán, ktorý má za štát konať, označí, ale uplatnený nárok do pôsobnosti tohto štátneho orgánu nepatrí, alebo označí subjekt, ktorý štátnym orgánom nie je, resp. nie je ani právnym subjektom, nejde o vadu návrhu ani o nedostatok podmienky konania. Z ustanovenia § 21 ods. 4 veta prvá O. s. p. vyplýva, že súd je povinný - bez zreteľa na označenie obsiahnuté v návrhu - zabezpečiť, aby za štát pred súdom konal štátny orgán v rozsahu pôsobnosti ustanovenej osobitnými predpismi alebo právnická osoba, ktorá je oprávnená podľa osobitného predpisu a konať len s takýmto oprávneným subjektom.

28. Podľa dovolacieho súdu sú názory vyslovené v tomto rozhodnutí najvyššieho súdu naďalej aj po prijatí Civilného sporového poriadku aktuálne, dovolací súd sa s nimi stotožňuje, nemá žiaden dôvod ich meniť. Názor vyslovený v predchádzajúcom bode platí o to viac, že Civilný sporový poriadok výslovne v ustanovení § 135 ods. 1 C. s. p. ako obligatórnu náležitosť žaloby ustanovuje práve označenie názvu štátneho orgánu alebo právnickej osoby, ktorá za štát koná. Ak preto fyzická alebo právnická osoba, ktorá sa domáha na súde náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, označí v žalobe ako žalovaného štát (t. j. Slovenskú republiku), ale uvedie názov štátneho orgánu, do ktorého pôsobnosti uplatnený nárok nepatrí (prípadne neuvedie ďalší taký orgán), je vecou súdu, aby si urobil záver o tom, ktorý orgán má v mene štátu konať v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. Podľa názoru dovolacieho súdu nesprávne označenie orgánu, ktorý má v mene štátu konať, v žalobe - pri správnom označení štátu ako žalovaného - nemôže byť na ujmu žalobcovi a nemôže viesť k zamietnutiu žaloby.

29. V preskúmvanej veci žalobca označil v žalobe na žalovanej strane ako žalovanú 1/ Slovenskú republiku, v mene ktorej koná MV SR a ako žalovanú 2/ Slovenskú republiku, v mene ktorej koná Generálna prokuratúra SR. Reagujúc na písomné vyjadrenie Generálnej prokuratúry SR upresnil označenie na žalovanej strane tak, že žalobu voči žalovanej 2/ vzal späť (súd uznesením z 5. septembra 2017 konanie voči žalovanej 2/ zastavil). Žalovaná strana zostala preto označená ako Slovenská republika, za ktorú koná MV SR. Ak za tejto situácie súd prvej inštancie dospel k záveru, že časť nároku na náhradu škody - trovy trestného konania a náhrada nemajetkovej ujmy, patrí do pôsobnosti Generálnej prokuratúry SR (§ 4 ods. 1 písm. f) zákona č. 514/2003 Z. z.), mal správne v zmysle § 129 ods. 1 a ods. 2 C. s. p. vyzvať žalobcu na odstránenie vady v označení názvu štátneho orgánu, ktorý koná za štát. Pritom nemožno vylúčiť, ak posudzované nároky spadajú do pôsobnosti rôznych štátnych orgánov, aby v konaní vystupovali ako subjekty konajúce za štát všetky tie štátne orgány (prípadne aj právnická osoba oprávnená podľa osobitného predpisu), do pôsobnosti ktorých vec patrí. Prípadne, vzhľadom na to, že žalobca v žalobe, za orgán konajúci za štát (hoci nie celkom správne), označil aj Generálnu prokuratúru SR, mal v prípade označeného nároku konať s týmto štátnym orgánom. Je totiž vecou súdu, aby si urobil záver o tom, ktorý orgán má v mene štátu konať v súlade so zákonom č. 514/2003 Z. z. Ak súd prvej inštancie za tohto stavu žalobu žalobcu v tejto časti zamietol výlučne z dôvodu nesprávne označeného štátneho orgánu konajúceho za štát a odvolací súd túto časť rozsudku potvrdil, išlo o postup nesprávny, príliš formalistický, ktorý nie je v súlade s princípom spravodlivého procesu a s právom na súdnu ochranu. Týmto postupom, keďže súd vec neprejednal a o nej nerozhodol v merite, došlo nielen k zmareniu účelu požadovanej súdnej ochrany, ale sa aj zabránilo dovolateľovi v prístupe k súdnej ochrane z dôvodu, ktorý nemožno v právnom štáte pričítať strane sporu domáhajúcej sa tejto ochrany. Za nesprávny treba v tejto súvislosti považovať názor súdu prvej inštancie, podľa ktorého ak by prihliadol na žiadosť zástupcu žalobcu, aby na žalovanej strane vystupovala ako orgán konajúci za štát Generálna prokuratúra SR, išlo by o postup v rozpore s článkom 5 a článkom 11 ods. 3 C. s. p.

30. So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že naznačený nesprávny postup konajúcich súdov dosiahol takú mieru porušenia procesných práv dovolateľa, ktorá nadobudla

intenzitu porušenia jeho práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) C. s. p. Navyše, zamietnutie žaloby, ak žalovanou stranou je štát, výlučne z dôvodu nesprávneho označenia orgánu konajúceho za štát, znamená aj odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v tejto otázke. Dovolanie dovolateľa je vo vzťahu k nároku, ktorého predmetom je náhrada škody vo forme trov trestného konania a nemajetkovej ujmy, prípustné a dôvodné nielen podľa § 420 písm. f) C. s. p., ale (zároveň) aj podľa § 421 ods. 1 písm. a) C. s. p. Najvyšší súd SR preto zrušil v označených výrokoch rozsudok odvolacieho súdu a keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením jeho rozhodnutia, zrušil v označených výrokoch aj rozsudok súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 1 a ods. 2 C. s. p.) a vrátil vec v rozsahu zrušenia okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 450 C. s. p.).

12.**R O Z H O D N U T I E**

Ustanoveniu § 476f Občianskeho zákonníka zodpovedá interpretácia, v zmysle ktorej pri vyhotovovaní závetu (listiny o vydedení) nemôže ako svedok pôsobiť nielen zákonný dedič (a osoba jemu blízka), ktorý by bol oprávnený po poručiteľovi dedit' v čase vyhotovenia závetu (listiny o vydedení), ale rovnako aj zákonný dedič (a osoba jemu blízka), ktorý by podľa zákonom stanovenej postupnosti mohol po poručiteľovi dedit' v prípade, že by nededil zákonný dedič v prednejšom poradí.

(rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. augusta 2020 sp. zn. 7 Cdo 281/2018)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Dunajská Streda (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) ostatným rozsudkom z 30. septembra 2016 č. k. 4C/85/2004-616 žalobu žalobkyň 1/ a 2/ (ďalej aj „žalobkyne“) zamietol. Na odôvodnenie uviedol, že neplatnosť závetu je podľa § 479 v spojení s § 40 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) len relatívnou neplatnosťou, ktorej sa žalobkyne mali dovolať v trojročnej premlčacej lehote počnúc od okamihu, kedy sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Žalobkyne boli s obsahom závetov po poručiteľovi oboznámené notárkou na pojednávaní 27. januára 2004. Pritom boli upovedomené, že poručiteľ zanechal závet zo 16. decembra 2002, v ktorom zároveň vydedil žalobkyňu 1/ a za dedičov ustanovil zvyšné deti - žalobkyňu 2/ a žalovaného. V novom závete z 3. novembra 2003 vydedil už obe žalobkyne a za jediného dediča ustanovil žalovaného. Žalobkyne sa mohli dovolať relatívnej neplatnosti oboch závetov do 28. januára 2007, čo neurobili. Preto treba oba závety považovať za platné právne úkony.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyň rozsudkom z 10. apríla 2018 sp. zn. 26Co/38/2017 (ďalej aj „napadnuté odvolacie rozhodnutie“) rozsudok súdu prvej inštancie čiastočne zmenil tak, že závety a vydedenia poručiteľa zo 16. decembra 2002 a 3. novembra 2003 určil za neplatné. Vo zvyšnej časti prvostupňový rozsudok potvrdil a žalobkyniam priznal nárok na náhradu 1/3 trov konania. Zároveň priznal svedkovi Y. nárok na svedočné.

2.1. Odvolací súd na prejednanie veci nariadil odvolacie pojednávanie [§ 385 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)], pretože považoval za potrebné opakovať dokazovanie. Na pojednávaní žalobkyne zotrvali na svojich doterajších názoroch, okrem iného uviedli, že svedkovia závetu boli blízkymi osobami. Žalovaný zotrval na stanovisku, že závety sú formálne a materiálne platné. Kvalifikovaná žaloba o neplatnosť závetov bola podaná až v roku 2013, kedy právo domáhať sa tejto neplatnosti bolo premlčané. Na pojednávaní odvolací súd tiež zopakoval dokazovanie výsluchom svedkov G. W. a O. Y., ako aj listinami založenými v spise Okresného súdu Dunajská Streda sp. zn. 10D/679/2003.

2.2. Následne odvolací súd skonštatoval ním zistený skutkový stav veci (body 7.1. až 8.3. jeho odôvodnenia). Rozporujúc nosné dôvody prvostupňového súdu (bod 11 tamtiež) odvolací súd uviedol, že „[s]úd prvej inštancie ... počas celého konania celkom prehliadol jeden zo základných dôvodov neplatnosti uplatnených žalobkyňami ešte v ich pôvodnej žalobe, a to, že pri spísaní oboch závetov a listín o vydedení účinkovali ako svedkovia osoby blízke žalovanému (správne malo byť deti žalovaného, pozn.). Práve formálnym náležitostiam oboch listín sa mal súd prvej inštancie venovať najskôr“.

2.3. V tejto súvislosti odvolací súd akcentoval obsah ustanovenia § 476f OZ, v zmysle ktorého zákonný dedič ani jemu blízka osoba nemôže pôsobiť ako svedok závetu. Pod pojmom zákonného dediča treba rozumieť dedičov uvedených v § 473 až 475a OZ, a to všetkých dedičov prichádzajúcich do úvahy v jednotlivých dedičských skupinách bez ohľadu na stav týchto skupín v čase spísania závetu. Zákonnými dedičmi v prvej dedičskej skupine sú teda aj deti a ďalší potomkovia dieťaťa poručiteľa, ktorý by nastúpili na jeho miesto, ak by niektoré dieťa nededilo (§ 473 ods. 2 OZ). Dôvodom takéhoto rozširujúceho výkladu je účel svedka pri prejave poslednej vôle. Úlohou svedka je výlučne dosvedčiť, že k určitému prejavu vôle poručiteľa došlo a tento prejav je obsiahnutý práve v tej listine, ktorú svedok podpísal. Cieľom tejto úpravy je vylúčiť všetky možné rušivé vplyvy, ktoré by mohli vplývať na vôľu poručiteľa, a zabezpečiť, aby prejav obsiahnutý v listine presne zodpovedal tomu, čo poručiteľ chcel prejaviť. Podľa názoru odvolacieho súdu ustanovenie § 476f OZ za nespôsobilého svedka závetu vyhlasuje každého zákonného dediča bez ohľadu na jeho pomer k iným dedičom alebo k poručiteľovi.

2.4. Citovaný § 476f OZ vylučuje z pôsobenia ako svedka okrem iného osoby blízke zákonnému dedičovi. Blízkou osobou sa v zmysle § 116 OZ rozumie príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel. Iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pociťovala ako vlastnú ujmu. Blízkymi osobami nie sú teda len príbuzní, ale aj osoby vo faktickom pomere, napr. druh a družka, osoby žijúce v spoločnej domácnosti. Podstatné je, aby ujmu spôsobenú jednou z nich tá druhá dôvodne pociťovala ako ujmu vlastnú. Ide teda o skúmanie jednak subjektívneho pocitu, jednak objektivizujúceho prvku dôvodnosti. Podľa odvolacieho súdu však v zásade treba vychádzať z toho, že osoby žijúce v dlhodobejšom partnerskom vzťahu sú si navzájom blízke. Medzi nimi sa totiž rozvíja puto, ktorého obsahom je vzájomná náklonnosť a pomoc, takže ujma jedného z nich sa aj u druhého dôvodne prejavuje ako jeho ujma. Pri posudzovaní blízkosti osôb je síce potrebné vychádzať zo stavu, kedy došlo k posudzovanému konaniu (úkonu), nie čas vyhlásenia rozsudku (R 120/1956), avšak následné správanie týchto osôb po príslušnom úkone (napr. následný sobáš, dlhodobé spolužitie a pod.) môže byť podporným dôkazom ich blízkosti v čase urobenia úkonu.

2.5. Všetky vyššie uvedené náležitosti sa podľa názoru odvolacieho súdu v zmysle § 469a ods. 3 OZ rovnako vzťahujú aj na listinu o vydedení. Toto ustanovenie síce odkazuje len na § 476 OZ, z ktorého však vyplýva, že závet možno napísať vlastnou rukou alebo v inej forme za účasti svedkov. Ustanovenie § 476f OZ potom len bližšie rozvíja túto normu určením, kto nemôže pôsobiť ako svedok v zmysle § 476 ods. 1 OZ pri zriadení závetu. Preto sa ustanovenie § 476f OZ cez § 476 ods. 1 OZ vzťahuje aj na listinu o vydedení (§ 469a ods. 3 OZ), ktorú takisto možno zriadiť v písomnej forme za účasti svedkov, pričom svedkami ani tu nemôžu byť osoby uvedené v § 476f OZ. Okrem toho sa na listinu o vydedení vzťahuje ustanovenie § 480 OZ o tom, že závet (teda aj listina o vydedení) sa zrušuje neskorším platným závetom (listinou o vydedení).

2.6. V prerokúvanej veci je neskorší závet a vydedenie spísané do listiny, ktorá bola podľa datovania na nej podpísaná 3. novembra 2003. Táto listina obsahuje vlastnoručný podpis poručiteľa, vyhovuje teda v tomto smere § 476b OZ. To, že listina obsahuje prejav poslednej vôle poručiteľa, mali dosvedčiť dvaja svedkovia: G. S. (dnes W.) a O. Y., ktorí sa na závet aj podpísali ako svedkovia. G. W. však podľa zisteného skutkového stavu bola v danom čase dva roky priateľkou syna žalovaného, s ktorým sú v súčasnosti manželmi, teda osoba jemu blízka. Na tom nič nemení okolnosť, že v danom čase nebývali v spoločnej domácnosti, pretože spoločná domácnosť nie je podľa § 116 OZ pojmovým znakom blízkosti dvoch osôb. O. Y. bol v danom čase približne rok priateľom dcéry žalovaného, s ktorou dokonca aj bývali v spoločnej domácnosti, v dôsledku čoho bol blízkou osobou dcéry žalovaného. Syn a dcéra žalovaného sú pritom podľa § 473 ods. 2 OZ zákonnými dedičmi pre prípad, že by sa žalovaný ako syn poručiteľa nebol dožil poručiťovej smrti. V dôsledku toho pri spísaní listiny z 3. novembra 2003 v rozpore s § 476f OZ pôsobili ako svedkovia osoby blízke zákonným dedičom poručiteľa. Pretože tieto osoby boli jedinými svedkami tejto listiny, treba ju považovať za spísanú v neprítomnosti zákonom dovolených svedkov, a teda nevyhotovenú vo forme, ktorú predpisuje zákon (§ 476 ods. 1, § 469a ods. 3 OZ). Listina nevyhotovená v zákonom predpísanej forme je podľa § 40 ods. 1 OZ neplatná, a to v celom rozsahu, ako už bolo vyššie odôvodnené.

2.7. Z podobných dôvodov považoval odvolací súd za neplatný aj skorší závet a vydedenie poručiteľa spísané do listiny zo 16. decembra 2002, ktorú listinu mali dosvedčiť dvaja svedkovia, medzi nimi aj G. S. (dnes W.), ktorá sa na závet aj podpísala ako svedok. G. W. však z už uvedených dôvodov bola v danom čase blízkou osobou syna žalovaného. O tom, že ju možno považovať za blízkou osobu, svedčí to, že ju v danom čase (aspoň podľa obsahu listiny) poznal aj samotný poručiteľ a požiadal ju o túto úlohu. Z toho vyplýva, že syn žalovaného svedkyňu už v danom čase musel predstaviť širšej rodine, medzi inými aj svojmu starému otcovi (poručiťovi). To je ťažko predstaviteľné za stavu, že by vzťah s ňou nemal určitú hĺbku, teda že by už v danom čase nenapĺňala definíciu blízkej osoby syna žalovaného. Syn žalovaného je však podľa už cit. § 473 ods. 2 OZ zákonným dedičom pre prípad, že by sa žalovaný ako syn poručiteľa nebol dožil poručiťovej smrti. V dôsledku toho pri spísaní listiny zo 16. decembra 2002 v rozpore s § 476f OZ pôsobila ako jeden zo svedkov osoba blízka zákonnému dedičovi poručiteľa. Pretože táto osoba bola jedným z dvoch svedkov tejto listiny, treba ju považovať za spísanú v neprítomnosti zákonom vyžadovaného počtu dovolených svedkov, a teda nevyhotovenú vo forme, ktorú predpisuje zákon (§ 476 ods. 1 v spojení s § 476b a aj v spojení s § 469a ods. 3 Obč. zák.). Listina nevyhotovená v zákonom predpísanej forme (za účasti potrebného počtu prípustných svedkov) je podľa § 40 ods. 1 Obč. zák. neplatná, a to v celom rozsahu, ako už bolo vyššie odôvodnené.

2.8. Na základe uvedeného odvolací súd uzavrel, že tak závet a vydedenie spísané v listine z 3. novembra 2003, ako aj závet a vydedenie spísané v listine zo 16. decembra 2002 neboli vyhotovené v zákonom predpísanej forme, v dôsledku čoho sú neplatné podľa § 40 ods. 1 OZ. Na takomto určení majú žalobkyne aj naliehavý právny záujem, pretože toto určení im v prebiehajúcom konaní o dedičstve sp. zn. 10D/679/2003 zaručuje postavenie plnoprávných zákonných dedičiek podľa § 473 OZ. Súd prvej inštancie teda rozhodol nesprávne, keď žalobu žalobkýň v tejto časti zamietol. Odvolací súd tak tento vecne nesprávny rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP zmenil a žalobe v tejto časti vyhovel (výrok I).

2.9. Naproti tomu však správne rozhodol súd prvej inštancie, ak zamietol žalobu v časti o určení, že dôvody vydedenia nie sú dané. Ako už bolo uvedené vyššie, takáto žaloba nemohla

mať úspech podľa § 175k ods. 2 OSP, pretože žalobkyne neboli odkázané na podanie takejto žaloby. Žaloba o určenie, že dôvody vydedenia nie sú dané, nie je ani žalobou o určenie, či tu právo je alebo nie je, pretože prípadným vyhovujúcim rozsudkom by sa nekonštatovala existencia alebo neexistencia akéhokoľvek práva. Vo výroku vecne správny rozsudok súdu prvej inštancie tak odvolací súd podľa § 387 CSP potvrdil (výrok II).

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“), a to podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Žalovaný žiadal, aby najvyšší súd zrušil napadnuté odvolacie rozhodnutie v jeho zmeňujúcej časti a v časti o trovách konania aby mu vec vrátil na ďalšie konanie. Po opísaní nosných dôvodov, ktoré viedli odvolací súd k zmene rozsudku prvostupňového súdu a určeniu, že závetý a vydedenia poručiteľa zo 16. decembra 2002 a 3. novembra 2003 sú neplatné, žalovaný nesúhlasil s odvolacím súdom použitým rozširujúcim výkladom ustanovenia § 476f OZ. Z obsahu dovolania (§ 124 ods. 1 CSP) v konfrontácii s právnou otázkou, na riešení ktorej založil odvolací súd svoje rozhodnutie, bola relevantnou právnou otázkou, či za zákonného dediča v zmysle § 476f OZ možno považovať iba do úvahy prichádzajúceho zákonného dediča v čase spísania závetu [v okolnostiach danej veci (iba) žalobkyne a žalovaného ako deti poručiteľa podľa § 473 ods. 1 OZ (tento názor zastával dovolateľ)] alebo aj ďalších potenciálnych dedičov, ak by nededili deti poručiteľa, ktorí boli tiež zákonnými dedičmi [syn a dcéra žalovaného - od ktorých sa odvíjajú svedkovia závetu ako ich blízke osoby podľa § 473 ods. 2 OZ (tento názor zastával odvolací súd)].

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné, nie však dôvodné.

5. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

6. Žalovaný v dovolaní uviedol, že prípustnosť jeho dovolania vyplýva z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

7. V danom prípade žalovaný v dovolaní zákona zodpovedajúcim spôsobom zadefinoval relevantnú právnú otázku (viď bod 3), ktorá nebola dosiaľ dovolacím súdom vyriešená. Prípustnosť jeho dovolania preto vyplýva z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

8. Na základe zisteného skutkového stavu, ktorý nie je predmetom dovolacieho prieskumu (§ 440 a § 442 CSP) odvolací súd ustálil, že obe žalobkyne a žalovaný sú vlastnými deťmi poručiteľa B. W., nar. X. U. XXXX. Žalovaný má syna X. W. ml. a dcéru H. W. (nesporné skutočnosti). X. W. ml. sa približne v roku 2001 zoznámil so svedkyňou G. S., s ktorou začali spolu chodiť a ktorá sa postupne zoznámila aj s celou rodinou vrátane poručiteľa B. W. Najmenej do roku 2003 však svedkyňa bývala u svojich rodičov v inej obci než poručiteľ. X. W. ml. a G. S. približne od r. 2006 aj bývali v spoločnej domácnosti v nájomnom byte a v súčasnosti sú manželmi (výpoveď svedkyne G. W.). H. W. sa približne v roku 2001 až 2002 zoznámila so svedkom O. Y., s ktorým prakticky ihneď začali spoločne bývať ako druh a družka a bývali spolu približne 12 rokov.

8.1. Svedkyňa G. W. (S.) v decembri 2002 vlastnoručne podpísala listinu označenú ako „Závet vyhotovená... dňa 16.12.2002“ (v spise 10D/679/2003), ktorá bola spísaná písacím strojom v advokátskej kancelárii JUDr. Mariána Zányiho podľa pokynov poručiteľa a ktorú poručiteľ vlastnoručne podpísal.

8.2. Pred novembrom 2003 poručiteľ B. W. voči svedkyňi W. (S.) a svedkovi Y. prejavil svoj úmysel spísať (ďalší) závet, ktorým by vydedil obidve dcéry a za jediného dediča by ustanovil svojho syna. Obaja svedkovia súhlasili s tým, že budú účinkovať ako svedkovia závetu. Preto sa spoločne s poručiteľom dostavili 3. novembra 2003 k advokátovi JUDr. Zányimu, u ktorého poručiteľ spolu s oboma svedkami vlastnoručne podpísali listinu spísanú písacím strojom označenú ako „Závet spísaná... dňa 3.11.2003“ (v spise 10 D/679/2003).

8.3. Príbuzenské vzťahy medzi poručiteľom, svedkami a stranami v konaní neboli sporné a neboli ani predmetom dovolacieho prieskumu (§ 442 CSP). Podobne nesporné boli po formálnej stránke listiny obsahujúce závet a vydedenie, ako aj obsah spisu súdu prvej inštancie sp. zn. 10D/679/2003.

9. Podľa § 476 ods. 1 OZ možno závet napísať buď vlastnou rukou poručiteľa alebo v inej písomnej forme. Tieto náležitosti sa podľa § 469a ods. 3 OZ týkajú aj listiny o vydedení. Závet a vydedenie z 3. novembra 2003 sú napísané nie vlastnou rukou poručiteľa. Ide teda o tzv. alografný závet, na ktorý sa vzťahuje § 476b OZ, podľa ktorého závet nenapísaný vlastnou rukou musí poručiteľ vlastnou rukou podpísať a pred dvoma svedkami súčasne prítomnými výslovne prejsť, že listina obsahuje jeho poslednú vôľu. Svedkovia sa musia na závet podpísať. Pokiaľ ide o svedkov, môžu nimi byť osoby, ktoré sú spôsobilé na právne úkony. Nemôžu nimi však byť osoby, ktoré nepoznajú jazyk, v ktorom sa prejav vôle robí (§ 476e OZ). Naproti tomu nie je nevyhnutné, aby svedok ovládal jazyk, v ktorom je spisovaná listina; podstatné je, aby ovládal jazyk, v ktorom poručiteľ prejavil, že ide o prejav jeho poslednej vôle (pozri napr. 5Cdo/177/2007). Podľa § 476f OZ závetom povolaný, ani zákonný dedič a osoby im blízke nemôžu pri vyhotovovaní závetu pôsobiť ako úradné osoby, svedkovia, pisatelia, tlmočníci alebo predčitelia.

10. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu pod pojmom zákonného dediča, v zmysle vyššie citovaného ustanovenia § 476f OZ, treba v okolnostiach posudzovanej veci rozumieť nielen poručiteľove deti [žalobkyne a žalovaného (§ 473 ods. 1 OZ)], ale aj ďalších zákonných dedičov uvedených v prvej dedičskej skupine [deti žalovaného (§ 473 ods. 2 OZ)], a to bez ohľadu na stav týchto skupín v čase spísania závetu. Odvolací súd síce okruh zákonných dedičov, prichádzajúcich

do úvahy podľa § 476f OZ formuloval širšie (pozri bod 2.3.), avšak v medziach dovolacieho prieskumu boli v hre (iba) zákonní dedičia podľa § 473 ods. 1 a 2 OZ. Odvolací súd v tomto ohľade ingeroval predovšetkým účel svedka pri prejave poslednej vôle. Úlohou svedka je výlučne dosvedčiť, že k určitému prejavu vôle poručiteľa došlo a tento prejav je obsiahnutý práve v tej listine, ktorú svedok podpísal. Cieľom tejto úpravy je vylúčiť všetky možné rušivé vplyvy, ktoré by mohli vplývať na vôľu poručiteľa, a zabezpečiť, aby prejav obsiahnutý v listine presne zodpovedal tomu, čo poručiteľ chcel prejsť. Cieľom je teda vylúčiť tak pôsobenie závetných dedičov, ktorí by eventuálne mohli mať záujem dosvedčiť, že prejavom vôle poručiteľa je listina, o ktorej to tento neprejavil, ale aj pôsobenie zákonných dedičov, ktorí by eventuálne mohli mať rovnaký záujem, teda dosvedčiť, že závetom poručiteľa nie je listina, o ktorej to on prejavil, ale prípadne iná listina, ktorá mu bola podstrčená na podpis a ktorá je neplatná. Zákon však nepredpokladá konkrétne skúmanie rozporu záujmov závetného alebo zákonného dediča. Nie je dokonca ani podstatné, aký má táto osoba vzťah ku konkrétnym ostatným dedičom alebo k samotnému poručiteľovi.

10.1. Dovolací súd na potvrdenie správnosti právnych úvah dovolacieho súdu uvádza, že výkladom ustanovenia § 476f OZ de lege lata ani nemožno dospieť k názoru, že tam uvedený zákonný dedič by mal byť (iba) zákonný dedič podľa § 473 ods. 1 OZ a nie aj podľa § 473 ods. 2 OZ resp. že by okruh zákonných dedičov a osôb im blízkych - ako negatívnej podmienky pre výkon funkcie svedka - bol limitovaný stavom v čase spísania závetu; toto z citovaného zákonného ustanovenia § 476f OZ ani iných ustanovení zákona nevyplýva.

10.2. Dovolací súd záverom dodáva, že z hľadiska objektívneho nemožno vylúčiť, že svedkovia závetu - osoby blízke synovi či dcére jediného závetného dediča, pri súčasnom vydedení, teda dedičskom anulovaní súrodencov závetného dediča, budú osobami predpojatými, t. j. osobami, ktoré majú alebo by mohli mať osobný záujem na veci. Relevantné slovenské právne authority bližšie uvádzajú, že „osobný záujem môže spočívať najmä v tom, aby závet obsahoval (neobsahoval) nejaké ustanovenie, prípadne, aby bol neplatný" (Števček a kolektív, Občiansky zákonník II, § 451 - 880, nakladateľstvo C.H.Beck, 2015, str. 1671). Ako správne uvádza aj žalovaný v samotnom dovolaní, k podobným právnym záverom dospeli aj ďalšie slovenské právne authority, keď uviedli, že „[h]oci zákon expressis verbis nevymenúva osoby, ktoré nastupujú ako dedičia vtedy, ak nededí zákonný dedič (potomok), máme za to, že aj osoby, ktoré majú dedič podľa zákonnej postupnosti je treba považovať za vylúčené z pôsobenia pri vyhotovení závetu." [Jaroslav Krajčo, Občiansky zákonník pre prax (komentár), Judikatúra NS SR, NS ČR, ESD, ESLP, II. (§ 136 - § 587), vydavateľstvo EUROUNION, rok 2015, str. 2086].

13.**R O Z H O D N U T I E**

Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka možno aplikovať iba v prípadoch synalagmatických záväzkov, keď proti sebe stojí právo, ktoré sa premlčuje (právo na vydanie peňažného plnenia) a právo, ktoré sa nepremlčuje (právo vlastnícke); aplikácia tohto ustanovenia na prípady, ak proti sebe stoja dve premlčateľné práva, je vylúčená.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. februára 2020, sp. zn. 8 Cdo 15/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom z 2. júla 2015, č. k. 13C/73/2012-249 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 36 413,47 eur spolu so 6% ročným úrokom z omeškania od 13. januára 2006 do zaplatenia, žalobcovi 2/ sumu 8 650,35 eur spolu so 6% ročným úrokom z omeškania od 13. januára 2006 do zaplatenia, žalobcovi 3/ sumu 12 261,84 eur spolu so 6% ročným úrokom z omeškania od 13. januára 2006 do zaplatenia, žalobcovi 4/ sumu 27 783,32 eur spolu so 6% ročným úrokom z omeškania od 13. januára 2006 do zaplatenia a žalobcom 5/ a 6/ spoločne a nerozdielne sumu 17 825,15 eur spolu so 6% ročným úrokom z omeškania od 13. januára 2006 do zaplatenia. Žalovanému uložil povinnosť nahradiť žalobcom 1/ až 6/ trovy konania vo výške 20 857,92 eur.

2. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že právoplatným rozhodnutím Okresného súdu Banská Bystrica z 20. decembra 2011, č. k. 17C/9/2006-619 sa žalobcovia 1/ až 6/ a žalovaný (ako aj ďalších 21 účastníkov uvedených v tom konaní na strane žalovaného) stali spoluvlastníkmi vodných stavieb, označených ako SO 001-ČOV, SO 002-vodovod, SO 003-splašková kanalizácia, SO 004-tlaková kanalizácia, SO 006-kanalizačné domové prípojky pre stavbu „V. – S. s.“, žalobcovia a žalovaný každý v podiele 1/20-iny, pri žalobcoch 5/ a 6/ tento podiel patrí do režimu bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Súd nárok žalobcov 1/ až 6/ na vydanie bezdôvodného obohatenia voči žalovanému vylúčil na samostatné konanie. Medzi stranami sporu došlo k uzatvoreniu zmlúv o združení, ktoré boli v konaní, sp. zn. 17C/9/2006, vyhodnotené ako neplatné, nakoľko neboli naplnené ich zákonné znaky, pričom ani v tomto konaní súd nemal dôvod prijať iný právny názor. Podľa zmlúv žalovaný realizoval stavby vodných stavieb, ku ktorým neskôr súd určil spoluvlastníctvo žalobcov 1/ až 6/ a žalovaného (a ďalších 21 účastníkov), ktorý na výstavbu týchto vodných stavieb neprispel finančnou sumou, avšak podieľal sa iným spôsobom na ich výstavbe. Žalobcovia 1/ až 6/ zaplatili žalovanému finančné sumy špecifikované v žalobe, čo bolo preukázané zo zmlúv o združení, pokladničných príjmových dokladov, resp. vkladových lístkov v peňažných ústavoch. Súd mal z listiny, ktorá predstavuje zoznam majetku žalovaného k 31. decembru 2008 preukázané, že hodnota týchto vodných stavieb bola 4 996 994,-Sk, t. j. 165 869,81 eur, pričom hodnota jedného spoluvlastníckeho podielu predstavovala sumu 8 729,99 eur, ktorá

bola získaná vydelením nadobúdacej hodnoty vodných stavieb a počtom spoluvlastníkov, ktorí na ich vybudovanie finančne prispeli. Súd mal preukázané, že takýchto spoluvlastníckych podielov bolo v konaní (okrem u žalovaného) 19, niektoré spoluvlastnícke podiely patrili do BSM, tak, ako to vyplývalo z okruhu sporových strán v rámci konania vedeného pod sp. zn. 17C/9/2006. S poukazom na zistený skutkový stav mal súd prvej inštancie za to, že finančné vklady žalobcov 1/ až 6/ prevyšovali ich spoluvlastnícky podiel, a to práve o sumu, ktorá sa rovnala rozdielu medzi finančným vkladom a hodnotou spoluvlastníckeho podielu. Žalovaný v konaní nepreukázal žiadnym hodnoverným dokladom inú hodnotu vodných stavieb. Žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného považoval súd za dôvodnú a žalovanému uložil povinnosť ho vydať. Na námietku premlčania vznesenú zo strany žalovaného neprihliadol, nakoľko medzi stranami sa jednalo o vzťah synalagmatický a nárok žalovaného voči žalobcom neexistoval (§ 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

3. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 29. novembra 2017, sp. zn. 15Co/685/2015 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v prvom výroku o povinnosti žalovaného zaplatiť žalobcom 1/ až 6/ istinu s príslušenstvom potvrdil (I.), v druhom výroku o trovách konania zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (II.), vyslovil, že žalobcovia 1/ až 6/ majú nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100% (III.).

4. Odvolací súd dospel k záveru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie je v prvom výroku vecne správne a v plnom rozsahu sa stotožnil s odôvodnením rozhodnutia, argumentáciou žalobcov v konaní, ako aj v podanom vyjadrení žalobcov k odvolaniu žalovaného. Za nedôvodnú vyhodnotil námietku žalovaného ohľadom neoznačenia bývalej manželky žalobcu 1/ za stranu sporu, keď z vykonaného dokazovania v konaní, sp. zn. 17C/9/2006 vyplynulo, že spoluvlastníkom vodných stavieb sa stal iba žalobca 1/ a nie jeho bývalá manželka, pričom i z listinných dôkazov vyplynulo, že finančné prostriedky, ktoré spadali do režimu BSM boli medzi nimi vyporiadané v rámci režimu BSM. Pokiaľ žalovaný namietal, že finančné príspevky mali predstavovať kúpnu cenu za pozemky, odvolací súd túto námietku neuznal, nakoľko považoval za nelogické, aby strany sporu uzatvárali ďalšie zmluvy o združení. Okrem toho žalovaný nemohol ponúkať na predaj pozemky s inžinierskymi sieťami v septembri 2000, keď tie neboli ešte vystavané a prvé povolenie na ich výstavbu bolo vydané až v marci 2001. Z vykonaného dokazovania bolo nepochybne preukázané, že žalovaný realizoval stavby vodných diel pre žalobcov, ku ktorým až súd určil spoluvlastníctvo, a to jednak žalobcom, ako aj žalovanému. V konaní bolo jednoznačne preukázané aj to, že hodnota týchto vodných stavieb bola 4 996 994,-Sk (165 869,81 eur). Hodnota jedného spoluvlastníckeho podielu predstavovala 8 729,99 eur, z čoho jednoznačne vyplývalo, že finančné prostriedky, ktoré žalobcovia poskytli žalovanému, prevyšovali ich spoluvlastnícky podiel, a to práve o sumu, ktorá predstavuje rozdiel medzi finančným vkladom a hodnotou spoluvlastníckeho podielu. Uvedené finančné prostriedky boli žalovanému poskytnuté výlučne za účelom vybudovania inžinierskych sietí, ktoré predstavovali aj vodné stavby, ktoré boli predmetom konania ohľadom určenia spoluvlastníckeho podielu k uvedeným nehnuteľnostiam. Uvedené skutočnosti jednoznačne vyplývali zo zmlúv o združení, ktoré strany uzatvorili, a ktoré boli vyhodnotené ako neplatné. Správne potom okresný súd právne posúdil vec s poukazom na ust. § 451 Občianskeho zákonníka, s tým, že rozdiel medzi vloženými

finančnými prostriedkami zo strany žalobcov, ktoré odovzdali žalovanému na vybudovanie týchto vodných stavieb a hodnotou ich spoluvlastníckeho podielu predstavoval bezdôvodné obohatenie na strane žalovaného, ktoré bol žalovaný povinný žalobcom vydať. Pokiaľ išlo o námietku premlčania, odvolací súd uviedol, že podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka platí, že ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihladne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'. Citované ustanovenie dopadá na všetky prípady, kde synalagmatický vzťah vznikol zo zákona. Ak tomu tak je, možnosť účinne vzniesť námietku premlčania je podľa citovaného ustanovenia obmedzená. Súd môže na takúto námietku prihliadnuť len vtedy, ak môže námietku premlčania vzniesť aj druhý účastník zmluvy. Nie je rozhodujúce, či druhá zmluvná strana takúto námietku vzniesla, ale iba to, či tak mohla urobiť. Súd nemohol prihliadnuť na námietku premlčania v predmetnom konaní, keďže žalobcovia nemohli vzniesť námietku premlčania. Právna úprava tieto prípady výslovne rieši spôsobom zodpovedajúcim spravodlivému vyporiadaniu medzi účastníkmi zmluvy. Podľa názoru odvolacieho súdu v danej veci sa medzi stranami sporu jednalo o vzájomné plnenie zo zmluvy, ktorá bola neskôr vyhlásená za neplatnú, na základe ktorej žalobcovia poskytli žalovanému finančné prostriedky, za ktoré žalovaný reálne vybuďoval vodné stavby. Obidve zmluvné strany si teda poskytli navzájom vzájomné plnenia, medzi stranami sporu sa jednalo o vzťah synalagmatický a neexistoval tu nárok žalovaného voči žalobcom, voči ktorému by mohli vzniesť námietku premlčania, a preto správne okresný súd v posudzovanej veci aplikoval ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

5. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého odvodzoval z ust. § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Navrhol rozsudok odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Mal za to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola ešte riešená. Takouto otázkou je otázka možnej aplikácie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka v kontexte neplatnosti zmluvy o združení. Mal za to, že v danej veci na premlčanie nebolo možné aplikovať ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Cit. ustanovenie totiž dopadá len na prípady synalagmatických záväzkov, čo v danom prípade nenastalo. V danej veci neexistovali vzájomné nároky účastníkov zrušenej zmluvy. Cit. ustanovenie sa tiež nevzťahuje na prípady, keď zo zrušenej zmluvy dostala plnenie iba jedna strana, pričom v danom prípade neplatná zmluva o združení nebola synalagmatickou zmluvou. V ďalšom namietal nesprávne právne závery súdov v otázke výlučnej aktívnej legitimácie žalobcu 1/ v konaní, keď za nesprávne považoval odvodenie (stotožnenie) výlučnej aktívnej legitimácie žalobcu 1/ v konaní o vydanie bezdôvodného obohatenia od výlučnej aktívnej legitimácie žalobcu 1/ v konaní o určenie vlastníckeho práva. Poukázal na to, že žalobca 1/ v konaní o určenie vlastníckeho práva a ani v konaní o vydanie bezdôvodného obohatenia nepreukázal, že vyporiadanie BSM s jeho bývalou manželkou, ktorá tiež uzatvárala zmluvu o združení, bolo vyporiadanie tak, že jej pohľadávka prešla do výlučného vlastníctva žalobcu 1/. Za nesprávne považoval i právne posúdenie výšky bezdôvodného obohatenia, keď mal za to, že žalobca 1/ nie je vlastníkom celej pohľadávky z vyššie uvádzaných dôvodov (súdy navyše nesprávne posúdili výšku bezdôvodného obohatenia iba na podklade výňatku zo znaleckého posudku). Súdy ďalej nesprávne určili aj osobu pasívne legitimovanú, nakoľko na žiadnom z pokladničných dokladov sa nenachádza označenie dovolateľa, ako M. M.-R., ale R. realitná kancelária.

Preto nemožno súhlasiť s tým, že boli preukázané úhrady finančných príspevkov na výstavbu priamo žalovanému. Napokon súdy nesprávne právne posúdili otázku vzniku bezdôvodného obohatenia z neplatného právneho úkonu, t. j. zmlúv o združení, keďže neplatný právny úkon mal náležitosti iného (platného) právneho úkonu, t. j. zmluvy o dielo.

6. Žalobcovia 1/ až 6/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je prípustné a tiež dôvodné.

8. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP.

9. Žalovaný prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Cit. ustanovenie dopadá na situáciu, v ktorej určitá právna otázka ešte nebola dovolacím súdom riešená (preto ani nedošlo k ustáleniu jeho rozhodovacej praxe).

10. V danom prípade, žalovaný za nosnú, označil právnu otázku dovolacím súdom doposiaľ neriešenú, a to „*otázku možnej aplikácie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka v kontexte neplatnosti zmluvy o združení*“. Mal za to, že v danej veci nemali súdy v konaní aplikovať na premlčanie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Cit. ustanovenie totiž dopadá len na prípady synalagmatických záväzkov, čo v danom prípade nenastalo. V danej veci totiž neexistovali vzájomné nároky účastníkov zrušenej zmluvy. Cit. ustanovenie sa tiež nevzťahuje na prípady, keď zo zrušenej zmluvy dostala plnenie iba jedna strana, pričom v danom prípade neplatná zmluva o združení nebola synalagmatickou zmluvou.

11. Pri posudzovaní prípustnosti dovolania z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP považoval dovolací súd za podstatné to, či táto otázka, od vyriešenia ktorej záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, bola alebo nebola v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená. Dospel pritom k záveru, že uvedená právna otázka nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená, a preto je dovolanie žalovaného v danom prípade procesne prípustné. Dovolací súd ďalej skúmal, či dovolaateľ dôvodne odvolaciemu súdu vytýka, že jeho rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, tak ako to v dovolaní namieta.

12. Podľa § 451 ods. 1 Občianskeho zákonníka, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať.

Podľa § 451 ods. 2 Občianskeho zákonníka, bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

Podľa § 457 Občianskeho zákonníka, ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

Podľa § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka, právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil. Najneskôr sa právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia premlčí za tri roky, a ak ide o úmyselné bezdôvodné obohatenie, za desať rokov odo dňa, keď k nemu došlo.

Podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'.

13. Ak sa strana sporu dovoľá premlčania, nemôže súd premlčané právo (nárok) priznať. Žalobu v takom prípade zamietne. S uplatnenou námietkou premlčania sa súd vysporiada tak, že žalobu zamietne bez toho, aby skúmal, či uplatnené právo veriteľa existuje alebo nie (R 29/1983). Nakoľko platí, že pri dôvodne uplatnenej námietke premlčania súd už neskúma, či uplatnené právo existuje alebo nie a žalobu bez ďalšieho zamietne, dovolací súd (bez zreteľa na zvyšné dôvody dovolateľom namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci súdmi nižších inštancií) sa predovšetkým zaoberal dôvodnosťou dovolacieho dôvodu, ktorým žalovaný namietal nesprávnu aplikáciu ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka na prípad premlčania nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia z neplatnej Zmluvy o združení, uzavretej medzi stranami sporu.

14. V danej veci súdy nižších inštancií zistili, že žalobcovia odkúpili od žalovaného pozemky v lokalite „S. s.“ v B. za účelom výstavby rodinných domov, avšak k týmto neboli vybudované žiadne inžinierske siete. Z tohto dôvodu v priebehu rokov 1998 až 2004 uzavreli so žalovaným samostatné zmluvy o združení v zmysle ustanovenia § 829 a nasledujúcich Občianskeho zákonníka. Účelom týchto združení malo byť vybudovanie inžinierskych sietí v danej lokalite, a to konkrétne rozvodov vody, kanalizácie, čističky odpadových vôd, rozvodov elektrickej energie VN a NN, ako aj prístupových komunikácií k jednotlivým rodinným domom. Na základe takýchto zmlúv o združení boli žalovanému jednotlivými žalobcami uhradené finančné príspevky na vybudovanie týchto inžinierskych sietí. Žalovaný z týchto príspevkov zabezpečil vybudovanie vodných stavieb, označených ako SO 001-ČOV, SO 002-vodovod, SO 003-splásková kanalizácia, SO 004-tlaková kanalizácia a SO 006-kanalizačné domové prípojky, ďalej označované ako vodné stavby. Rozvody elektrickej energie neboli vybudované, nakoľko tieto boli vybudované priamo dodávateľom elektrickej energie a výlučne na jeho náklady. Prístupové komunikácie taktiež neboli vybudované. V zmysle uzavretých Zmlúv o združení (čl. II bod 3) žalobcovia nemali nadobudnúť žiadny podiel na majetku získaný spoločnou činnosťou. Žalovaný

po kolaudácii inžinierskych sietí (ktoré mali byť realizované dodávateľskými organizáciami na základe zmlúv o zhotovení diela - čl. IV. bod 3) mal následne tieto sám prevádzkovať alebo ich odovzdať bezplatným prevodom (čl. IV. bod 2). Žalobcovia (z dôvodu, že sa nestali vlastníkami inžinierskych sietí, ktorých vybudovanie hradili z vlastných príspevkov) považovali takto uzavreté Zmluvy o združení za neplatné a obrátili sa na súd so žalobou o určenie ich spoluvlastníckych podielov k nim. Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom z 20. decembra 2011 (právoplatným dňom 3. marca 2012) určil spoluvlastnícke podiely žalobcov na týchto vodných stavbách, u každého v podiele 1/20. V tomto konaní sa žalobcovia následne domáhali vydania bezdôvodného obohatenia, predstavujúceho u každého sumu rovnajúcu sa výške rozdielu medzi jeho finančným vkladom a hodnotou jeho spoluvlastníckeho podielu, ktorú súd konštantne ustálil na sumu 8 729,99 eur (pri celkovej hodnote vodných stavieb 165 869,81 eur). Rozdiel medzi vloženými finančnými prostriedkami zo strany jednotlivých žalobcov, ktoré odovzdali žalovanému na vybudovanie týchto vodných stavieb a hodnotou ich spoluvlastníckeho podielu, tak mal predstavovať bezdôvodné obohatenie na strane žalovaného, ktoré bol žalovaný povinný žalobcom vydať. Žalovaný o. i. vzniesol v konaní námietku premlčania, na ktorú súdy neprihliadli, s odkazom na ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, vychádzajúc zo záveru, že „v danej veci išlo o synalagmatický vzťah, z ktorého však nevyplýval žiaden nárok žalovaného voči žalobcom, voči ktorému by mohli žalobcovia namietat' premlčanie“, resp. „súd nemohol prihliadať na námietku premlčania vznesenú žalovaným, nakoľko ani žalobcovia nemohli vzniesť námietku premlčania vo vzťahu k žalovanému“.

15. Dovolací súd nepovažuje vyššie uvedené závery (ohľadne aplikácie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka) súdov nižších inštancií za správne. Dovolací súd poukazuje na to, že účelom uzavretých Zmlúv o združení bolo združenie finančných prostriedkov na vybudovanie inžinierskych sietí (t. j. vytvorenie možnosti pre napojenie rodinných domov žalobcov na pitnú vodu, kanalizáciu a elektrickú energiu) na odpredaných pozemkoch (čl. I.). Jednotliví žalobcovia sa na podklade uzavretých Zmlúv zaviazali žalovanému odovzdať finančné prostriedky v dohodnutých výškach. Správou takto vložených finančných prostriedkov, výkonom odborných činností, sprostredkovaním a nakladaním s týmito prostriedkami, s cieľom dosiahnuť dohodnutý účel, bol poverený žalovaný (čl. II.). V Zmluvách bolo ďalej dojednané, že jednotliví žalobcovia nezískajú žiadny podiel na takto vytvorenom majetku (inžinierskych sieťach), resp. že ich podiel na majetku získaný spoločnou činnosťou bude 0% (čl. II.). Z finančných prostriedkov, ktoré jednotliví žalobcovia vložili na vybudovanie inžinierskych sietí, sa mali hradit' projektové práce, inžinierska činnosť, iné súvisiace náklady, rozvody pitnej a požiarnej vody (bez domových prípojok z hlavného rozvodu), hlavné rozvody splaškovej kanalizácie, vrátane čistiarne odpadových vôd, rozvody VN a NN elektrických energií a pod. (čl. III.). Bolo dohodnuté, že po kolaudácii inžinierskych sietí tieto bude prevádzkovať žalovaný alebo ich odovzdá bezplatným prevodom (čl. IV.). Inžinierske siete mali byť realizované dodávateľskými organizáciami na základe zmlúv o zhotovení diela, pričom výber dodávateľov mal zabezpečovať žalovaný (čl. IV.).

16. Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka dopadá na prípady vzájomných (synalagmatických) záväzkov vydania bezdôvodného obohatenia z neplatnej či zrušenej zmluvy (§ 457 Občianskeho zákonníka), keď na jednej strane stojí právo, ktoré sa premlčí (napr. právo na peňažné plnenie) a na druhej strane nepremlčateľné právo (napr. vlastnícke právo). Napr.

v prípade kúpnej zmluvy nie je vydanie veci pre nepremlčateľnosť vlastníckeho práva ohrozené uplynutím premlčacej lehoty, zatiaľ čo právo na vydanie peňažného plnenia premlčaniu podlieha. Ustanovenie § 107 ods. 3 cit. zákona možno aplikovať iba na tie prípady, kde podľa zmluvy každý z účastníkov (nie iba jeden) niečo dostal, a teda je povinný druhému účastníkovi pri neplatnosti alebo zrušení zmluvy vrátiť to, čo dostal (V 5/1986). Podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka platí, že ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'. Zákon tu vylučuje vznik neprípustnej nevyváženosti, ktorá by mohla vzniknúť typicky pri kúpnej zmluve, keď vydanie veci pre nepremlčateľnosť vlastníckeho práva nie je ohrozené uplynutím doby, zatiaľ čo právo na vydanie peňažného protiplnenia premlčaniu podlieha. Nemožno opomenúť, že v prípade, keď pre neplatnosť alebo zrušenie kúpnej zmluvy podáva žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia vlastník veci, nejde len o žalobu na vydanie bezdôvodného obohatenia, ale súčasne aj o žalobu vlastnícku a právo vlastnícke sa vzhľadom na ustanovenie § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka nepremlčuje. Na tom nič nemení skutočnosť, že pôvodný vlastník veci môže v takomto prípade svoje vlastnícke právo uplatniť len za podmienky, že sám ponúkne, prípadne je ochotný vrátiť plnenia, ktoré sám v rámci neplatnej alebo zrušenej zmluvy dostal (rozsudok NS ČR, sp. zn. 3 Cz 3/1975). Ustanovenia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka o premlčaní povinnosti vrátiť si vzájomné plnenia možno aplikovať iba v prípadoch, v ktorých na jednej strane stojí právo vlastnícke oproti inému právu. Týka sa iba prípadov synalagmatických záväzkov, keď na jednej strane stojí právo, ktoré sa premlčuje a na druhej strane je nepremlčateľné právo, teda prípady, kedy oproti sebe stojí právo na vydanie peňažného plnenia voči vlastníckemu právu, teda jedinému majetkovému právu, ktoré sa podľa Občianskeho zákonníka nepremlčuje (s výnimkou práv z vkladov na vkladných knižkách po dobu trvania vkladového vzťahu - § 100 ods. 3 Občianskeho zákonníka). Možnosť druhého účastníka vzniesť námietku premlčania podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka je potrebné vzťahovať na všeobecnú právnu situáciu, či by druhý účastník mal možnosť namietat' premlčanie, keby prvý účastník nevrátil to, čo dostal.

17. Ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (v spojení s § 457 cit. zákona) možno teda aplikovať len v prípade, keď medzi účastníkmi vznikol synalagmatický (vzájomný) vzťah. O synalagmatický záväzok v zmysle cit. ustanovenia nešlo v posudzovanej veci už z tohto dôvodu, že žalobcom nebolo (v danom prípade na základe uzavretých Zmlúv o združení) poskytnuté zo strany žalovaného žiadne protiplnenie - žalobcovia síce odovzdali žalovanému finančné prostriedky v dohodnutých výškach, ale žalovaný za ne nebol povinný poskytnúť žalobcom žiadne plnenie (za tieto prostriedky mal iba zabezpečiť vybudovanie inžinierskych sietí pre potreby rodinných domov žalobcov). Žalobcom preto nevznikla povinnosť na základe neplatných zmlúv vydať čokoľvek žalovanému, a preto sa nemôžu úspešne dovolávať aplikácie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (navyše, k týmto sieťam súdy určili spoluvlastnícke podiely jednotlivým žalobcom).

18. Ustanovenie § 107 ods. 3 nemožno aplikovať ani na prípady, ak voči sebe stoja dve premlčateľné práva (napr. vzájomné práva na peňažné plnenie). Cit. ustanovenie nemožno ďalej aplikovať ani na námietky premlčania smerujúce proti iným nárokom, hoci aj súvisiace s nárokmi podľa ustanovenia § 457 Občianskeho zákonníka (napr. nárok osoby vydávajúcej predmet

bezdôvodného obohatenia na náhradu nákladov, ktoré naň vynaložila po dobu jeho užívania, či nárok na náhradu znehodnotenia vydávanej veci). Tu nejde o nároky vzájomne podmienené nárokom druhého účastníka z neplatnej kúpnej zmluvy, ale o nároky samostatné - vzhľadom na vzájomné nároky uvedené v ustanovení § 457 Občianskeho zákonníka - a nemajú synalagmatický charakter.

19. Pri aplikácii ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka bolo preto v prvom rade úlohou súdov posúdiť (vyhodnotiť), či neplatne uzavreté Zmluvy o združení mali synalagmatický charakter, a teda, či na oboch stranách boli dohodnuté vzájomné (podmienené) plnenia, t. j. či plneniam poskytnutým žalobcami (poskytnutie finančných prostriedkov) zodpovedalo (existovalo) protiplnenie žalovaného (t. j. či žalovaný na základe uzavretých Zmlúv o združení žalobcom niečo poskytol). Následne bolo potrebné skúmať, či tieto nároky, vzájomne podmienené nárokom druhého účastníka, boli takého charakteru, že by na jednej strane stálo právo, ktoré sa premlčovalo (napr. právo na peňažné plnenie) a na druhej strane stálo právo nepremlčateľné. Dovolací súd je názoru, že neplatne uzavreté Zmluvy o združení nevykazovali charakter synalagmatických záväzkov. V danej veci žalobcom (z dôvodu neplatnosti týchto Zmlúv) vznikol iba jednostranný nárok na vrátenie finančných prostriedkov (žalovaný sa totiž v zmysle uzavretých Zmlúv nestal vlastníkom vybudovaných inžinierskych sietí (iba ich mal spravovať), resp. žalobcovia na podklade uzavretých Zmlúv na neho nepreviedli vlastnícke právo k nim, čo napokon deklarovali i sudy v konaní, sp. zn. 17C/9/2006, keď ustanovenie týchto Zmlúv ohľadne nadobudnutia 0%-neho podielu žalobcov na majetku získaného spoločnou činnosťou považovali za neplatné, pričom vychádzali z toho, že vlastníkom inžinierskych sietí je ten, kto ich vybudoval na svoje náklady (§ 132 Občianskeho zákonníka), a teda žalovaný nemohol na základe neplatných Zmlúv od žalobcov dosiahnuť vrátenie niečoho, čo im na základe týchto Zmlúv neposkytol (nedal). Inak povedané, nemohol sa domáhať vrátenia niečoho, čo ani nedal (nepreviedol a pod.). Na základe uzavretých Zmlúv bol totiž iba poverený prijaté finančné prostriedky spravovať a zabezpečiť, aby za ne došlo k vybudovaniu dohodnutých inžinierskych sietí (t. j. zabezpečiť projektovú dokumentáciu, vyhľadať dodávateľov, uzavrieť s nimi zmluvy o dielo a pod.), vedúcich k rodinným domom žalobcov (nemal však povinnosť poskytnúť žalobcom za tieto prostriedky žiadne priame plnenie). Konanie o určenie (spolu)vlastníckeho práva k sieťam nemalo žiaden súvis s konaním o vydanie bezdôvodného obohatenia na základe neplatne uzavretých Zmlúv o združení. Žalobcovia sa stali (spolu)vlastníkmi vybudovaných inžinierskych sietí tým, že tieto boli vybudované na ich náklady (teda dostali to, za čo si zaplatili). Nedošlo tu však k (na)vráteniu vlastníckeho práva zo žalovaného na žalobcov, titulom vrátenia si vzájomných plnení, z neplatných Zmlúv. Podľa uzavretých Zmlúv o združení žalovaný (a ani žalobcovia) nenadobudli vlastnícke právo k sieťam. Žalovaný sa len zaviazal vyvíjať činnosť k vybudovaniu sietí a zaviazal sa ich v ďalšom prevádzkovať (v danej veci však nešlo o nároky vyplývajúce z prevádzkovania sietí). Žalovaný teda neposkytol žalobcom žiadne plnenia, ktoré by mohol žiadať (na)vrátiť titulom neplatných Zmlúv (§ 457 Občianskeho zákonníka), a ktoré by sa nepremlčovali. V danom prípade sa tak nejedná o synalagmatický záväzok - vzájomnú podmienenosť plnení. O tú by v danej veci išlo v prípadoch, ak by napr. žalobcom z neplatných Zmlúv vznikla povinnosť (na)vrátiť žalovanému vlastnícke právo k inžinierskym sieťam (ako právo premlčaniu nepodliehajúce) a na druhej strane žalovanému povinnosť vrátiť poskytnuté finančné prostriedky (ako právo

premlčaniu podliehajúce), alebo naopak, ak by povinnosti žalovaného na(vrátiť) žalobcom premlčaniu nepodliehajúce vlastnícke právo k týmto sieťam korešpondovala povinnosť žalobcov na vrátenie ním poskytnutých finančných prostriedkov na ich vybudovanie (ani o jeden z týchto prípadov v danej veci nešlo). Ako však už bolo uvedené, na podklade týchto Zmlúv nebolo prevedené (nevzniklo) vlastnícke právo k sieťam ani na žalovaného, ani na žalobcov. Žalobcom preto nič nebránilo domáhať sa svojich nárokov z bezdôvodného obohatenia, a to v lehotách podľa § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka, s tým, že ust. § 107 ods. 3 cit. zákona (pre neexistenciu synalagmatických záväzkov) na posudzovaný prípad nedopadá.

20. S poukazom na uvedené, bolo potom potrebné vyhodnotiť i to, o akú skutkovú podstatu bezdôvodného obohatenia v danej veci skutočne išlo. Ak by totiž išlo o skutkovú podstatu vydania bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka (t. j. titulom neplatných Zmlúv), žalobcovia by boli oprávnení sa domáhať vrátenia finančných prostriedkov v celých ich výškach, nakoľko Zmluvy boli od počiatku absolútne neplatné a bezdôvodným obohatením by sa potom stali tieto finančné prostriedky v celej ich výške. Nakoľko však boli za tieto prostriedky inžinierske siete aj reálne vybudované (navyše bolo i právoplatne rozhodnuté, že tieto sú v podielovom spoluvlastníctve žalobcov), je namieste skôr otázka vzniku bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného iba ohľadne finančných prostriedkov, prevyšujúcich náklady na vybudovanie týchto inžinierskych sietí. Ohľadne nich sa však žalovaný bezdôvodne neobohatil titulom neplatných Zmlúv, ale titulom plnenia bez právneho dôvodu, kedy na ich ďalšie zadržiavanie (nevrátenie žalobcom) nemal právny dôvod. I samotné správanie žalobcov smerovalo iba k tomu, aby im žalovaný vrátil poskytnuté finančné prostriedky len vo výške prevyšujúcej hodnotu ich spoluvlastníckych podielov. Nežiadali teda vrátenie všetkých finančných prostriedkov, ale iba tých, ktoré žalovanému zostali po vyplatení (úhrade) všetkých nákladov na vybudovanie sietí, keďže v zmysle právoplatných rozhodnutí súdov sa žalobcovia stali podielovými spoluvlastníkmi týchto sietí, a teda za časť odovzdaných peňazí nadobudli spoluvlastnícke podiely k nim (nie však navrátením ich vlastníctva od žalovaného, ale tým, že to boli ich prostriedky, za ktoré boli siete vybudované - žalobcovia sa teda stali podielovými spoluvlastníkmi novej veci - vybudovaním stavby v zmysle § 132 Občianskeho zákonníka). Aj keď z kolaudačného rozhodnutia k týmto vodným stavbám vyplynulo, že ich užívanie sa povoľuje pre žalovaného, týmto automaticky nevzniklo vlastnícke právo k nim v prospech žalovaného, ale bol tým nanajvýš daný naliehavý právny záujem žalobcov na určení ich spoluvlastníckych podielov (čomu napokon súdy i vyhověli).

21. S uvedeným rozlišovaním skutkových podstát bezdôvodného obohatenia potom úzko súvisí i otázka aplikácie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, ako i otázka začiatku plynutia premlčacích lehôt pre uplatnenie nárokov na vydanie bezdôvodného obohatenia. Je potrebné si uvedomiť, že pokiaľ by žalované plnenia vychádzali zo skutkovej podstaty bezdôvodného obohatenia „*plnenia bez právneho dôvodu*“, bola by na takýto prípad aplikácia ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka vylúčená (cit. ustanovenie možno totiž aplikovať len na prípady bezdôvodného obohatenia titulom neplatnej alebo zrušenej zmluvy). V takomto prípade by však k bezdôvodnému obohateniu na strane žalovaného (ohľadne finančných prostriedkov prevyšujúcich náklady na vybudovanie sietí) došlo až v okamihu,

kedy by už poskytnuté finančné prostriedky žalobcov prestali slúžiť na financovanie vybudovania dohodnutých inžinierskych sietí (t. j. v čase, kedy si ich žalovaný bezdôvodne [bez právneho titulu], po uhradení nákladov na vybudovanie sietí, ponechal). Uvedený okamih by bol potom v danej veci rozhodný i pre začiatok plynutia objektívnej (a po nadobudnutí vedomosti žalobcami o samotnom rozsahu bezdôvodného obohatenia) i subjektívnej premlčacej lehoty. Samotná výška bezdôvodného obohatenia by sa následne odvíjala od výšky skutočne vynaložených nákladov na vybudovanie týchto sietí (bezdôvodným obohatením by sa stali tieto prostriedky vo výške prevyšujúcej náklady na vybudovanie sietí), a nie od hodnoty spoluvlastníckych podielov k nim (hodnota spoluvlastníckych podielov by bola významná napr. pri zrušení a vyporiadaní podielového spoluvlastníctva k nim). Takto určená výška bezdôvodného obohatenia (ako rozdiel medzi poskytnutými finančnými prostriedkami a nákladmi na vybudovanie sietí) by sa následne medzi jednotlivých žalobcov rozdelila podľa výšky nimi poskytnutých vkladov (finančných prostriedkov). Na každého žalobcu by tak pripadla suma (nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia) vo výške pomeru medzi zostatkom finančných prostriedkov (ako rozdielu medzi poskytnutými finančnými prostriedkami a nákladmi na vybudovanie sietí) a výškou nimi poskytnutých vkladov (finančných prostriedkov). Ako však bolo uvedené, na prípady bezdôvodného obohatenia titulom „*plnenia bez právneho dôvodu*“ by sa ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka nevzťahovalo. Cit. ustanovenie by sa však nevzťahovalo ani na prípady vydania bezdôvodného obohatenia titulom neplatných Zmlúv o združení (§ 457 Občianskeho zákonníka), nakoľko (ako už bolo uvedené vyššie), tieto v posudzovanej veci nepredstavovali synalagmatické záväzky (k tomu pozri bod 26 tohto rozhodnutia). Preto i v tomto prípade by sa nároky na vydanie bezdôvodného obohatenia premlčovali v lehotách podľa § 107 ods. 1, 2 Občianskeho zákonníka.

22. Vzhľadom na opodstatnenosť námietky dovolateľa, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení v takej otázke (otázke aplikácie ust. § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka i na prípad neplatných Zmlúv o združení nevykazujúcich charakter synalagmatických záväzkov), ktorá bola podkladom pre záver o tom, že na námietku premlčania vznesenú žalovaným nebolo možné v konaní prihliadať (a ktorá nebola v doterajšej rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená), najvyšší súd uzatvára, že dovolanie žalovaného je nielen prípustné, ale tiež dôvodné.

14.**R O Z H O D N U T I E**

Obsah žaloby nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami – opísaním skutkového deja (causa petendi). Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami v žalobe. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. novembra 2020, sp. zn. 7 Cdo 268/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Okresný súd Žilina (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 21. júna 2018 č. k. 41Csp/273/2017-146 zamietol žalobu žalobkyne s tým, že žalovanému 1/ priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov konania a žalovanému 2/ nepriznal nárok na náhradu trov konania.

1.1. Žalobu posúdil v súlade s § 137 písm. d) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) ako žalobu o určenie právnej skutočnosti. Dospel k záveru, že predmetná žaloba je procesne neprípustná, nakoľko sa nejedná o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu. Žalobkyňa sa nedomáhala určenia neplatnosti predmetnej zmluvy ako spotrebiteľ a ani sa v danom spore nejedná o spotrebiteľskú vec. Ďalej konštatoval, že na požadovanom určení neplatnosti právneho úkonu nebol daný ani naliehavý právny záujem (§ 137 písm. c) CSP). Ne/existenciou naliehavého právneho záujmu sa bližšie nezaoberal z dôvodu, že primárnou príčinou zamietnutia žaloby bola procesná neprípustnosť. O trovách rozhodol s poukazom na ustanovenie § 255 ods. 1 CSP v spojení s § 262 ods. 1 CSP.

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom zo 14. februára 2019 sp. zn. 9Co/329/2018 (ďalej aj „napadnuté odvolacie rozhodnutie“) rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti potvrdil a vo výroku o náhrade trov konania zmenil prvostupňový rozsudok tak, že žalovaným 1/ a 2/ (ďalej spolu aj „žalovaní“) náhradu trov prvoinstančného konania nepriznal. Žalovaným nepriznal ani náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. Žalobkyňa sa domáhala neplatnosti právneho úkonu z titulu, že jej manžel podpísal Zmluvu o spotrebiteľskom úvere, Zmluvu o revolvingovom spotrebiteľskom úvere a vydanie kreditnej karty a Rámcovej zmluvy o poskytovaní kreditných služieb zo dňa 15. apríla 2015 v jej mene. Takáto žaloba, ako správne uviedol súd prvej inštancie, spadá pod ustanovenie § 137 písm. d) CSP, v zmysle ktorého žalobou možno požadovať, aby súd rozhodol o určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ to nevyplýva

z osobitného predpisu (najmä z hmotného práva), nie je možné domáhať sa určenia právnej skutočnosti (napr. že právny úkon je neplatný). Ak takého predpisu niet, nie je možné žalovať neplatnosť právneho úkonu, ale je potrebné formulovať petit na určenie, či tu právo je, alebo nie je. Žalobkyňa v odvolacom konaní nenamietala postup súdu, pri ktorom vyhodnotil podanú žalobu ako žalobu na určenie právnej skutočnosti, rovnako ani netvrdila, ktorá právna norma umožňuje určenie neplatnosti predmetného právneho úkonu a ani nemohla, keďže ku dňu vyhlásenia rozsudku neexistoval takýto právny predpis, ktorý by výslovne pripúšťal žalobu o určenie ne/platnosti zmluvy.

2.2. Pokiaľ odvolateľka v priebehu celého konania tvrdila, že zmluvu, ktorej neplatnosti sa domáha, nikdy nepodpísala, v takomto prípade sa jedná o absolútnu neplatnosť právneho úkonu voči jej osobe, z ktorého potom pre ňu nevyplývajú žiadne povinnosti a v prípade, ak by sa žalovaný 1/ domáhal voči jej osobe plnenia, musel by súd prejudiciálne skúmať platnosť, resp. neplatnosť právneho úkonu. Za takéhoto stavu je potom zrejmé, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na požadovanom právnom určení (žaloba na plnenie predchádza žalobe na určenie), a preto odvolací súd, ako je už vyššie uvedené, napadnutý rozsudok potvrdil.

2.3. K pochybeniu zo strany súdu prvej inštancie ale došlo pri rozhodovaní o náhrade trov konania, a preto odvolací súd v tejto časti napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalovaným náhradu trov konania nepriznal postupujúc podľa ustanovenia § 257 CSP. Z tých istých dôvodov odvolací súd žalovaným nepriznal ani trovy odvolacieho konania. Posúdenie právneho záujmu na požadovanom určení výlučne záviselo od úvahy súdu, v čom videl odvolací súd dôvody osobitného zreteľa pre nepriznanie trov konania, aj keď boli v konaní úspešní. Nepriznanie náhrady nemôže spôsobiť existenčné problémy ani jednej z úspešných strán, na ktorú okolnosť odvolací súd taktiež prihliadol.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie podľa § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. b/ CSP a navrhla, aby dovolací súd napadnuté rozsudky nižších súdov zrušil.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f/ CSP dovolací súd aj za pomoci ustanovenia § 124 ods. 1 CSP ustálil, že žalobkyňa ako dôvod zmätočnosti namietala, že (i) v tomto prípade predstavuje určovacia žaloba jediný a možný prostriedok obrany, ktorým sa môže žalobkyňa voči žalovanej 1/ účinne brániť. Ďalej uviedla, že nie je možné od žalobkyne spravodlivo požadovať, aby len nečinne čakala, kým si proti nej žalovaná 1/ neuplatní pohľadávku, a to aj z dôvodu, že žalobkyňa ako dlžník sa nachádza v úverovom registri a preto si ani nemôže vybaviť žiadny úver, (ii) súd prvej inštancie nevykonal v konaní dokazovanie, keďže dospel k záveru o potrebe zamietnutia žaloby pre jej procesnú neprípustnosť a (iii) napriek odvolacím dôvodom odvolací súd jej neposkytol žiadnu súdnu ochranu.

3.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP žalobkyňa za podstatnú považovala otázku, či v posudzovanom právnom vzťahu môže žalobkyňa navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov, ktoré nemožno dosiahnuť iným právnym prostriedkom, a či sa požadovaným určením dosiahne pevný základ pre právne vzťahy účastníkov sporu a predíde sa návrhu na plnenie. V tejto súvislosti ďalej uviedla, že úmyslom zákonodarcu pri koncipovaní § 137 CSP bolo, aby sa zabránilo žalobám, ktoré s konečnou platnosťou nevyriešia vzťahy medzi účastníkmi a vyvolávajú (alebo môžu vyvolať) ďalšie spory. Uvedené však nie je tento prípad, nakoľko v tomto spore budú vzťahy medzi

účastníkmi vyriešené, a to s konečnou platnosťou. Podľa jej názoru nie je spravodlivé od žalobkyne požadovať, aby len nečinne čakala, kým si žalovaný 1/ voči nej uplatní pohľadávku, pretože sa žalobkyňa ako dlžník nachádza v úverovom registri, ktorý obsahuje dlžníkov, ktorí nesplácajú svoje záväzky a v tomto sa môže nachádzať donekonečna. V takomto prípade si žalobkyňa nemôže vybaviť žiadny úver, nakoľko je/bude vedená ako neplatič z úveru, ktorý je vo vzťahu k nej absolútne neplatný. V jej prípade preto určovací výrok v zmysle žaloby bude predchádzať ďalším sporom a dôjde k odstráneniu právnej neistoty medzi stranami.

4. Žalovaná 1/ vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobkyne navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) dovolanie žalobkyne odmietol, keďže žalobkyňa neuviedla, v čom spočíva vada zmatečnosti (§ 420 písm. f/ CSP), ani v čom spočíva nesprávnosť právneho posúdenia (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP). Podľa jej názoru žalobkyňa v žalobe preukazovala naliehavý právny záujem na podanej žalobe, z čoho možno usudzovať, že dovolateľka považuje žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu za druh žaloby v zmysle § 137 písm. c/ CSP, avšak v tomto prípade je preukazovanie naliehavého právneho záujmu irelevantné, keďže žaloba o určenie právneho úkonu je žalobou podľa § 137 písm. d/ CSP (právny úkon je typickou právnou skutočnosťou). V ďalšom poukázala na jej výklad vzťahu § 40a Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) k § 137 písm. d/ CSP a uviedla, že ak žalobkyňa poukazovala na to, že je zaradená v úverovom registri, potom mala žalobkyňa formulovať iný žalobný petit. Pri žalobe podľa § 137 písm. d/ CSP sa neskúma naliehavý právny záujem na požadovanom určení neplatnosti, uzavrela žalovaná 1/.

4.1. Žalovaný 2/ sa k dovolaniu nevyjadril.

4.2. Žalobkyňa v replike k stanovisku žalovanej 1/ zopakovala svoju už tvrdenú argumentáciu bez uvedenia nových skutočností.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a zistil, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP). Dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je vo vzťahu k namietanej vade zmatečnosti dôvodné, preto je potrebné dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a ods. 2 CSP, § 450 CSP).

6. Podľa § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f)

súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Podľa § 421 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

10. Žalobkyňa uplatnila dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. K naplneniu tejto vady podľa dovolateľky došlo (okrem iného) postupom prvostupňového súdu, ktorým bola ňou podaná žaloba z procesných dôvodov zamietnutá a odvolacieho súdu, ktorý toto prvostupňové rozhodnutie potvrdil, a to bez toho, aby vo veci bolo vykonané navrhované dokazovanie a aby bola vec meritórne posúdená.

11. So zreteľom na vyššie uvedené dovolací súd skúmal, či postup odvolacieho súdu vykazoval znaky procesného postupu znemožňujúceho strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle CSP.

12. Podľa § 137 CSP žalobou možno požadovať, aby sa rozhodlo najmä o

- určení, či tu právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem; naliehavý právny záujem nie je potrebné preukazovať, ak vyplýva z osobitného predpisu, alebo (písm. c/)
- určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu (písm. d/).

12.1. Podľa § 40a OZ ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589 a § 701 ods. 1, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá.

12.2. Podľa § 145 ods. 1 OZ bežné veci týkajúce sa spoločných vecí môže vybavovať každý z manželov. V ostatných veciach je potrebný súhlas oboch manželov; inak je právny úkon neplatný.

12.3. Základný hmotnoprávny rámec spotrebiteľských zmlúv vyplýva z ustanovenia § 52 a nasl. OZ a zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“) a procesnoprávny rámec z ustanovenia § 290 a nasl. CSP.

13. Žalobkyňa sa podanou žalobou domáhala určenia neplatnosti spotrebiteľských zmlúv (zmluvy o spotrebiteľskom úvere, zmluvy o revolvingovom spotrebiteľskom úvere a vydanie kreditnej karty a Rámcovej zmluvy o poskytovaní kreditných služieb zo dňa 15. apríla 2015), v ktorých ako veriteľ figurovala žalovaná 1/ a ako dlžník žalovaný 2/ a spoludlžník žalobkyňa, a to z dôvodu, že tieto zmluvy žalobkyňa nepodpísala. Podpísať ich mal v jej mene manžel (žalovaný 2/). Formulácia petitu navádzala dojem procesného postupu podľa § 137 písm. d/ CSP. Vecne poukazovala na relatívnu neplatnosť právneho úkonu (§ 40a a § 145 ods. 1 OZ). Rovnako tak v žalobe poukazovala (aj) na existenciu naliehavého právneho záujmu spočívajúceho v tom, že ak by žalobkyňa túto žalobu nepodala, žalovaný 1/ ako veriteľ by si voči žalobkyni mohol uplatniť nárok na zaplatenie dlžnej sumy, vrátane príslušenstva. V tomto ohľade uviedla, že „[z]ákladná procesná podmienka dôvodnosti a úspešnosti určovacej žaloby podľa §-u 137 písm. c/ CSP ... je teda v prípade žaloby žalobcu splnená“. Zjednodušene povedané, hlavným zmyslom podanej žaloby bolo, aby žalobkyňa neniesla prípadnú zodpovednosť z uzavretých spotrebiteľských zmlúv, pretože ona žiadnu z týchto zmlúv nepodpísala (neuzavrela). V rámci podaného dovolania, ale tiež odvolania (bod 14) žalobkyňa argumentovala aj tým, že ako dlžník sa nachádza v úverovom registri a preto si ani nemôže vybaviť žiadny úver [bod 3.1.(i)].

14. V rámci podaného odvolania žalobkyňa v súvislosti s naliehavým právnym záujmom okrem iného argumentovala (aj) tým, že „[n]ie je možné od žalobkyne očakávať že bude len nečinne čakať kým si žalovaný 1/ voči nej neuplatní pohľadávku, nakoľko žalobkyňa ako dlžník sa nachádza v úverovom registri“. V replike k stanovisku žalovanej 1/ tiež uviedla, že „nemá žiadnu možnosť domáhať sa akejkoľvek súdnej ochrany, keď sa podľa názoru súdu prvej inštancie nemôže brániť určovacou žalobou, pričom podanie žaloby na plnenie taktiež neprichádza do úvahy“ (bod 5 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia).

14.1. Podľa názoru dovolacieho súdu bol obsah žaloby a petitu mäťuci (bod 13), hoci žalobkyňa bola kvalifikovane právne zastúpená (argument v neprospech strany žalobkyne, pozn.). Uvedenú rozpornosť však neodstránili ani nižšie súdy, ktoré primárne právne argumentovali procesnou neprípustnosťou žaloby podľa § 137 písm. d/ CSP (nakoľko sa nejedná o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu) a sekundárne procesnou neprípustnosťou žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP (nakoľko nebol preukázaný naliehavý právny záujem); prvostupňový súd tu uviedol, že otázkou naliehavého právneho záujmu sa bližšie nezaoberal, keďže k zamietnutiu žaloby došlo primárne v súvislosti s ustanovením § 137 písm. d/ CSP. Rovnako uviedol, že žalobkyňa sa nedomáhala určenia neplatnosti predmetnej zmluvy ako spotrebiteľ, ani sa v danom spore nejedná o spotrebiteľskú vec (body 13 a 14 odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia). Odvolací súd k otázke naliehavého právneho záujmu uviedol, že ak žalobkyňa predmetnú zmluvu nepodpísala, „v takomto prípade sa jedná o absolútnu neplatnosť právneho úkonu voči jej osobe, z ktorého potom pre ňu nevyplývajú žiadne povinnosti a v prípade, ak by sa žalovaný 1/ domáhal voči jej osobe plnenia, musel by súd prejudiciálne skúmať platnosť, resp. neplatnosť právneho úkonu. Za takéhoto stavu je potom zrejmé, že žalobkyňa nemá naliehavý právny záujem na požadovanom právnom určení (žaloba na plnenie predchádza žalobe na určenie)“. Už na tomto mieste dovolací súd poukazuje na nesprávny záver odvolacieho súdu, ktorý pripísal právnomu pravidlu, že žaloba na plnenie predchádza žalobe na určenie. Možnosť žaloby na plnenie (u žalovanej 1/) nepredchádza resp. nemusí predchádzať žalobe na určenie (u

žalobkyne). Inak povedané toto pravidlo by v okolnostiach posudzovanej veci platilo (iba) vtedy, ak by žaloba na plnenie bola v dispozícii žalobkyne, čo v danej veci nebolo možné. Na uvedenú okolnosť reagovala žalovaná aj v rámci odvolacieho konania (bod 14 in fine). V neposlednom rade odvolací súd nijakým spôsobom nereagoval na podstatnú výhradu žalobkyne súvisiacu s naliehavým právnym záujmom, že ako dlžník sa nachádza v úverovom registri (a preto si ani nemôže vybaviť žiadny úver).

15. Podľa § 129 ods. 1 až ods. 4 CSP ak ide o podanie vo veci samej alebo návrh na nariadenie neodkladného opatrenia alebo zabezpečovacieho opatrenia, z ktorého nie je zrejmé, čoho sa týka a čo sa ním sleduje, alebo ide o podanie neúplné alebo nezrozumiteľné, súd vyzve toho, kto podanie urobil, aby podanie doplnil alebo opravil v lehote, ktorá nemôže byť kratšia ako desať dní. V uznesení podľa odseku 1 súd uvedie, v čom je podanie neúplné alebo nezrozumiteľné a ako ho treba doplniť alebo opraviť a poučí o možnosti podanie odmietnuť. Ak sa v lehote určenej súdom podanie nedoplní alebo neopraví, súd podanie odmietne; to neplatí, ak pre uvedený nedostatok možno v konaní pokračovať. Ak sa podanie opraví alebo doplní v celom rozsahu v súlade s výzvou podľa odseku 1 najneskôr do uplynutia lehoty na podanie odvolania proti uzneseniu o odmietnutí podania, o odvolaní proti tomuto uzneseniu môže rozhodnúť súd, ktorý ho vydal.

16. Pri riešení procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP a/alebo podľa § 137 písm. d/ CSP je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobkyňa vyvodzuje v konaní ňou uplatňovaný nárok (t.j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke. Za účelom zabezpečenia podkladov, nevyhnutných pre tento postup, ukladá zákon žalobkyni povinnosť uviesť vždy už v žalobe rozhodujúce skutočnosti. Tie majú súdu umožniť, aby daný právny vzťah a z neho vyvodzovaný nárok analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov významných tak pre posúdenie rôznych otázok procesnej povahy (napr. obsah žaloby, právomoc, príslušnosť, procesná subjektivita), ako aj pre prípadné posúdenie veci samej. Žalobkyňa je povinná svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusí ho však právne vyhodnotiť a zdôvodniť (ak ho predsa len v žalobe právne posúdi, súd daným posúdením nie je viazaný). Je totiž vecou súdu, aby v zmysle zásady „iura novit curia“ podal právnu kvalifikáciu uplatňovaného nároku. Pre analýzu právneho vzťahu strán a posúdenie jeho povahy z hľadiska obsahu žaloby na prejednanie a rozhodnutie o nároku, ktorý žalobkyňa vyvodzuje z tohto právneho vzťahu, je tak rozhodujúce obsahové hľadisko, teda akú povahu majú práva a povinnosti strán tvoriace obsah právneho vzťahu (5Cdo/120/2017). Inak povedané predmet konania (resp. obsah žaloby) nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opísaním skutkového deja (causa petendi). Na základe žalobného návrhu a opísania skutkového deja možno individualizovať predmet konania. Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami žalobcov v spore. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh.

17. Podľa názoru dovolacieho súdu predmet sporu v danej veci nie je možné jednoznačne ustáliť (pozri bod 3). Zo samotného petitu žaloby síce vyplýva, že žalobkyňa sa domáhala vyslovenia neplatnosti spornej zmluvy a prísne formalisticky (iba z obsahu petitu) bolo potom

možné podriaďiť danú vec pod procesný režim ustanovenia § 137 písm. d/ CSP, ale z obsahu samotnej žaloby tiež vyplýva, že mohlo ísť aj o žalobu v procesnom režime ustanovenia § 137 písm. c/ CSP. V takomto prípade by mal petit žaloby ale spočívať v určení, či tu právo je alebo nie je (žalobkyňa nie je spoludlžníčkou spornej zmluvy), teda nešlo by o neplatnosť spornej zmluvy. Pokiaľ žalobkyňa formálne figurovala v spornej zmluve ako jej účastník (spoludlžník), je tiež nepochybné, že sa jedná o spotrebiteľský spor, na ktorý okrem všeobecných hmotnoprávných a procesnoprávných ustanovení dopadá aj režim uvedený v bode 12.3.

17.1. Aj podľa názoru relevantnej právnej teórie „[ž]alobný návrh znejúci na určenie právnej skutočnosti, ktorý z osobitného predpisu nevyplýva, je potrebné považovať za vadný. Pokiaľ vady žaloby nie sú odstránené, súd žalobu odmietne (§ 129), ibaže pre tento nedostatok možno v konaní pokračovať. Súd napriek nesprávnej formulácii petitu môže v konaní pokračovať, ak je z obsahu žaloby zrejmé, čoho sa týka a čo sleduje. Súd je totiž viazaný obsahom žalobného petitu, nie jeho formuláciou. Napr. v okolnostiach konkrétného prípadu je možný taký postup súdu, že súd na základe žalobného návrhu na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy rozhodne, že žalobca je vlastníkom veci, ak je zo žaloby dostatočne zrejmé, že žalobca sleduje, aby bol zapísaný ako vlastníak vo verejnom registri“ (TOMAŠOVIČ, M. In ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 505).

18. Súd prvej inštancie mal za účelom ustálenia predmetu konania v zmysle § 129 CSP žalobkyňu poučiť o vadách ňou podanej žaloby a vyzvať ju, aby ich v ním určenej lehote odstránila. Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvej inštancie takto nepostupoval, keď dospel k záveru, že predmetná žaloba je procesne neprípustná, nakoľko sa nejedná o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu. Na uvedenú procesnú nesprávnosť neprihliadol ani odvolací súd.

19. Keďže záver súdov nižšej inštancie, že predmetná žaloba je procesne neprípustná, nakoľko sa nejedná o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu (§ 137 písm. d/ CSP), bol predčasný, pričom prvostupňový súd nepostupoval podľa § 129 CSP a súdy nezohľadnili (prvostupňový súd) resp. nesprávne vyhodnotili (odvolací súd) prípadný naliehavý právny záujem žalobkyne podľa § 137 písm. c/ CSP, konanie je postihnuté vadou vyplývajúcou z § 420 písm. f/ CSP. Žalobkyňa tak opodstatnene namieta, že súdy jej nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a dovolateľka opodstatnene uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

20. Bude preto úlohou súdu prvej inštancie (za účelom ustálenia predmetu sporu) žalobkyňu v intenciách vyššie uvedeného poučiť o nedostatkoch ňou podanej žaloby a vyzvať ju, aby ich v ním určenej lehote odstránila (§ 129 CSP). Ďalší postup súdu prvej inštancie bude závisieť od ustáleného predmetu sporu; nemožno vylúčiť ani postup súdu v primeranej úprave podľa príkladu uvedeného v bode 17.1.

15.**R O Z H O D N U T I E**

Skutočnosť, že o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu súdu nižšej inštancie má konať a rozhodovať senát, ktorého člen je v blízkom (napríklad rodičovskom alebo manželskom) pomere so sudcom, ktorý na súde nižšej inštancie o veci konal a rozhodoval, je v zásade z objektívneho hľadiska dôvodom vyvolávajúcim pochybnosti o nezaujatosti a nestrannosti tohto člena senátu.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. mája 2016, sp. zn. 1 Nc 4/2016)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. V konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2 Co 819/2014 oznámila sudkyňa tohto súdu JUDr. M. H., že sú u nej dané dôvody pre vylúčenie z prejednávania veci lebo vo veci vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 11 C 35/2011 konala a rozhodovala jej dcéra JUDr. J. H. Uviedla, že sa subjektívne vo veci necíti zaujatá, avšak z prísnejšieho kritéria objektívnej nestrannosti sa môže javiť, že zaujatá je pre pomer k veci v dôsledku toho, že zákonným sudcom na súde prvého stupňa je jej dcéra, ktorej rozhodnutie má ako členka odvolacieho senátu preskúmať. Poznamenala, že súhlasí s pridelením veci inému sudcovi Krajského súdu v Bratislave v zmysle § 15 ods. 1 veta tretia O.s.p. Poukázala aj na skutočnosť, že v prípadoch, kde jej dcéra bola zákonným sudcom (vec prejednala a rozhodla v prvom stupni), v minulosti už bola opatrením predsedu Krajského súdu v Bratislave vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci (sp. zn. 2 Co 15/2015, 2 Co 65/2015, 2 Co 225/2015, 2 NcC 63/2015, 2 Co 807/2014, 2 Co 339/2015).

2. Predseda Krajského súdu v Bratislave postupoval podľa § 15 ods. 1 O.s.p. a predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie po tom, čo dospel k záveru, že u sudkyne JUDr. M. H., ktorá navrhla svoje vylúčenie z prejednávania a rozhodovania v tejto právnej veci, nie je dôvod pochybovať o jej nezaujatosti.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) pristúpil k posúdeniu, či skutočnosti oznámené JUDr. M. H., sú spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nezaujatosti.

4. Inštitútom vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť (§ 14 až § 16 O.s.p.) sa v občianskom súdnom konaní garantuje základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadržania určitej procesnej strane).

5. Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97).

6. Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovávanía a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

7. Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia sudkyne JUDr. M. H. o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcu a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (por. ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

8. Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

(1) k veci, (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),

(2) k účastníkom konania, o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho),

(3) k zástupcom účastníkov konania (por. vyššie 2.).

9. Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahŕňa aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať

nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti zmariť hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

10. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Vo svojich rozhodnutiach pripomína, že sudy by preto mali rozoznávať dôležitosť predchádzania nebezpečenstva reálnej možnosti zaujatosti. Aspekty nestrannosti a všeobecné princípy vyhodnocovania zosummarizoval ESLP vo veľmi čerstvej veci *Morice v. Francúzsko* (sťažnosť č. 29369/10, rozsudok Veľkej komory zo dňa 23. apríla 2015, §§ 73 až 78) nasledovne:

- Súd pripomína, že nestrannosť sudcu vo všeobecnosti predstavuje absenciu predpojatosti alebo závislosti, pričom jej existenciu je možné testovať viacerými spôsobmi. Podľa ustálenej judikatúry ESLP existencia nestrannosti pre účely článku 6 ods. 1 Dohovoru musí byť ustálená v súlade so subjektívnym testom, kde dôraz má byť kladený na osobné presvedčenie, správanie sa a konanie dotknutého sudcu, ako aj v súlade s objektívnym testom, v ktorom sa zisťuje, či súd alebo jeho zloženie ponúkajú dostatočné garancie pre vylúčenie akejkoľvek legitímnej pochybnosti o jeho nestrannosti.
- Pokiaľ ide o subjektívny test, platí v praxi ESLP dlhodobo uplatňovaný predpoklad, že súd je oslobodený od osobnej predpojatosti alebo nestrannosti sudcu. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá pokiaľ nie je preukázaný opak. Ako možné príklady môžu byť uvedené tie, ak sa sudca správa k účastníkovi nevraživo, nepriateľsky alebo je zlomyselný z osobných dôvodov.
- Vo väčšine prípadov vzniku otázky pochybnosti nestrannosti sudcu sa ESLP sústredil na objektívny test. Samozrejme, obvykle tu neexistuje jednoznačná deliaca čiara medzi subjektívnou a objektívnou nestrannosťou, nakoľko správanie sa sudcu nemusí spôsobiť nedostatky nestrannosti z pohľadu externého pozorovateľa (objektívny test), ale môže tiež prejsť k osobným záležitostiam sudcu (subjektívny test). Práve preto v niektorých prípadoch, kde môže byť obtiažne zabezpečiť dôkaz, ktorý by vyvrátil prezumpciu subjektívnej nestrannosti sudcu, je tu požiadavka objektívnej nezávislosti sudcu, ktorá dáva ďalšiu dôležitú garanciu.
- Pokiaľ ide o objektívny test, je potrebné určiť, či na rozdiel od správania sa sudcu, existujú iné fakty, skutočnosti, ktoré by mohli vyvolať pochybnosti o jeho nestrannosti. Z toho potom vyplýva, že pri rozhodovaní o tom, či v danom prípade existuje legitímny dôvod obávať sa, že daný sudca trpí nedostatkom nestrannosti, rozhodujúcim je, či táto obava môže byť objektívne opodstatnená.

- Objektívny test sa zvyčajne týka hierarchických alebo iných vzťahov medzi dotknutým sudcom a inými subjektami v konaní. Je preto v každom individuálnom prípade potrebné rozhodnúť, či vyššie uvedený vzťah majúceho konať vo veci sudcu k iným subjektom vystupujúcim v konaní je takej povahy a takého stupňa, že by mohol indikovať, naznačovať nedostatok jeho nestrannosti.
- V týchto súvislostiach hoci aj zdanie môže predstavovať určitú dôležitosť, závažnosť, inými slovami, „spravodlivosť nemá byť len vykonaná, ale musí byť aj videná, že je vykonaná“. Dôležité je to, že ide o dôveru verejnosti v súdy a spravodlivosť v demokratickej spoločnosti. Teda každý sudca, u ktorého je legitímny dôvod sa obávať nedostatku nezávislosti, musí byť z prejednávania veci vylúčený.

11. Ostatne uvedený rozsudok Veľkej komory ESLP v zásade zhrnul všetko, čo už bolo povedané v predchádzajúcich jeho komorových rozsudkoch *Delcourt v. Belgicko* (sťažnosť č. 2689/65, rozsudok zo 17. januára 1970), *Piersack v. Belgicko* (sťažnosť č. 8692/79, rozsudok z 1. októbra 1982), *De Cubber v. Belgicko* (rozsudok z 26. októbra 1984, § 25), *Hauschildt v. Dánsko* (rozsudok z 25. mája 1989, § 47), *Fey v. Rakúsko* (sťažnosť č. 14396/88, rozsudok z 24. februára 1993), *Thomann v. Švajčiarsko* (rozsudok z 10. júna 1996), *Pullar v. Spojené kráľovstvo* (rozsudok z 10. júna 1996, § 32), *Ferrantelli a Santangelo v. Taliansko* (sťažnosť č. 19874/92, rozsudok zo 7. augusta 1996, § 58), *Castillo Algar v. Španielsko*, (rozsudok z 28. októbra 1998, § 45), *Wettenstein v. Švajčiarsko* (sťažnosť č. 33958/96, rozsudok z 21. decembra 2000, § 44), *Pescador Valero v. Španielsko* (sťažnosť č. 62435/00, rozsudok zo 17. júna 2003, §§ 23 až 28), *Blesa Rodriguez v. Španielsko*, (sťažnosť č. 61131/12, rozsudok z 1. decembra 2015, §§ 41 až 44), ako aj rozsudky Veľkej komory ESLP vo veciach *Kyprianou v. Cyprus* (sťažnosť č. 73797/01, § 118) a *Micallef v. Malta* (sťažnosť č. 17056/06, § 93).

12. V zmysle aplikovateľného testu pre „zjavnú, domnelú zaujatost“ („*apparent bias*“) je rozhodujúce, či by konkrétne okolnosti mohli v danom prípade viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný [porovnaj obdobne *Kyprianou v. Cyprus*, sťažnosť č. 73797/01, § 47 (judikatúra súdov v Anglicku a Walese, *Porter v. Magill* [2002] 2 Appeal Court 357)].

13. Pri aplikovaní vyššie uvedených zásad na danú vec, z ktorých Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzal, je potrebné uviesť nasledovné:

14. Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaújatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný okrem iného vzťah konajúceho sudcu k veci. Pod pojmom „vec“ nie je možné rozumieť len jej užší význam, a to „predmet sporu“. Z pohľadu nadriadeného súdu pojem „vec“ v sebe nezahŕňa len predmet sporu, avšak aj subjekt, ktorý o veci rozhodoval (sudca, senát). V danom prípade zo skutočností vyplývajúcich zo spisu je zrejmé, že na súde prvého stupňa vo veci rozhodovala ako zákonná sudkyňa JUDr. J. H., že vec bola predložená v dôsledku odvolania podaného účastníkom konania

odvolaciemu Krajskému súdu Bratislava, že podľa platného rozvrhu práce na rok 2014 sa dostala do senátu 2 Co, kde je zákonnou sudkyňou JUDr. M. H., predsedníčka tohto senátu a že JUDr. J. H. a JUDr. M. H. sú vo veľmi blízkom príbuzenskom vzťahu ako dcéra a matka.

15. Pokiaľ ide o subjektívny aspekt nestrannosti, nadriadený súd nezistil žiadne dôvody, ktoré by spochybňovali nestrannosť a nezáujatosť sudkyne JUDr. M. H. Tento aspekt nespochybňuje ani samotná sudkyňa, ktorá vo svojom vyjadrení uviedla, že subjektívne sa necíti byť zaujatá, avšak z prísnejšieho kritéria objektívnej nestrannosti sa môže javiť, že zaujatá je pre pomer k veci v dôsledku toho, že zákonným sudcom na súde prvého stupňa je jej dcéra, ktorej rozhodnutie má ako členka odvolacieho senátu preskúmať. Preto zostávalo nadriadenému súdu vec podrobiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti (objektívny test). V rámci tohto bolo potrebné sa zaoberať okolnosťami, či bez ohľadu na osobné správanie sa dotknutej sudkyne tu existujú také skutočnosti a fakty, ktoré by mohli byť spôsobilé vyvolať pochybnosti o jej nestrannosti. To, čo je podstatné, je dôvera verejnosti v nestranné súdy v demokratickej spoločnosti. Teda či v danom prípade tu existuje legitímny dôvod na spochybnenie nestrannosti sudkyne vo veci rozhodnúť a či tento dôvod by mohol byť objektívne opodstatnený.

16. Podľa názoru senátu 1 C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky skutočnosť sama o sebe, že o odvolaní účastníka konania proti rozhodnutiu JUDr. J. H. má konať a rozhodovať (v senáte) jej matka JUDr. M. H., je nepochybne objektívnym dôvodom na vyvolanie možných pochybností a vzbudenie zdania o nestrannosti sudkyne (objektívny test). Posudzovaná situácia v danom prípade celkom zjavne naplňa zákonné predpoklady vylúčenia sudkyne z prejednávania veci, keď je nepochybné, že JUDr. M. H. má objektívne vzťah k veci podľa § 14 ods. 1 O.s.p. Tým, že zákonná sudkyňa súdu prvého stupňa JUDr. J. H. (dcéra sudkyne) vec prejednávala a rozhodla, sa stala súčasťou tejto veci vo vzťahu k odvolaciemu súdu v širšom výklade zmyslu slova. Ak by mal zákonodarca na mysli len užší význam spojenia slov „vzťah k veci“ a teda chápal by ho len ako vzťah k predmetu konania, zrejme by to aj tak formuloval v znení zákonného ustanovenia. Ako bolo už vyššie uvedené, súd nemá dôvod pochybovať o tom, že sudkyňa JUDr. M. H. nemá vzťah k predmetu konania (subjektívny test), avšak kritériá objektívneho testu museli dotknutú sudkyňu z prejednávania a rozhodovania veci vylúčiť, keď konkrétne okolnosti v danom prípade by mohli viesť čestne zmýšľajúceho a informovaného pozorovateľa (človeka) k záveru, že by tu bola reálna možnosť, že súd bol zaujatý, resp. nebol nestranný. Tento názor podporuje aj skutočnosť, že JUDr. M. H. bola už opatrením predsedu Krajského súdu v Bratislave v minulosti v obdobných prípadoch vylúčená z prejednávania a rozhodovania vecí, kde na súde prvého stupňa ako zákonná sudkyňa rozhodovala jej dcéra JUDr. J. H. (2 Co 15/2015, 2 Co 65/2015, 2 Co 225/2015, 2 NcC 63/2015, 2 Co 807/2014, 2 Co 339/2015). Je potrebné pripomenúť, že rovnaký postup k riešenej problematike zastáva vo svojej rozhodovacej činnosti aj Najvyšší súd Českej republiky, ktorý z obdobného dôvodu (manželský vzťah) vylúčil z prejednávania a rozhodovania vecí sudcu tamojšieho súdu konštatujúc existenciu jeho pomeru k veci (pozri bližšie uznesenie Najvyššieho súdu Českej republiky z 21. augusta 2013 sp. zn. 30 Nd 223/2013).

17. V tejto súvislosti je potrebné ešte poznamenať, že senát 1 C si je vedomý, že iné senáty najvyššieho súdu vydali v obdobných veciach príbuzenských vzťahov medzi sudcami uznesenia, ktorými rozhodli, že sudca odvolacieho súdu nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí

(3 Nc 3/2016 z 25. apríla 2016, 5 Nc 9/2015 z 18. septembra 2015 a 6 Nc 1/2016 z 27. januára 2016). S názorom, ktorý bol v nich vyslovený sa nestotožňujeme najmä z dôvodu, že uvedené senáty sa zamerali najmä na subjektívny test zaujatosti a nevysporiadali sa dostatočne s prísnejším kritériom objektívnej nestrannosti (objektívny test).

18. Vzhľadom k vyššie uvedenému dospel k záveru, že boli splnené zákonné predpoklady na vylúčenie sudkyne odvolacieho súdu JUDr. M. H. v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. a rozhodol tak, že JUDr. M. H. je vylúčená z prejednávania a rozhodovania vo veci na odvolacom súde, pretože so zreteľom na jej pomer k veci, možno mať objektívne pochybnosti o jej nezaujatosti.

16.**R O Z H O D N U T I E**

Vzťah Slovenského rybárskeho zväzu a jeho člena vo veciach disciplinárneho konania a rozhodovania o disciplinárnom delikte pre porušenie zákona o rybárstve a jeho vykonávacích právnych predpisov ako predpisov verejného práva spadá do oblasti verejnej správy; spor z neho patrí do správneho súdnictva.

(uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. novembra 2020, sp. zn. 1 KO 16/2019)

Z o d ô v o d n e n i a :

1. Žalobca sa žalobou doručenou na Okresný súd Žilina dňa 5. augusta 2019 domáhal voči žalovanému určenia neplatnosti disciplinárneho rozhodnutia sp. zn. 5/2018 zo dňa 27. marca 2018 disciplinárnej komisie miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu v Sabinove s petitom v zmysle žaloby na č. 1. 10 súdneho spisu.

2. Okresný súd Žilina uznesením č. k. 42C/59/2019-25 zo dňa 08. augusta 2019 postúpil vec Krajskému súdu v Žiline ako vecne príslušnému súdu. V odôvodnení poukázal, že žalobca podal na súd žalobu o určenie neplatnosti disciplinárneho rozhodnutia sp. zn. 5/2018 disciplinárnej komisie miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu v Sabinove, toto rozhodnutie žiadal zrušiť ako neplatné a verejne, vyhlásením pred prítomnými členmi MO SRZ SB, sa žalobcovi ospravedlniť a nahradiť trovy konania. Citujúc §§ 10, 11, 12 a 18 ods. 4 Správneho súdneho poriadku uviedol, že má za to, že v prejednávanej veci sa žalobca domáha správnou žalobou preskúmania zákonnosti rozhodnutia verejnej správy, pričom nejde o konanie, na ktoré by bol v zmysle citovaných ustanovení § 11 a § 12 vecne príslušný Najvyšší súd Slovenskej republiky, prípadne okresný súd. Preto je daná vecná príslušnosť krajského súdu podľa ustanovení § 10 Správneho súdneho poriadku, z ktorých dôvodov rozhodol o postúpení veci Krajskému súdu v Žiline ako súdu vecne príslušnému.

3. Krajský súd v Žiline s postúpením veci nesúhlasil a prípisom zo dňa 28. augusta 2019 vec sp. zn. 31S/71/2019 predložil podľa § 18 ods. 4 Správneho súdneho poriadku dňa 06. septembra 2019 Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky - kompetenčnému senátu. Podľa Krajského súdu v Žiline nejde o vec patriacu do správneho súdnictva v súlade s § 18 ods. 4 Správneho súdneho poriadku, pretože vo veci je predmetom konania súkromnoprávny spor medzi občianskym združením a jeho členom, v ktorom je daná právomoc súdu v civilnom procese. Krajský súd ďalej uviedol, že v otázkach disciplinárnej zodpovednosti členov Slovenského rybárskeho zväzu rozhodujú disciplinárne orgány zväzu ako subjekty súkromného práva, pretože tieto otázky zákon o rybárstve, ani žiaden iný zákon nereguluje a neprenáša na zväz žiadne rozhodovacie právomoci z oblasti verejnej správy. Súdne preskúmanie rozhodnutí disciplinárnych

orgánov zväzu je v zmysle § 7 písm. d/ Správneho súdneho poriadku neprípustné, pretože ide o súkromnoprávny spor medzi občianskym združením a jeho členom. (1KO/37/2017 zo dňa 12. septembra 2017).

4. Kompetenčný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd príslušný na rozhodnutie o vecnej príslušnosti (§ 8 a § 18 ods. 4 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj „SSP“ alebo aj „Správny súdny poriadok“) v spojení s § 11 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“ alebo aj „Civilný sporový poriadok“) sa najskôr zaoberal tým, či sú splnené podmienky na prejednanie kompetenčného sporu a rozhodnutie o ňom.

5. Podľa ustanovenia § 8 SSP kompetenčné spory medzi súdmi, ak je sporné, či vec patrí do správneho súdnictva, rozhoduje kompetenčný senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky podľa Civilného sporového poriadku.

6. Z ustanovenia § 8 SSP vyplýva, že kompetenčným sporom je spor o vecnú príslušnosť medzi súdom, rozhodujúcim v civilnom súdnom konaní a súdom, rozhodujúcim v správnom súdnom konaní. Stranami kompetenčného sporu podľa ustanovenia § 8 Správneho súdneho poriadku (sporu o vecnú príslušnosť) sú potom súdy. Na strane jednej vždy správny súd a na druhej civilný súd.

7. Keďže v predloženej veci Okresný súd Žilina poprel svoju vecnú príslušnosť rozhodnúť o žalobe v civilnom konaní a vec postúpil Krajskému súdu v Žiline a ten následne predložil vec kompetenčnému senátu najvyššieho súdu, vznikol negatívny kompetenčný konflikt v zmysle ustanovenia § 8 SSP (spor o vecnú príslušnosť medzi civilným a správnym súdom), je preto daná právomoc a príslušnosť kompetenčného senátu najvyššieho súdu tento kompetenčný spor rozhodnúť.

8. Úlohou kompetenčného senátu najvyššieho súdu bolo posúdiť, ktorý súd je príslušný rozhodnúť o žalobe žalobcu podanej na Okresný súd Žilina smerujúcej proti žalovanému Slovenskému rybárskemu zväzu (ďalej aj „SRZ“). Podľa petitu žaloby o zrušenie a neplatnosť disciplinárneho rozhodnutia sp. zn. 5/2018 miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu v Sabinove žalobca z dôvodov uvedených v žalobe (namieta najmä nepreverenie okolností skutku, nevykonanie potrebného dokazovania, nezákonnosť rozhodnutia) žiadal zrušiť disciplinárne rozhodnutie sp. zn. 5/2018 voči nemu ako neplatné pre rozpor s ustanoveniami Disciplinárneho poriadku žalovaného. Zároveň žalobca žiadal, aby súd uložil *„zainteresovaným členom DK MO SRZ SB a členom výboru MO SRZ SB povinnosť verejne, vyhlásením pred prítomnými členmi MO SRZ SB ospravedlniť sa mu na najbližšej výročnej členskej schôdzi MO SRZ SB za vykonštruované disciplinárne konanie, za porušovanie platnej legislatívy voči jeho osobe a umožniť mu spätné prijatie medzi členov MO SRZ SB (...).“*

9. Rozhodujúcou skutočnosťou medzi inými pri posudzovaní negatívneho kompetenčného konfliktu bolo disciplinárne rozhodnutie sp. zn. 5/2018 z 27. marca 2018 disciplinárnej komisie žalovaného (SRZ) Miestnej organizácie v Sabinove (č. l. 11 spisu) ako disciplinárneho orgánu

prvého stupňa, podľa ktorého sa mal žalobca dopustiť disciplinárneho previnenia, a to porušenia disciplinárneho poriadku žalovaného podľa § 3 ods. 2 písm. b/ (uvedené v záhlaví rozhodnutia) a vo výroku tohto rozhodnutia bolo konštatované, že previnilý člen zväzu sa dopustil disciplinárneho previnenia proti Stanovám žalovaného tým, že v prehľade úlovkov za rok 2017 nezapísal podustvy samostatne § 14 ods. 5 zákona č. 185/2006 (hospodársky cenné ryby musia byť zapísané hneď po ulovení a každá do samostatného riadku). Počty privlastnených podustiev boli poprepisované. Dňa 19. októbra 2017 chytil a privlastnil 2ks kaprov, pričom ďalší lov (chyť a pustiť) nezapísal do prehľadu úlovkov porušenie § 14 ods. 1 zák. č. 185/2006. Podľa § 4 ods. 2 písm. c/ Disciplinárneho poriadku SRZ sa ukladá menovanému disciplinárne opatrenie: Nevydanie povolenia na rybolov na dobu troch rokov.

10. Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 SSP v správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

11. Podľa ustanovenia § 2 ods. 2 SSP každý, kto tvrdí, že jeho práva alebo právom chránené záujmy boli porušené alebo priamo dotknuté rozhodnutím orgánu verejnej správy, opatrením orgánu verejnej správy, nečinnosťou orgánu verejnej správy alebo iným zásahom orgánu verejnej správy, sa môže za podmienok ustanovených týmto zákonom domáhať ochrany na správnom súde.

12. Podľa ustanovenia § 6 ods. 1 SSP správne sudy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy, opatrení orgánov verejnej správy a iných zásahov orgánov verejnej správy, poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy a rozhodujú v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.

13. Podľa ustanovenia § 6 ods. 2 SSP správne sudy rozhodujú v konaniach o
- a/ správnych žalobách,
 - b/ správnych žalobách vo veciach správneho trestania,
 - c/ správnych žalobách v sociálnych veciach,
 - d/ správnych žalobách vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia,
 - e/ žalobách proti nečinnosti orgánu verejnej správy,
 - f/ žalobách proti inému zásahu orgánu verejnej správy,
 - g/ žalobách vo volebných veciach,
 - h/ žalobách vo veciach územnej samosprávy,
 - i/ žalobách vo veciach politických práv,
 - j/ kompetenčných žalobách,
 - k/ návrhoch v iných veciach.

14. Vychádzajúc z ustanovenia § 2 ods. 2 SSP v spojení s ustanovením § 6 ods. 1 SSP platí, že správne sudy v správnom súdnictve preskúmajú na základe žalôb zákonnosť rozhodnutí, opatrení a iných zásahov orgánov verejnej správy a poskytujú ochranu pred nečinnosťou orgánov verejnej správy. Kľúčovým pojmom pri vymedzení predmetu správneho súdnictva je preto orgán verejnej správy, ktorý bezprostredne súvisí s pojmom verejná správa. Verejná správa je všeobecne posudzovaná ako činnosť vykonávaná orgánmi štátnej správy, samosprávy vrátane záujmovej

samosprávy a verejnoprávnymi inštitúciami pri zabezpečovaní verejných úloh. Jej hlavným cieľom je prevádzkovanie verejného blahobytu prostredníctvom posilnenia občianskej spoločnosti a sociálnej spravodlivosti.

15. Pri rozhodovaní sporov medzi súdmi v civilnom súdnictve a správnom súdnictve musí kompetenčný senát najvyššieho súdu vychádzať z medzí stanovených zákonom. Ak z právnych predpisov jednoznačne nevyplýva, že zákonodarca vec zveril súdom v civilnom alebo správnom súdnictve, môže byť určujúcim kritériom pre stanovenie príslušnosti súdu súkromnoprávna, či verejnoprávna povaha veci. Pokiaľ by však zákonodarca jednoznačne určil, že svojou povahou vec súkromnoprávnu zverí správnym súdom alebo naopak, kompetenčný senát najvyššieho súdu by toto určenie nemohol prekročiť.

16. V predloženej veci preto kompetenčný senát najvyššieho súdu posúdil, či žalobcom označený žalovaný Slovenský rybársky zväz v postavení disciplinárneho orgánu konal a rozhodoval vo verejnoprávnej, či súkromnoprávnej veci. Na uvedené posúdenie vychádzal z delenia práva na súkromné a verejné a pre túto deľbu právnou náukou používaných niekoľkých teórií, a to teórie záujmovej, mocenskej, organickej a metódy právnej regulácie.

17. Vychádzajúc zo záujmovej teórie podľa najvyššieho súdu platí, že verejné právo chráni verejné záujmy, súkromné právo potom súkromné záujmy. Verejné právo môže tiež namiesto verejného záujmu odkazovať na všeobecné dobro. Z istého aspektu by sa mohlo na prvý pohľad javiť, že v danom prípade ide o súkromnoprávny spor medzi žalovaným SRZ ako združením a žalobcom ako jeho členom, ale tento aspekt v danom konkrétnom prípade prevažuje verejnoprávny záujem vyjadrený najmä v čl. 4 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavy“), podľa ktorého nerastné bohatstvo, jaskyne, podzemné vody, prírodné liečivé zdroje a vodné toky sú vo vlastníctve Slovenskej republiky. Slovenská republika chráni a zveľaďuje toto bohatstvo, šetrne a efektívne využíva nerastné bohatstvo a prírodné dedičstvo v prospech svojich občanov a nasledujúcich generácií. Z čl. 4 ods. 1 ústavy vyplýva aj zásada, že rybárske právo patrí štátu vzhľadom na skutočnosť, že podzemné vody a vodné toky sú vo vlastníctve štátu. Ide o primárne zdroje všetkých existujúcich vodných plôch, v ktorých žijú prirodzene ryby ako ich nedeliteľná súčasť. V dôsledku toho je to štát, ktorý spolu s vlastníctvom vôd preberá zodpovednosť za ochranu, chov a lov rýb. Táto zodpovednosť je zároveň právom, ktorého nositeľom je štát a ako taký má možnosť s týmto právom disponovať. Vo väzbe na čl. 4 ods. 1 ústavy aj podľa § 4 ods. 2 zákona o rybárstve č. č. 139/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov (t.č. zrušený zákonom č. 216/2018 Z.z. o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní /živnostenský zákon/ v znení neskorších predpisov, ktorý kontinuálne prevzal totožné znenie § 4 ods. 2 zákona č. 139/2002 Z.z., ďalej aj „zákon o rybárstve“) rybárske právo patrí štátu a Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky prideli Slovenskému rybárskemu zväzu výkon rybárskeho práva vo vodných tokoch (§ 4 ods. 3 veta prvá zákona č. 139/2002 Z. z.). Zväz zabezpečuje ochranu rýb a iných vodných živočíchov a ochranu rybárskeho práva v rybárskych revíroch (§ 4 bod 1.c/ Stanov SRZ).

18. Mocenská teória delí právo súkromné a verejné podľa povahy vzťahov medzi ich účastníkmi. Hovoríme o vzťahoch nadriadenosti a podriadenosti vo verejnom práve a vzťahu

rovnosti v súkromnom práve. V predloženej veci bezpochyby nie sú subjekty v rovnom postavení. Člen SRZ nemá možnosť dojednávať so SRZ v postavení disciplinárneho orgánu uloženie disciplinárneho opatrenia v závislosti od zisteného disciplinárneho previnenia. Člen SRZ nemôže jednostranne vnútiť vôľu SRZ v postavení disciplinárneho orgánu vo vzťahu k uloženiu disciplinárneho opatrenia v závislosti od zisteného disciplinárneho previnenia, zatiaľ čo SRZ ju naopak svojim rozhodnutím v disciplinárnom konaní členovi SRZ efektívne vnucuje. Nemožno tvrdiť, že sa jedná o rovné postavenie subjektov. Preto je tento vzťah verejnoprávnym vzťahom.

19. Organická teória vychádza z toho, či sa subjekt ocitá v určitom vzťahu z dôvodu členstva vo verejnom zväzku. Verejné právo je súhrn noriem, v ktorých aspoň jeden subjekt vystupuje v pozícii nositeľa verejnej moci pri výkone svojich vrchnostenských oprávnení. Úlohou SRZ je v prvom rade zabezpečenie výkonu rybárskeho práva patriaceho štátu (čl. 4 ods. 1 ústavy) vo verejnom záujme. Istým spôsobom sa jedná o prenesenie výkonu verejnej správy. Pre efektívne zabezpečovanie tejto úlohy má SRZ na to kvalitatívne aj kvantitatívne určený pracovný a odborný aparát.

20. Metóda právnej regulácie vyjadruje povahu a mieru jednotlivých účastníkov právneho vzťahu na vznik a rozvíjanie tohto vzťahu, resp. vyjadruje povahu a mieru účasti subjektov právneho vzťahu na formovanie jeho obsahu. Za znaky súkromnoprávnej regulácie sa považuje rovnosť subjektov, ich autonómia, vznik, zmena a zánik právnych vzťahov sú spojené s dvojstranným právnym jednaním. Naopak za znaky verejnoprávnej regulácie je treba považovať nadriadenosť a podriadenosť, autoritatívnosť, vznik zmena a zánik právnych vzťahov sú spojené s rozhodnutím orgánu verejnej správy. V predloženej veci, ako už bolo vyššie uvedené nie je medzi členom SRZ a SRZ konajúcim v postavení disciplinárneho orgánu rovný vzťah. Vo veci uloženia disciplinárneho opatrenia v závislosti od zisteného disciplinárneho previnenia (deliktu) v disciplinárnom konaní rozhoduje SRZ autoritatívne, nejde o dvojstranný vzťah založený na konsenze zúčastnených strán. Objektom správneho disciplinárneho deliktu je poriadok a disciplína vo vnútorných vzťahoch SRZ. V danom prípade poriadok, resp. disciplína vychádza zo zákonom (najmä zákon o rybárstve a vykonávacie právne predpisy) stanoveného zákazu. Subjekt správneho disciplinárneho deliktu je vždy špeciálny a je ním člen SRZ. Porušenie disciplíny v predmetnej veci bolo vyvodzované ako dôsledok porušenia predpisov verejného práva. Z napadnutého rozhodnutia disciplinárneho rozhodnutia sp. zn. 5/2018 z 27. marca 2018 disciplinárnej komisie žalovaného vyplýva, že disciplinárne potrestanie žalobcu žalovaným bolo vyvedené za porušenie vyhlášky (nie zákona ako to nesprávne uvádzal žalovaný v napadnutom v rozhodnutí) Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 185/2006 Z.z. (ďalej aj „vykonávacia vyhláška“), ktorou sa vykonával zákon č. 139/2002 Z.z. o rybárstve v znení neskorších predpisov, ide nepochybne o právne predpisy verejného práva. Je tak zjavné, že rozhodnutie žalovaného má verejnoprávnu podstatu, ide o individuálny správny akt v rámci správneho trestania, ktorý svojím výrokom zasahuje do práv a povinností žalobcu, a teda podlieha prieskumu v správnom súdnictve ako rozhodnutie, ktorým sa zakladajú, menia alebo zrušujú oprávnenia a povinnosti fyzických osôb.

21. Žalobca v žalobe uviedol konkrétne skutkové a právne dôvody podľa ktorých považuje napadnuté rozhodnutie za neplatné. Z obsahu žaloby je zjavné, že žalobca napáda nezákonnosť,

ako aj postup v konaní žalovaného (SRZ) Miestnej organizácie v Sabinove ako disciplinárneho orgánu prvého stupňa vo vzťahu k výroku disciplinárneho rozhodnutia sp. zn. 5/2018 z 27. marca 2018, o čom svedčí jeho žalobná námietka nedostatočného zistenia skutkového stavu veci (§ 191 ods. 1 pís. e/ SSP) a v konečnom dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 191 ods. 1 písm. c/ SSP).

22. Aj keď je v danom prípade žalovaný občianskym združením v zmysle zákona o združovaní občanov č. 83/1990 Zb. v platnom znení združujúcim fyzické osoby, ktoré spája spoločný záujem, ktorým je podľa ust. § 1 ods. 1 Stanov žalovaného rozvoj a uplatňovanie rekreačného, športového rybárstva, využívanie rybárskeho práva v súlade so zákonom o rybárstve, v oblasti ochrany prírody a životného prostredia na úseku rybárstva, starostlivosti o ekológiu vôd a okolitej prírody, zachovanie genofondu rýb a výživy obyvateľstva, práve tento spoločný záujem členov žalovaného sa nepochybne dotýka záujmu verejného.

23. Právna teória v tejto súvislosti zastáva názor, že veci predmetnej povahy, v ktorých člen občianskeho združenia ako disciplinárne zodpovedný subjekt sa domáha ochrany svojich práv v dôsledku nesúhlasu s postupom a rozhodnutím disciplinárneho orgánu občianskeho združenia pri disciplinárnom trestaní, sa prejednávajú v správnom súdnictve podľa Správneho súdneho poriadku. Je tomu tak preto, lebo disciplinárne orgány občianskeho združenia (v danom prípade žalovaného) konajú v týchto veciach ako orgány verejnej správy (§4 písm. c/ SSP). Právnym prostriedkom ochrany člena občianskeho združenia voči disciplinárnym rozhodnutiam bude súdny prieskum týchto rozhodnutí v správnom súdnictve podľa SSP, a to podaním správnej žaloby vo veciach správneho trestania. (pozri Baricová, Fečík, Števček, Filová a kol., Správny súdny poriadok, Komentár, Nakladatelství C. H. BECK 2018 str. 1506 a nasl.)

24. Vychádzajúc z obsahu žaloby žalobcu treba konštatovať, že žalobca jej podaním sledoval účel, ktorý možno dosiahnuť podaním uvedenej správnej žaloby, a preto prvoinštančný súd nemôže byť vecne príslušný na prejednanie tejto veci v tzv. občianskom sporovom konaní podľa ustanovení CSP. Naopak vo svetle vyššie uvedeného, ako aj komentára k Správnemu súdnemu poriadku poskytnutie súdnej ochrany žalobcovi prebieha vo veciach danej povahy iným spôsobom, a to v správnom súdnictve. Totiž osoba dotknutá na svojich právach rozhodnutím disciplinárneho orgánu občianskeho združenia môže podať na základe svojej žalobnej legitimácie (§ 178 SSP) v zmysle vyššie uvedeného všeobecnú správnu žalobu vo veciach správneho trestania podľa § 194 a nasl. SSP.

25. Napokon aj nedávna rozhodovacia prax najvyššieho súdu vo veciach disciplinárneho konania a rozhodovania Slovenského rybárskeho zväzu (pozri rozhodnutie sp. zn. 8 Sžo/36/2016) zaujala právny názor, že porušenie disciplíny na úseku rybárstva inštitucionálne zastrešené Slovenským rybárskym zväzom bolo vyvodzované ako dôsledok porušenia predpisov verejného práva (zákon o rybárstve č. 139/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov, t.č. zrušený zákonom č. 216/2018 Z.z. o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní /živnostenský zákon/ v znení neskorších predpisov, ktorý zrušil aj vykonávaciu vyhlášku, ktorou sa vykonával zákon č. 139/2002 Z.z. o rybárstve v znení neskorších predpisov) a rozhodnutia SRZ vydané v rámci disciplinárneho konania, majú charakter individuálneho správneho aktu v rámci

správneho trestania, ktorý svojim výrokom zasahuje do práv a povinností dotknutej osoby, a teda podliehajú prieskumu v správnom súdnictve (...).

26. Aj podľa rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1KO/33/2017 zo dňa 10. októbra 2017 *„Jednou zo zložiek verejnej správy je aj záujmová samospráva. Medzi záujmovú samosprávu patria najmä rôzne stavovské organizácie, pričom tento okruh nie je definitívny. Organizácie patriace do záujmovej samosprávy sú založené na záujmovom princípe, členstvo v záujmovej korporácii vyžaduje prejav vôle záujemcu o členstvo so splnením ďalších špecifických podmienok. Na základe vyššie uvedenej charakteristiky možno zhodnotiť, že poľovnícke združenie je záujmová samospráva sui generis, a teda rozhodnutia poľovníckeho združenia by mohli za určitých podmienok podliehať súdnemu prieskumu v správnom súdnictve. Tu však nemožno opomenúť nevyhnutnú podmienku, a to, aby išlo o rozhodnutia vydané v oblasti verejnej správy a vo verejnom záujme“*.

27. Zhrnúc vyššie uvedené najvyšší súd uzatvára, že vzťah Slovenského rybárskeho zväzu (žalovaného) a jeho člena (žalobcu) vo veciach týkajúcich sa disciplinárneho konania a rozhodovania o disciplinárnom delikte opierajúcom sa o porušenie zákona o rybárstve, resp. jeho vykonávacích právnych predpisov ako predpisov verejného práva spadá do oblasti verejnej správy a ide o vec patriacu do správneho súdnictva. Disciplinárne rozhodnutie sp. zn. 5/2018 z 27. marca 2018 disciplinárnej komisie žalovaného (SRZ) Miestnej organizácie v Sabinove je svojou povahou rozhodnutím o právach a povinnostiach člena združenia vydaným vo verejnom záujme (v oblasti verejnej správy). Vzhľadom na uvedené nie je na mieste v danom prípade aplikovať rozhodnutie kompetenčného senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1 KO 37/2017 z 12. septembra 2017, na ktoré poukazoval Krajský súd v Žiline, pretože nešlo o vec patriacu do správneho súdnictva, v ktorej sa žalobca domáhal vydania súdneho rozhodnutia, ktorým súd zruší uznesenie prijaté na členskej schôdzi žalovaného (...), pričom žalovaného ako občianske združenie nebolo možné považovať za orgán verejnej správy podľa § 4 SSP, keď cieľom združenia podľa Stanov bola podpora spoločného postupu pri uplatňovaní práv, priznaných zamestnancom bývalých CSP, a.s. Ružomberok Zmluvou o odplatnom prevode akcií kúpou č. 1605/1996 (...), teda nie verejný záujem, čo nie je daný prípad. Na základe uvedeného kompetenčný senát najvyššieho súdu rozhodol tak ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia, pretože príslušný rozhodnúť vo veci vedenej na Krajskom súde v Žiline pod sp. zn. 31S 71/2019 o žalobe podanej na Okresný súd Žilina žalobcom proti žalovanému Slovenskému rybárskemu zväzu je súd v správnom súdnictve (správny súd).

28. Právoplatné rozhodnutie kompetenčného senátu najvyššieho súdu je podľa ustanovenia § 11 ods. 1 in fine Civilného sporového poriadku záväzné pre súdy a orgány verejnej moci. Ďalšou úlohou Krajského súdu v Žiline preto bude posúdiť žalobu žalobcu v súlade s právnymi závermi kompetenčného senátu najvyššieho súdu vyjadrenými v tomto uznesení.